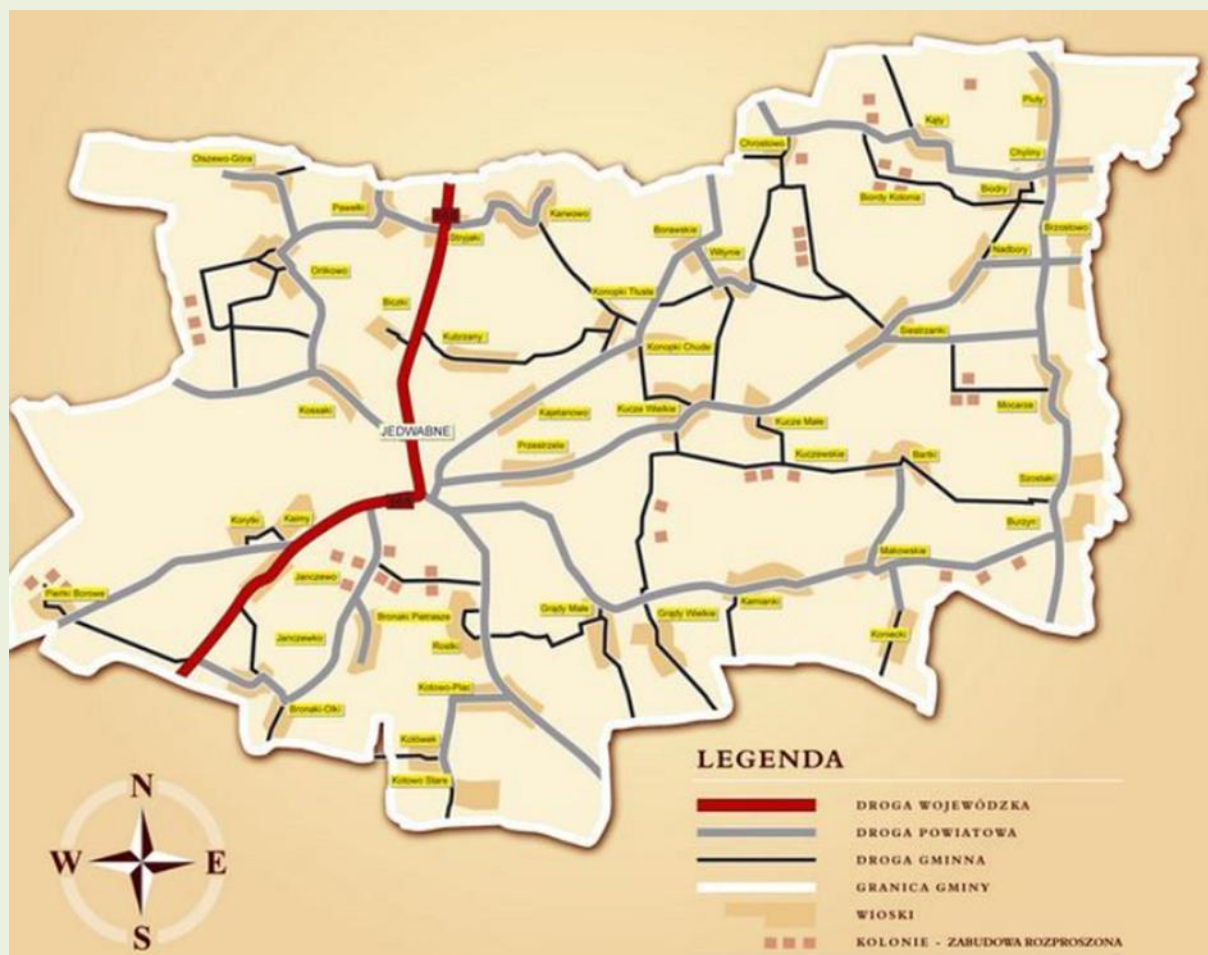

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY JEDWABNE NA LATA 2025-2028 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2030

**GMINA JEDWABNE
POWIAT ŁOMŻYŃSKI
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE**

Źródło: <https://www.jedwabne.pl>

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	6
1.1. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA	6
1.2. CEL I ZAKRES OPRACOWANIA	7
1.3. METODYKA PRAC NAD PROGRAMEM	8
2. STRESZCZENIE	9
3. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW WYŻSZEGO SZCZEBLA	10
3.1. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z REGULACJI UNIJNYCH	10
3.2. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW KRAJOWYCH	11
3.3. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW REGIONALNYCH	28
3.4. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW LOKALNYCH	39
4. CHARAKTERYSTYKA GMINY JEDWABNE	42
4.1. POŁOŻENIE GMINY	42
4.2. INFRASTRUKTURA DROGOWA I TECHNICZNA	45
4.3. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA	52
4.4. WARUNKI KLIMATYCZNE	56
4.5. WARUNKI GEOLOGICZNE I HYDROGEOLOGICZNE	60
4.6. SYTUACJA GOSPODARCZA GMINY	63
5. OCENA STANU ŚRODOWISKA	67
5.1. GOSPODAROWANIE WODAMI	67
5.1.1. STAN AKTUALNY	67
5.1.1.1. WODY POWIERZCHNIOWE	68
5.1.1.2. WODY PODZIEMNE	75
5.1.1.3. ZASOBY DYSPOZYCYJNE	80
5.1.1.4. ZAGROŻENIE POWODZIOWE	83
5.1.2. PRESJE	85
5.1.3. ANALIZA SWOT	88
5.2. OCHRONA KLIMATU I JAKOŚCI POWIETRZA	90
5.2.1. STAN AKTUALNY	90
5.2.2. PRESJE	94
5.2.3. ANALIZA SWOT	95
5.3. ZAGROŻENIA HAŁASEM	97
5.3.1. STAN AKTUALNY	97
5.3.2. PRESJE	100
5.3.3. ANALIZA SWOT	100

5.4. PROMIENIOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE	102
5.4.1. STAN AKTUALNY	102
5.4.2. PRESJE	106
5.4.3. ANALIZA SWOT.....	106
5.5. POWAŻNE AWARIE I ZAGROŻENIA NATURALNE	107
5.5.1. STAN AKTUALNY	107
5.5.1.1. POWAŻNE AWARIE.....	107
5.5.1.2. ZAGROŻENIA NATURALNE	107
5.5.2. PRESJE	118
5.5.3. ANALIZA SWOT.....	120
5.6. ZASOBY PRZYRODNICZE	121
5.6.1. STAN AKTUALNY	121
5.6.1.1. LASY.....	121
5.6.1.3. OBIEKTY I OBSZARY CHRONIONE	122
5.6.2. PRESJE	144
5.6.3. ANALIZA SWOT.....	150
5.7. GLEBY.....	151
5.7.1. STAN AKTUALNY	151
5.7.2. PRESJE	157
5.7.3. ANALIZA SWOT.....	160
5.8. ZASOBY GEOLOGICZNE	161
5.8.1. STAN AKTUALNY	161
5.8.2. PRESJE	162
5.8.3. ANALIZA SWOT.....	162
5.9. GOSPODARKA WODNO – ŚCIEKOWA.....	163
5.9.1. STAN AKTUALNY	163
5.9.1.1. ZAOPATRZENIE W WODĘ.....	163
5.9.1.2. ODPROWADZANIE ŚCIEKÓW, KANALIZACJA	166
5.9.1.3. ODPROWADZANIE WÓD OPADOWYCH.....	169
5.9.2. PRESJE	169
5.9.3. ANALIZA SWOT.....	170
5.10. GOSPODARKA ODPADAMI I ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW	171
5.10.1. STAN AKTUALNY	171
5.10.2. PRESJE	174
5.10.3. ANALIZA SWOT.....	175
6. CELE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA.....	176
6.1. CEL NADRZĘDNY PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY JEDWABNE.....	176

6.2. PRIORYTETY EKOLOGICZNE	177
6.3. CELE PROGRAMU, ZADANIA I ICH FINANSOWANIE	178
7. SYSTEM REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA	188
7.1. STRUKTURA ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKIEM	188
7.2. STRUKTURA ZARZĄDZANIA PROGRAMEM	193
7.3. MONITORING ŚRODOWISKA.....	193
8. SPIS TABEL, WYKRESÓW I RYSUNKÓW	198

1. WSTĘP

1.1. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA

Podstawę prawną opracowania „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Jedwabne na lata 2025 – 2028 z perspektywą do roku 2030” stanowi art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz.U. 2024, poz. 54 z późn. zm.). Zgodnie z zapisami tej ustawy organ wykonawczy gminy w celu realizacji polityki ochrony środowiska sporządza właściwy dla danej gminy program ochrony środowiska (gminny program ochrony środowiska).

W sporządzonym opracowaniu uwzględniono także wymagania obowiązujących przepisów prawnych dotyczących zagadnień ochrony środowiska, do których zaliczyć można:

- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. 2024, poz. 1465 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz.U. 2024, poz. 1112 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz.U. 2024, poz. 1478 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (t.j. Dz.U. 2024, poz. 399 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (t.j. Dz.U. 2023, poz. 1587 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi (t.j. Dz.U. 2024, poz. 927 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej (t.j. Dz.U. 2024, poz. 433),
- ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (t.j. Dz.U. 2020, poz. 1680),
- ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. prawo wodne (t.j. Dz.U. 2024, poz. 1087 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (t.j. Dz.U. 2024, poz. 105),
- ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (t.j. Dz.U. 2024, poz. 82),
- ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz.U. 2024, poz. 1130 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (t.j. Dz.U. 2024, poz. 530 z późn. zm.),

- ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (t.j. Dz.U. 2024, poz. 757),
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (t.j. Dz.U. 2024, poz. 1290).

1.2. CEL I ZAKRES OPRACOWANIA

Celem opracowania jest realizacja obowiązku ustawowego nałożonego na gminę a ponadto uregulowanie zagadnień związanych z ochroną środowiska na obszarze Gminy Jedwabne.

W trakcie prac nad Programem:

- konsultowano się z pracownikami Urzędu Miejskiego w Jedwabnem w zakresie pozyskania informacji niezbędnych do opracowania tego Programu;
- dokonano oceny relacji pomiędzy zapisami środowiskowych dokumentów strategicznych szczebla centralnego, wojewódzkiego jak i powiatowego, w celu ustalenia uwarunkowań zewnętrznych dla opracowywanego programu;
- dokonano analizy aktualnych dokumentów strategicznych dla Gminy Jedwabne w celu zachowania spójności priorytetów oraz zapewnienia skoordynowanej realizacji planowanych działań ujętych we wszystkich dokumentach strategicznych;
- określono potrzeby w zakresie ochrony środowiska na terenie Gminy Jedwabne, a na ich podstawie sprecyzowano cele, jak również niezbędne działania ekologiczne pozostające w zgodności z celami ujętymi w dokumentach strategicznych wyższego szczebla oraz obowiązującymi dokumentami strategicznymi dla gminy;
- opracowano harmonogram rzeczowo-finansowy realizacji poszczególnych działań ekologicznych, biorąc pod uwagę pilność zaspokojenia potrzeb w zakresie ochrony środowiska, jak również takie aspekty jak: możliwości finansowe jednostki oraz dostępne źródła finansowania;
- uzgodniono sposoby wdrażania i zasady monitorowania Programu.

W Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Jedwabne uwzględniono następujące części:

- charakterystykę gminy, uwzględniającą dane: demograficzne, gospodarcze oraz o stanie infrastruktury, jak również i środowiska;
- uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne realizacji Programu Ochrony Środowiska na szczeblu gminnym;
- cele i priorytety ekologiczne dla Gminy Jedwabne;
- analizę jakości środowiska na terenie gminy wraz z planowanymi działaniami ekologicznymi;

- harmonogram realizacji działań ekologicznych na terenie Gminy Jedwabne;
- propozycję systemu wdrażania oraz monitorowania Programu.

Władze gminy zakładają, że wdrożenie przedmiotowego programu przyczyni się do poprawy środowiska przyrodniczego, w tym również wzrostu atrakcyjności gminy, zarówno dla obecnych i potencjalnych mieszkańców, jak i przyszłych możliwych inwestorów.

1.3. METODYKA PRAC NAD PROGRAMEM

Sposób opracowania Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Jedwabne został przyporządkowany metodologii właściwej dla planowania strategicznego. W pierwszym etapie pracy zgromadzono więc materiały źródłowe, dane dotyczące aktualnego stanu środowiska przyrodniczego na omawianym terenie. Dane źródłowe stanowią materiały przekazane przez Urząd Miejski w Jedwabnem, pochodzą z opracowań Głównego Urzędu Statystycznego, a także z raportów nadrzędnych instytucji samorządowych i wyspecjalizowanych jednostek zajmujących się problematyką ochrony środowiska jak np.: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego.

W opracowaniu zostały uwzględnione poszczególne komponenty środowiska przyrodniczego, w tym również takie elementy jak hałas czy promieniowanie elektromagnetyczne. Na ostatnim etapie sporządzania opracowania określone zostały działania mające na celu poprawę, naprawę bądź też przeciwdziałanie pogarszaniu się stanu środowiska przyrodniczego gminy poprzez określenie celu strategicznego, kierunków interwencji oraz zadań do wykonania. Zarówno cele, jak i zadania zostały określone w taki sposób, aby były zgodne z opracowaniami wyższego szczebla, takimi jak na przykład: Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego. Projekt programu - po akceptacji jego formy i treści przez Urząd Miejski w Jedwabnem - zostanie przedstawiony do zaopiniowania Zarządowi Powiatu Łomżyńskiego.

W trakcie prac nad przygotowaniem dokumentu zastosowano zapisy „Wytocznych do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska” wydanych przez Ministerstwo Środowiska w dniu 02.09.2015 r.

2. STRESZCZENIE

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedwabne na lata 2025 – 2028 z perspektywą do roku 2030 sporządzono w celu zaplanowania działań zmierzających do zachowania dobrego stanu oraz poprawy jakości środowiska naturalnego. Dodatkowym celem było również przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska. Sam obowiązek sporządzenia tego typu dokumentu wynika z przepisów prawa.

Podstawą programowania przyjętą w Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Jedwabne jest zasada zrównoważonego rozwoju, która umożliwia bardziej efektywne zagospodarowanie istniejącego potencjału gminy. Na podstawie kompleksowych danych o stanie środowiska oraz źródłach jego przekształcenia i zagrożenia, w Programie przedstawiono propozycję działań programowych umożliwiających spełnianie zasady zrównoważonego rozwoju poprzez koordynację działań w sferze gospodarczej, społecznej i środowiskowej. Daje to możliwość planowania przyszłości gminy w perspektywie kilku lat oraz umożliwia aktywizację lokalnego społeczeństwa – zwiększenie inicjatyw i wpływu społeczeństwa na realizację działań rozwojowych.

Nadrzędnym przyjętym celem strategicznym Programu jest: **„rozpowszechnienie zasad gospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego rozwoju dla zapewnienia jak najlepszego stanu środowiska i wysokiego poziomu życia mieszkańców gminy oraz wprowadzenia modelu regeneracyjnego wzrostu i neutralności klimatycznej”**.

Na podstawie opracowanej diagnozy i analizy dokumentów wyższego rzędu, zarówno na szczeblu europejskim i krajowym, a także lokalnym sformułowano priorytety ekologiczne:

- Optymalizacja gospodarki wodno-ściekowej;
- Ochrona powietrza atmosferycznego;
- Ochrona wód (powierzchniowych i podziemnych);
- Ochrona powierzchni ziemi;
- Ochrona przed hałasem;
- Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym;
- Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu;
- Przeciwdziałanie awariom;
- Stopniowe ograniczenie emisji gazów cieplarnianych oraz wzmocnienie ich pochłaniania przez naturalne pochłaniacze;
- Efektywna gospodarka odpadami;

- Promowanie regeneracyjnego systemu gospodarczego;
- Rozwój zielonej i niebieskiej infrastruktury;
- Edukacja ekologiczna.

a także kierunki interwencji oraz zadania finansowane w całości lub częściowo ze środków pozostających w dyspozycji samorządu gminy. Obejmują one zarówno zadania o charakterze organizacyjno-prawnym, jak i inwestycyjnym.

Dla prawidłowej oceny realizacji Programu przyjęto system mierników jego efektywności. Wyniki analizy wskaźników posłużą do sporządzenia raportu z realizacji Programu.

3. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW WYŻSZEGO SZCZEBLA

3.1. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z REGULACJI UNIJNYCH

Program Ochrony Środowiska powinien odzwierciedlać ogólne zasady, które leżą u podstaw ochrony środowiska w Unii Europejskiej, jak również powinien odwoływać się do dokumentów krajowych, których zapisy są spójne z prawem unijnym.

Najważniejsze dyrektywy unijne dotyczące ochrony środowiska zostały transponowane do prawa polskiego, głównie do ustawy Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. Pozostałe przepisy zawarto w wielu innych ustawach i rozporządzeniach.

Podstawę ochrony środowiska w Unii Europejskiej stanowi VIII Program Działań na Rzecz Ochrony Środowiska. Nadrzędnym celem 8. EAP jest zapewnienie efektywnego wkładu polityki ochrony środowiska UE w perspektywie 2030 r. w realizacji strategicznych założeń Europejskiego Zielonego Ładu, tj. przyspieszenia przejścia Unii na neutralną dla klimatu, zasobooszczędną, czystą gospodarkę o obiegu zamkniętym w sprawiedliwy sposób sprzyjający włączeniu społecznemu, w zgodzie z celami środowiskowymi ONZ 2030 (zrównoważony rozwój).

Długoterminowy cel priorytetowy 8. EAP na 2050 r. dotyczy zapewnienia, by obywatele cieszyli się dobrą jakością życia z uwzględnieniem ograniczeń planety w gospodarce regeneracyjnej, w której nic się nie marnuje, nie produkuje się emisji gazów cieplarnianych netto, a wzrost gospodarczy jest niezależny od wykorzystania zasobów naturalnych i degradacji środowiska. Zdrowe środowisko sprzyja dobrostanowi obywateli, rozwojowi różnorodności biologicznej i ochronie, odbudowie i docenieniu kapitału naturalnego w sposób, który wzmacnia odporność na zmianę klimatu i inne zagrożenia dla środowiska.

Program wskazuje sześć priorytetowych celów tematycznych: ograniczenie emisji gazów cieplarnianych, adaptacja do zmiany klimatu, model regeneracyjnego wzrostu, zerowy poziom

emisji zanieczyszczeń, ochrona i przywrócenie bioróżnorodności oraz ograniczenie głównych skutków środowiskowo-klimatycznych związanych z produkcją i konsumpcją.

Unia ustala tempo zapewnienia dobrostanu obecnych i przyszłych pokoleń na całym świecie.

Założono sześć celów priorytetowych:

- osiągnięcie celu redukcji emisji gazów cieplarnianych do 2030 r. oraz neutralności klimatycznej do 2050 r.
- wzmocnienie zdolności przystosowawczych, zwiększenie odporności i zmniejszenie podatności na zmianę klimatu,
- dążenie do modelu regeneracyjnego wzrostu, uniezależnienie wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów i degradacji środowiska oraz przyspieszenie przejścia na gospodarkę o obiegu zamkniętym,
- osiągnięcie zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń, w tym zanieczyszczeń powietrza, wody i gleby, oraz ochrona zdrowia i dobrostanu Europejczyków,
- ochrona, zachowanie i przywrócenie różnorodności biologicznej oraz wzmocnienie kapitału naturalnego (zwłaszcza powietrza, wody, gleby oraz ekosystemów leśnych, słodkowodnych, podmokłych i morskich),
- redukcja presji na środowisko i klimat związanej z produkcją i konsumpcją (zwłaszcza w dziedzinie energii, rozwoju przemysłowego, mieszkalnictwa i infrastruktury, mobilności i systemu żywnościowego).

Cele priorytetowe 8. EAP wyznaczają kierunek kształtowania polityki Unii między innymi na podstawie zobowiązań wynikających ze strategii takich jak unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030, nowy plan działania dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym, strategia w zakresie chemikaliów na rzecz zrównoważoności i plan działania na rzecz eliminacji zanieczyszczeń.

Założono, że 8. EAP ma przyspieszyć transformację ekologiczną – przeprowadzoną w sposób sprawiedliwy i sprzyjający włączeniu społecznemu – w kierunku neutralnej dla klimatu, zrównoważonej, nietoksycznej, zasobooszczędnej, bazującej na energii ze źródeł odnawialnych, odpornej i konkurencyjnej gospodarki o obiegu zamkniętym, która oddaje planecie więcej niż z niej czerpie.

3.2. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW KRAJOWYCH

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedwabne realizuje cele i jest spójny z szeregiem dokumentów szczebla krajowego. Najważniejsze z nich to:

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

Strategia ta została przyjęta Uchwałą nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (M.P. 2017 poz. 260).

Celem głównym Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym.

Za jeden z obszarów mający wpływ na realizację celów Strategii uznano środowisko. Stwierdzono, że „unikatowy charakter polskich zasobów przyrodniczych jest szansą dla zrównoważonego rozwoju kraju. Odpowiednie zarządzanie środowiskiem będzie sprzyjać przeciwdziałaniu procesom depopulacji poprzez poprawę stanu środowiska, regenerację systemów przyrodniczych i tworzenie miejsc pracy na terenach nieurbanizowanych. Zachowanie i rozwój dziedzictwa kulturowo-przyrodniczego dla przyszłych pokoleń wymaga wykorzystania różnych potencjałów, m.in. wspierania odnawialnych źródeł energii, ze szczególnym uwzględnieniem rodzimych zasobów, takich jak geotermia i biomasa. Konieczna jest także integracja planowania przestrzennego z programowaniem rozwoju społeczno-gospodarczego oraz racjonalne gospodarowanie zasobami, w tym w szczególności wodą i zasobami ziemi”. Projekty przyczyniające się do ochrony środowiska na terenie danej gminy wpisują się w te założenia oraz we wskazane cele i kierunki interwencji:

1. Cel szczegółowy I – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną
 - i) Kierunek interwencji – Rozwój nowoczesnego przemysłu:
 - (a) Działanie – Wsparcie inwestycji zmniejszających energochłonność i poprawiających efektywność energetyczną przemysłu;
 - (b) Działanie – Zmniejszenie zasobo- i materiałochłonności procesów przemysłowych;
 - (c) Działanie – Wsparcie inwestycji obniżających emisyjność przemysłu;
 - (d) Projekt flagowy – Program Ekobudownictwo – stymulowanie przygotowania i wdrażania wybranych produktów budownictwa ekologicznego (w tym z surowców naturalnych, m.in. z drewna), z uwzględnieniem wymogów efektywności energetycznej nowoczesnych materiałów budowlanych;
 - ii) Kierunek interwencji – Stymulowanie popytu na innowacje przez sektor publiczny:
 - (a) Działanie – Aktywna rola instytucji sektora publicznego w rozwoju innowacyjnych sposobów adresowania wyzwań społecznych, w tym wprowadzanie regulacji stymulujących wdrażanie innowacji w takich dziedzinach jak np. ochrona środowiska i ochrona zdrowia (tzw. innowacje wymuszone);

- (b) Działanie – Stymulowanie powstawania i rozwoju ekoinnowacji, w tym zapewnienie warunków do weryfikacji technologii środowiskowych;
- iii) Kierunek interwencji – Konkurencyjne gospodarstwa rolne i producenci rolno-spożywczy:
- (a) Działanie – Wspieranie wytwarzania i dystrybucji produktów o wysokiej jakości i poziomie innowacyjności, w tym m.in. tradycyjnych, regionalnych i ekologicznych – wdrażane również poprzez projekty rozwoju branż;
 - (b) Projekt strategiczny – Gospodarowanie gruntami rolnymi na rzecz zrównoważonego rozwoju – nowy system regulacji prawnych służących poprawie struktury obszarowej gospodarstw rolnych;
- 2) Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony:
- i) Kierunek interwencji – Rozwój obszarów wiejskich
- (a) Działanie – Dywersyfikacja źródeł wytwarzania energii i dystrybucji energii na poziomie lokalnym,
 - (b) Działanie – Rozwój lub modernizacja infrastruktury niezbędnej do prowadzenia działalności gospodarczej (w tym w szczególności: infrastruktury energetycznej, transportowej i infrastruktury w zakresie szeroko pojętej gospodarki wodnej),
 - (c) Działanie – Upowszechnienie gospodarki o obiegu zamkniętym w rozwoju obszarów wiejskich,
 - (d) Działanie – Kontynuacja wsparcia infrastrukturalnego i przedsięwzięć podnoszących jakość oraz dostępność usług publicznych na obszarach wiejskich,
 - (e) Działanie – Kompleksowe działania obejmujące planowanie, przygotowanie i przeprowadzenie przekształceń przestrzennych i infrastrukturalnych, potrzebnych lokalnie do zachowania i poprawy funkcji gospodarczej (w tym rolnictwa), mieszkaniowej, przyrodniczej i kulturowej obszarów wiejskich na rzecz ładu przestrzennego,
 - (f) Projekt strategiczny – Pakt dla obszarów wiejskich – wdrażany jako dokument o charakterze porozumienia społecznego i politycznego, integrujący w sposób kompleksowy działania systemowe (zmiany legislacyjne, instytucjonalne, programowe) oraz inwestycyjne, związane z procesem zarządzania obszarami wiejskimi. Efektem tych skoordynowanych działań będzie wzmocnienie wszystkich funkcji wsi: społecznych, gospodarczych i środowiskowych,

- (g) Projekt strategiczny – Infrastruktura dla rozwoju obszarów wiejskich – kompleksowy i zintegrowany pakiet działań określający interwencje z różnych źródeł krajowych i UE, niezbędne dla zwiększenia dostępności mieszkańców obszarów wiejskich do podstawowych usług publicznych i poprawy ich jakości, obejmujący m.in. poprawę dostępności komunikacyjnej obszarów wiejskich, wsparcie inwestycji z zakresu gospodarki wodno-ściekowej na obszarach wiejskich,
- (h) Działanie - Udoskonalenie realizacji zintegrowanych działań rewitalizacyjnych (realizowanych na podstawie programów rewitalizacji) ukierunkowanych na wsparcie obszarów zdegradowanych, w tym po byłych państwowych gospodarstwach rolnych (w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym),

3) Obszar wpływający na osiągnięcie celów Strategii – Transport:

- i) Kierunek interwencji – Budowa zintegrowanej, wzajemnie powiązanej sieci transportowej służącej konkurencyjnej gospodarce:
 - (a) Działanie – Przygotowanie długofalowej i kompleksowej polityki rozwoju transportu, zawierającej plan zintegrowanego oraz zgodnego z wymogami ochrony środowiska rozwoju wszystkich gałęzi transportu,
 - (b) Działanie – Promocja wzorców zrównoważonej mobilności w polskim społeczeństwie, w tym wykorzystywania transportu publicznego (zwłaszcza transportu kolejowego),
 - (c) Działanie – Promocja transportu intermodalnego oraz kombinowanego, jako alternatyw względem transportu lądowego – wykorzystanie potencjału zarówno podmiotów publicznych, jak również przedsiębiorstw oraz partnerów społeczno-gospodarczych;
- ii) Kierunek interwencji – Zmiany w indywidualnej i zbiorowej mobilności:
 - (a) Działanie – Promocja mechanizmów zarządzania i poprawy transportu publicznego w miastach i w ich obszarach funkcjonalnych,
 - (b) Działanie – Działania na rzecz zmniejszenia udziału przejazdów indywidualnym transportem zmotoryzowanym i zachęcenia do korzystania z transportu publicznego, promocja ruchu rowerowego i pieszego,
 - (c) Działanie – Wsparcie dla systemów współdzielenia pojazdów, zwłaszcza na obszarach wiejskich – rozwiązanie zmniejszające koszty indywidualnego dojazdu do pracy, a także presję na środowisko naturalne,

- (d) Działanie – Stopniowa wymiana taboru wykorzystywanego do świadczenia usług publicznego transportu na ekologiczny, niskoemisyjny, przystosowany do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych,
- (e) Działanie – Budowa systemów ładowania pojazdów niskoemisyjnych,
- (f) Projekt Strategiczny – Ekologiczny transport – przegląd działań (prawnych, organizacyjnych oraz inwestycyjnych) niezbędnych dla rozwoju transportu niskoemisyjnego, w tym publicznego (również na obszarach wiejskich), obejmującego m.in. rozwiązania umożliwiające przechodzenie na tabor niskoemisyjny w transporcie publicznym oraz niskoemisyjne pojazdy samochodowe; rozbudowę infrastruktury transportu niskoemisyjnego (w tym punkty ładowania pojazdów elektrycznych, tabor dla transportu publicznego, samochody elektryczne) do roku 2030;

4) Obszar wpływający na osiągnięcie celów Strategii – Energia:

i) Kierunek interwencji – Poprawa bezpieczeństwa energetycznego kraju:

- (a) Działanie – Realizacja inwestycji w nowe, niskoemisyjne i zeroemisyjne moce wytwórcze,
- (b) Działanie – Wspieranie pozyskiwania i wykorzystania energii z nowych źródeł,
- (c) Działanie – Budowa, rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczej w celu zwiększenia bezpieczeństwa dostaw oraz zwiększenia dostępu nowych odbiorców,
- (d) Działanie – Stymulowanie rozwoju alternatywnych, bezemisyjnych źródeł ciepła (m.in. taniego ogrzewania elektrycznego), co przyczyni się do obniżenia niskiej emisji, w szczególności na terenach słabiej zurbanizowanych,
- (e) Działanie – Rozwijanie technologii magazynowania energii (w różnych postaciach);

ii) Kierunek interwencji – Poprawa efektywności energetycznej:

- (a) Działanie – Zwiększanie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej i mieszkalnych oraz w przedsiębiorstwach,
- (b) Działanie – Rozbudowa i modernizacja systemów ciepłowniczych i chłodniczych,
- (c) Działanie – Wsparcie dla strategii nisko- i zeroemisyjnych,
- (d) Działanie - Inwestycje mające na celu podniesienie sprawności wytwarzana energii,

- (e) Działanie – Wsparcie produkcji energii elektrycznej i ciepła w skojarzeniu (kogeneracja),
- (f) Działanie – Wsparcie mechanizmów zarządzania popytem na energię,
- (g) Działanie – Wsparcie inteligentnego zarządzania poborem energii w gospodarstwach domowych oraz automatyzacja procesów zarządzania energią;

iii) Kierunek interwencji – Rozwój techniki:

- (a) Działanie – Promowanie i inicjowanie lokalnych przedsięwzięć (klastry, spółdzielnie energetyczne itp.) z zakresu wytwarzania energii (ze wskazaniem na rozwój OZE) oraz efektywności energetycznej w celu dążenia do samowystarczalności energetycznej gmin i powiatów (autonomiczne obszary energetyczne),
- (b) Działanie – Inwestycje w celu wykorzystania lokalnie dostępnych surowców energetycznych i innych zasobów, zgodnie z terytorialnym potencjałem (np. elektrownie wodne, biomasa, biogaz i biogaz rolniczy, odpady, instalacje geotermalne),
- (c) Działanie – Poszukiwanie i wydobywanie paliw kopalnych z nowych złóż,
- (d) Działanie - Wykorzystanie istniejącego potencjału zasobów geotermicznych Polski,
- (e) Projekt strategiczny – Energetyka rozproszona – projekt mający na celu rozwój wytwarzania energii elektrycznej i ciepła przy wykorzystaniu źródeł odnawialnych (OZE) na potrzeby społeczności lokalnej oraz tworzenie warunków regulacyjnych pozwalających na rozwój lokalnych obszarów zrównoważonych energetycznie – klastrów energii, spółdzielni energetycznych itp.,
- (f) Projekt strategiczny – Wykorzystanie potencjału hydroenergetycznego – projekt mający na celu zwiększenie wykorzystania i rozwój hydroenergetyki poprzez eliminację barier administracyjnych w obszarze inwestycji w zakresie hydroenergetyki, rozwój przemysłu wytwarzającego urządzenia na potrzeby energetyki wodnej oraz zagospodarowania lub odbudowy istniejących piętrzeń będących własnością Skarbu Państwa na potrzeby wytwarzania energii elektrycznej;

5) Obszar wpływający na osiągnięcie celów Strategii – Środowisko:

- i) Kierunek interwencji – Zwiększenie dyspozycyjnych zasobów wodnych i osiągnięcie wysokiej jakości wód:

- (a) Działanie – Utworzenie i rozwój jednolitej struktury zarządzania gospodarką wodną w układzie zlewniowym, odpowiedzialnej za wszystkie działania związane z wodą, w tym przede wszystkim w zakresie ochrony przed powodzią i suszą,
 - (b) Działanie – Budowa i modernizacja oczyszczalni ścieków na podstawie zaktualizowanego Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych,
 - (c) Działanie – Wdrożenie Planów zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszarów dorzeczy i opracowanie ich aktualizacji,
 - (d) Działanie – Opracowanie i wdrożenie planów przeciwdziałania skutkom suszy,
 - (e) Działanie – Proekologiczne zarządzanie lokalnymi zasobami wodnymi, obejmujące także kształtowanie krajobrazów sprzyjających zatrzymywaniu wody,
 - (f) Działanie – Zarządzanie wodami opadowymi na obszarach zurbanizowanych poprzez różne formy retencji i rozwój infrastruktury zieleni,
 - (g) Działanie – Działania informacyjno-edukacyjne w zakresie upowszechniania przyjaznych środowisku sposobów przechowywania i stosowania nawozów, w tym realizacja działań mających na celu racjonalną gospodarkę nawozową,
 - (h) Projekt strategiczny – Woda dla rolnictwa – program wsparcia gospodarstw rodzinnych i doskonalenia gospodarki wodnej w rolnictwie w warunkach okresowych niedoborów i nadmiarów wody, w tym w budowie, odbudowie i prawidłowym wykorzystaniu urządzeń melioracyjnych dla poprawienia warunków produkcji, powiększenia retencji wodnej oraz osiągnięcia efektów środowiskowych;
- ii) Kierunek interwencji - Likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania
- (a) Działanie – Dynamizacja przedsięwzięć na rzecz likwidacji niskiej emisji z systemów grzewczych,
 - (b) Działanie – Wzmocnienie kontroli zgodności zainstalowanego systemu ogrzewania z projektem budowlanym,
 - (c) Działanie – Wsparcie merytoryczne samorządów gminnych, w tym przygotowanie wytycznych w zakresie przygotowywania Programów

- Ograniczania Niskiej Emisji (PONE), obejmujące wielokryterialność programowanych działań oraz inwentaryzację źródeł emisji,
- (d) Działanie – Dostosowywanie ram prawnych w celu dalszego ograniczania emisji zanieczyszczeń do powietrza, w tym zjawiska niskiej emisji,
 - (e) Działanie – Wsparcie samorządów w zakresie zarządzania wielokryterialnego emisjami obszarowymi (systemy grzewcze) i liniowymi (transport) oraz lokalizacją inwestycji z punktowymi emitorami,
 - (f) Działanie – Dalsze ograniczenie emisji z transportu drogowego,
 - (g) Działanie – Opracowanie polityki redukcji emisji gazów cieplarnianych z sektorów nieobjętych systemem handlu uprawnieniami do emisji (EU ETS),
 - (h) Działanie – Opracowanie podstaw metodologicznych do zarządzania pochłanianiem CO₂ w leśnictwie w ramach realizacji polityki klimatycznej,
 - (i) Projekt strategiczny – Czyste powietrze – zintegrowane działania mające na celu kompleksową poprawę jakości powietrza do stanu niepowodującego większego narażenia zdrowia ludzkiego oraz środowiska, zgodnego z prawodawstwem unijnym, a w dalszej perspektywie z wytycznymi WHO, a także wzrost świadomości społecznej. Projekt obejmuje m.in. rozwój mechanizmów kontrolowania źródeł niskiej emisji, standaryzację urządzeń grzewczych i paliw stałych, dostosowanie mechanizmów finansowych i ich społeczną dostępność oraz stworzenie ram prawnych sprzyjających realizacji efektywnych działań, wynikających z Krajowego Programu Ochrony Powietrza, jak również z programów ochrony powietrza szczebla wojewódzkiego i lokalnego oraz planów działań krótkoterminowych, sporządzanych dla stref, w których zostały stwierdzone przekroczenia norm jakości powietrza, w tym wprowadzenie do obiegu prawnego brakujących pojęć (np. niska emisja),
 - (j) Projekt strategiczny – Leśne Gospodarstwa Węglowe – projekt dotyczy opracowania i zastosowania efektywnego modelu pochłaniania dwutlenku węgla przez lasy polskie, w tym pozostające w zarządzie PGL LP, promowania działalności dodatkowej w gospodarce leśnej, wspomagającej pochłanianie CO₂ (główny gaz cieplarniany), udoskonalenie sposobu raportowania pochłaniania CO₂ w lasach polskich (w ramach Protokołu z Kioto i Porozumienia Paryskiego) oraz w Zintegrowanym Systemie Informatycznym Lasów Państwowych.

iii) Kierunek interwencji – Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego:

- (a) Działanie – Obiektywna ocena i weryfikacja powierzchni chronionych i ich zasobów w celu podniesienia skuteczności ochrony przestrzeni szczególnie cennej ze względów przyrodniczych i krajobrazowych,
 - (b) Działanie – Mapowanie i wycena wartości usług ekosystemowych,
 - (c) Działanie – Dostosowanie norm systemu planowania i zagospodarowania przestrzeni oraz wprowadzenie zmian w zarządzaniu obszarami poddanymi ochronie w celu zmniejszenia naturalnej konfliktogenności ochrony wartości wysoko cenionych,
 - (d) Działanie – Wskazanie i ochrona najcenniejszych – priorytetowych – krajobrazów Polski,
 - (e) Działanie – Wdrożenie Europejskiej Konwencji Krajobrazowej,
 - (f) Działanie – Rozwój infrastruktury zielonej i błękitnej obszarów zurbanizowanych, w celu zachowania łączności przestrzennej wewnątrz tych obszarów i z terenami otwartymi oraz wspomagania procesów adaptacji do zmian klimatu,
 - (g) Działanie – Utrzymanie, a w miarę dostępności gruntów do zalesienia, zwiększenie ogólnej lesistości kraju oraz zwartości kompleksów leśnych i powierzchni zalesianych,
 - (h) Działanie – Modyfikacja zrównoważonej gospodarki leśnej w celu zwiększenia możliwości pochłaniania przez lasy dwutlenku węgla,
 - (i) Działanie – Zwiększenie dostępności biomasy leśnej (w tym drewna energetycznego) na potrzeby zaspokojenia lokalnych potrzeb samowystarczalności energetycznej oraz współspalania w energetyce;
- iv) Kierunek interwencji – Ochrona gleb przed degradacją:
- (a) Działanie – Realizacja zasady pierwszeństwa wtórnego użytkowania przestrzeni w procesach inwestycyjnych,
 - (b) Działanie – Realizacja programu identyfikacji gleb zanieczyszczonych,
 - (c) Działanie – Wsparcie remediacji zidentyfikowanych gleb zanieczyszczonych,
 - (d) Działanie – Ochrona produktywności gruntów rolnych i leśnych;
- v) Kierunek interwencji – Zarządzanie zasobami geologicznymi:
- (a) Działanie – Delimitacja złóż strategicznych dla gospodarki oraz zapewnienie ich ochrony, racjonalnego użytkowania i ochrony dostępu do złóż w długim okresie czasowym,

- (b) Działanie – Wsparcie innowacyjności w eksploatacji, przeróbce i wykorzystaniu surowców z wtórnego obiegu, z zasobu tworzonego przez odpady poużytkowe i produkcyjne oraz antropogeniczne złoża wtórne;
- vi) Kierunek interwencji – Gospodarka odpadami:
 - (a) Działanie – Gospodarowanie odpadami zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami,
 - (b) Działanie – Rozwijanie recyklingu odpadów,
 - (c) Działanie – Dążenie do maksymalizacji wykorzystywania odpadów jako surowców;
- vii) Kierunek interwencji – Oddziaływanie na jakość życia w zakresie klimatu akustycznego i oddziaływania pól elektromagnetycznych:
 - (a) Działanie – Określenie racjonalnych akustycznych standardów jakości środowiska,
 - (b) Działanie – Zapewnienie odpowiednich poziomów ochrony przed skutkami oddziaływań pól elektromagnetycznych na podstawie stałego przeglądu wyników badań naukowych,
 - (c) Działanie – Wprowadzenie jednolitego systemu informatycznego, umożliwiającego publiczny dostęp do danych technicznych instalacji oraz sprawozdań z pomiarów poziomów pól elektromagnetycznych.

Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej

Przedsięwzięcia z zakresu ochrony środowiska i cele postawione w Programie Ochrony Środowiska wpisują się w następujące założenia Polityki:

- Cel szczegółowy: Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego (I)

Kierunek interwencji: Zrównoważone gospodarowanie wodami, w tym zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki oraz osiągnięcie dobrego stanu wód (I.1)

Kierunek interwencji: Likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania (I.2)

Kierunek interwencji: Ochrona powierzchni ziemi, w tym gleb (I.3)

Kierunek interwencji: Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska oraz zapewnienie bezpieczeństwa biologicznego, jądrowego i ochrony radiologicznej (I.4)

- Cel szczegółowy: Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska (II)

Kierunek interwencji: Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym ochrona i poprawa stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu (II.1)

Kierunek interwencji: Wspieranie wielofunkcyjnej i trwale zrównoważonej gospodarki leśnej (II.2)

Kierunek interwencji: Gospodarka odpadami w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym (II.3)

Kierunek interwencji: Zarządzanie zasobami geologicznymi poprzez opracowanie i wdrożenie polityki surowcowej państwa (II.4)

Kierunek interwencji: Wspieranie wdrażania ekoinnowacji oraz upowszechnianie najlepszych dostępnych technik BAT (II.5)

- Cel szczegółowy: Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych (III)

Kierunek interwencji: Przeciwdziałanie zmianom klimatu (III.1)

Kierunek interwencji: Adaptacja do zmian klimatu i zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych (III.2)

- Cel szczegółowy: Środowisko i edukacja. Rozwijanie kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw) ekologicznych społeczeństwa (IV)

Kierunek interwencji: Edukacja ekologiczna, w tym kształtowanie wzorców zrównoważonej konsumpcji (IV.1)

- Cel szczegółowy: Środowisko i administracja. Poprawa efektywności funkcjonowania instrumentów ochrony środowiska (V)

Kierunek interwencji: Usprawnienie systemu kontroli i zarządzania ochroną środowiska oraz doskonalenie systemu finansowania (V.1).

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku

Rada Ministrów przyjęła Strategię uchwałą z dnia 24 września 2019 r. Założenia przedstawione w Programie Ochrony Środowiska są spójne z następującymi kierunkami inwestycji:

Kierunek interwencji 3: zmiany w indywidualnej i zbiorowej mobilności

Kierunek interwencji 5: ograniczanie negatywnego wpływu transportu na środowisko

Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030

Przyjęta w dniu 15 października 2019 r. przez Radę Ministrów, dokument został zaktualizowany Uchwałą nr 193 Rady Ministrów z dnia 17 października 2023 r. w sprawie przyjęcia aktualizacji "Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030".

Przedsięwzięcia z zakresu ochrony środowiska realizowane na terenie Gminy Jedwabne wpisują się w następujące założenia Strategii:

Cel szczegółowy II. Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska

Kierunek interwencji: II.4. Zrównoważone gospodarowanie i ochrona zasobów środowiska
Kierunek interwencji: II.5. Adaptacja do zmian klimatu i przeciwdziałanie tym zmianom.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

Założenia Programu Ochrony Środowiska będą wspierać realizację Krajowej Strategii m.in. w zakresie:

Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym

Kierunek interwencji 1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych

Kierunek interwencji 1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów

Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych

Kierunek interwencji 2.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach.

Polityka Wodna Państwa do roku 2030 - strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej

Projekt określa cel nadrzędny PWP do roku 2030: Zapewnienie powszechnego dostępu do czystej i zdrowej wody oraz istotne ograniczenie zagrożeń spowodowanych przez powódzie i suszę w połączeniu z utrzymaniem dobrego stanu wód i związanych z nimi ekosystemów przy zaspokojeniu potrzeb wodnych gospodarki kraju, poprawie spójności terytorialnej i dążeniu do wyrównania dysproporcji międzyregionalnych.

W ramach dokumentu sformułowane zostały następujące cele:

- Cel strategiczny 1. Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu i potencjału wód oraz związanych z nimi ekosystemów;
 - Cel operacyjny 1.1. Przywrócenie i utrzymanie, w możliwym zakresie, dobrego stanu i potencjału wód powierzchniowych i podziemnych, w warunkach planowanego rozwoju;
 - Cel operacyjny 1.2. Redukcja dopływu zanieczyszczeń do wód powierzchniowych i podziemnych;
 - Cel operacyjny 1.3. Ograniczanie utraty retencji i jej odbudowa z wykorzystaniem zabiegów naturalnych i technicznych;
- Cel strategiczny 2. Zapewnienie dostępu do zasobów wodnych dla zaspokojenia potrzeb ludności, środowiska naturalnego oraz społecznie i ekonomicznie uzasadnionych potrzeb wodnych gospodarki;

- Cel operacyjny 2.1. Określenie rzeczywistych potrzeb wodnych ludności i gospodarki kraju dla zabezpieczenia dostępu do odpowiedniej ilości zasobów wodnych;
- Cel operacyjny 2.2. Zracjonalizowanie zaspokojenia potrzeb wodnych ludności, gospodarki kraju i środowiska z uwzględnieniem zagrożeń wynikających z niedoborów wody;
- Cel operacyjny 2.3. Wprowadzenie mechanizmów formalno-prawnych umożliwiających racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi;
- Cel operacyjny 2.4. Racjonalizacja zużycia wody (oszczędzanie wody);
- Cel operacyjny 2.5. Zwiększenie udziału hydroenergetyki w bilansie energetycznym kraju;
- Cel operacyjny 2.6. Poprawa standardów i rozwój śródlądowych dróg wodnych;
- Cel strategiczny 3. Ograniczenie negatywnych skutków powodzi i suszy oraz minimalizowanie ryzyka występowania sytuacji nadzwyczajnych;
 - Cel operacyjny 3.1. Wdrożenie polityki w zakresie zarządzania ryzykiem powodziowym;
 - Cel operacyjny 3.2. Zwiększenie skuteczności ochrony ludności przed powodzią i skutkami suszy za pomocą efektywnych działań technicznych;
 - Cel operacyjny 3.3. Wzrost wykorzystania i podnoszenie efektywności nietechnicznych metod ograniczania skutków powodzi i suszy;
 - Cel operacyjny 3.4. Zwiększenie bezpieczeństwa obiektów hydrotechnicznych;
- Cel strategiczny 4. Wdrożenie systemu zintegrowanego zarządzania zasobami wodnymi i gospodarowania wodami;
 - Cel operacyjny 4.1. Opracowanie i etapowe wdrożenie instytucjonalnej reformy zarządzania gospodarką wodną;
 - Cel operacyjny 4.2. Rozwój instrumentów organizacyjno-prawnych i ekonomicznych zintegrowanego zarządzania zasobami wodnymi;
 - Cel operacyjny 4.3. Stworzenie systemu edukacji w zakresie gospodarki wodnej.

Polityka energetyczna Polski do 2040 r.

Zgodnie z Obwieszczeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 2 marca 2021 r. w sprawie polityki energetycznej państwa do 2040 r. celem polityki energetycznej państwa jest bezpieczeństwo energetyczne, przy zapewnieniu konkurencyjności gospodarki, efektywności energetycznej i zmniejszenia oddziaływania sektora energii na środowisko, przy optymalnym wykorzystaniu własnych zasobów energetycznych.

- Cel szczegółowy 2. Rozbudowa infrastruktury wytwórczej i sieciowej energii elektrycznej

Projekt strategiczny 2A. Rynek mocy,

Projekt strategiczny 2B. Wdrożenie inteligentnych sieci elektroenergetycznych

- Cel szczegółowy 6. Rozwój odnawialnych źródeł energii
- Cel szczegółowy 7. Rozwój ciepłownictwa i kogeneracji

Projekt strategiczny 7. Rozwój ciepłownictwa systemowego

- Cel szczegółowy 8. Poprawa efektywności energetycznej

Projekt strategiczny 8. Promowanie poprawy efektywności energetycznej

Plan przeciwdziałania skutkom suszy (PPSS)

Główny cel PPSS - „przeciwdziałanie skutkom suszy”, odwołuje się do procesu kształtowania zasobów wodnych oraz do racjonalnego korzystania z zasobów wodnych zgodnie z obowiązującymi normatywami. Cele szczegółowe dotyczą zidentyfikowanych obszarów ryzyka związanego z suszą, tj.: społeczeństwa, gospodarki i środowiska. Do celów szczegółowych PPSS należą:

- 1) skuteczne zarządzanie zasobami wodnymi dla zwiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych na obszarach dorzeczy;
- 2) zwiększanie retencji na obszarach dorzeczy;
- 3) edukacja i zarządzanie ryzykiem suszy;
- 4) formalizacja i zaplanowanie finansowania działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Zapisy niniejszego Programu wspierają osiągnięcie powyższych celów PPSS.

Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2028

Plan został przyjęty Uchwałą nr 96 Rady Ministrów z dnia 12 czerwca 2023 r. w sprawie Krajowego planu gospodarki odpadami 2028 (M.P. z 2023 r., poz. 702). Założenia niniejszego Programu Ochrony Środowiska wspierają osiągnięcie postawionych w dokumencie celów.

W gospodarce odpadami komunalnymi, w tym odpadami żywności i innymi odpadami ulegającymi biodegradacji, przyjęto w Krajowym Planie Gospodarki Odpadami następujące cele:

- 1) wdrażanie ZPO oraz zmniejszenie ilości powstających odpadów;
- 2) zwiększanie świadomości i wiedzy społeczeństwa na temat ZPO, w tym w zakresie ZPO żywności;
- 3) osiągnięcie następujących poziomów przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych:
 - 60% dla roku 2030,
 - 65% dla roku 2035;
- 4) minimalizacja ilości składowanych odpadów:

- do 20% w roku 2030,
- do 10% w roku 2035;

5) zwiększenie recyklingu organicznego przez propagowanie kompostowania przez mieszkańców bioodpadów „u źródła”;

6) zapewnienie selektywnego zbierania bioodpadów od mieszkańców oraz zakładów zbiorowego żywienia;

7) zwiększanie świadomości i wiedzy społeczeństwa na temat postępowania z odpadami, w tym w zakresie selektywnego zbierania odpadów oraz zagrożeń związanych z nielegalnym postępowaniem z odpadami;

8) zmniejszenie udziału niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych w strumieniu odbieranych i zbieranych odpadów;

9) zapewnienie jak najwyższej jakości zbieranych selektywnie odpadów, aby mogły one zostać skierowane do procesu recyklingu;

10) utrzymanie występującego trendu w zakresie celu dotyczącego zmniejszenia ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska, aby składowanych nie było więcej niż 35% masy tych odpadów w stosunku do masy odpadów wytworzonych w 1995 r.;

11) ograniczenie powstawania tzw. dzikich wysypisk.

W gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi przyjęto m.in. następujące cele:

- osiągnięcie nie później niż do dnia 31 grudnia 2030 r. recykling co najmniej 70% wagowo wszystkich odpadów opakowaniowych;

- osiągnięcie dla poszczególnych rodzajów materiałów opakowaniowych recyklingu na poziomie (do 2030 r.):

- wszystkie odpady opakowaniowe 70%,
- tworzywa sztuczne 55%,
- drewno 30%,
- metale żelazne 80%,
- aluminium 60%,
- szkło 75%,
- papier i tektura 85%;

- osiągnięcie minimalnych rocznych poziomów recyklingu opakowań wielomateriałowych na poziomie (rok – recykling):

- 2025 r. – 65%,
- 2026 r. – 66%,
- 2027 r. – 67%,
- 2028 r. – 68%,

- 2029 r. – 69%,
- 2030 r. i lata następne – 70%.

- osiągnięcie minimalnych rocznych poziomów recyklingu dla opakowań po środkach niebezpiecznych (rodzaje opakowań: tworzywa sztuczne, aluminium, stal, w tym blacha stalowa, oraz pozostałe metale, papier i tektura, szkło, drewno, wielomateriałowe, pozostałe) na poziomie (rok – recykling):

- 2025 r. – 42%,
- 2026 r. – 44%,
- 2027 r. – 46%,
- 2028 r. – 48%,
- 2029 r. – 49%,
- 2030 r. i lata następne – 50%;

- zwiększenie efektywności systemu zbierania odpadów opakowaniowych po to, aby zapewnić osiągnięcie celów dotyczących recyklingu;

- zwiększenie roli ekoprojektowania, uwzględniającego potrzeby w zakresie ponownego użycia, naprawy i przydatności do recyklingu;

- zmniejszenie w 2026 r. w porównaniu z 2022 r. stosowania produktów jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych, takich jak:

a) kubki na napoje, w tym ich pokrywki i wieczka,

b) pojemniki na posiłki, w tym pojemniki, np. pudełka z pokrywką lub bez, stosowane w celu umieszczania w nich posiłków, które są przeznaczone do bezpośredniego spożycia na miejscu lub na wynos i które są zazwyczaj spożywane bezpośrednio z pojemnika, i które są gotowe do spożycia bez dalszej obróbki, takiej jak przyrządzanie, gotowanie czy podgrzewanie.

W gospodarce odpadami zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego przyjęto m.in. następujące cele:

- dalsze systematyczne zwiększanie świadomości społeczeństwa i przedsiębiorców w zakresie prawidłowego sposobu postępowania ze zużytym sprzętem elektrycznym i elektronicznym;

- zapewnienie osiągnięcia minimalnych rocznych poziomów zbierania ZSEiE, które wynoszą nie mniej niż 65% średniorocznej masy sprzętu wprowadzonego do obrotu albo 85% masy zużytego sprzętu wytworzonego na terytorium kraju;

- zapewnienie utrzymania poziomu wydajności recyklingu:

a) zużytych baterii kwasowo-ołowiowych i zużytych akumulatorów kwasowo-ołowiowych w wysokości co najmniej 65%,

b) zużytych baterii niklowo-kadmowych i zużytych akumulatorów niklowo-kadmowych w wysokości co najmniej 75%,

c) pozostałych zużytych baterii i zużytych akumulatorów w wysokości co najmniej 50% masy zużytych baterii lub zużytych akumulatorów

– a od dnia wejścia w życie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie baterii i zużytych baterii, uchylającego dyrektywę 2006/66/WE i zmieniającego rozporządzenie (UE) 2019/1020 osiąganie poziomów zgodnie z tym rozporządzeniem (Wniosek COM/2020/798);

- osiąganie poziomu zbierania zużytych baterii przenośnych i zużytych akumulatorów przenośnych w wysokości co najmniej 45% masy wprowadzonych baterii przenośnych i akumulatorów przenośnych, a od dnia wejścia w życie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie baterii i zużytych baterii, uchylającego dyrektywę 2006/66/WE i zmieniającego rozporządzenie (UE) 2019/1020 osiąganie docelowych poziomów zbierania baterii przenośnych zgodnie z tym rozporządzeniem (Wniosek COM/2020/798);

- wspieranie rynku recyklingu zużytych baterii i akumulatorów;

- podnoszenie świadomości społeczeństwa, w tym przedsiębiorców, w zakresie prawidłowego postępowania ze zużytymi bateriami i akumulatorami.

W gospodarce pojazdami wycofanymi z eksploatacji przyjęto następujące cele:

1) ograniczenie niewłaściwego postępowania z pojazdami wycofanymi z eksploatacji, w tym nielegalnego demontażu pojazdów;

2) utrzymanie na poziomie co najmniej odpowiednio 95% i 85% minimalnych rocznych poziomów odzysku i recyklingu odniesionych do masy pojazdów przyjętych do stacji demontażu.

W gospodarce olejami odpadowymi przejęto następujące cele:

1) zwiększenie efektywności kontroli wprowadzanych na rynek produktów olejowych;

2) wzrost świadomości w zakresie realizacji obowiązków przedsiębiorców w zakresie gospodarowania olejami;

3) osiąganie poziomu odzysku w wysokości co najmniej 50%, a recyklingu rozumianego jako regeneracja w wysokości co najmniej 35%;

4) w przypadku preparatów smarowych: utrzymanie poziomu recyklingu o wartości co najmniej 35% oraz poziomu odzysku o wartości co najmniej 50%;

5) wyeliminowanie niewłaściwych praktyk polegających na używaniu zużytych olejów jako olejów opałowych i ich spalania w nieodpowiednich instalacjach.

W gospodarce zużytymi oponami przyjęto następujące cele:

1) zwiększenie świadomości społeczeństwa w zakresie gospodarowania zużytymi oponami;

2) zwiększanie osiąganych poziomów odzysku oraz recyklingu opon.

3.3. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW REGIONALNYCH

Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030

Przedsięwzięcia realizowane zgodnie z Programem Ochrony Środowiska będą wspierały realizację postanowień Strategii, rozpoczynając od wizji województwa.

Wizja województwa Podlaskie: przedsiębiorcze – partnerskie – perspektywiczne.

Cel strategiczny dynamiczna gospodarka, cele operacyjne:

2. Podlaski system otwartych innowacji

Kierunek inwestycyjny: 8. Innowacje społeczne jako forma rozwiązywania wyzwań społeczno-gospodarczych (starzenie się społeczeństwa, rewolucja cyfrowa, zmiany klimatu, konieczność ciągłego dostosowywania kompetencji mieszkańców i inne).

3. Lokalna przedsiębiorczość

Kierunek inwestycyjny: 3. Rozwój ekologicznych i zrównoważonych form produkcji rolniczej oraz powiązany z nimi rozwój lokalnego przetwórstwa i sprzedaży żywności wysokiej jakości (także poprzez udział w grupach producentów) i wspieranie koncepcji krótkich łańcuchów dostaw;

4. Wspieranie rozwoju turystyki w oparciu o m.in. walory przyrodnicze, dziedzictwo kulturowe i lokalne produkty turystyczne.

4. Rewolucja energetyczna i gospodarka obiegu zamkniętego.

Kierunek inwestycyjny: 1. Wspieranie rozwoju odnawialnych źródeł energii (OZE) i energetyki rozproszonej;

2. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury energetycznej przesyłowej i dystrybucyjnej, w tym rozwoju inteligentnych systemów przesyłu i dystrybucji energii;

3. Rozbudowa sieci gazowniczej;

4. Realizacja strategii niskoemisyjnych m.in. w obszarach takich jak: transport publiczny, efektywność energetyczna, jakość powietrza;

5. Rozwój i wdrażanie w przedsiębiorstwach, instytucjach i gospodarstwach domowych technologii gospodarki obiegu zamkniętego;

6. Edukacja ekologiczna.

Program ochrony powietrza dla strefy podlaskiej

Program ochrony powietrza dla strefy podlaskiej został przyjęty uchwałą nr XXXIV/414/13 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 20.12.2013 r. Jego aktualizację przyjęto zaś uchwałą Nr XXIX/261/16 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 24 października 2016 r.

Kolejną aktualizację przyjęto Uchwałą Sejmiku Województwa Podlaskiego Nr XIX/236/19 z dnia 8 czerwca 2020 r.

Strefa podlaska obejmuje całe województwo podlaskie z wyłączeniem obszaru aglomeracji białostockiej, a więc także obszar Gminy Jedwabne.

Planowane działania służące ograniczeniu emisji pyłu zawieszonego PM_{2,5} i benzo(a)pirenu, aby poziomy dopuszczalny pyłu PM_{2,5} oraz poziom docelowy B(a)P były dotrzymane:

- Edukacja ekologiczna.

Reszta wskazanych działań dotyczy terenów miejskich.

Istotnym elementem umożliwiającym realizację postanowień Programu jest podejmowanie działań typu:

1. W zakresie ograniczania emisji powierzchniowej (niskiej, rozproszonej emisji komunalno-bytowej i technologicznej) – przedsiębiorstwa energetyczne, jednostki samorządu terytorialnego, mieszkańcy:
 - a. nawiązanie współpracy przez samorządy z dostawcami ciepła sieciowego, paliw gazowych,
 - b. rozbudowa centralnych systemów zaopatrywania w energię ciepłą,
 - c. rozbudowa sieci gazowych,
 - d. zmiana (jeżeli jest stosowane) paliwa stałego na inne o mniejszej zawartości popiołu lub zastosowanie gazu, energii elektrycznej, względnie indywidualnych źródeł energii odnawialnej,
 - e. stosowanie się do ustawowego zakazu spalania odpadów,
 - f. zmniejszanie zapotrzebowania na energię ciepłą poprzez ograniczanie strat ciepła – termomodernizacja budynków,
 - g. ograniczanie emisji z niskich rozproszonych źródeł technologicznych,
 - h. zmiana technologii i surowców stosowanych w rzemiośle, usługach i drobnej wytwórczości wpływająca na ograniczanie emisji pyłów zawieszonych,
 - i. regularne czyszczenie kominów przy spalaniu paliw stałych.
2. W zakresie ograniczania emisji liniowej (komunikacyjnej) – jednostki samorządu terytorialnego, zarządcy dróg:
 - a. kontynuacja modernizacji lub wymiany taboru komunikacji miejskiej/gminnej, ze szczególnym uwzględnieniem korelacji ekonomiczno-ekologicznej, tzn. współmierność zaangażowanych środków finansowych do spodziewanych efektów ekologicznych,
 - b. dążenie do wprowadzenia nowych niskoemisyjnych paliw i technologii, szczególnie w systemie transportu publicznego i służb miejskich/gminnych,
 - c. szkolenia dla prowadzących pojazdy dot. takiego użytkowania pojazdów i sposobu jazdy, aby ograniczać emisję zanieczyszczeń,

- d. podejmowanie działań mających na celu stosowanie zachęt do wymiany pojazdów na bardziej przyjazne środowisku (np. uprzywilejowane miejsca parkingowe),
 - e. kanalizowanie ruchu tranzytowego z omińnięciem centralnych części miast i stref zamieszkania,
 - f. tworzenie stref ograniczonego ruchu i stref uspokojonego ruchu,
 - g. rozwój i zwiększanie efektywności systemu transportu publicznego,
 - h. polityka cenowa opłat za przejazdy i zsynchronizowanie rozkładów jazdy transportu zbiorowego zachęcające do korzystania z systemu transportu zbiorowego,
 - i. rozwój systemu tras rowerowych i infrastruktury rowerowej,
 - j. intensyfikacja okresowego czyszczenia ulic metodą moką (szczególnie w okresach bezdeszczowych),
 - k. tworzenie buspasów oraz wydzielanie przejazdów dla autobusów,
 - l. budowa systemu parkingów P&R oraz parkingów buforowych wraz z systemem informacji o zajętości miejsc postojowych,
 - m. wspieranie rozwiązań proekologicznych w zakresie transportu (np. wspieranie stacji ładowania pojazdów elektrycznych).
3. W zakresie ograniczania emisji powstającej w czasie pożarów lasów i wypalania łąk, ściernisk, pól:
- a. zapobieganie pożarom w lasach (uświadamianie społeczeństwa, zakazy wchodzenia w trakcie suszy, sprzątanie lasów),
 - b. użytkowanie terenów publicznych z wykorzystaniem bezpiecznych praktyk wykorzystujących użycie ognia,
 - c. skuteczne egzekwowanie zakazu wypalania łąk, ściernisk i pól.
4. W zakresie obniżania emisji lokalnej i napływowej poprzez pochłanianie i zatrzymywanie zanieczyszczeń:
- a. zwiększanie powierzchni terenów zielonych: tworzenie zielonej infrastruktury (zielone ściany, przystanki, słupy), zwiększanie i odzyskiwanie powierzchni biologicznie czynnych, wprowadzanie elementów odpowiednio zaprojektowanej zielono-niebieskiej infrastruktury w tereny miejskie, również na obszary zdominowane przez gęstą zabudowę, tworzenie parków kieszonkowych,
 - b. rewitalizacja zieleni,
 - c. wzbogacanie terenów zieleni (zagęszczanie, dosadzenia),
 - d. zwiększanie bioróżnorodności istniejących terenów zieleni.
5. W zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi - jednostki samorządu terytorialnego:

- a. usprawnianie infrastruktury recyklingu, w celu ułatwienia zbiórki odpadów,
 - b. zachęcenie do stosowania kompostowników,
 - c. stworzenie specjalnego systemu programów zbiórki odpadów zielonych pochodzących z ogrodów,
 - d. prowadzenie kampanii edukacyjnych, informujących społeczeństwo o zagrożeniach dla zdrowia płynących z „otwartego” spalania śmieci.
6. W zakresie edukacji ekologicznej i reklamy - jednostki samorządu terytorialnego:
- a. W przypadku przyjęcia uchwały antysmogowej informowanie mieszkańców o jej uchwaleniu i ich skutkach i konieczności przestrzegania zakazów i nakazów zawartych w uchwałach,
 - b. kształtowanie właściwych zachowań społecznych poprzez propagowanie konieczności oszczędzania energii cieplnej i elektrycznej oraz uświadamianie o negatywnym wpływie na zdrowie spalania paliw niskiej jakości,
 - c. prowadzenie akcji edukacyjnych mających na celu uświadamianie społeczeństwa o szkodliwości spalania paliw niekwalifikowanych i odpadów połączonych z informacją na temat kar administracyjnych za spalanie paliw niekwalifikowanych i odpadów,
 - d. uświadamianie społeczeństwa o korzyściach płynących z użytkowania scentralizowanej sieci ciepłowniczej, gazowej, termomodernizacji i innych działań związanych z ograniczeniem emisji niskiej,
 - e. promocja nowoczesnych, niskoemisyjnych źródeł ciepła oraz źródeł energii odnawialnej, ze wskazaniem źródeł ich finansowania oraz dotowania wymiany,
 - f. informowanie mieszkańców o możliwości uzyskania dopłat i skorzystania z programów, np. przeprowadzenie kampani „Weź dopłatę/dotację - wymień piec”,
 - g. wspieranie przedsięwzięć polegających na reklamie oraz innych rodzajach promocji towaru i usług propagujących model konsumpcji zgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju, w tym w zakresie ochrony powietrza.
7. Uwzględnianie przez podmioty podlegające ustawie o zamówieniach publicznych:
- a. kryteriów efektywności energetycznej w definiowaniu wymagań dotyczących zakupów produktów (np. klasa efektywności energetycznej, niskie zużycie paliwa, itp.),
 - b. kryteriów efektywności energetycznej w ramach zakupów usług (np. stosowania zabezpieczeń przed pyleniem w czasie robót budowlanych, segregacji odpadów itp.).

W dniu 19 czerwca 2023 r. Sejmik Województwa Podlaskiego Uchwałą Nr LIII/841/2023 dokonał kolejnej aktualizacji „Programu ochrony powietrza dla strefy podlaskiej” ze względu

na przekroczenie dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM_{2,5} oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu. W dokumencie dokonano analizy realizacji działań naprawczych wprowadzonych uchwałą Nr XIX/236/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 8 czerwca 2020 r. zmieniającą uchwałę w sprawie określenia „Programu ochrony powietrza dla strefy podlaskiej” pod kątem ich skuteczności, wprowadzono dodatkowe działanie naprawcze polegające na kontroli zakazu spalania odpadów w urządzeniach grzewczych oraz przestrzegania obowiązku wymiany kotłów, a także określono działania ochronne dla grup ludności wrażliwych na przekroczenie, obejmujących w szczególności osoby starsze i dzieci.

Plan Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2023–2028

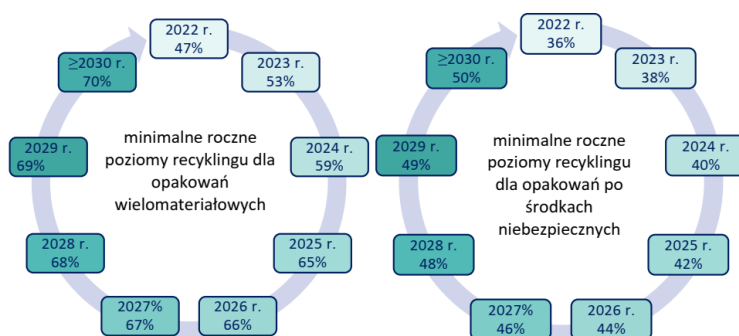
W ramach Planu sformułowano cele główne:

- Ograniczenie wytwarzania odpadów wraz z podniesieniem świadomości ekologicznej społeczeństwa w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów oraz właściwego postępowania z odpadami,
- Zwiększenie udziału odzysku, w szczególności ilości odpadów przekazywanych do recyklingu oraz zmniejszenie ilości odpadów kierowanych na składowiska odpadów,
- Wzmocnienie ukierunkowania gospodarowania odpadami na gospodarkę o obiegu zamkniętym,
- Wyeliminowanie nieprawidłowo prowadzonego zagospodarowania odpadów, w tym praktyk nielegalnego składowania odpadów w miejscach do tego nieprzeznaczonych.

W dokumencie zostały sformułowane następujące cele:

- Dotyczące odpadów komunalnych, w tym odpadów żywności i innych odpadów ulegających biodegradacji:
 - Cele główne:
 - Wdrażanie zapobiegania powstawania odpadów (ZPO) oraz zmniejszenie ilości powstających odpadów,
 - Poprawa świadomości i wiedzy społeczeństwa w zakresie ZPO,
 - Konieczność osiągnięcia odpowiednich poziomów przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych: dla roku 2025 - 55%, dla roku 2030 – 60%, dla roku 2035 – 65%,
 - Odpowiednia minimalizacja ilości składowanych odpadów: dla roku 2025 – do 30%, dla roku 2030 – do 20%, dla roku 2035 – do 10%,
 - Propagowanie kompostowania bioodpadów przez mieszkańców (zwiększenie recyklingu organicznego poprzez przydomowe kompostowniki),
 - Zapewnienie sprawnego systemu selektywnego zbierania bioodpadów od mieszkańców oraz zakładów zbiorowego żywienia,

- Poprawa świadomości i wiedzy społeczeństwa w zakresie gospodarowania odpadami, w tym w zakresie selektywnego zbierania odpadów oraz zagrożeń związanych z nielegalnym postępowaniem z odpadami,
 - Minimalizacja udziału niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych w strumieniu odbieranych i zbieranych odpadów,
 - Poprawa jakości zbieranych selektywnie odpadów, aby mogły one zostać skierowane do procesu recyklingu,
 - Utrzymanie występującego trendu w zakresie celu dotyczącego zmniejszenia ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska, aby nie było składowanych więcej niż 35% masy tych odpadów w stosunku do masy wytworzonych w 1995 r.
 - Ograniczenie powstawania tzw. dzikich wysypisk.
- Odpady powstające z produktów:
 - Opakowania i odpady opakowaniowe, wybrane cele:
 - Osiągnięcie recyklingu co najmniej 65% wagowo wszystkich odpadów opakowaniowych nie później niż do dnia 31 grudnia 2025 r. Oraz recyklingu co najmniej 70% wagowo wszystkich odpadów opakowaniowych nie później niż do dnia 31 grudnia 2030 r.,
 - Osiągnięcie odpowiednich poziomów recyklingu dla poszczególnych rodzajów materiałów opakowaniowych, wymagane poziomy:
 - 2025 r. - Wszystkie odpady opakowaniowe - 65%, Tworzywa sztuczne - 50%, Drewno - 25%, Metale żelazne - 70%, Aluminium - 51%, Szkło - 70%, Papier i tektura - 75%,
 - 2030 r. - Wszystkie odpady opakowaniowe - 70%, Tworzywa sztuczne - 55%, Drewno - 30%, Metale żelazne - 80%, Aluminium - 60%, Szkło - 75%, Papier i tektura - 85%,
 - Osiągnięcie minimalnych rocznych poziomów recyklingu opakowań wielomateriałowych oraz opakowań po środkach niebezpiecznych,

- Poprawa efektywności systemu zbierania odpadów opakowaniowych w dążeniu do realizacji celów dotyczących recyklingu,
- Podkreślenie znaczenia ekoprojektowania, uwzględniającego potrzeby w zakresie ponownego użycia, naprawy i przydatności do recyklingu,
- Poprawa selektywnego zbierania za pośrednictwem systemu kaucyjnego ukierunkowana na butelki z tworzyw sztucznych – zapewnienie do 2025 r. przynajmniej 77% selektywnego zbierania do recyklingu butelek z tworzyw sztucznych jednorazowego użytku na napoje o pojemności do 3l, a do 2029 r. – 90%,
- Zmniejszenie w 2026 r., w porównaniu z 2022 r., stosowania produktów jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych takich jak kubki na napoje, w tym ich pokrywki i wieczka oraz pojemniki na posiłki w tym pojemniki takie jak pudełka, z pokrywką lub bez, stosowane w celu umieszczania w nich posiłków, które są przeznaczone do bezpośredniego spożycia, na miejscu lub na wynos, są zazwyczaj spożywane bezpośrednio z pojemnika, oraz są gotowe do spożycia bez dalszej obróbki, takiej jak przyrządzanie, gotowanie czy podgrzewanie.
- Zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, wybrane cele:
 - Zwiększanie świadomości społeczeństwa i przedsiębiorców w zakresie prawidłowego sposobu postępowania ze użytym sprzętem elektrycznym i elektronicznym,
 - Ograniczanie powstawania odpadów zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego,
 - Przyczynianie się do wydajnego wykorzystywania zasobów oraz do odzyskiwania cennych surowców wtórnych z ZSEE,
 - Zapewnienie osiągnięcia minimalnych rocznych poziomów zbierania ZSEE, które wynoszą nie mniej niż 65% średniorocznej masy sprzętu wprowadzonego do obrotu albo 85% masy zużytego sprzętu wytworzonego na terytorium kraju.
- Zużyte baterie i zużyte akumulatory, wybrane cele:
 - Zapewnienie utrzymania poziomu wydajności recyklingu zużytych baterii na wymaganych poziomach: poziomu wydajności recyklingu dla zużytych baterii kwasowo-ołowiowych i zużytych akumulatorów kwasowo-ołowiowych - co najmniej 65% masy zużytych baterii lub zużytych akumulatorów, poziomu wydajności recyklingu dla zużytych baterii niklowokadmowych i zużytych akumulatorów niklowokadmowych - co najmniej 75% masy zużytych baterii lub zużytych akumulatorów,

- poziomu wydajności recyklingu dla pozostałych zużytych baterii i zużytych akumulatorów - co najmniej 50% masy zużytych baterii lub zużytych akumulatorów,
 - Osiąganie poziomu zbierania zużytych baterii przenośnych i zużytych akumulatorów przenośnych w wysokości co najmniej 45% masy wprowadzonych baterii i akumulatorów przenośnych,
 - Wspieranie rynku recyklingu baterii i akumulatorów,
 - Podnoszenie świadomości społeczeństwa, w tym przedsiębiorców w zakresie prawidłowego postępowania ze zużytymi bateriami i akumulatorami.
 - Oleje odpadowe, wybrane cele:
 - Eliminacja szkodliwych praktyk obejmujących używanie zużytych olejów jako olejów opałowych i ich spalania w nieodpowiednich instalacjach.
 - Zużyte opony, cele:
 - Wzrost świadomości społeczeństwa w zakresie gospodarowania zużytymi oponami,
 - Zwiększanie osiąganych poziomów odzysku oraz recyklingu opon.
 - Odpady niebezpieczne:
 - Odpady medyczne i weterynaryjne, cele:
 - Gwarantowanie rozmieszczenia instalacji do termicznego unieszkodliwiania zgodnie z zasadą bliskości oraz zapewnienie modernizacji wymagających tego zakładów,
 - Wzrost świadomości pracowników placówek medycznych i weterynaryjnych w zakresie zasad selektywnego zbierania odpadów medycznych i weterynaryjnych.
 - Odpady zawierające azbest - Konieczna jest dalsza poprawa świadomości ekologicznej jednostek samorządu terytorialnego oraz wzmożenie działań polegających na usuwaniu azbestu.
 - Odpady pozostałe:
 - Odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej, wybrane cele:
 - Wzrost świadomości wśród inwestorów oraz podmiotów wytwarzających odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej na temat należytego postępowania ze strumieniem tych odpadów, w szczególności w zakresie selektywnego zbierania w podziale co najmniej na frakcje: drewno, metale, szkło, tworzywa sztuczne, gips, odpady mineralne,

w tym beton, cegłę, płytki i materiały ceramiczne oraz kamienie oraz recyklingu.

- Komunalne osady ściekowe, cele:
 - Zaniechanie składowania komunalnych osadów ściekowych,
 - Wzrost ilości komunalnych osadów ściekowych przetwarzanych przed wprowadzeniem do środowiska oraz ilości komunalnych osadów ściekowych poddanych termicznemu przekształcaniu,
 - Maksymalizacja stopnia wykorzystania substancji biogennych zawartych w osadach przy spełnieniu wszystkich wymogów dotyczących bezpieczeństwa sanitarnego, chemicznego oraz środowiskowego, dodatkowo kładąc szczególny nacisk na węgiel organiczny zawarty w osadach oraz zdolność osadów do zwiększania sekwestracji dwutlenku węgla w glebach,
 - Zapobieganie powstawaniu i zmniejszanie ilości powstających w oczyszczalniach ścieków komunalnych osadów ściekowych stanowiących odpady oraz wyeliminowanie wytwarzania komunalnych osadów ściekowych stanowiących odpady, które z uwagi na jakość stwarzają problemy z ich zagospodarowaniem zgodnie z przepisami.
- Odpady ulegające biodegradacji inne niż komunalne, cele:
 - Zwiększenie udziału przetwarzania odpadów grupy 02 w procesie fermentacji, w tym w biogazowniach rolniczych,
 - Zwiększenie masy odpadów drzewnych, w tym drewnopochodnych kierowanych do recyklingu,
 - Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury używanej przez organizacje pozarządowe do transportu, dystrybucji i przetwarzania żywności otrzymywanej w formie darowizn od producentów, w tym rolników, a wytwarzanej na etapie produkcji podstawowej
- Odpady z grup 01, 06 i 10, cele:
 - zwiększenie udziału odpadów poddawanych procesom odzysku,
 - ograniczenie masy wytworzonych odpadów w stosunku do wielkości produkcji.

Zapisy Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Jedwabne będą wspierać osiągnięcie postawionych w dokumencie celów.

Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego do 2030 roku

Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego przyjęty został Uchwałą Nr XXXVI/474/2021 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 29 listopada 2021 r. i zawiera

następujące obszary interwencji, cele oraz kierunki interwencji, w które wpisują się także projekty planowane do wykonania na terenie Gminy Jedwabne:

- Obszar interwencji: Ochrona klimatu i jakość powietrza;
 - Cele: 1.1. Spełnianie wymagań w zakresie jakości powietrza
 - 1.2. Adaptacja do zmian klimatu
 - 1.3. Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych
 - 1.4. Ograniczenie zanieczyszczenia świetlnego
 - 1.5. Monitoring zanieczyszczenia świetlnego w celu ochrony człowieka, fauny i flory
 - Kierunki inwestycji: - ograniczenie niskiej emisji
 - zwiększenie efektywności energetycznej budynków i systemów oświetlenia
 - rozwój odnawialnych i alternatywnych źródeł wytwarzania oraz magazynowania energii
 - rozwój zrównoważonego transportu
- Obszar interwencji: Zagrożenia hałasem;
 - Cele: 2.1. Poprawa stanu klimatu akustycznego i osiągnięcie stanu braku przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu
 - 2.2. Zmniejszenie liczby mieszkańców narażonych na ponadnormatywny hałas
 - Kierunki interwencji: - zmniejszenie poziomu emitowanego hałasu
 - ochrona przed hałasem
- Obszar interwencji: Pola elektromagnetyczne;
 - Cel: 3.1. Utrzymanie stanu braku przekroczeń dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych
 - Kierunek interwencji - ochrona przed ponadnormatywnym promieniowaniem elektromagnetycznym
- Obszar interwencji: Gospodarowanie wodami;
 - Cele: 4.1. Zwiększenie retencji wodnej województwa
 - 4.2. Racjonalizacja i ograniczenie zużycia wody
 - 4.3. Przeciwdziałanie skutkom suszy
 - 4.4. Ochrona przed powodzią
 - 4.5. Osiągnięcie co najmniej dobrego stanu wód
 - Kierunki interwencji - ograniczanie ilości zanieczyszczeń wprowadzanych do wód
 - zwiększenie bezpieczeństwa powodziowego

- ochrona zasobów wodnych

- Obszar interwencji: Gospodarka wodno-ściekowa;
 - o Cel: 5.1. Poprawa stopnia skanalizowania terenów wiejskich
 - Kierunek interwencji - rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej terenów wiejskich oraz terenów z rozproszoną zabudową
 - o Cel: 5.2. Poprawa jakości wody i rozwój sieci wodociągowej
 - Kierunek interwencji - rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej
- Obszar interwencji: Zasoby geologiczne;
 - o Cele: 6.1. Ochrona złóż kopalin
 - 6.2. Ograniczenie presji wywieranej na środowisko związanej z wydobywaniem kopalin
 - 6.3. Rekultywacja terenów poeksploatacyjnych
 - Kierunek interwencji - zabezpieczenie cennych gospodarczo złóż i monitoring zagrożeń geologicznych
- Obszar interwencji: Gleby;
 - o Cele: 7.1. Utrzymanie dobrej jakości gleb i ochrona ich przed degradacją
 - 7.2. Rekultywacja i rewitalizacja terenów zdegradowanych
 - Kierunek interwencji - ochrona gleb i zapewnienie właściwego sposobu użytkowania gleb
- Obszar interwencji: Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów;
 - o Cele: 8.1. Redukcja ilości wytwarzanych odpadów, w szczególności niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych
 - 8.2. Zwiększenie udziału odpadów zbieranych selektywnie
 - 8.3. Ograniczenie ilości odpadów komunalnych przekazywanych do składowania
 - 8.4. Ograniczenie nielegalnego obrotu odpadami
 - Kierunki interwencji - rozbudowa infrastruktury do selektywnego zbierania odpadów komunalnych
 - rozbudowa systemu odzysku i unieszkodliwiania odpadów
 - ograniczenie oddziaływania odpadów na środowisko
- Obszar interwencji: Zasoby przyrodnicze;
 - o Cele: 9.1. Zachowanie licznych siedlisk i gatunków zagrożonych wyginięciem
 - 9.2. Zachowanie różnorodności biologicznej i bogatych zasobów przyrodniczych

- Kierunki interwencji - ochrona obszarów cennych przyrodniczo, tworzenie nowych form ochrony przyrody
 - trwale zrównoważona gospodarka leśna
 - ochrona korytarzy ekologicznych i przeciwdziałanie fragmentacji przestrzeni przyrodniczej
 - ochrona krajobrazu i tworzenie zielonej infrastruktury
- Obszar interwencji: Zagrożenia poważnymi awariami;
 - Cel: 10.1 Brak incydentów o znamionach poważnej awarii
 - Kierunek interwencji - utrzymanie sprawnego systemu zapobiegania poważnym awariom i działania wspierające sprawność służb publicznych, w tym rozwój systemów ratownictwa chemiczno-ekologicznego.

3.4. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW LOKALNYCH

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Łomżyńskiego na lata 2021-2030

Program został przyjęty uchwałą Rady Powiatu Łomżyńskiego nr XXI/127/2020 z dnia 30 grudnia 2020 r.

Za nadrzędny cel Programu uznano: Od Biebrzy przez Narew po Pisę. Ochrona i zrównoważone wykorzystanie unikalnych zasobów środowiska przyrodniczego drogą rozwoju powiatu łomżyńskiego.

Inwestycje planowane do realizacji w ramach PGN wpisują się w następujące zapisy Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Łomżyńskiego:

- Obszar interwencji: Ochrona klimatu i jakości powietrza, cele:
 - Spełnienie wymagań w zakresie jakości powietrza, kierunki:
 - Modernizacja transportu w kierunku transportu niskoemisyjnego,
 - Opracowanie i aktualizacja programów w zakresie ochrony powietrza,
 - Monitoring powietrza,
 - Edukacja społeczeństwa w zakresie ochrony powietrza i przeciwdziałania zmianom klimatu,
 - Poprawa efektywności energetycznej, kierunki:
 - Rozbudowa przesyłowej i dystrybucyjnej sieci ciepłowniczej i gazowej,
 - Poprawa efektywności energetycznej w sektorze publicznym i prywatnym, w tym termomodernizacja i wymiana oświetlenia,
 - Wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, jako działania adaptacyjne do zmian klimatu, kierunek:

- Pozyskiwanie energii ze źródeł odnawialnych (słońca, wiatru, wody, biomasy i biogazu) do produkcji energii elektrycznej i ciepłej.

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Jedwabne na lata 2022-2030

Założenia Programu będą wspierać realizację celów postawionych w PGN. Wizja zapisana w dokumencie zakłada: „Gmina Jedwabne jest gminą zarządzaną w sposób zrównoważony o zintegrowanej gospodarce energetycznej, wykorzystującą odnawialne źródła energii, przyjazną dla środowiska, przedsiębiorców i mieszkańców, dążącą do redukcji zużycia energii oraz emisji dwutlenku węgla w perspektywie do 2030 r.”.

Cel strategiczny zakłada: Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych o 30,0%, zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz redukcja zużycia energii finalnej o 30,0% do 2030 r. w porównaniu do roku bazowego.

Cele szczegółowe dokumentu PGN są następujące:

Cel szczegółowy 1: Poprawa efektywności energetycznej;

Cel szczegółowy 2: Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych;

Cel szczegółowy 3: Ograniczenie emisji z transportu;

Cel szczegółowy 4: Ograniczenie niskiej emisji do powietrza z obszaru gminy.

Strategia Rozwoju Gminy Jedwabne na lata 2021–2030

Założenia Programu korespondują z następującymi zapisami Strategii:

- Cel strategiczny nr 1 Poprawa infrastruktury technicznej

1.1 Cel szczegółowy Poprawa infrastruktury komunikacyjnej

1.2 Cel szczegółowy Rozbudowa sieci wodociągowej

1.3 Cel szczegółowy Rozbudowa systemu kanalizacyjnego

1.4 Cel szczegółowy Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej i wykorzystanie alternatywnych źródeł energii

1.5 Cel szczegółowy Modernizacja oświetlenia ulicznego

- Cel strategiczny nr 2 Wspieranie przedsiębiorczości i aktywności gospodarczej

2.2 Cel szczegółowy Rozwój gospodarstw ekologicznych

- Cel strategiczny nr 5 „Plan zagrożenia ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły” oraz „Plan Przeciwdziałania Skutkom Suszy”

5.1 Cel szczegółowy Przeciwdziałanie zagrożenia ryzykiem powodziowym

5.2 Cel szczegółowy Przeciwdziałanie skutkom suszy

Plan ochrony przed szkodliwością azbestu i program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Miasta i Gminy Jedwabne na lata 2006-2032

Oba dokumenty (niniejszy Program Ochrony Środowiska i Program ochrony przed szkodliwością azbestu i program usuwania wyrobów azbestowych) zakładają redukcję występowania tego typu wyrobów na terenie gminy.

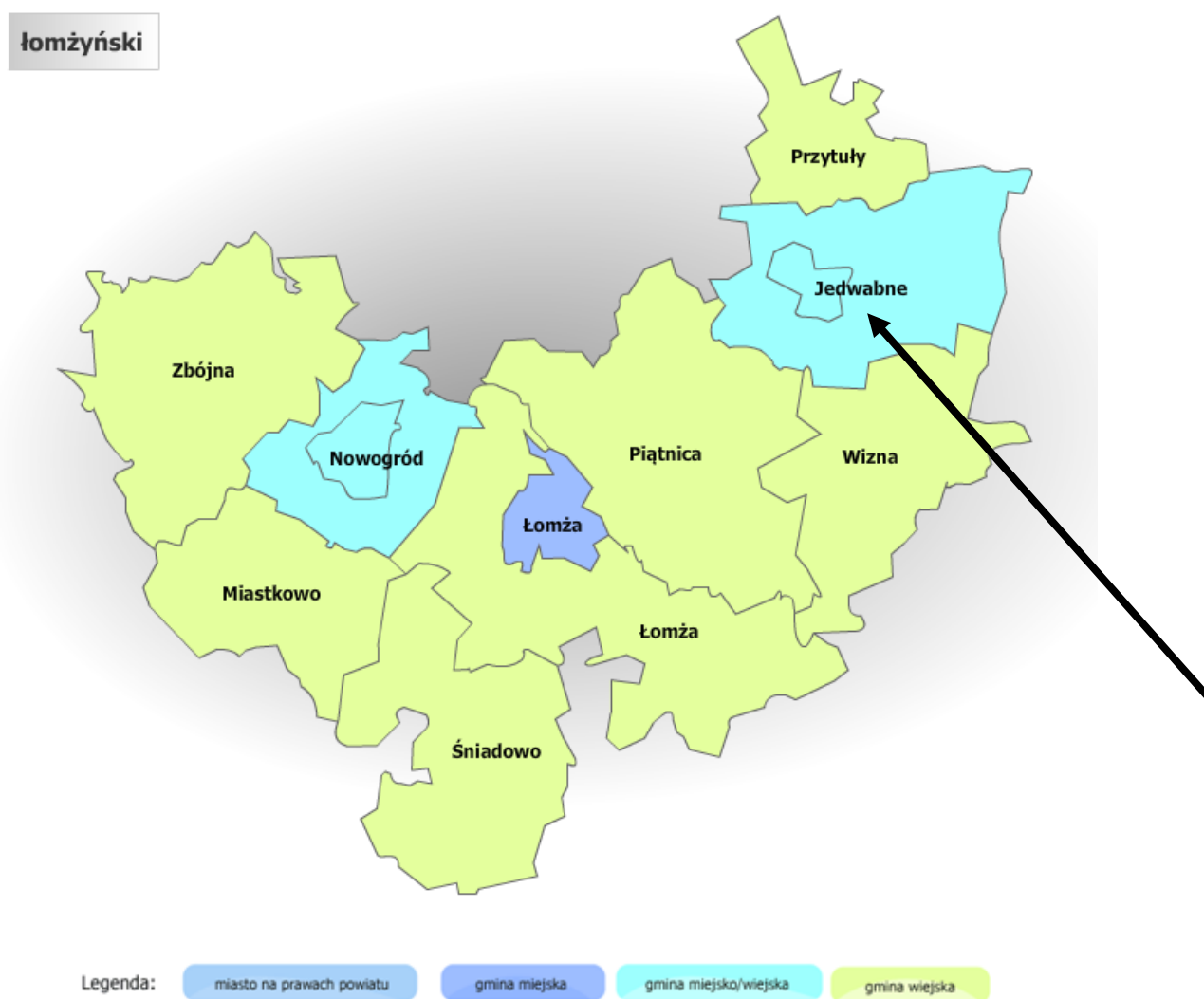
4. CHARAKTERYSTYKA GMINY JEDWABNE

4.1. POŁOŻENIE GMINY

Gmina Jedwabne jest położona w województwie podlaskim, na Wysoczyźnie Kolneńskiej, w północno-wschodniej części powiatu łomżyńskiego i jest jedną z 9 gmin tego powiatu. W skład gminy wchodzi miasto Jedwabne oraz 45 sołectw.

Gmina Jedwabne sąsiaduje z gminami: od północy – Przytuły i Radziłów, od wschodu – Trzcianne, od południa – Wizna i Piątnica, od zachodu – Piątnica i Stawiski.

Rysunek 1. Położenie Gminy Jedwabne na tle powiatu łomżyńskiego

Źródło: <https://administracja.mac.gov.pl>

Powierzchnia Gminy Jedwabne wynosi 159 km², co stanowi 11,73% powierzchni całego powiatu i około 0,79% powierzchni województwa.

Tabela 1. Zestawienie gruntów w gminie

Lp.	Wyszczególnienie	J. m.	Wartość
1	użytki rolne, w tym:	ha	13 603,8248
	grunty orne	ha	9 210,2104
	sady	ha	14,9983
	łąki	ha	1 509,6920
	pastwiska	ha	1 236,2967
	grunty rolne zabudowane	ha	259,7512
	grunty pod stawami i rowami	ha	1 372,8762
2	las i grunty leśne	ha	2 821,6301
3	nieużytki i tereny różne	ha	155,6303

Źródło: dane Gminy Jedwabne, stan na 15.04.2025 r.

W poniżej tabelach przedstawiono liczbę mieszkańców poszczególnych miejscowości. Na liczbę mieszkańców miejscowości Biodry wchodzi liczba mieszkańców sołectwa Biodry (82 osoby) i sołectwa Biodry Kolonia (47 osoby).

Tabela 2. Liczba mieszkańców poszczególnych miejscowości wiejskich

Miejscowość	Liczba Mieszkańców
Bartki	48
Biczki	13
Biodry	129
Borawskie	43
Bronaki-Olki	37
Bronaki-Pietrasze	102
Brzostowo	92
Burzyn	71
Chrostowo	59
Chyliny	57
Grabnik	10
Grądy Małe	54
Grądy Wielkie	55
Janczewko	62
Janczewo	80
Kaimy	72
Kajetanowo	22

Miejscowość	Liczba Mieszkańców
Kamianki	81
Karwowo-Wszebory	169
Kąty	84
Koniecki	76
Konopki Chude	50
Konopki Tłuste	84
Korytki	51
Kosaki-Turki	91
Kotowo-Plac	99
Kotowo Stare	29
Kotówek	40
Kubrzany	98
Kucze Małe	68
Kucze Wielkie	113
Kuczewskie	14
Makowskie	87
Mocarze	128
Nadbory	91
Olszewo-Góra	69
Orlikowo	191
Pawełki	83
Pieńki Borowe	100
Pluty	121
Przestrzele	70
Rostki	42
Siostrzanki	69
Stryjaki	42
Szostaki	54
Witynie	86

Źródło: dane Gminy Jedwabne, stan na 31.12.2024 r.

Tabela 3. Liczba mieszkańców – Jedwabne

Jedwabne /Ulice/	Liczba Mieszkańców
Cmentarna	17
Konopnickiej	54
Kościuszki	98
Krasickiego	11
Łomżyńska	50
Mickiewicza	104

Jedwabne /Ulice/	Liczba Mieszkańców
Nowa	64
Ogrodowa	31
Piękna	15
Plac Jana Pawła II	68
Plac 250-lecia	60
Polna	28
Poświętna	8
Przestrzelska	145
Przytułska	212
Raginisa	30
Rembielińskiego	30
Sadowa	45
M.C. Skłodowskiej	40
Spółdzielcza	59
Stary Rynek	36
Stawiskowska	10
Szkolna	25
Wesoła	36
Wjazd	11
Wojska Polskiego	89
Żwirki i Wigury	147
3-go Maja	30
Miasto - razem	1 553

Źródło: dane Gminy Jedwabne, stan na 31.12.2024 r.

4.2. INFRASTRUKTURA DROGOWA I TECHNICZNA

Na sieć drogową Gminy Jedwabne składają się:

- droga wojewódzka:
 - Nr 668 – Piątnica Poduchowna – Przytuły – Osowiec,
- drogi powiatowe:
 - 1830B – Stawiski – Jurzec Włociański – Kossaki – Jedwabne,
 - 1834B – Jedwabne (ul. Cmentarna) – Konopki – Borawskie – Supy – Wagi – Dusze – Racibory – Radziłów,
 - 1914B – Górki – Dobrzyjałowo – Pieńki Borowe – Korytki – Kaimy,
 - 1919B – Kossaki – Orlikowo – Olszewo – Góra,
 - 1920B – Mieczki Czarne – Pawełki – Stryjaki,
 - 1921B – dr. 1919B – Pawełki,
 - 1922B – Jedwabne – Bronaki – Pietrasze – dr. 668,
 - 1923B – Kotowo Plac – Kotowo Stare – Choszczewo – do dr. 1962B,

- 1925B – Jedwabne (ul. Mickiewicza) – Grądy Wielkie – Makowskie – Burzyn,
- 1926B – Makowskie – Koniecki,
- 1927B – Makowskie – Bartki – Mocarze,
- 1928B – Jedwabne (ul. Przestrzelska) – Przestrzele Wielkie – Kucze – Siestrzanki – Mocarze (Dziubele),
- 1929B – Siestrzanki – Nadborzy – Brzostowo,
- 1930B – Borowskie – Witynie,
- 1931B – Stryjaki – Karwowo – Wszebory,
- 1932B – Wagi – Chrostowo – Kąty – Chyliny,
- 1961B – Wizna – Męczki – Kotowo Plac – Jedwabne (ul. Wojska Polskiego),
- 1966B – Wizna – Sambory – Sieburczyn – Rutkowskie – Burzyn – Pluty – do dr. 1834B,
- 1830B – Jedwabne od gr. adm. do dr. woj. 668,
- 1834B – Jedwabne – ul. Cmentarna,
- 1922B – Jedwabne – od dr.668 do gr. adm.,
- 1925B – Jedwabne – ul. Mickiewicza do gr. adm.,
- 1928B – Jedwabne – ul. Łomżyńska,
- 1928B – Jedwabne – ul. Jana Pawła II,
- 1928B – Jedwabne – ul. Przestrzelska,
- 1961B – Jedwabne – ul. Wojska Polskiego,
- drogi gminne:
- 104651 B – Witynie – Chrostowo,
- 104652 B – Chrostowo – do drogi powiatowej Borawskie – Wagi,
- 104653 B – od drogi Witynie – Chrostowo przez Siestrzanki Kolonia do drogi Witynie – Siestrzanki,
- 104654 B – Kąty – do drogi powiatowej Wagi - Łoje Awissa,
- 104655 B – Szostaki – Bartki,
- 104656 B – Witynie – do drogi powiatowej Kucze Wielkie – Kucze Małe,
- 104657 B – Witynie – do drogi powiatowej Konopki Chude – Borawskie,
- 104658 B – Witynie – Siestrzanki,
- 104659 B – Kucze Małe – Kuczewskie,
- 104660 B – Kucze Wielkie – Kuczewskie – Bartki,
- 104661 B – Konopki Tłuste – Karwowo,
- 104662 B – Konopki Tłuste – Kubrzany,
- 104663 B – Konopki Chude – Kucze Wielkie,
- 104664 B – Bronaki Olki – /kierunek Guty/,
- 104665 B – Grądy Małe – /kierunek Boguszki/,

- 104666 B – Rostki do drogi powiatowej Jedwabne – Wizna,
- 104667 B – Grądy Wielkie – /kierunek Jarnuty – Zanklewo/,
- 104668 B – Janczewko – do drogi wojewódzkiej Pątnica – Jedwabne,
- 104669 B – Kamianki – /kierunek Jarnuty/,
- 104670 B – Pieńki Borowe – do drogi wojewódzkiej Pątnica – Jedwabne,
- 104671 B – Kubrzany do drogi wojewódzkiej Jedwabne – Radziłów,
- 104672 B – Koniecki – /kierunek Zanklewo/,
- 104673 B – Kaimy – Korytki – do drogi powiatowej Kaimy – Dobrzyjałowo,
- 104674 B – Orlikowo Małe – do drogi powiatowej Jedwabne – Stawiski,
- 104675 B – Orlikowo Małe – Orlikowo,
- 104676 B – Olszewo Góra – /kierunek Mieczki/,
- 104677 B – Biczki – do drogi wojewódzkiej Jedwabne – Radziłów,
- 104678 B – Konopki Tłuste – do drogi powiatowej Jedwabne – Konopki Chude – Radziłów,
- 104679 B – Konopki Tłuste – do drogi powiatowej Jedwabne – Konopki Chude – Radziłów,
- 104680 B – Nadbory – Biodry,
- 104681 B – Biodry – do drogi powiatowej Wizna – Radziłów,
- 104682 B – Biodry – Biodry Kolonia – do drogi powiatowej Wagi – Chrostowo – Chyliny,
- 104683 B – Mocarze – Mocarze Kolonia,
- 104684 B – Grądy Małe – do drogi powiatowej Jedwabne – Wizna,
- 104685 B – Grabnik – do drogi powiatowej Jedwabne – Wizna,
- 104686 B – Stare Kotowe – /kierunek Kokoszki/,
- 104687 B – Kotówek – /kierunek Bronaki Olki/,
- 104688 B – od drogi Kucze Wielkie – Kuczewskie do drogi powiatowej Jedwabne – Burzyn,
- 104689 B – od drogi powiatowej Kossaki – Orlikowo – do drogi kierunek Orlikowo Małe,
- 104690 B – Orlikowo – do drogi Orlikowo Małe - droga powiatowa Jedwabne – Kossaki – Stawiski,
- 104691 B – Jedwabne – ul. Konopnickiej,
- 104692 B – Jedwabne – ul. Kościuszki,
- 104693 B – Jedwabne – ul. Krasickiego,
- 104694 B – Jedwabne – ul. Nowa,
- 104695 B – Jedwabne – ul. Ogrodowa,
- 104696 B – Jedwabne – ul. Piękna,
- 104697 B – Jedwabne – Plac Jana Pawła II,
- 104698 B – Jedwabne – Plac 250-lecia,

- 104699 B – Jedwabne – ul. Polna,
- 104700 B – Jedwabne – ul. Poświętna,
- 109650 B – Jedwabne – ul. Raginisa,
- 109651 B – Jedwabne – ul. Rembielińskiego,
- 109652 B – Jedwabne – ul. Sadowa,
- 109653 B – Jedwabne – ul. M.C. Skłodowskiej,
- 109654 B – Jedwabne – ul. Spółdzielcza,
- 109655 B – Jedwabne – ul. Stary Rynek,
- 109656 B – Jedwabne – ul. Szkolna,
- 109657 B – Jedwabne – ul. Wesola,
- 109658 B – Jedwabne – ul. Wjazd,
- 109659 B – Jedwabne – ul. Żwirki i Wigury,
- 109660 B – Jedwabne – ul. 3-go Maja,
- 109661 B – Jedwabne – ul. Kiepur,
- 109662 B – Burzyn – ul. Długa,
- 109663 B – Burzyn – ul. Nowy Rynek,
- 109664 B – Burzyn – ul. Polna,
- 109665 B – od drogi Wizna – Jedwabne – do drogi powiatowej /w kierunku wsi Kotówek/,
- 126000B – droga wewnętrzna przebiegająca od drogi powiatowej nr 1834B przez wieś Konopki Chude,
- 126001B – droga przez wieś Chyliny – od drogi powiatowej 1966B,
- 126002B – droga przez wieś Makowskie od drogi powiatowej nr 1925B,
- 126003B – droga przez wieś Bronaki-Pietrasze od drogi powiatowej nr 1922B,
- 126004B – droga przez wieś Brzostowo od drogi powiatowej nr 1966B,
- 126005 B – odc. ul. Przytułskiej zlokalizowany na dz. nr 502/2, o długości 0,210 km (starodroże drogi wojewódzkiej nr 668) na terenie m. Jedwabne, gm. Jedwabne,
- 126006 B – droga przebiegająca od drogi powiatowej nr 1966B przez wieś Szostaki (działki o nr ewidencyjnych 00/2, 199, 198) o długości 228 m,
- 126007 B – droga położona na działkach o nr ewidencyjnych 190 i 188 (odcinek drogi powiatowej o nr 1932B, o dł. 1064 mb) w obrębie miejscowości Kąty.

Łączna długość dróg gminnych to 82,136 km, w tym o nawierzchni twardej 23,352 km. Droga wojewódzka na terenie gminy ma długość ok 10,7 km, a drogi powiatowe mają długość 85,671 km.

Przez teren gminy nie przebiegają linie kolejowe, brak również ścieżek rowerowych.

Część dróg stanowiących sieć drogową Gminy Jedwabne nie odpowiada wymaganiom określonym w przepisach prawa dla dróg publicznych, charakteryzuje się niewystarczającymi parametrami technicznymi w stosunku do określonych w nich wymogów. Część dróg posiada nieutwardzoną nawierzchnię, co powoduje, że możliwość poruszania się tymi szlakami komunikacyjnymi jest bardziej uzależniona od warunków atmosferycznych niż ma to miejsce w przypadku dróg asfaltowych.

Na terenie Gminy Jedwabne w 2023 r. istniało 1 493 mieszkań (dane GUS). Ich powierzchnia wyniosła 143 491 m². Największa liczba mieszkań, zgodnie z danymi GUS, wystąpiła w 2019 r.

W analizowanych latach liczba mieszkań do 2019 r. wzrastała, w 2020 r. zaczęła spadać by od 2022 r. zacząć ponownie rosnąć (dane dotyczące 2024 r. w czasie tworzenia Programu były jeszcze niedostępne w tym zakresie). W przypadku powierzchni użytkowej mieszkań, ich liczba wzrastała do 2019 r., w 2020 r. spadła by w 2021 r. ponownie wzrosnąć, tendencja wzrostowa utrzymała się do 2023 r. łącznie.

Tabela 4. Zasoby mieszkaniowe w latach 2018 – 2024

	Jedn. miary	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Zasoby mieszkaniowe								
mieszkania	-	1 606	1 607	1 487	1 486	1 489	1 493	b.d.
izby	-	6 726	6 733	6 574	6 580	6 597	6 619	b.d.
powierzchnia użytkowa mieszkań	m ²	149 689	149 936	142 622	142 671	142 978	143 491	b.d.

Źródło: Dane GUS, dane zgodne z aktualizacją z 27.03.2025 r.

W latach 2018 – 2023 poziom wyposażenia mieszkań w instalacje w większości przypadków rósł i to zarówno w odniesieniu do wodociągu, ustępu spłukiwanego, łazienki, jak i centralnego ogrzewania. Wyjątek stanowi rok 2021, w którym mieszkania wyposażone w ustęp spłukiwany i łazienkę utrzymały się na takim samym poziomie jak w roku 2020.

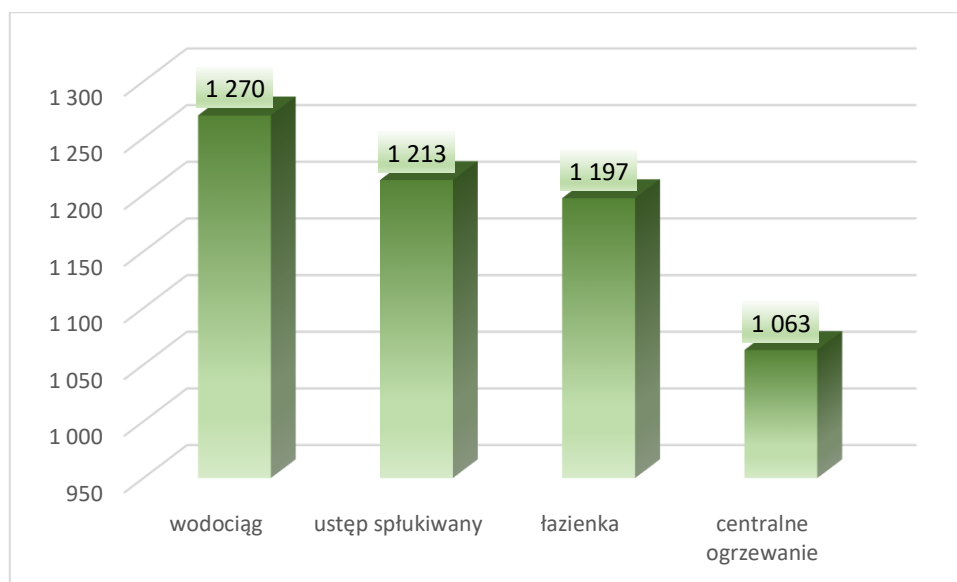
W 2023 roku 85,1% mieszkań wyposażonych było w wodociąg, 81,2% – w ustęp spłukiwany, 80,2% – w łazienkę i 71,2% – w centralne ogrzewanie.

Tabela 5. Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno – sanitarne w latach 2018 – 2024

	Jedn. miary	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne								
wodociąg	-	1 189	1 190	1 262	1 263	1 266	1 270	b.d.
ustęp splukiwany	-	1 123	1 124	1 206	1 206	1 209	1 213	b.d.
łazienka	-	1 112	1 113	1 190	1 190	1 193	1 197	b.d.
centralne ogrzewanie	-	962	963	1 055	1 056	1 059	1 063	b.d.
gaz sieciowy	-	0	0	5	5	5	0	b.d.
Mieszkania wyposażone w instalacje - w % ogółu mieszkań								
wodociąg	%	74,0	74,1	84,9	85,0	85,0	85,1	b.d.
ustęp splukiwany	%	69,9	69,9	81,1	81,2	81,2	81,2	b.d.
łazienka	%	69,2	69,3	80,0	80,1	80,1	80,2	b.d.
centralne ogrzewanie	%	59,9	59,9	70,9	71,1	71,1	71,2	b.d.
gaz sieciowy	%	0,0	0,0	0,3	0,3	0,3	0,0	b.d.

Źródło: Dane GUS, dane zgodne z aktualizacją z 27.03.2025 r.

Wykres 1. Mieszkania wyposażone w instalacje

Źródło: Dane GUS, 2023 r., dane zgodne z aktualizacją z 27.03.2025 r.

W 2023 roku na terenie Gminy Jedwabne, według danych Głównego Urzędu Statystycznego, długość eksploatowanej sieci wodociągowej wyniosła 112,3 km i była największa w porównaniu do pozostałych lat analizy.

W 2023 r. istniało 969 przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania (największa ich ilość w porównaniu do poprzednich lat analizy).

Tabela 6. Wodociąg na terenie gminy w latach 2018 – 2024

	Jedn. miary	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Wodociągi								
długość eksploatowanej sieci wodociągowej (rozdzielczej i przesyłowej)	km	-	-	80,2	91,9	104,5	112,3	b.d.
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	770	775	788	840	918	969	b.d.
zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca	m ³	17,0	16,2	18,3	18,9	19,4	21,4	b.d.
ludność korzystająca z sieci wodociągowej	osoba	2 597	2 585	2 553	2 630	2 740	2 793	b.d.

Źródło: Dane GUS, dane zgodne z aktualizacją z 27.03.2025 r.

Procent ogółu ludności gminy, według GUS, korzystający z wodociągu w 2023 roku osiągnął poziom 57,3%, najwyższy w porównaniu do lat 2018 – 2022. 61,0% budynków mieszkalnych było podłączonych do wodociągu. W 2023 r. 2 793 osób korzystało z tej sieci.

W 2023 roku zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca wyniosło 21,4 m³ (największe w analizowanych latach). W tymże roku wystąpiło 7 awarii sieci wodociągowej.

W 2023 r. istniało 1 przedsiębiorstwo świadczące usługi – dostarczające wodę w gminie.

Część terenu gminy jest skanalizowana. W 2023 r. długość czynnej sieci kanalizacyjnej wynosiła 8,2 km. Istniało 345 przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. Wystąpiło 8 awarii sieci kanalizacyjnej.

Tabela 7. Kanalizacja w latach 2018 – 2024

	Jedn. miary	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kanalizacja								
długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	8,1	8,1	8,1	8,2	8,2	8,2	b.d.

	Jedn. miary	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	332	333	338	338	343	345	b.d.
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	osoba	1 153	1 142	1 211	1 205	1 206	1 196	b.d.

Źródło: Dane GUS, dane zgodne z aktualizacją z 27.03.2025 r.

Najwyższy procent ogółu ludności gminy, według GUS, korzystający z kanalizacji wystąpił w 2022 r. i 2023 r. (24,5%). Z sieci korzystało 1 196 osób.

Wykres 2. Odsetek ogółu ludności gminy korzystający z instalacji w latach 2018 – 2023 (%)

Źródło: Dane GUS, dane zgodne z aktualizacją z 27.03.2025 r.

4.3. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA

Jednym z podstawowych czynników wpływających na rozwój jednostek samorządu terytorialnego i określonych społeczności jest sytuacja demograficzna oraz perspektywy jej zmian.

W czasie tworzenia Programu dane GUS za 2024 r. były jeszcze niedostępne.

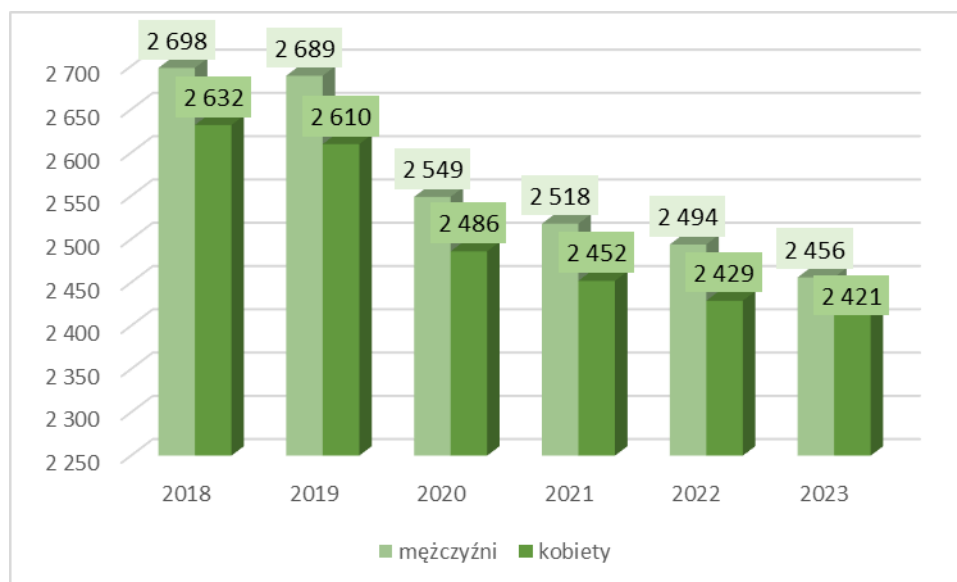
Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2023 roku na terenie Gminy Jedwabne zamieszkiwało 4 877 osób. Liczba mieszkańców w analizowanych latach spadała. W 2023 r. była ona niższa niż w 2018 r. o 453 osoby. W analizowanych latach na terenie gminy było więcej mężczyzn niż kobiet.

Tabela 8. Stan ludności zamieszkującej teren gminy

	Jedn. miary	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Liczba ludności								
ogółem	osoba	5 330	5 299	5 035	4 970	4 923	4 877	b.d.
mężczyźni	osoba	2 698	2 689	2 549	2 518	2 494	2 456	b.d.
kobiety	osoba	2 632	2 610	2 486	2 452	2 429	2 421	b.d.

Źródło: Dane GUS, dane zgodne z aktualizacją z 20.01.2025 r.

Wykres 3. Ludność zamieszkująca teren gminy według płci

Źródło: Dane GUS, dane zgodne z aktualizacją z 20.01.2025 r.

Współczynnik feminizacji (jest to współczynnik określający wzajemne relacje między liczbą kobiet i mężczyzn, tj. liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn), według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w latach 2018 – 2023 utrzymywał się na podobnym poziomie, oscylował pomiędzy 97 a 99 osobami, w 2023 roku było to 99 osób.

Gęstość zaludnienia w 2023 roku wyniosła 30,6 osób na 1 km² i była niższa niż w latach 2018 – 2022.

Tabela 9. Ludność na terenie gminy w latach 2018 – 2024 wg różnych podziałów

	Jedn. miary	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem								
w wieku przedprodukcyjnym	%	17,4	17,3	18,7	18,2	18,0	17,4	b.d.
w wieku produkcyjnym	%	63,1	62,6	60,3	60,5	60,3	59,9	b.d.
w wieku poprodukcyjnym	%	19,4	20,1	21,0	21,3	21,8	22,7	b.d.
Współczynnik feminizacji								

	Jedn. miary	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
ogółem	osoba	98	97	98	97	97	99	b.d.
Gęstość zaludnienia oraz wskaźniki								
ludność na 1 km²	osoba	33,5	33,3	31,6	31,2	30,9	30,6	b.d.
zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców	osoba	-4,7	-5,8	-12,3	-12,9	-9,5	-9,3	b.d.
ludność w tysiącach	tys. osób	5,33	5,30	5,04	4,97	4,92	4,88	b.d.
ludność w tysiącach mężczyźni	tys. osób	2,70	2,69	2,55	2,52	2,49	2,46	b.d.
ludność w tysiącach kobiety	tys. osób	2,63	2,61	2,49	2,45	2,43	2,42	b.d.
wskaźnik urbanizacji	%	30,6	30,5	33,9	34,2	34,4	34,4	b.d.

Źródło: Dane GUS, dane zgodne z aktualizacją z 20.01.2025 r.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w Gminie Jedwabne w latach 2018 – 2023 przyrost naturalny we wszystkich analizowanych lat był ujemny. Oznacza to, że było więcej zgonów niż urodzeń. Najgorzej sytuacja prezentowała się w 2021 r., gdy wyniósł on -35. Najlepiej zaś w 2019 r. (-10).

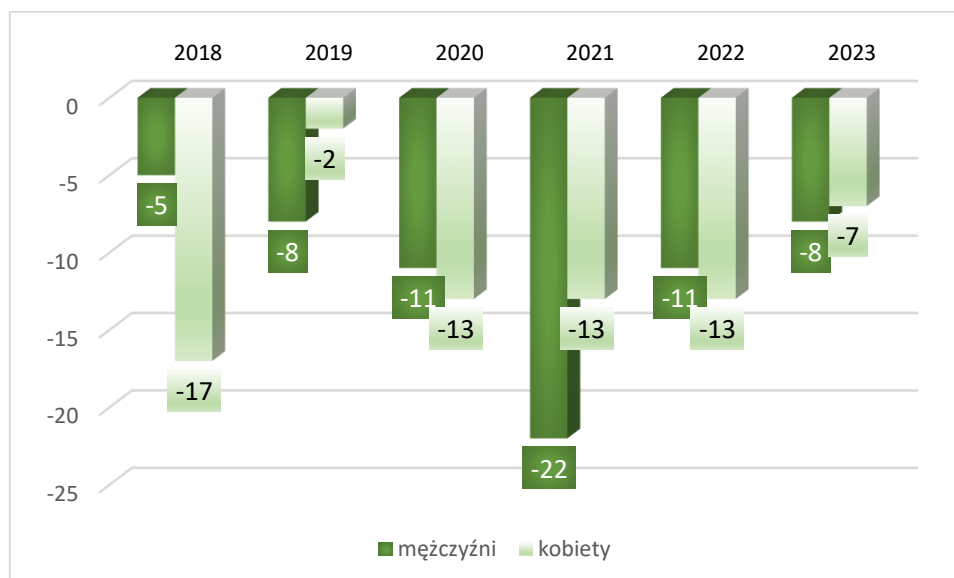
Tabela 10. Ruch naturalny w latach 2018 – 2024

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Urodzenia żywe							
ogółem	49	42	40	38	37	34	b.d.
mężczyźni	28	23	21	20	23	19	b.d.
kobiety	21	19	19	18	14	15	b.d.
Zgony ogółem							
ogółem	71	52	64	73	61	49	b.d.
mężczyźni	33	31	32	42	34	27	b.d.
kobiety	38	21	32	31	27	22	b.d.
Przyrost naturalny							
ogółem	-22	-10	-24	-35	-24	-15	b.d.
mężczyźni	-5	-8	-11	-22	-11	-8	b.d.
kobiety	-17	-2	-13	-13	-13	-7	b.d.

Źródło: Dane GUS, dane zgodne z aktualizacją z 20.01.2025 r.

Analizując przyrost naturalny na terenie gminy ze względu na płeć widać, że w przypadku mężczyzn najlepiej sytuacja wyglądała w 2018 r. (-5), najgorzej zaś w 2021 r. (-22). W przypadku kobiet zaś najlepiej sytuacja wyglądała w 2019 r. (-2), najgorzej w 2018 r. (-17).

Wykres 4. Przyrost naturalny według płci w latach 2018 – 2023

Źródło: Dane GUS, dane zgodne z aktualizacją z 20.01.2025 r.

Saldo migracji wewnętrznych w 2023 roku w Gminie Jedwabne, według danych GUS, wyniosło -25. Saldo migracji zagranicznych w tymże roku wyniosło 0, jej wpływ na saldo migracji ogółem w większości analizowanych latach nie był znaczący, wyjątek stanowi rok 2019, gdy saldo to osiągnęło poziom 6.

Saldo migracji ogółem było ujemne we wszystkich latach analizy.

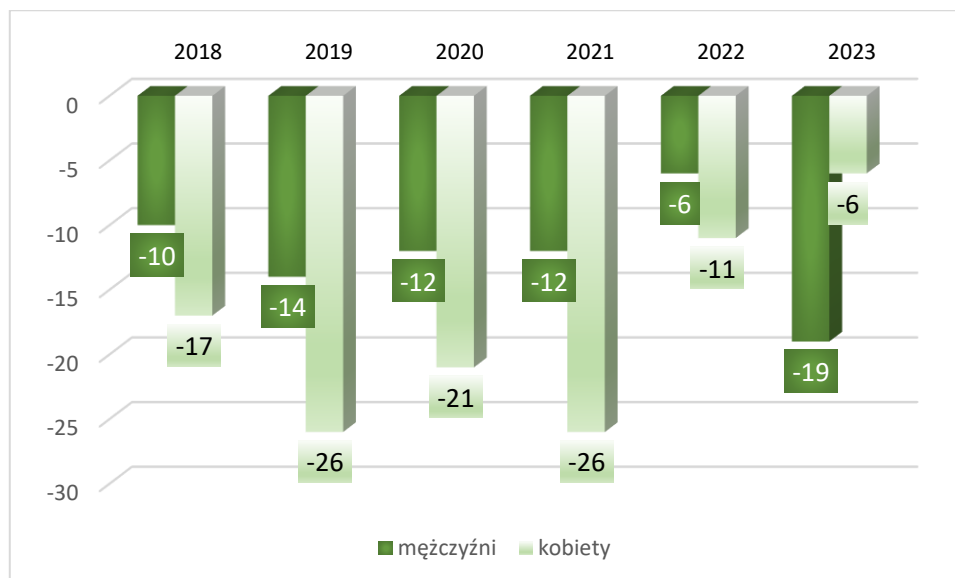
Tabela 11. Migracje wewnętrzne i zagraniczne w latach 2018 – 2024

	Jedn. miary	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
zameldowania w ruchu wewnętrznym								
ogółem	osoba	50	23	30	27	30	41	b.d.
mężczyźni	osoba	23	14	13	14	14	18	b.d.
kobiety	osoba	27	9	17	13	16	23	b.d.
zameldowania z zagranicy								
ogółem	osoba	2	6	0	1	2	0	b.d.
mężczyźni	osoba	2	3	0	1	1	0	b.d.
kobiety	osoba	0	3	0	0	1	0	b.d.
zameldowania ogółem								
ogółem	osoba	52	29	30	28	32	41	b.d.
mężczyźni	osoba	25	17	13	15	15	18	b.d.
kobiety	osoba	27	12	17	13	17	23	b.d.
wymeldowania w ruchu wewnętrznym								
ogółem	osoba	79	69	62	66	49	66	b.d.
mężczyźni	osoba	35	31	24	27	21	37	b.d.
kobiety	osoba	44	38	38	39	28	29	b.d.
wymeldowania za granicę								
ogółem	osoba	0	0	1	0	0	0	b.d.

	Jedn. miary	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
mężczyźni	osoba	0	0	1	0	0	0	b.d.
wymeldowania ogółem								
ogółem	osoba	79	69	63	66	49	66	b.d.
mężczyźni	osoba	35	31	25	27	21	37	b.d.
kobiety	osoba	44	38	38	39	28	29	b.d.
saldo migracji wewnętrznych								
ogółem	osoba	-29	-46	-32	-39	-19	-25	b.d.
mężczyźni	osoba	-12	-17	-11	-13	-7	-19	b.d.
kobiety	osoba	-17	-29	-21	-26	-12	-6	b.d.
saldo migracji zagranicznych								
ogółem	osoba	2	6	-1	1	2	0	b.d.
mężczyźni	osoba	2	3	-1	1	1	0	b.d.
kobiety	osoba	0	3	0	0	1	0	b.d.
saldo migracji ogółem								
ogółem	osoba	-27	-40	-33	-38	-17	-25	b.d.
mężczyźni	osoba	-10	-14	-12	-12	-6	-19	b.d.
kobiety	osoba	-17	-26	-21	-26	-11	-6	b.d.

Źródło: Dane GUS, dane zgodne z aktualizacją z 20.01.2025 r.

Wykres 5. Saldo migracji ogółem według płci, 2018 – 2023

Źródło: Dane GUS, dane zgodne z aktualizacją z 20.01.2025 r.

4.4. WARUNKI KLIMATYCZNE

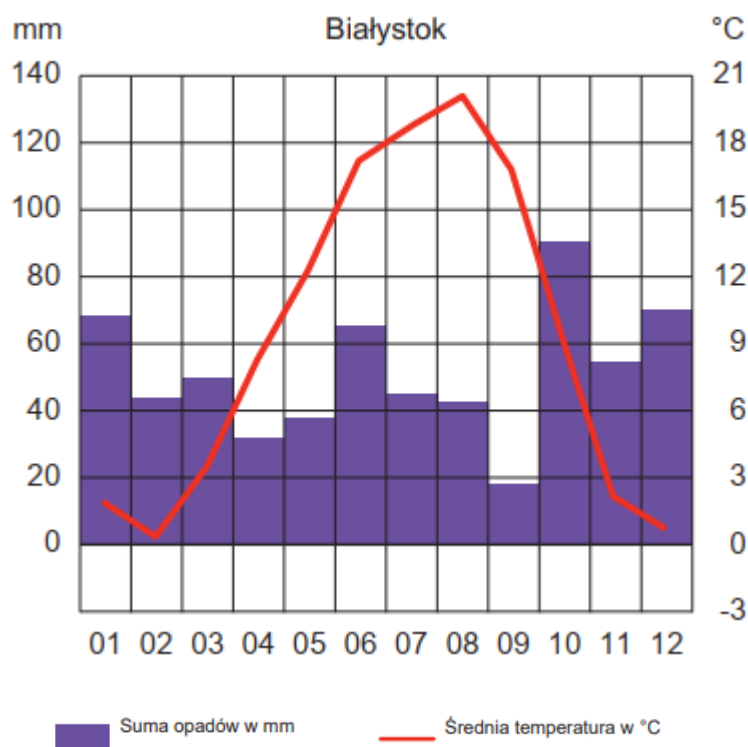
Zgodnie z danymi zawartymi w „Roczniku Statystycznym Województwa Podlaskiego 2024” amplituda średnich miesięcznych temperatur dla okresu 1971 – 2023 wyniosła 70,9°C (na Stacji w Białymstoku). Średnia roczna temperatura powietrza w 2023 r. wynosiła 9,3°C.

Tabela 12. Temperatury powietrza w stacji meteorologicznej w Białymstoku

Stacja meteorologiczna	Temperatury w °C						
	średnie			2023	skrajne		amplitudy temperatur skrajnych
	1971-2000	1991-2020	2011-2020		maksimum	minimum	
	1971-2023						
Białystok	6,9	7,7	8,2	9,3	35,5	-35,4	70,9

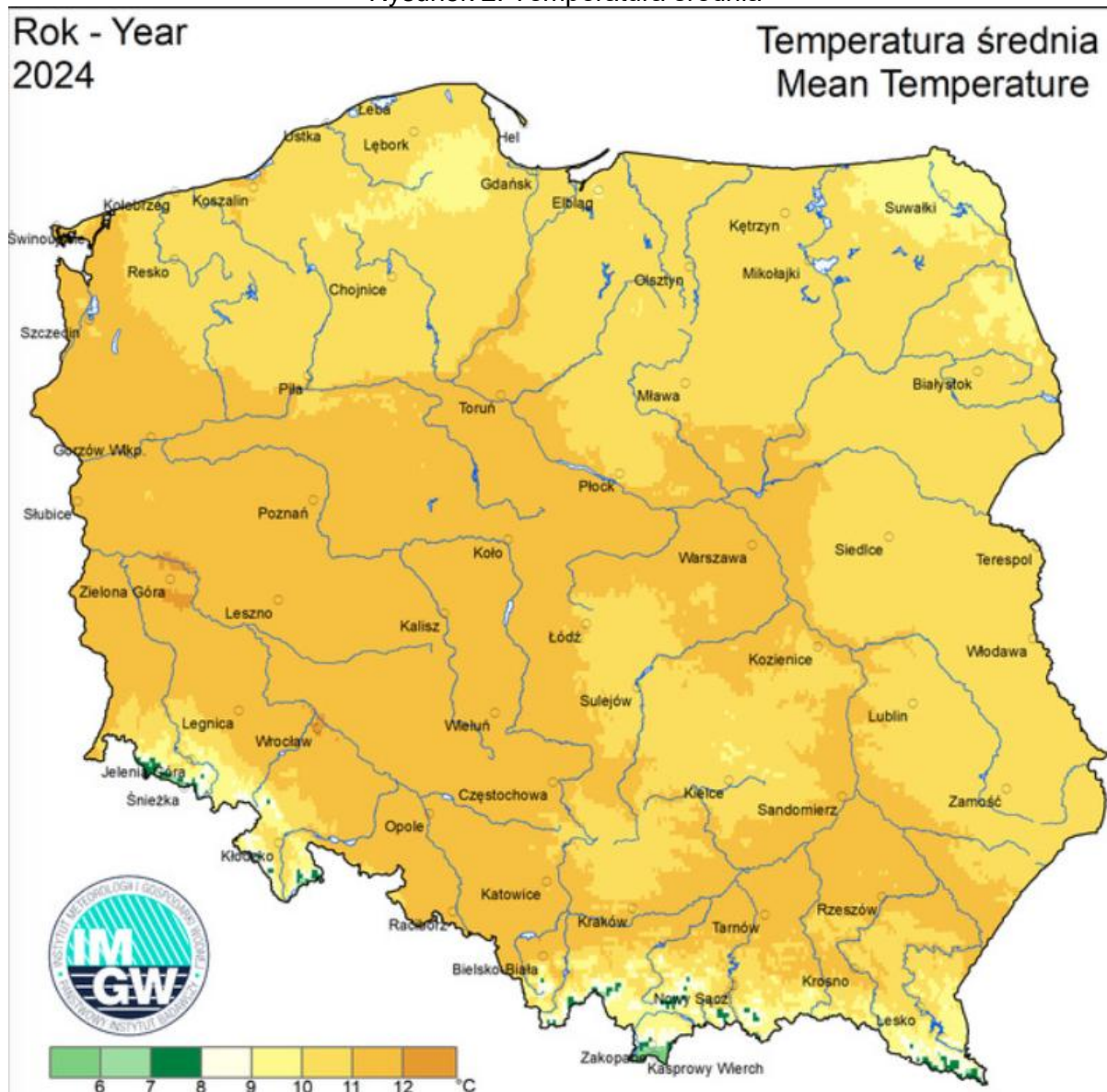
Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Podlaskiego 2024

Wykres 6. Temperatury powietrza i opady atmosferyczne w stacji meteorologicznej w Białymstoku w 2023 r.

Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Podlaskiego 2024

Rysunek 2. Temperatura średnia

Źródło: <https://klimat.imgw.pl/pl>

W stacji meteorologicznej w Białymstoku w 2023 r. usłonecznienie w godzinach wyniosło 1877. Dominującą postacią fizyczną zasilania atmosferycznego w regionie są opady deszczu. W 2023 r. roczna suma opadów wyniosła 620 mm.

Średnia roczna prędkość wiatru w 2023 r. w omawianej stacji meteorologicznej osiągała wartość do 2,2 m/s.

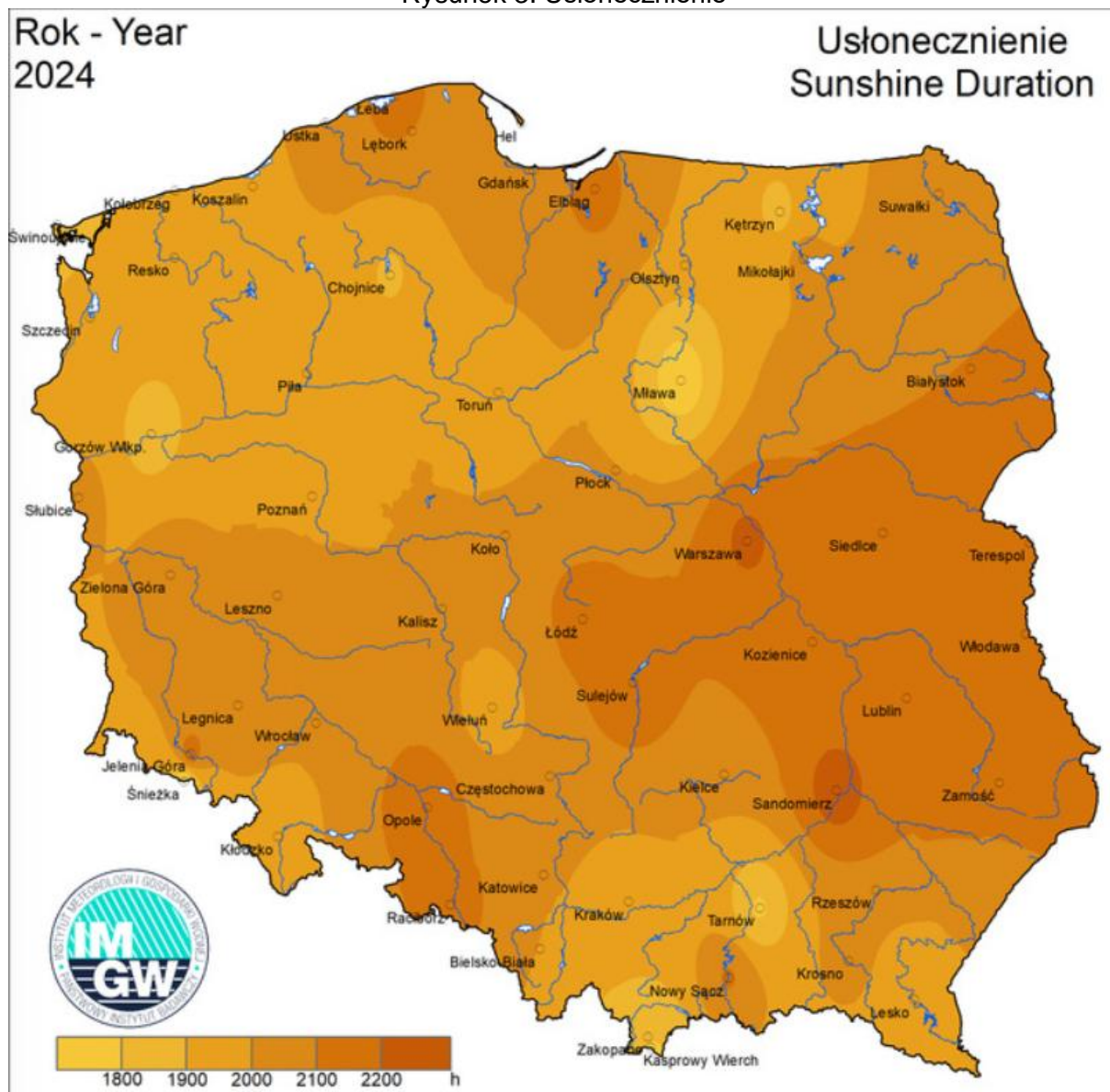
Powyższe dane mają swoje przełożenie na sytuację w Gminie Jedwabne i można uznać, że reprezentują warunki meteorologiczne na niej występujące.

Tabela 13. Opady atmosferyczne, prędkość wiatru, usłonecznienie i zachmurzenie w stacji meteorologicznej w Białymstoku

Stacja meteorol.	Roczne sumy opadów w mm				Średnia prędkość wiatru w m/s	Usłonecznienie w h
	średnie					
	1971-2000	1991-2020	2011-2020	2023		
	2023					
Białystok	577	610	645	620	2,2	1877

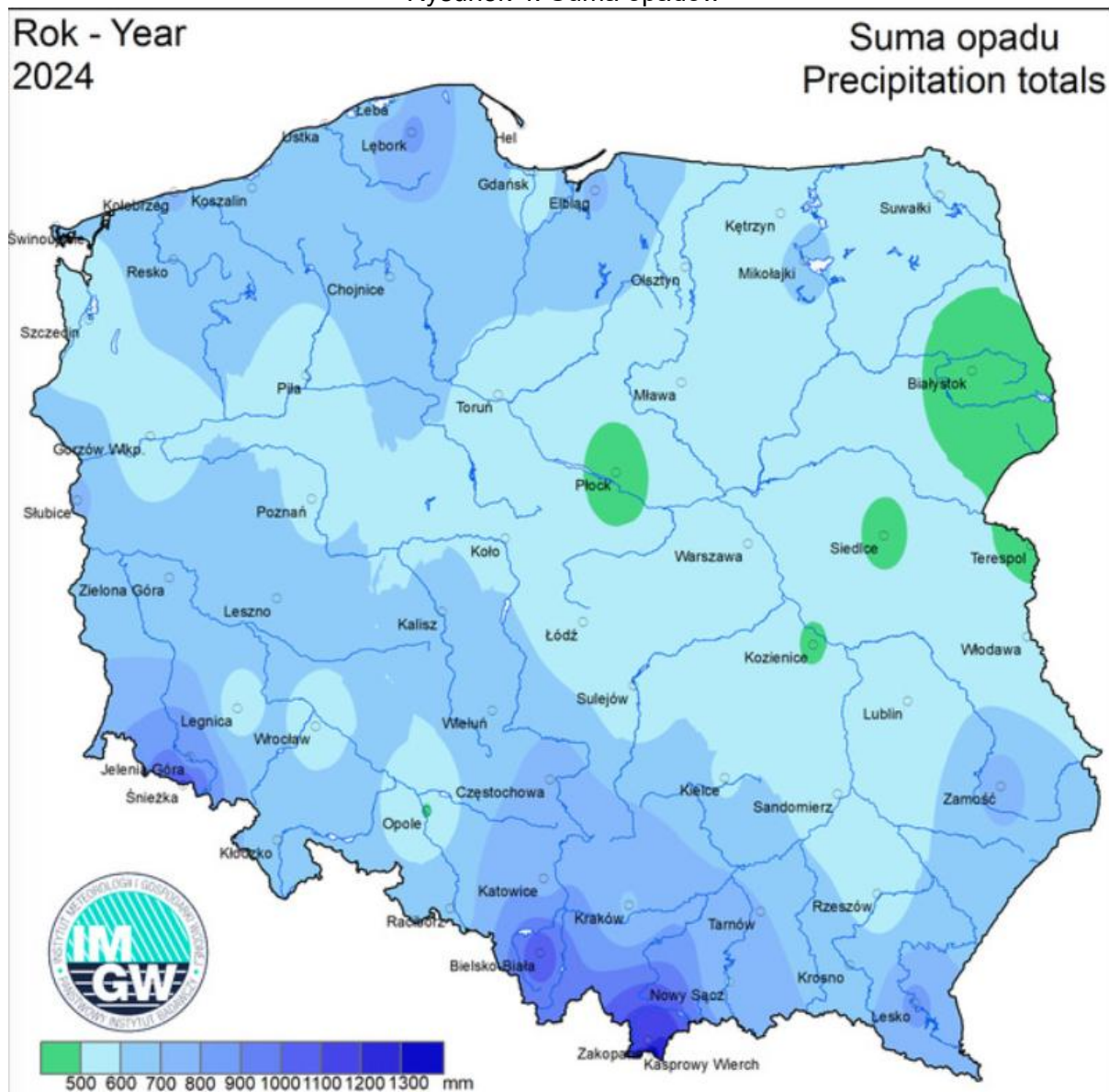
Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Podlaskiego 2024

Rysunek 3. Usłonecznienie

Źródło: <https://klimat.imgw.pl/pl>

Rysunek 4. Suma opadów

Źródło: <https://klimat.imgw.pl/pl>

4.5. WARUNKI GEOLOGICZNE I HYDROGEOLOGICZNE

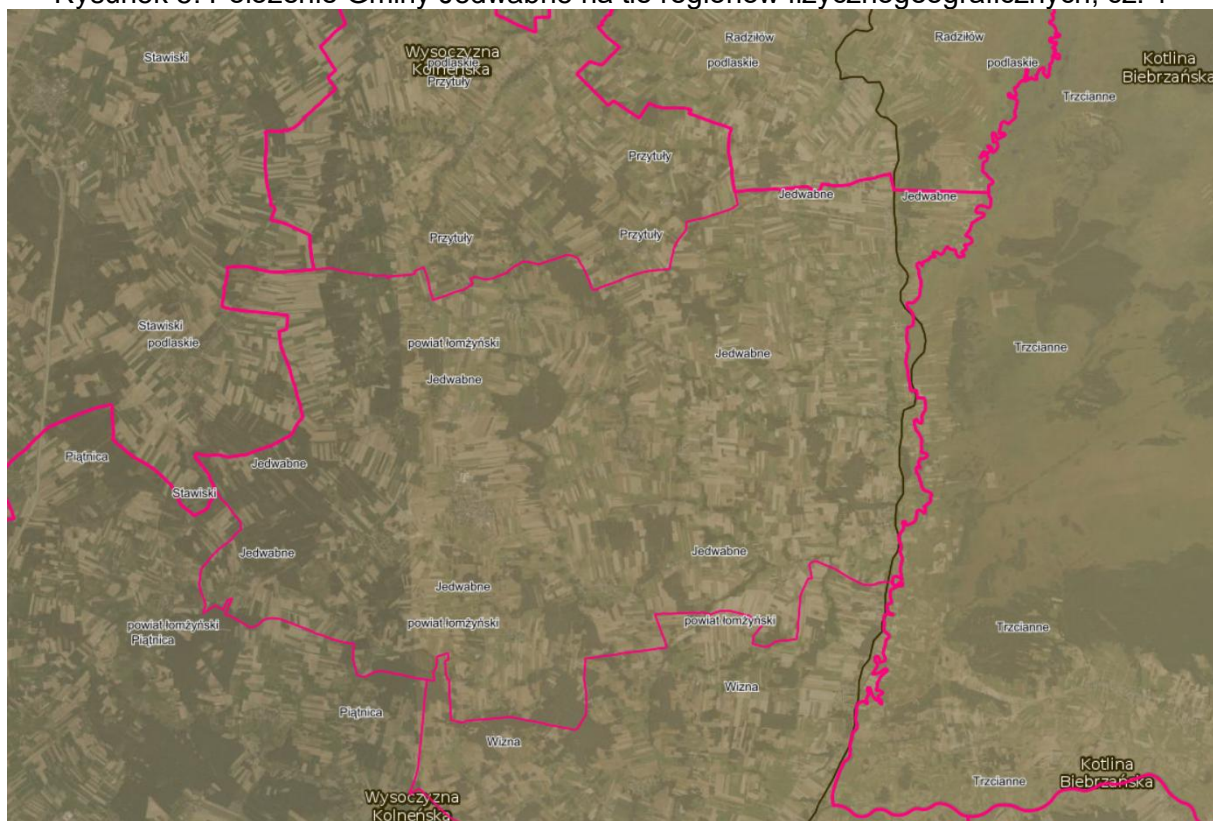
Gleby na terenie gminy wykształciły się z utworów czwartorzędowych, plejstoceniowych, oraz holoceniowych utworów rzecznych i bagiennych. Zróżnicowanie pokrywy glebowej jest znaczne i wiąże się z różnym składem mechanicznym gleb i stosunkami wodnymi.

W podziale fizyczno-geograficznym obszar Gminy Jedwabne położony jest w granicach:

- mezoregionu: Wysoczyzny Kolneńskiej oraz Kotliny Biebrzańskiej,
- makroregionu: Niziny Północnopodlaskiej,
- podprovincja: Wysoczyzny Podlasko-Białoruskiej,

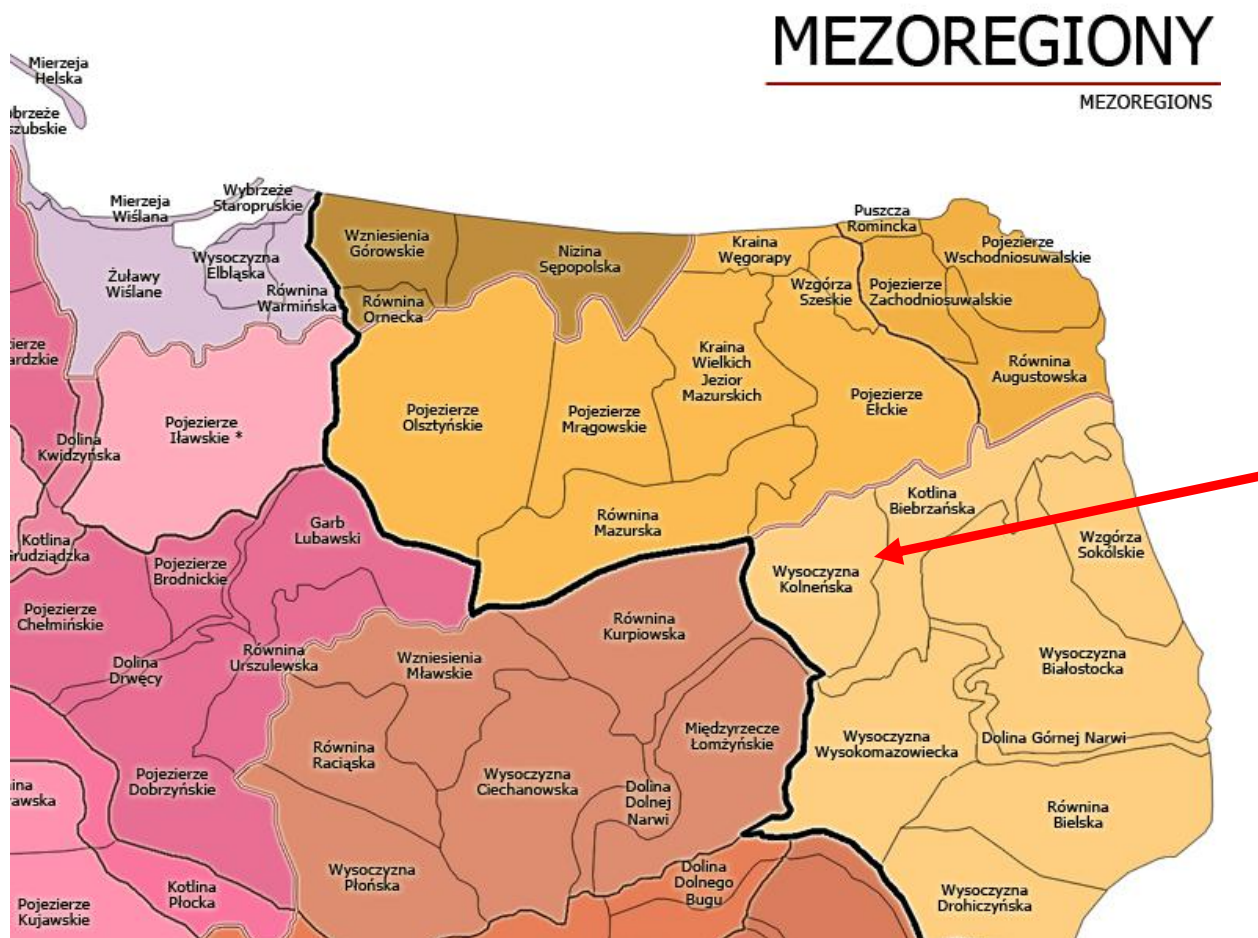
- prowincja: Niż Wschodniobałtycko-Białoruski,
- megaregion: Niż Wschodniobałtycko-Białoruski.

Rysunek 5. Położenie Gminy Jedwabne na tle regionów fizycznogeograficznych, cz. 1

Źródło: geoserwis.gdos.gov.pl/mapy

Rysunek 6. Położenie Gminy Jedwabne na tle regionów fizycznogeograficznych, cz. 2

Źródło: Kondracki J., „Geografia regionalna Polski”, PWN, 2002 r.

Pod względem budowy geologicznej gmina położona jest w obrębie platformy wschodnioeuropejskiej na wysoczyźnie mazursko-białoruskiej.

Krystaliczne podłoże występuje na głębokości około 1000 m pod pokrywą młodszych skał osadowych paleozoicznych i mezozoicznych. Na powierzchni kredy zalegają utwory trzeciorzędowe z osadami paleocenu (piaski i piaskowce glaukonitowe oraz gezy), oligocenu (piaski, iły i piaskowce) i miocenu.

Utwory czwartorzędowe reprezentowane są przez osady zlodowacenia podlaskiego, środkowopolskiego i południowopolskiego. Miąższość czwartorzędu szacowana jest od 200 m na południe od Jedwabnego, 180 m w rejonie Orlikowa i 80 m w dolinie Biebrzy. Na powierzchni ziemi występują osady związane ze zlodowaceniem środkowopolskim, stadiem północno mazowieckim. Wśród nich najstarszym utworem są gliny piaszczyste o znacznej miąższości z wkładkami piasków gliniastych oraz dużą zawartością głazów, otoczków i żwirów. Powierzchnia glin jest silnie zdenudowana i zniszczona w wyniku procesów erozyjnych. Gliny występują nierozdzielnie w formie pokrywy lub w podłożu, głównie w rejonie

wsi: Wagi, Trzaski, Orlikowo, Kubrzany, Jedwabne, Przestrzele, Chrostowo, Siestrzanki, Bartki, Kamianki, Koniecki.

W obrębie osadów akumulacji szczelinowej (kemy) występują piaski drobne i średnie oraz żwiry i żwiry piaszczyste o miąższości kilku i kilkunastu metrów. Spotyka się je w okolicach wsi Orlikowo, Kotowo, Jedwabne, Kubrzany, Janczewo, Witynie, Brzostowo, Pluty, Borawskie.

Piaski różnoziarniste, żwiry i żwiry piaszczyste oraz pyły akumulacji lodowcowej z dużą zawartością głazów i otczaków spotyka się wyspowo w obrębie wsi Pieńki Borowe, Korytki, Grądy Małe.

Osady wodnolodowcowe stożków sandrowych wykształcone w postaci piasków średnich z otczakami oraz żwiry o dużej miąższości występują w sąsiedztwie doliny Biebrzy we wsi Burzyn i Szostaki.

Pod względem przydatności dla budownictwa utwory akumulacji lodowcowej i wodno lodowcowej należą do gruntów nośnych, a stopień ich nośności uzależniony jest od stopnia zagęszczenia gruntów piaszczystych oraz od stopnia skonsolidowania glin i piasków gliniastych.

Utwory holoceniskie reprezentowane są przez osady rzeczne, bagienne i aluwialnodeluwialne wykształcone jako gliny pylaste, piaski, pyły, namuły organiczne pylaste lub piaszczyste oraz torfy o miąższości od 1 m do powyżej 4 m. Osady holceńskie występują powszechnie w dolinach rzecznych, dolinkach denudacyj no-erozyjnych, dolinkach bocznych, obniżeniach wytopiskowych. i aluwialno-deluwialne. Lokalnie w obrębie głębokich dolin denudacyjnych w podłożu zalegają utwory deluwialne (pyły, piaski pylaste; piaski drobne o miąższości około 1 m.

Osady holoceniskie należą do kategorii gruntów słabonośnych lub nienośnych, silnie nawodnionych i nieskonsolidowanych.

4.6. SYTUACJA GOSPODARCZA GMINY

Na terenie Gminy Jedwabne – zgodnie z danymi GUS – w 2024 roku istniało 321 podmiotów gospodarki narodowej, z czego sektor prywatny reprezentowało 307 podmiotów. Największa ilość podmiotów prywatnych to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, w 2024 roku było ich 252.

Tabela 14. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru regon według sektorów własnościowych w latach 2018 – 2024

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Podmioty wg sektorów własnościowych							
podmioty gospodarki narodowej ogółem	251	275	290	307	318	322	321
sektor publiczny - ogółem	15	14	14	14	14	14	14
sektor publiczny – państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	11	10	10	10	10	10	10
sektor publiczny - spółki handlowe	1	1	1	1	1	1	1
sektor prywatny - ogółem	236	261	276	293	304	308	307
sektor prywatny - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	190	211	227	244	253	254	252
sektor prywatny - spółki handlowe	5	5	5	5	7	10	11
sektor prywatny - spółdzielnie	2	2	2	2	2	2	2
sektor prywatny - fundacje	2	2	2	2	2	3	3
sektor prywatny – stowarzyszenia i organizacje społeczne	11	12	12	12	12	12	12

Źródło: Dane GUS, dane zgodne z aktualizacją z 03.04.2025 r.

Na sektor publiczny składają się głównie państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego, w 2024 roku było ich 10, sektor publiczny ogółem liczył 14 podmiotów. Na sektor prywatny oprócz osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w 2023 r. składały się również spółki handlowe (11), spółdzielnie (2), fundacje (3) oraz stowarzyszenia i organizacje społeczne (12).

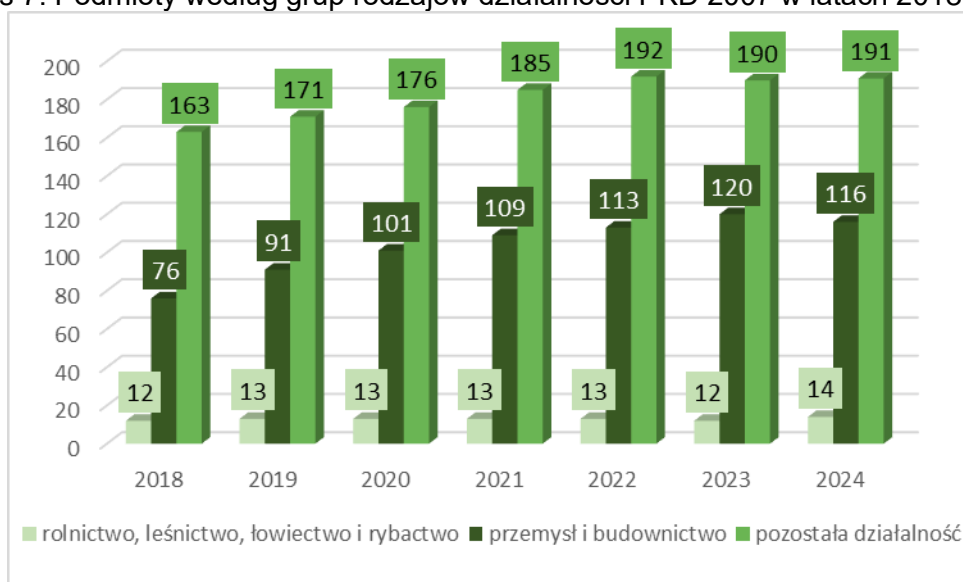
Tabela 15. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON według grup rodzajów działalności PKD 2007

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Podmioty wg grup rodzajów działalności PKD 2007							
ogółem	251	275	290	307	318	322	321

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	12	13	13	13	13	12	14
przemysł i budownictwo	76	91	101	109	113	120	116
pozostała działalność	163	171	176	185	192	190	191

Źródło: Dane GUS, dane zgodne z aktualizacją z 03.04.2025 r.

Wykres 7. Podmioty według grup rodzajów działalności PKD 2007 w latach 2018 – 2024

Źródło: Dane GUS, dane zgodne z aktualizacją z 03.04.2025 r.

Analizując podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON według grup rodzajów działalności PKD 2007 można zauważyć, że w 2024 roku na terenie Gminy Jedwabne najwięcej podmiotów zajmowało się pozostałą działalnością – 191, a najmniej rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem – 14.

Najwyższe walory w skali gminy posiadają gleby brunatne i bielcowe pszenne dobre lub pszenno-żytnie o składzie mechanicznym glin całkowitych lub piasków gliniastych na glinach. Gleby te należą do IIIa – IIIb klasy bonitacyjnej. Występują one w okolicach wsi: Chrostowo, Makowskie, Przestrzele, Grądy, Witynie oraz na wschód i południe od Jedwabnego.

W klasie IVa – IVb pozostają czarne ziemie należące do kompleksu zbożowo-pastewnego mocnego. Gleby zbożowo-pastewne mocne wymagają specjalnego doboru gatunków oraz odmian o znacznej tolerancji stosunków wodnych i przy sprzyjającej pogodzie dają bardzo wysokie plony. Kompleks zbożowo-pastewny mocny występuje w obrębie wsi: Chrostowo, Przestrzele, Kucze.

Średnio korzystne warunki do uprawy stwarzają gleby brunatne i bielcowe wykształcone z piasków gliniastych całkowitych lub na glinach w kompleksie żytńio-ziemniaczanym dobrym oraz w mniejszym stopniu w kompleksie zbożowo-pastewnym słabym w IVa – IVb klasie bonitacyjnej. Występują powszechnie na terenie całej gminy z większą koncentracją w rejonie wsi: Kamianki, Konopki Tłuste, Kubrzany, Karwowo Wszebory, Olszewo Góra i Kąty.

Według danych pochodzących z Powszechnego Spisu Rolnego z 2020 r. na terenie Gminy Jedwabne było 796 gospodarstw rolnych, gdzie końcowa produkcja rolnicza przeznaczona była na sprzedaż.

Na terenie gminy było 860 gospodarstw rolnych, w tym 34,53% stanowiły gospodarstwa o powierzchni powyżej 15 ha, co wskazuje na stosunkowo nieduże rozdrobnienie powierzchni zajmowanej pod produkcję rolniczą co jest zjawiskiem korzystnym i wpływa na opłacalność działalności.

Tabela 16. Gospodarstwa rolne ogółem

Gospodarstwa	
ogółem	860
do 1 ha włącznie	4
1 - 5 ha	161
5 - 10 ha	192
10 - 15 ha	206
15 ha i więcej	297

Źródło: Dane GUS, PSR 2020

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego (Powszechny Spis Rolny z 2020 r.) największy obszar powierzchni zasiewów zajmowała uprawa zbóż – 4 251,61 ha (zboża razem), co zaprezentowano w tabeli 17.

Tabela 17. Powierzchnia zasiewów wybranych upraw

	Jedn. miary	Powierzchnia
ogółem	ha	6 936,34
zboża razem	ha	4 251,61
zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	ha	4 153,24
pszenica ozima (łącznie z orkiszem)	ha	76,49
pszenica jara (łącznie z orkiszem)	ha	21,89
żyto ozime	ha	1 105,72
żyto jare	ha	14,34
jęczmień ozimy	ha	20,84
jęczmień jary	ha	18,71

	Jedn. miary	Powierzchnia
owies	ha	960,51
pszenżyto ozime	ha	1 071,05
pszenżyto jare	ha	18,21
mieszanki zbożowe ozime	ha	87,75
mieszanki zbożowe jare	ha	757,73
kukurydza na ziarno	ha	55,67
przemysłowe (rocznikowe)	ha	7,96
strączkowe jadalne na suche ziarno razem	ha	124,22
ziemniaki	ha	97,06
warzywa gruntowe	ha	6,56
międzyplony (poplony) jare	ha	179,57
międzyplony (poplony) ozime	ha	236,66

Źródło: Dane GUS, PSR 2020

Analizując pogłowie zwierząt gospodarskich, zgodnie z Powszechnym Spisem Rolnym z 2020 r., zauważyć można, że przeważało bydło ogółem nad świniami i drobiem.

Tabela 18. Pogłowie zwierząt gospodarskich

	Jedn. miary	Ilość
bydło ogółem	szt.	15 036
bydło - krowy	szt.	6 834
świnie ogółem	szt.	1 751
świnie - lochy na chów	szt.	51
drób ogółem	szt.	1 523
drób kurzy razem	szt.	1 393
brojlery kurze	szt.	112
nioski kurze do produkcji jaj konsumpcyjnych	szt.	1 279

Źródło: Dane GUS, PSR 2020

5. OCENA STANU ŚRODOWISKA

5.1. GOSPODAROWANIE WODAMI

5.1.1. STAN AKTUALNY

Jednym z najważniejszych czynników mających wpływ na ogólny stan środowiska przyrodniczego na danym terenie ma jakość i wielkość zasobów wodnych. Możliwość racjonalnego wykorzystania dostępnych zasobów wody stanowi jeden z najważniejszych

czynników rozwoju społeczno-gospodarczego gminy. Wielkość dostępnych aktualnie zasobów wody wynika głównie z naturalnych procesów związanych z jej obiegiem w przyrodzie (poziom opadów atmosferycznych, zdolności retencyjne zlewni oraz warunki infiltracji wód – budowa geologiczna podłoża). Znaczący wpływ na zasoby wodne mają również czynniki antropogeniczne (działalność przemysłowa, skażenie wód ściekami, melioracja terenów, regulacja cieków wodnych, zmiany struktury wykorzystywania gruntów, urbanizacja, zwiększenie ilości pobieranej wody). W związku z tym zachodzi konieczność przeciwdziałania niekorzystnym tendencjom prowadzącym do pogarszania jakości wody, a co za tym idzie zmniejszania jej zasobów dyspozycyjnych.

5.1.1.1. WODY POWIERZCHNIOWE

Gmina położona jest w dolinie rzeki Biebrzy, która jest prawobrzeżnym dopływem Narwii III – rzędu, leżącym w dolinie Wisły. Długość całkowita rzeki wynosi 155,3 km. Obszar zlewni wchodzi w skład województwa podlaskiego i warmińsko – mazurskiego.

Źródła Biebrzy znajdują się w rejonie Wzgórz Sokólskich, na południe od miejscowości Nowy Dwór. Początkowo rzeka płynie w kierunku północnym i północno-zachodnim, następnie w kierunku zachodnim. W pobliżu miejscowości Krasnybór rzeka zmienia kierunek na południowo – zachodni, a w pobliżu Osowca na południowy i uchodzi do Narwi.

Biebrza posiada charakter rzeki nizinnej z licznymi meandrami starorzeczami. Kotlina Biebrzańska jest największym w Polsce kompleksem torfowisk niskich stosunkowo mało zamieszkałych przez człowieka, z fragmentami torfowisk przejściowych i wysokich, minimalnych wysoczyzn, grądów śródbagiennych i nizinnych, meandrujących dopływów Biebrzy z licznymi starorzeczami. Część obszaru Gminy Jedwabne zajmuje się na Biebrzański Park Narodowy (obejmujący dolinę Biebrzy wraz z fragmentami jej dopływów).

Tabela 19. Jednolite części wód powierzchniowych związane z terenem gminy

Kod JCWP	Nazwa JCWP	Dorzecze	Region wodny
RW200016262999	Biebrza od Elku do ujścia	obszar dorzecza Wisły	region wodny Narwi
RW2000102629689	Matlak	obszar dorzecza Wisły	region wodny Narwi
RW20001026296929	Dopływ w m. Łoje-Awissa	obszar dorzecza Wisły	region wodny Narwi
RW20001026327	Łojewek do Dopływu w Olszynach	obszar dorzecza Wisły	region wodny Narwi
RW200010262989	Cetna	obszar dorzecza Wisły	region wodny Narwi
RW200010262972	Dopływ spod Borawskich	obszar dorzecza Wisły	region wodny Narwi
RW200010263129	Jedwabianka	obszar dorzecza Wisły	region wodny Narwi

Źródło: karty.apgw.gov.pl, data dostępu: 30.04.2025 r.

Jakość wód powierzchniowych

Klasyfikacja i badania jakości wód powierzchniowych przeprowadzana jest dla wydzielonych jednolitych części wód powierzchniowych. Jednolita część wód powierzchniowych (JCWP) jest podstawową jednostką gospodarki wodnej (łącznie z ochroną środowiska) w myśl Ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne (t.j. Dz.U. 2024, poz. 1087 z późn. zm.), zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną. Jednolita część wód jest pojęciem obejmującym zarówno zbiorniki wód stojących, jak i ciekі, a także przybrzeżne fragmenty wód morskich i wody podziemne. Jednolita część wód powierzchniowych (JCWP) - oznacza oddzielny i znaczący element wód powierzchniowych, taki jak:

- jezioro lub inny naturalny zbiornik wodny,
- sztuczny zbiornik wodny,
- struga, strumień, potok, rzeka, kanał lub ich części,
- morskie wody wewnętrzne, wody przejściowe lub przybrzeżne.

Stan ekologiczny jednolitych części wód (JCW) powierzchniowych klasyfikuje się na podstawie wyników klasyfikacji elementów biologicznych, fizykochemicznych, chemicznych, w tym grupa substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego, i hydromorfologicznych. Elementy te klasyfikuje się na podstawie kryteriów wyrażonych jako wartości graniczne poszczególnych wskaźników jakości wód z uwzględnieniem typów wód powierzchniowych.

Stan ekologiczny jest definiowany dla wód naturalnych jako:

- bardzo dobry – dla wód o niezmiennych warunkach przyrodniczych lub zmienionych tylko w bardzo niewielkim stopniu,
- dobry – gdy zmiany warunków przyrodniczych w porównaniu do warunków niezakłóconych działalnością człowieka są niewielkie,
- umiarkowany – obejmujący wody przekształcone w średnim stopniu,
- słaby – wody o znacznie zmienionych warunkach przyrodniczych (biologicznych, fizykochemicznych, morfologicznych), gdzie gatunki roślin i zwierząt znacznie różnią się od tych, które zwykle towarzyszą danemu typowi jednolitej części wód,
- zły – wody o poważnie zmienionych warunkach przyrodniczych, w których nie występują typowe dla danego rodzaju wód gatunki.

Potencjał ekologiczny jednolitych części wód powierzchniowych sztucznych i silnie zmienionych klasyfikuje się na podstawie wyników klasyfikacji elementów fizykochemicznych, biologicznych i hydromorfologicznych. Potencjał ekologiczny jest definiowany jako: maksymalny, dobry, umiarkowany, słaby oraz zły.

Stan chemiczny klasyfikuje się na podstawie chemicznych wskaźników jakości wód (substancji priorytetowych i innych zanieczyszczeń). Stan chemiczny jest definiowany jako dobry oraz poniżej stanu dobrego.

Stan wód – w zależności od stanu/potencjału ekologicznego oraz stanu chemicznego stan wód naturalnych, sztucznych i silnie zmienionych może być: dobry lub zły. Stan wód ocenia się jako dobry, jeśli stan ekologiczny / potencjał ekologiczny osiąga stan dobry lub powyżej dobrego i stan chemiczny wód także jest na poziomie dobrym.

W ostatnich latach umiejscawiano punkty badawcze wód powierzchniowych związanych z terenem Gminy Jedwabne. W tabelach przedstawiono wyniki z lat 2016 – 2021, z roku 2022 oraz roku 2023. Na kolejnych stronach przedstawiono dane pochodzące z tych dokumentów.

Tabela 20. Stan rzek (2016 – 2021), cz. 1

Nazwa jcw	Klasa elementów biologicznych			Klasa elementów fizykochemicznych (grupa 3.1 - 3.5)			Klasa elementów fizykochemicznych - specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne (3.6)		
	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Klasa	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Klasa	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Klasa
Biebrza od Elku do ujścia	2019	2019	2	2016	2019	>2	2016	2019	2
Matlak	2016	2019	3	2016	2019	>2	2016	2019	2
Dopływ w m. Łoje- Awissa	2016	2019	4	2016	2019	>2	2016	2019	2
Łojewek od źródeł do dopływu w Olszynach	2020	2020	2	2017	2020	>2	2020	2020	2
Cetna	2017	2020	5	2017	2020	>2	2017	2017	2
Dopływ spod Borawskich	2018	2021	3	2018	2021	>2	2018	2018	2
Jedwabianka	2019	2019	3	2019	2019	>2	2019	2019	2

Źródło: Ocena stanu jednolitych części wód rzek i zbiorników zaporowych w latach 2016-2021 na podstawie monitoringu, wody.gios.gov.pl

Tabela 21. Stan rzek (2016 – 2021), cz. 2

Nazwa jcwp	Klasyfikacja stanu / potencjału ekologicznego				Klasyfikacja stanu chemicznego			Ocena stanu jcwp		
	Rok najstarsz. badań	Rok najnows. badań	Klasa	Stan/ potencjał ekologiczny	Rok najstarsz. badań	Rok najnows. badań	Stan chemiczny	Rok najstarsz. badań	Rok najnows. badań	Ocena
Biebrza od Elku do ujścia	2016	2019	3	umiarkowany stan ekologiczny	2016	2021	stan chemiczny poniżej dobrego	2016	2021	zły stan wód
Matlak	2016	2019	3	umiarkowany stan ekologiczny	2016	2021	stan chemiczny poniżej dobrego	2016	2021	zły stan wód
Dopływ w m. Łoje-Awissa	2016	2019	4	słaby stan ekologiczny	2016	2021	stan chemiczny dobry	2016	2021	zły stan wód
Łojewek od źródeł do dopływu w Olszynach	2017	2020	3	umiarkowany stan ekologiczny	2020	2020	stan chemiczny poniżej dobrego	2017	2020	zły stan wód
Cetna	2017	2020	5	zły stan ekologiczny	2017	2021	stan chemiczny poniżej dobrego	2017	2021	zły stan wód
Dopływ spod Borawskich	2018	2021	3	umiarkowany stan ekologiczny	2018	2021	stan chemiczny dobry	2018	2021	zły stan wód

Nazwa jcwp	Klasyfikacja stanu / potencjału ekologicznego				Klasyfikacja stanu chemicznego			Ocena stanu jcwp		
	Rok najstarsz. badań	Rok najnows. badań	Klasa	Stan/potencjał ekologiczny	Rok najstarsz. badań	Rok najnows. badań	Stan chemiczny	Rok najstarsz. badań	Rok najnows. badań	Ocena
Jedwabianka	2019	2019	3	umiarkowany stan ekologiczny	2019	2021	stan chemiczny poniżej dobrego	2019	2021	zły stan wód

Źródło: Ocena stanu jednolitych części wód rzek i zbiorników zaporowych w latach 2016-2021 na podstawie monitoringu, wody.gios.gov.pl

Tabela 22. Stan rzek, 2022 r.

Nazwa jcwp	Klasa elementów biologicznych				Klasa elementów fizykochemicznych (grupa 3.1 - 3.5)				Klasa elementów fizykochemicznych - specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne (3.6)			
	Rok najstarsz. badań	Rok najnows. badań	PoM	Klasa	Rok najstarsz. badań	Rok najnows. badań	PoM	Klasa	Rok najstarsz. badań	Rok najnows. badań	PoM	Klasa
Biebrza od Elku do ujścia	2022	2022	0,500000	2	2022	2022	0,516478	2	2022	2022	0,271298	2
Matlak	2022	2022	0,121414	3	2022	2022	0,784999	2	2022	2022	0,149027	2
Dopływ w m. Łoje-Awissa	2022	2022	0,049645	4	2022	2022	0,487315	>2	-	-	-	-
Jedwabianka	2022	2022	0,280345	3	2022	2022	0,249040	>2	-	-	-	-

Źródło: Klasyfikacji wskaźników i grup wskaźników w jednolitych częściach wód powierzchniowych rzek i zbiorników zaporowych za rok 2022, wody.gios.gov.pl

Tabela 23. Stan rzek, 2023 r.

Nazwa jcwp	Klasa elementów biologicznych				Klasa elementów fizykochemicznych (grupa 3.1 - 3.5)				Klasa elementów fizykochemicznych - specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne (3.6)			
	Rok najstarsz. badań	Rok najnowsz. badań	PoM	Klasa	Rok najstarsz. badań	Rok najnowsz. badań	PoM	Klasa	Rok najstarsz. badań	Rok najnowsz. badań	PoM	Klasa
Biebrza od Elku do ujścia	2023	2023	0,522809	2	2023	2023	0,253179	2	-	-	-	-
Matlak	-	-	-	-	2023	2023	0,004400	2	-	-	-	-
Dopływ w m. Łoje-Awissa	-	-	-	-	2023	2023	0,409147	>2	-	-	-	-
Łojewek do Dopływu w Olszynach	2023	2023	0,742553	3	2023	2023	0,051705	>2	2023	2023	0,168956	2
Cetna	2023	2023	0,308898	2	2023	2023	0,354652	>2	2023	2023	0,336030	2
Dopływ spod Borawskich	-	-	-	-	2023	2023	0,049974	2	-	-	-	-
Jedwabianka	-	-	-	-	2023	2023	0,857030	2	-	-	-	-

Źródło: Klasyfikacja wskaźników i grup wskaźników w jednolitych częściach wód powierzchniowych rzek i zbiorników zaporowych za rok 2023, wody.gios.gov.pl

Stan wód na terenie Gminy Jedwabne nie uległ zauważalnej poprawie. Na podstawie zaprezentowanych danych można stwierdzić, że wymagane jest przeprowadzenie inwestycji, których efektem będzie poprawa jakości wód (ich stan chemiczny w wielu przypadkach wciąż jest poniżej dobrego a ogólna ocena zła, nawet w jednym przypadku stan ekologiczny był zły).

5.1.1.2. WODY PODZIEMNE

Gmina Jedwabne położona jest w granicach jednolitej części wód podziemnych (JCWPd):

- kod: GW200051, numer JCWPd: 51;
- kod: GW200032, numer JCWPd: 32.

JCWPd 51:

Liczba pięter wodonośnych: 2.

Udział zasilania podziemnego w odpływie całkowitym rzek w obrębie JCWPd: 59%.

Ekosystemy lądowe zależne od wód podziemnych: Mokradła (33% powierzchni obszarów chronionych).

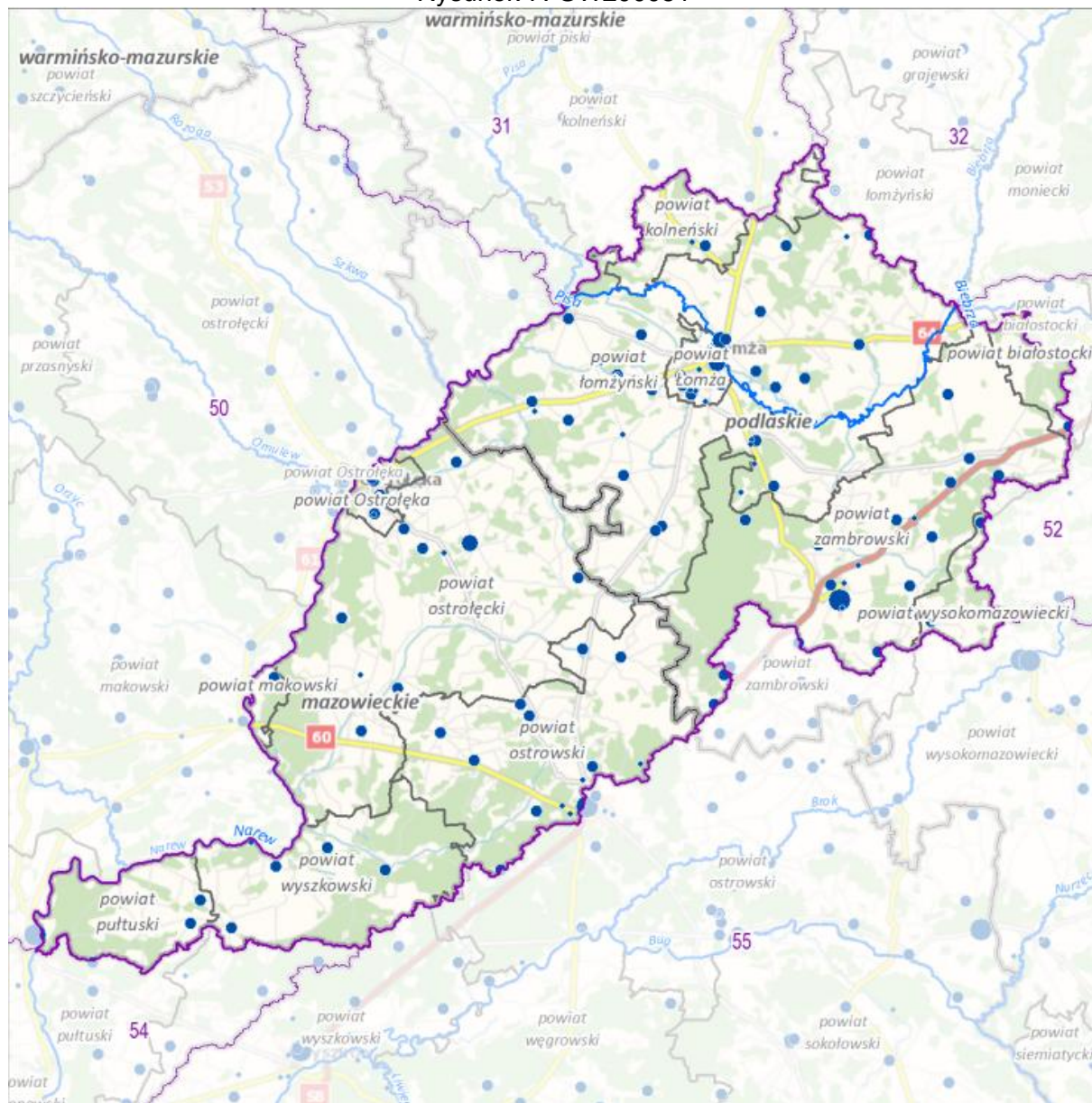
Leje depresji (lej regionalny-lokalny) związane z poborem wód podziemnych, odwodnieniami kopalnianymi, wpływem aglomeracji itp.: Lokalne leje depresji związane z poborem wód podziemnych.

Zasoby wód podziemnych dostępne do zagospodarowania – stan na rok 2018: 110.290,59 tys. m³/rok.

Brak zidentyfikowanej presji powodującej zagrożenie dla stanu JCWPd (brak czynnika sprawczego).

Procent wykorzystania zasobów dostępnych do zagospodarowania: 19%.

Rysunek 7. GW200051

Jednolita część wód podziemnych (jcwpd) z lokalizacją ujęć wód podziemnych

Lokalizacja ujęć wód podziemnych w podziale na klasy wielkości poboru rzeczywistego (stan na 2019 r.)

- > 1000 tys. m³/rok [3]
- 500 - 1000 tys. m³/rok [4]
- 10 - 500 tys. m³/rok [114]
- < 10 tys. m³/rok [52]

Obniżenia zwierciadła wód podziemnych:

- ▲ Odwadnianie nieczynnych zakładów górniczych [0]
- ▨ Odwodnienia złóż kopalin [0]
- Lej depresji w pierwszym poziomie wodonośnym [0]
- Lej depresji w głównym użytkowym poziomie wodonośnym [0]

- ~ Rzeki
- Obszar wybranej jcwpd
- Pozostałe obszary jcwpd
- Graniczne administracyjne:
- Polski
- województwa
- powiatu

Źródło: karty.apgw.gov.pl

JCWPD 32:

Liczba pięter wodonośnych: 3.

Udział zasilania podziemnego w odpływie całkowitym rzek w obrębie JCWPd: 48%.

Ekosystemy lądowe zależne od wód podziemnych: Mokradła (52% powierzchni obszarów chronionych).

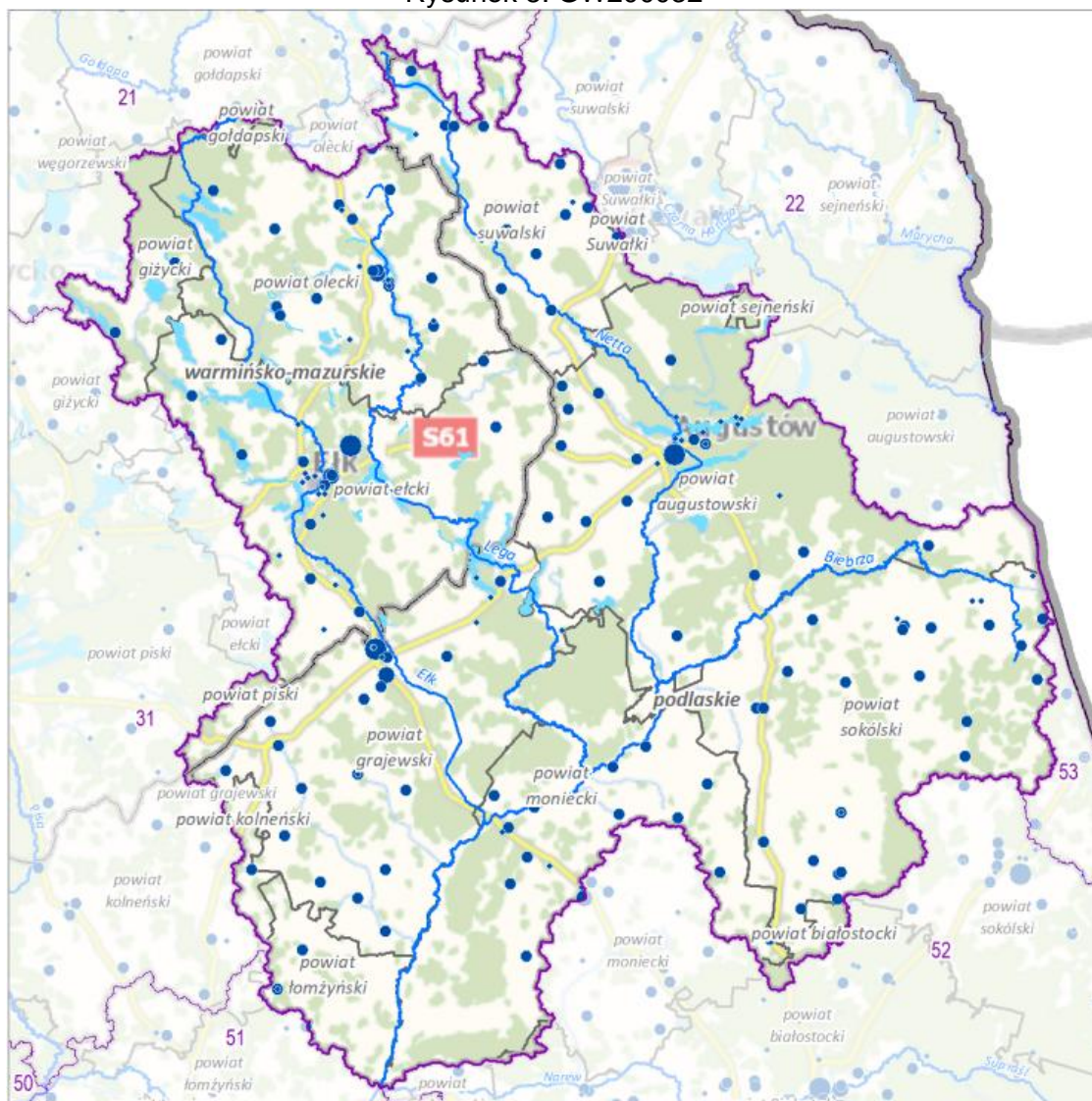
Leje depresji (lej regionalny-lokalny) związane z poborem wód podziemnych, odwodnieniami kopalnianymi, wpływem aglomeracji itp.: Nie występują.

Zasoby wód podziemnych dostępne do zagospodarowania – stan na rok 2018: 239.783,47 tys. m³/rok.

Brak zidentyfikowanej presji powodującej zagrożenie dla stanu JCWPd (brak czynnika sprawczego).

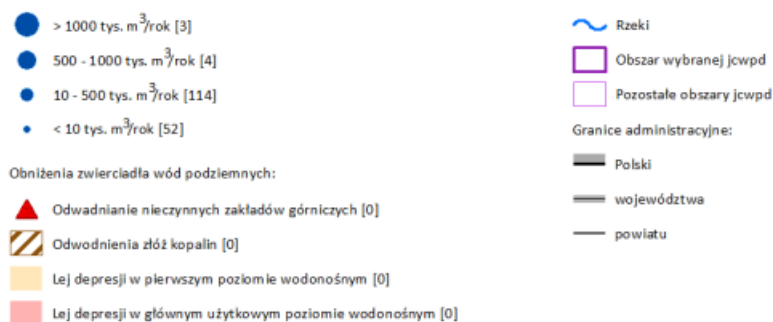
Procent wykorzystania zasobów dostępnych do zagospodarowania: 8%.

Rysunek 8. GW200032

Jednolita część wód podziemnych (jcwpd) z lokalizacją ujęć wód podziemnych

Lokalizacja ujęć wód podziemnych w podziale na klasy wielkości poboru rzeczywistego (stan na 2019 r.)

Źródło: karty.apgw.gov.pl

Jakość wód podziemnych

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 13 lipca 2021 r. (Dz.U. 2021, poz. 1576) w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i jednolitych części wód podziemnych, wyróżnia się dwa rodzaje monitoringu stanu chemicznego wód podziemnych, tj. monitoring diagnostyczny (1) i operacyjny (2).

1. Monitoring diagnostyczny jednolitych części wód podziemnych prowadzony jest w celu uzupełnienia i sprawdzenia procedury oceny wpływu oddziaływań wynikających z warunków naturalnych i oddziaływań antropogenicznych oraz oceny znaczących i utrzymujących się trendów wzrostu stężeń zanieczyszczeń wynikających z warunków naturalnych i oddziaływań antropogenicznych. Monitoring diagnostyczny dotyczy wszystkich jednolitych części wód podziemnych wydzielonych na terenie kraju i jest prowadzony z częstotliwością przynajmniej raz w ciągu 6-letniego cyklu aktualizacji planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza. Zakres badań w ramach monitoringu diagnostycznego obejmuje elementy fizyczno-chemiczne:

- ogólne: odczyn pH, temperatura, przewodność elektrolityczna właściwa, tlen rozpuszczony, ogólny węgiel organiczny;
- nieorganiczne: jon amonowy, antymon, arsen, azotany, azotyny, bor, chlorki, chrom, cyjanki, fluorki, fosforany, glin, kadm, magnez, mangan, miedź, nikiel, ołów, potas, rtęć, selen, siarczany, sód, srebro, wapń, wodorowęglany, żelazo.

Monitoring diagnostyczny może zostać poszerzony o elementy fizykochemiczne określone jako nieobowiązkowe w załączniku nr 6 do ww. rozporządzenia. Dotychczasowe badania dodatkowo objęły oznaczenia następujących elementów nieorganicznych: bar, beryl, cyna, cynk, kobalt, molibden, tal, tytan, uran, wanad oraz w wybranych punktach elementów organicznych: pestycydy, trichloroeten, tetrachloroeten, wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne (WWA), indeks fenolowy.

2. Monitoring operacyjny jednolitych części wód podziemnych prowadzony jest w celu oceny stanu chemicznego JCWPd uznanych za zagrożone niespełnieniem określonych dla nich celów środowiskowych oraz stwierdzenia występowania znaczących i utrzymujących się trendów wzrostu stężenia zanieczyszczeń spowodowanych oddziaływaniami antropogenicznymi. Badania w ramach monitoringu operacyjnego prowadzone są z częstotliwością przynajmniej raz w roku, z wyłączeniem roku, w którym jest prowadzony monitoring diagnostyczny stanu chemicznego jednolitych części wód podziemnych.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 11 października 2019 r. w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu jednolitych części wód podziemnych (Dz. U. 2019 poz. 2148) klasyfikacja elementów fizykochemicznych stanu wód podziemnych obejmuje pięć następujących klas jakości wód podziemnych:

- I klasa – wody bardzo dobrej jakości,
- II klasa – wody dobrej jakości,
- III klasa – wody zadowalającej jakości,
- IV klasa – wody niezadowalającej jakości ,
- V klasa – wody złej jakości.

Zgodnie z danymi Inspekcji Ochrony Środowiska uzyskanych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (aktualność informacji zgodna z datą ich przygotowania: marzec 2023) w 2022 roku Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, przeprowadził monitoring diagnostyczny stanu chemicznego wszystkich 174 jednolitych części wód podziemnych. Próbkę wód podziemnych pobrano w 1404 punktach pomiarowych. Nie przeprowadzono badań na terenie Gminy Jedwabne. Na terenie powiatu łomżyńskiego znajdował się jeden punkt pomiarowy na terenie Gminy Nowogród. Zlokalizowano go w miejscowości Morgowniki. Klasa jakości końcowa została określona jako: II klasa, czyli wody dobrej jakości.

W 2023 roku i w 2024 r. Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy przeprowadził monitoring operacyjny stanu chemicznego jednolitych części wód podziemnych. Próbkę pobrano w 362 punktach pomiarowych. Nie przeprowadzono badań na terenie Gminy Jedwabne (ani powiatu łomżyńskiego).

Biorąc pod uwagę powyższe dane można uznać, że stan wód podziemnych na terenie gminy jest na dobrym poziomie. Warto przeprowadzać prace by ten stan utrzymać.

5.1.1.3. ZASOBY DYSPOZYCYJNE

Zasoby dyspozycyjne wód powierzchniowych

Zgodnie z „Planem przeciwdziałania skutkom suszy” (przyjętym Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy, Dz. U. 2021, poz. 1615) zlewnie o intensywnym stopniu wykorzystania (dot. intensywności korzystania z dyspozycyjnych zasobów wód powierzchniowych) są zlokalizowane m.in. we wschodniej części Niziny Północnopodlaskiej. Na jej terenie położona jest Gmina Jedwabne.

Ocenę możliwości korzystania z zasobów dyspozycyjnych wód powierzchniowych w czasie suszy determinuje wskaźnik stanu nienaruszalnych zasobów wód powierzchniowych. Uzyskane wyniki wskazują, iż podczas suszy hydrologicznej na 70,23% obszaru Polski zasoby nienaruszalne wód powierzchniowych nie zostają wyeksploatowane. Oznacza to, że mimo niskich stanów wód, wszyscy użytkownicy wód zlewni nie mają problemu z pojawiającym się brakiem wody. Również ekosystemy wodne i od wód zależne funkcjonują prawidłowo. Wciąż sytuacja ta może ulec pogorszeniu, np. w wyniku zwiększenia liczby użytkowników wód w zlewni (co przyczyni się do większego poboru) albo nałożenia się innych negatywnych czynników (np. wysoka temperatura wody, która uniemożliwi pracę elektrowni używających do procesów technologicznych zasobów wód powierzchniowych; zmniejszenie się zawartości tlenu w wodzie skutkujące przyduchą ryb oraz obniżeniem parametrów jakościowych wód płynących). Dlatego warto prowadzić prace służące poprawie efektywności korzystania z posiadanych zasobów.

Na podstawie powyższych danych można wnioskować, że nawet w przypadku wystąpienia suszy zasoby nienaruszalne wód powierzchniowych nie zostają wyeksploatowane. Choć teren gminy leży na obszarze zlewni o intensywnym stopniu wykorzystania wód powierzchniowych jest on w stosunkowo dobrej sytuacji. Wraz ze zmianami klimatycznymi sytuacja hydrologiczna terenu może się pogorszyć i stać się niebezpieczna dla zdrowia oraz życia jej mieszkańców.

Na terenie Gminy Jedwabne istnieje przede wszystkim potrzeba przeprowadzenia prac:

- polepszających stan wód powierzchniowych,
- zabezpieczenie mieszkańców przed brakiem wody.

Zasoby dyspozycyjne wód podziemnych

Zgodnie z danymi Państwowego Instytutu Geologicznego Państwowego Instytutu Badawczego według stanu rozpoznania na dzień 31.12.2022 r., w Polsce około 70% wody

przeznaczonej do spożycia pochodzi z ujęć wód podziemnych. Wielkość ustalonych zasobów dyspozycyjnych wód podziemnych wynosi w Polsce blisko 34 mln m³/24h.

Zgodnie z Wykazem dostępnych zasobów wód podziemnych obliczonych dla JCWPd (stan na 31.12.2023 r.) zasoby dostępne do zagospodarowania wynosiły:

- JCWPd 51: 309 294 m³/24h,
- JCWPd 32: 657 997 m³/24h.

Zgodnie z Wykazem zasobów dyspozycyjnych dla JCWPd (stan na 31.12.2024 r.) zasoby dostępne do zagospodarowania nie uległy zmianie co jest zjawiskiem pozytywnym.

Zasoby dyspozycyjne wód podziemnych na terenie gminy są jeszcze na zadawalającym poziomie. Warto jednak prowadzić prace służące ich zabezpieczeniu by ta stosunkowo dobra sytuacja nie zmieniła się na gorsze. Istnieje więc potrzeba przeprowadzenia działań służących:

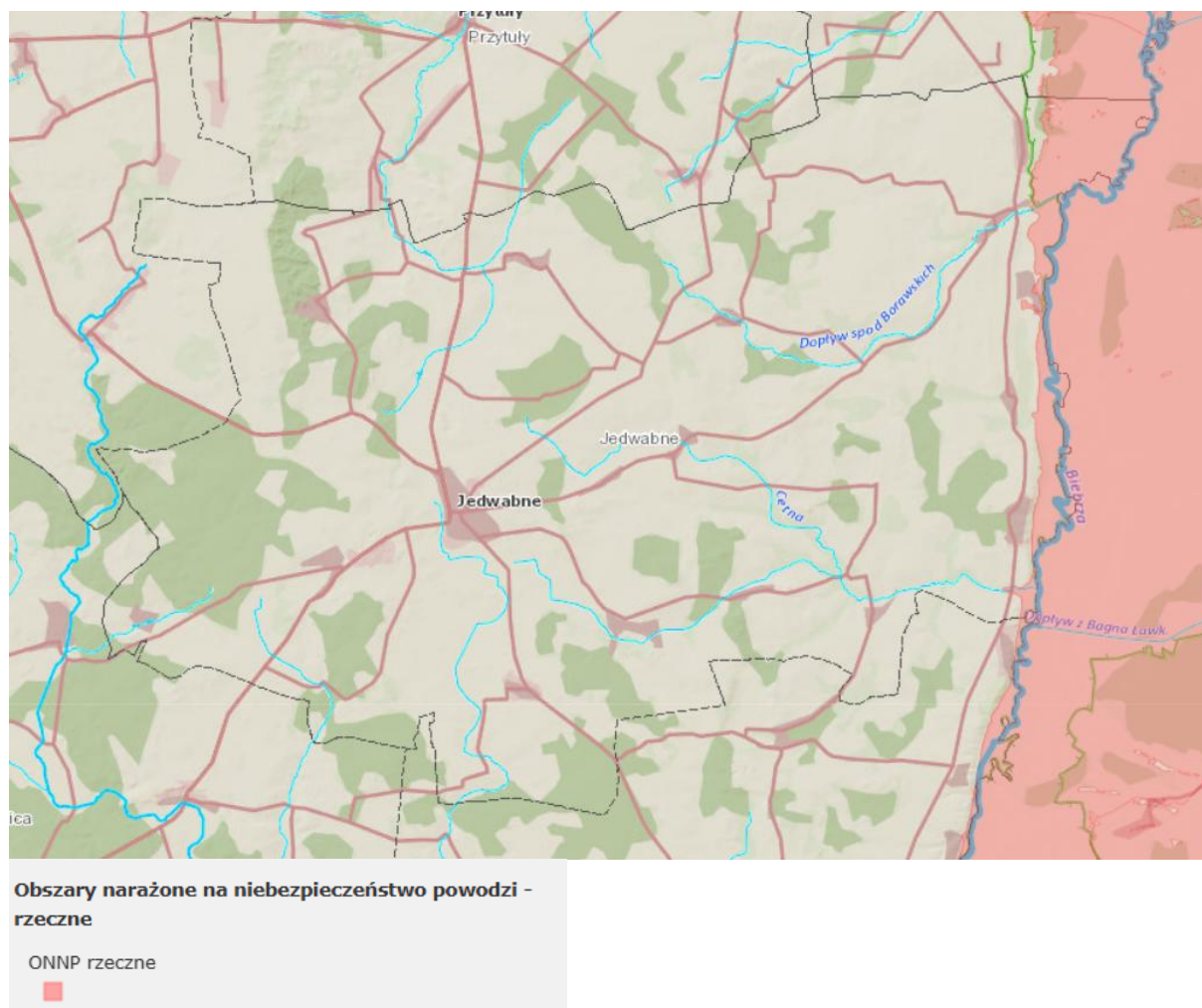
- zadbania o posiadane zasoby,
- rozsądnemu z nich korzystaniu.

Mapę dotyczącą zasobów dyspozycyjnych wód podziemnych na terenie Gminy Jedwabne i jej otoczeniu prezentuje Rysunek 9.

Rysunek 9. Mapa zasobów dyspozycyjnych wód podziemnych w obszarach bilansowych
(stan na 31.12.2024 r.)

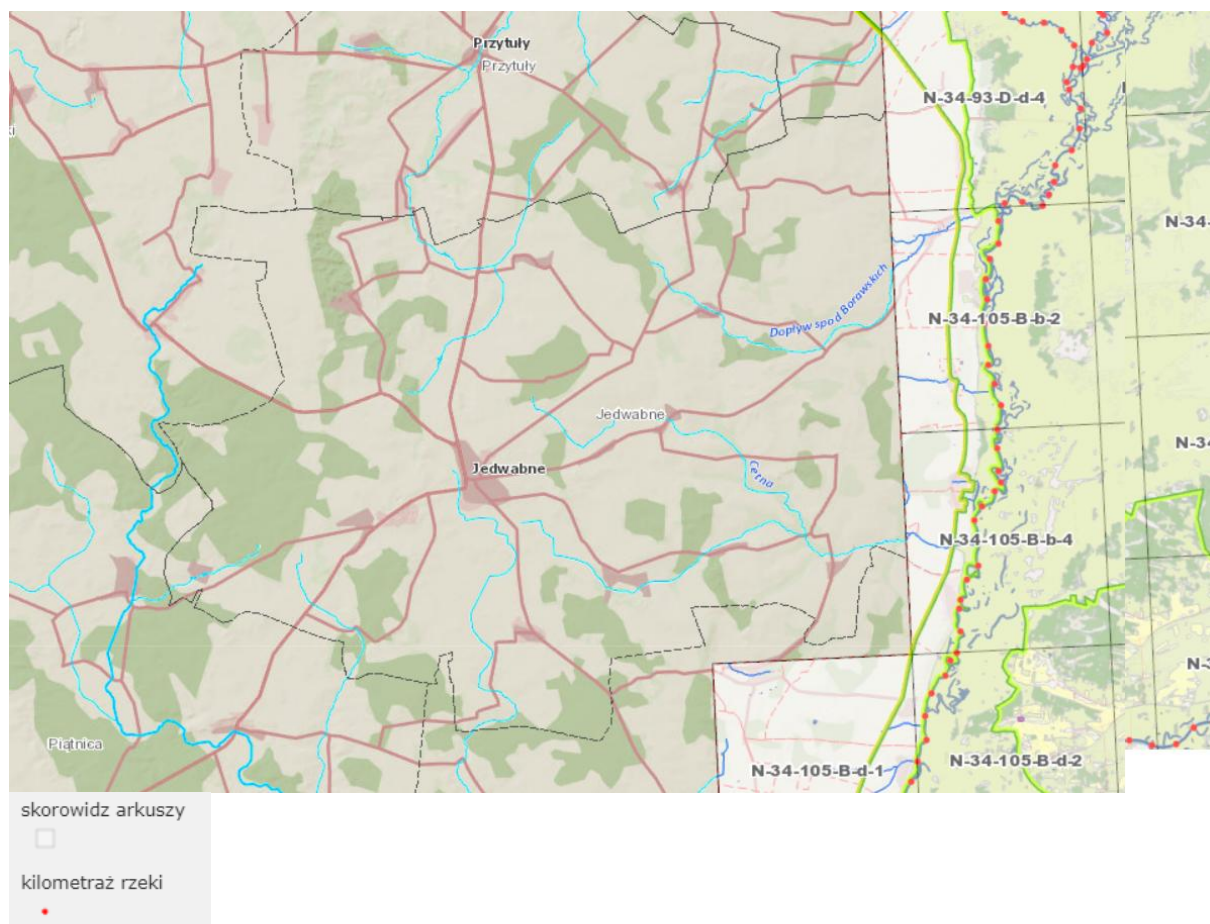

Rysunek 10. Mapa zasięgu obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi

Źródło: wody.isok.gov.pl

Rysunek 11. Mapa ryzyka powodziowego

Źródło: wody.isok.gov.pl

5.1.2. PRESJE

Zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych mogą mieć różne źródła. Mogą to być np. zanieczyszczenia pochodzenia antropogenicznego, czyli będące wynikiem działalności człowieka. Umownie można je podzielić pod względem zasięgu występowania na: obszarowe, liniowe i punktowe.

Ze względu na pochodzenie zanieczyszczeń można je podzielić na: geogeniczne, czyli związane z uwarunkowaniami przyrodniczymi i geologicznymi oraz antropogeniczne, będące wynikiem działalności człowieka. Najczęściej mamy do czynienia z zanieczyszczeniami poligenetycznymi powstającymi w wyniku oddziaływania na danym obszarze różnych rodzajów zanieczyszczeń.

Zanieczyszczenia obszarowe są to trafiające ze spływami wód opadowych i roztopowych do cieków powierzchniowych nawozy mineralne i organiczne oraz środki ochrony roślin i ścieki bytowe z terenów nieskanalizowanych. Zanieczyszczenia te są trudne do oszacowania i kontrolowania, a mają znaczny wpływ na stan czystości wód powierzchniowych. Problem zanieczyszczeń obszarowych jest widoczny szczególnie tam, gdzie rzeki przepływają przez

tereny wiejskie o niskim stopniu skanalizowania lub wyposażenia w przydomowe oczyszczalnie ścieków. Przemysłowo-rolniczy charakter zlewni powoduje wprowadzanie do wód rzek ścieków komunalnych (zły stan bakteriologiczny wody) oraz nawozów rolniczych (duże stężenia azotanów). Do zanieczyszczeń obszarowych zaliczamy także zanieczyszczenia małopowierzchniowe, takie jak składowiska odpadów oraz zanieczyszczenia wielkoobszarowe (emisja gazów i pyłów do atmosfery).

Zanieczyszczenia liniowe stanowią: zanieczyszczone chemicznie i bakteriologicznie rzeki, drogi o intensywnym ruchu samochodowym. Ze względu na dużą intensywność ruchu, ogniska te stwarzają potencjalne zagrożenia skażenia powierzchni terenu, a stąd infiltracyjnego wnikania do wód podziemnych poprzez wody opadowe takich substancji jak: substancje ropopochodne, gazowe produkty spaliny (głównie związki azotu, siarki, ołowiu i rtęci), innych substancji nieorganicznych m.in. soli rozmrażających, środków przeciwkorozyjnych. Zanieczyszczenia te infiltrują do wód w sposób ciągły i długotrwały, powodując z upływem czasu ich kumulację.

Zanieczyszczenia punktowe to głównie ścieki komunalne i przemysłowe. Ścieki komunalne, na terenach wiejskich nieskanalizowanych, są gromadzone w bezodpływowych zbiornikach i wywożone do oczyszczalni lub oczyszczane w przydomowych instalacjach rozsączalnych. Część ścieków może trafiać nielegalnie na pola i nieużytki. Ze względu na znaczne koszty dowozu ścieków do oczyszczalni, problemu tego nie da się rozwiązać bez rozbudowy sieci kanalizacyjnej (w miejscach, gdzie jest to ekonomicznie uzasadnione) lub budowy kolejnych przydomowych oczyszczalni ścieków. Biorąc pod uwagę ogólną trudną sytuację gospodarczą oraz wieloletnie zaniedbania w tym zakresie, dokończenie sanitacji terenów wiejskich powinno nadal być przez najbliższe lata zadaniem priorytetowym w dziedzinie ochrony środowiska na terenie gminy.

Na obszarze Gminy Jedwabne występują zarówno obszarowe, liniowe, jak również punktowe źródła zanieczyszczeń wód powierzchniowych i podziemnych. W różnych okresach występują one z różnym natężeniem.

Zgodnie z danymi zaprezentowanymi na stronie Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie w wyniku przeglądu i aktualizacji WOPR w 2018 r. wskazano w Polsce następujące znaczące typy powodzi (ze względu na źródło):

1. powódź rzeczna – w dwóch scenariuszach: naturalne wezbranie oraz zniszczenie wałów przeciwpowodziowych;
2. powódź od strony morza – w dwóch scenariuszach: naturalne wezbranie oraz zniszczenie wałów przeciwpowodziowych lub przeciwsztormowych;

3. powódź od urządzeń hydrotechnicznych – związana z zalaniem terenu w przypadku uszkodzenia lub zniszczenia budowli piętrzących.

W przypadku Gminy Jedwabne powódź od strony morza jest najmniej prawdopodobna i musiałaby wiązać się z wydarzeniami, które można by zaliczyć jako kataklizm.

Aby w przyszłości zapobiec zagrożeniom związanym z wylewami rzek i wystąpieniem powodzi należy utrzymywać infrastrukturę w dobrym stanie oraz podejmować na bieżąco różnorodne prace, typu:

- bieżące remonty budowli regulacji rzek, potoków;
- bieżące remonty, stała konserwacja i renowacja przepustów, rowów i innych urządzeń odprowadzających wodę lub zabezpieczających odpływ;
- udrażnianie koryt rzek.

Zgodnie z wytycznymi Komisji Europejskiej należy promować i w pierwszej kolejności rozważać działania zakładające naturalne metody retencji a budowanie retencji sztucznej w postaci sztucznych zbiorników należy traktować jako działania ostatecznego wyboru, w sytuacji, gdy przeanalizowano wszystkie możliwe warianty, bardziej korzystne ze środowiskowego punktu widzenia (zgodność z art. 68 ustawy – Prawo wodne).

Znaczny obszar gminy zaliczono do terenów silnie zagrożonych suszą (łącznie zagrożenie suszą) dlatego ważne jest podejmowania działań by zminimalizować jej skutki. Zgodnie z „Planem przeciwdziałania skutkom suszy” by przeciwdziałać jej skutkom ważne jest:

- skuteczne zarządzanie zasobami wodnymi dla zwiększenia dostępnych zasobów wodnych,
- zwiększanie retencionowania (magazynowania) wód,
- edukacja w zakresie suszy i koordynacja działań powiązanych z suszą,
- stworzenie mechanizmów realizacji i finansowania działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Zgodnie z „Programem przeciwdziałania niedoborowi wody na lata 2023 – 2027 z perspektywą do roku 2030” działania służące zwiększeniu retencji wód (które jest istotne dla przeciwdziałania niedoborowi wody) można podzielić na następujące typy działań, które związane są obszarami wiejskimi i które systematycznie mogą zostać wprowadzane na terenie gminy:

1. renaturyzacja ekosystemów mokradłowych;
2. renaturyzacja rzek;

3. realizacja i odtwarzanie obiektów małej retencji i mikroretencji na terenach leśnych;
4. zalesianie, zadrzewianie oraz przebudowa drzewostanów;
5. realizacja i odtwarzanie obiektów małej retencji i mikroretencji na terenach rolniczych;
6. promowanie i wdrażanie zabiegów agrotechnicznych zwiększających retencję glebową;
7. realizacja i odtwarzanie stawów hodowlanych;
8. realizacja nowych oraz przebudowa istniejących systemów melioracyjnych w celu zapewnienia funkcji nawadniająco-odwadniających;
9. ochrona, tworzenie i odtwarzanie zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i przywodnych;
10. realizacja obiektów retencjonujących wodę;
11. realizacja innych działań służących poprawie retencji wód;
12. przekształcanie wybranych suchych zbiorników przeciwpowodziowych w zbiorniki retencyjne wielofunkcyjne.

5.1.3. ANALIZA SWOT

Tabela 24. Analiza SWOT – gospodarowanie wodami

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – dobry stan wód podziemnych; – niski poziom zagrożenia wyeksploatowania zasobów nienaruszalnych wód powierzchniowych i podziemnych 	<ul style="list-style-type: none"> – występowanie obszarów zagrożonych wystąpieniem powodzi; – niewystraszająca długość sieci kanalizacyjnej i/lub liczba funkcjonujących przydomowych oczyszczalni ścieków; – niewystarczająca świadomość dotycząca właściwego sposobu korzystania z biologicznych przydomowych oczyszczalni ścieków; – niezadawalający stan wód powierzchniowych
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – szybki wzrost liczby biologicznych przydomowych oczyszczalni ścieków; – realizacja przez gminy ościenne inwestycji związanych z ochroną przeciwpowodziową; – realizacja przez gminę oraz samorządy ościenne projektów z zakresu gospodarki wodno-ściekowej; – monitorowanie stanu wód i podejmowanie działań zmierzających do ich polepszenia; – edukacja mieszkańców na temat wpływu ścieków i nawozów na stan wód; – zwiększenie świadomości mieszkańców dotyczących wpływu ich wyborów (także „zakupowych”) na środowisko naturalne w tym stan wód; – przeprowadzanie przez gminę oraz samorządy ościenne działań służących zwiększeniu retencji wód 	<ul style="list-style-type: none"> – nagłe pogorszenie stosunków wodnych; – nasilenie negatywnych, nagłych zjawisk związanych ze zmianami klimatu, powodujących m.in. lokalne podtopienia; – zmiany w zasadach gospodarowania odpadami powodujące potrzebę dokonywania dodatkowych opłat za wywóz coraz to nowej grupy odpadów i/lub powodujące trudności w odbiorze wszystkich rodzajów odpadów od mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne

Wnioski

Na terenie Gminy Jedwabne wstępuje ryzyko zagrożenia powodziowego co wraz ze zmianami klimatu powoduje, że na terenie gminy mogą wystąpić trudne do przewidzenia zagrożenia. Wiązać się one mogą m.in. z przybraniem wód w rzekach czy podtopieniami. Istnieje więc potrzeba dbania o istniejącą infrastrukturę, na którą składają się między innymi przepusty, rowy czy inne urządzenia odprowadzające wodę. Warto również zadbać o to, aby odpowiednie służby były właściwie wyposażone w razie wystąpienia nagłych zjawisk pogodowych i potrzeby usunięcia ich skutków.

Nie mniej istotne jest przeprowadzanie monitoringów stanu wód, w tym obserwowanie wpływu różnych czynników na jej stan (w tym np. cząsteczek plastiku takich jak „nanoplastik”). Warto promować wybór pojemników bardziej przyjaznych dla środowiska niż plastikowe poprzez ułatwienie do nich dostępu (zmniejszenie ich używania do minimum, jeśli niezbędne wykorzystywać plastik z recyklingu) oraz postępowanie z odpadami zgodne z obowiązującym prawem.

Ważne jest również zadbanie o odpowiedni stan lasów, dzięki którym łagodzone są skutki klęsk żywiołowych takich jak powódzie, ograniczają skutki gwałtownych wezbrań wody. Wycinanie drzew, urbanizowanie nowych terenów czy wzrost poboru wody może przełożyć się zmniejszenie się istniejących zasobów oraz pogorszenie jego stanu. Przy tworzeniu nowych obszarów zabudowy warto pamiętać o zabezpieczeniu terenów na obszary zielone i zalesione.

By móc przeciwdziałać negatywnym skutkom zmian klimatu warto zadbać o naturalne ekosystemy i w razie możliwości wspierać ich odtwarzanie (w stanie jak najbardziej zbliżonym do naturalnego).

Warto promować małą retencję (np. gromadzenie deszczówki na własny użytek) jako alternatywę dla wykorzystywania wody z wodociągów do czynności, do których jakość wody (zdatność do picia) nie ma aż tak dużego znaczenia.

Brak obecnie potrzeby przeprowadzenia pilnej, dużej inwestycji związanej z gospodarowaniem wodami. Ważne jest przeprowadzenia akcji edukacyjnych wśród mieszkańców by wskazać jak ich wybory wpływają na stan środowiska. Promowanie zmniejszenia zużycia wody z wodociągu – racjonalne korzystanie z wody jest choć nie najważniejszym działaniem to pożytecznym dla zachowania zasobów dla przyszłych pokoleń.

Warto rozważyć rozbudowę sieci kanalizacyjnej (przeprowadzić dokładną analizę opłacalności inwestycji) bądź promować prace związane z zabezpieczeniem, modernizacją i wzrostem ilości zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków.

5.2. OCHRONA KLIMATU I JAKOŚCI POWIETRZA

5.2.1. STAN AKTUALNY

Powietrze atmosferyczne należy do najważniejszych chronionych komponentów środowiska przyrodniczego. Obowiązujące regulacje prawne odnoszą się przede wszystkim do jego jakości oraz kontroli emisji w postaci pozwoleń na emisję gazów i pyłów. Ze względu na porozumienia międzynarodowe, ochrona powietrza atmosferycznego obejmuje również warstwę ozonową i klimat.

W polskim prawie środowiskowym zakres i sposoby ochrony powietrza atmosferycznego są określane głównie w ustawie Prawo ochrony środowiska. Przepisy te dotyczą ochrony zasobów środowiska przyrodniczego, przeciwdziałania zanieczyszczeniom, wydawania pozwoleń, opłat i kar administracyjnych za wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza.

W efekcie ramy prawne ochrony powietrza atmosferycznego w Polsce wyznaczają takie akty jak:

A. Z zakresu prawa krajowego:

- 1) Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska i towarzyszące jej rozporządzenia,
- 2) Ustawa z dnia 15 maja 2015 r. o substancjach zubożających warstwę ozonową oraz o niektórych fluorowanych gazach cieplarnianych.

B. Z zakresu prawa wspólnotowego:

- 1) Dyrektywa 96/62/WE z 1996 roku w sprawie oceny i zarządzania jakością otaczającego powietrza wraz z dyrektywami córkami,
- 2) Dyrektywa 2001/81/WE z 2001 roku w sprawie krajowych poziomów emisji dla niektórych rodzajów zanieczyszczeń powietrza,
- 3) Dyrektywa 1999/13/WE z 1999 roku w sprawie kontroli emisji lotnych związków organicznych ze stosowania rozpuszczalników organicznych,
- 4) Dyrektywa 94/63/WE z 1994 roku w sprawie kontroli emisji lotnych związków organicznych ze składowania paliwa i jego dystrybucji z terminali do stacji paliw,
- 5) Dyrektywa 2001/80/WE z 2001 roku w sprawie ograniczenia emisji niektórych zanieczyszczeń do powietrza z dużych obiektów energetycznego spalania,

- 6) Dyrektywa 2003/87/WE z 2003 roku ustanawiająca system handlu przydziałami emisji gazów cieplarnianych we Wspólnocie,
- 7) Dyrektywy dotyczące zawartości określonych substancji w paliwach,
- 8) Dyrektywa IPPC (96/61/WE),
- 9) Rozporządzenie wspólnotowe 2037/2000 z 2000 roku w sprawie substancji zubożających warstwę ozonową.

C. Z zakresu prawa międzynarodowego:

- 1) Konwencja w sprawie transgranicznego zanieczyszczenia powietrza na dalekie odległości z 1979 roku,
- 2) Protokół do Konwencji w sprawie transgranicznego zanieczyszczenia powietrza na dalekie odległości, dotyczący długofalowego finansowania wspólnego programu monitoringu i oceny przenoszenia zanieczyszczeń powietrza na dalekie odległości w Europie (EMEP) z 1984 roku,
- 3) Ramowa Konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu z 1992 roku,
- 4) Protokół z Kioto z 1997 roku,
- 5) Konwencja wiedeńska o ochronie warstwy ozonowej z 1985 roku,
- 6) Protokół montrealski w sprawie substancji zubożających warstwę ozonową z 1987 roku.

Potrzeba prawnej ochrony powietrza jest skutkiem jego zanieczyszczenia, które w ustawie – Prawo ochrony środowiska zostało zdefiniowane jako emisja, która może być szkodliwa dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska, może powodować szkodę w dobrach materialnych, może pogarszać walory estetyczne środowiska lub może kolidować z innymi uzasadnionymi sposobami korzystania ze środowiska (art. 3 pkt 49 u.p.o.ś.).

Postępująca urbanizacja przyczynia się do wzrostu liczby źródeł emisji zanieczyszczeń. Badania jakości powietrza potwierdzają, iż emisja antropogeniczna jest głównym źródłem zanieczyszczeń powietrza w województwie podlaskim.

Najczęściej stosowaną klasyfikacją źródeł emisji jest następujący podział:

- źródła punktowe związane z energetycznym spalaniem paliw i procesami technologicznymi w zakładach przemysłowych;
- źródła liniowe związane z komunikacją;
- źródła powierzchniowe niskiej emisji rozproszonej komunalno-bytowej i technologicznej.

W województwie podlaskim, zostały ustanowione dwie strefy: Aglomeracja Białostocka, którą tworzy powiat miasto Białystok oraz strefa podlaska, obejmująca pozostały obszar województwa tj. 16 powiatów.

Zgodnie z „Roczną oceną jakości powietrza w województwie podlaskim. Raport wojewódzki za rok 2024” przeprowadzona ocena pod kątem ochrony zdrowia ludzi została wykonana na

obszarze obydwu stref odrębnie dla 12 zanieczyszczeń: dwutlenku siarki (SO₂), dwutlenku azotu (NO₂), tlenku węgla (CO), ozonu (O₃), benzenu (C₆H₆), pyłu zawieszonego PM₁₀, pyłu zawieszonego PM_{2,5} oraz zanieczyszczeń oznaczanych w pyle zawieszonym PM₁₀: benzo(a)pirenu (B(a)P), arsenu (As), kadmu (Cd), niklu (Ni) i ołowiu (Pb). Ocena pod kątem ochrony roślin została wykonana dla strefy podlaskiej odrębnie dla 3 zanieczyszczeń: dwutlenku siarki (SO₂), tlenków azotu (NO_x) i ozonu (O₃).

Ocena jakości powietrza za rok 2024 wykazała znaczny spadek stężeń zanieczyszczeń pyłowych, a tym samym istotną poprawę jakości powietrza w województwie podlaskim. W roku 2024, podobnie jak w roku 2023, na całym obszarze województwa podlaskiego, dotrzymane zostały poziomy dopuszczalne pyłu zawieszonego PM₁₀ i PM_{2,5} oraz poziom docelowy benzo(a)pirenu zawartego w pyle zawieszonym PM₁₀.

Badania przeprowadzone w latach 2023-2024 wskazują na poprawę jakości powietrza pod względem zanieczyszczenia pyłami. W porównaniu do lat ubiegłych stężenia pyłów zawieszonych zmalały i nie przekraczają poziomów dopuszczalnych. W dalszym ciągu istotnym problemem pozostają jednak wysokie dobowe stężenia pyłów, rejestrowane w sezonie grzewczym. Jeszcze w „Pięcioletniej Ocenie Jakości Powietrza w Województwie Podlaskim Raport Wojewódzki za lata 2019 – 2023” wskazano, że na terenie strefy podlaskiej (na której obszarze położona jest Gmina Jedwabne) ze względu na ochronę roślin występowało przekroczenie dotyczące ozonu (dla tego zanieczyszczenia górny próg oszacowania został przekroczony). Ze względu na ochronę zdrowia ludzi w strefie podlaskiej występowało przekroczenie ozonu, pyłu zawieszonego PM₁₀, pyłu zawieszonego PM_{2,5} oraz benzo(a)pirenu (zawartym w pyle zawieszonym PM₁₀).

Zgodnie z „Roczną oceną jakości powietrza w województwie podlaskim. Raport wojewódzki za rok 2024” we wszystkich strefach województwa podlaskiego, podobnie jak w latach wcześniejszych przekroczony został poziom celu długoterminowego ozonu określony pod kątem ochrony zdrowia, a w strefie podlaskiej dodatkowo przekroczony został poziom celu długoterminowego określony w celu ochrony roślin. Przekroczenie poziomu celu długoterminowego ozonu spowodowane było przede wszystkim warunkami meteorologicznymi (duże nasłonecznienie i brak opadów) sprzyjającymi tworzeniu się ozonu w przyziemnej warstwie atmosfery oraz napływem spoza granic województwa i kraju mas powietrza zanieczyszczonych ozonem.

Tabela 25. Podsumowanie wyników oceny ze względu na ochronę zdrowia, strefa podlaska

Zanieczyszczenie	Klasa strefy
SO ₂	A

Zanieczyszczenie	Klasa strefy
NO ₂	A
CO	A
C ₆ H ₆	A
O ₃ (wg poziomu docelowego)	A
O ₃ (wg poziomu celu długoterminowego)	D2
PM10 (klasa strefy)	A
PM10 (Klasa strefy dla czasu uśredniania - 24 godz)	A
PM10 (Klasa strefy dla czasu uśredniania – rok)	A
PM2,5 (z uwzględnieniem poziomu dopuszczalnego II fazy)	A1
PM2,5 (z uwzględnieniem poziomu dopuszczalnego I fazy)	A
Pb	A
As	A
Cd	A
Ni	A
B(a)P	A

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie podlaskim. Raport wojewódzki za rok 2024

Tabela 26. Ocena ze względu na ochronę roślin, strefa podlaska

Zanieczyszczenie	Klasa strefy
SO ₂	A
NO _x	A
O ₃ (według poziomu docelowego)	A
O ₃ (według poziomu długoterminowego)	D2

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie podlaskim. Raport wojewódzki za rok 2024

W zestawieniu znajdującym się w „Rocznej ocenie jakości powietrza w województwie podlaskim. Raport wojewódzki za rok 2024” Gmina Jedwabne została wymieniona wśród gmin, gdzie stwierdzono przekroczenie:

- Cel ochrony: ochrona zdrowia, poziom celu długoterminowego, Wskaźnik: O₃ (ozon),
- Cel ochrony: ochrona roślin, poziom celu długoterminowego, Wskaźnik: O₃ (ozon).

Zgodnie z zaprezentowanymi powyżej danymi stan powietrza na terenie Gminy Jedwabne jest na stosunkowo dobrym poziomie. Wciąż jednak istnieje potrzeba przeprowadzenia prac służących zadbania by stan powietrza na terenie gminy był na jak najwyższym poziomie, szczególnie istnieje potrzeba zmniejszenia stężenia pyłów w sezonie grzewczym.

5.2.2. PRESJE

W Gminie Jedwabne głównym źródłem emisji zanieczyszczeń do powietrza jest tzw. emisja antropogeniczna. Emisja ta wynika z działalności człowieka. Innymi z istotnych źródeł zanieczyszczenia powietrza na terenie gminy jest niska emisja z gospodarki komunalnej (mają na nią wpływ indywidualne paleniska domowe czy niewielkie jednostki gospodarcze).

Na terenie gminy przeważają niewielkie przedsiębiorstwa nie mające znaczącego wpływu na środowisko naturalne.

Zgodnie ze „Stanem Środowiska w Polsce Raport 2022” wyniki pomiarów prowadzonych w ostatnim dziesięcioleciu w Polsce wskazują na:

- istotne zmniejszenie narażenia zdrowia ludzi na długoterminowe wysokie stężenia pyłu zawieszonego,
- zmniejszenie ilości epizodów wysokich stężeń pyłu zawieszonego,
- zmniejszenie maksymalnych stężeń pyłu zawieszonego podczas epizodów wysokich stężeń.

W zakresie zanieczyszczeń gazowych problemy z dotrzymaniem norm dotyczą w Polsce jedynie NO₂ (występują na obszarach największych aglomeracji) oraz ozonu troposferycznego (w okresie wiosenno-letnim).

Powyższe informacje potwierdzają tendencje przedstawione w „Rocznej ocenie jakości powietrza w województwie podlaskim. Raport wojewódzki za rok 2024”.

Jak to wskazano w „Stanie Środowiska w Polsce Raport 2022” około 90% całkowitej zawartości ozonu w atmosferze występuje w stratosferze. Ozon stratosferyczny chroni życie na Ziemi przed nadmiernym promieniowaniem nadfioletowym (UV). Zatrzymuje on w całości zabójcze promieniowanie UV-C i większość promieniowania UV-B. Gdy stężenie ozonu w stratosferze spada, wówczas pojawiają się „dziury ozonowe”. Dane za lata 2010 – 2021 ze stacji IGF-PAN w Belsku wskazują zmniejszające się wartości całkowitej zawartości ozonu stratosferycznego w okresie zimowym, letnim i jesiennym. Wzrostowa tendencja pojawiła się natomiast w sezonie wiosennym.

Zgodnie z „Raportem o Stanie Gminy Jedwabne za rok 2023” w 2023 r. przeprowadzono lub rozpoczęto między innymi następujące prace służące poprawie stanu powietrza (nazwa zadania):

- Remont drogi powiatowej w miejscowości Mocarze,
- Modernizacja i przebudowa sieci dróg na terenie Gminy Jedwabne,
- Przebudowa drogi gminnej we wsi Pieńki Borowe,

- Przebudowa drogi gminnej we wsi Kucze Małe,
- Przebudowa drogi gminnej we wsi Konopki Chude,
- Przebudowa drogi w miejscowości Witynie,
- Przebudowa drogi gminnej we wsi Szostaki,
- Modernizacja i budowa oświetlenia drogowego na terenie Gminy Jedwabne.

Na przestrzeni ostatnich lat obserwuje się zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz poprawę efektywności energetycznej budynków na terenie gminy.

Hodowla zwierząt

Z emisją gazów cieplarnianych związana jest także hodowla zwierząt. Gazy te powstają m.in. z procesu trawienia zwierząt, z odchodów i pestycydów. Negatywny wpływ na środowisko ma szczególnie wypieranie systemu produkcji zagrodowej na rzecz przemysłowej (wywierającej ogromną presję na środowisko).

Do najistotniejszych źródeł gazów cieplarnianych w produkcji hodowlanej zalicza się procesy trawienne i wydalinicze zwierząt a także nawóz zwierzęcy powstający w trakcie ich hodowli (stanowi on obok wylesień ważną przyczynę negatywnych zjawisk związanych z gazami cieplarnianymi).

By móc istotnie ograniczyć emisję ważne jest wspieranie zmian w sposobie hodowli, zmian praktyk żywieniowych, doskonalenie systemów utrzymania zwierząt i skuteczne zarządzanie obornikiem.

Biorąc pod uwagę powyższe oraz fakt, że na terenie gminy przeważa hodowla bydła (w porównaniu do reszty hodowanego pogłowia zwierząt gospodarskich) wpływ hodowli zwierząt na stan klimatu gminy wart jest dalszej obserwacji. Tym bardziej, że opłacalność działalności rolniczej ulega zmianie, co ma wpływ na wielkość gospodarstw i wybór wiodącej działalności.

5.2.3. ANALIZA SWOT

Tabela 27. Analiza SWOT – ochrona klimatu i jakości powietrza

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – stosunkowo dobry stan powietrza atmosferycznego na terenie gminy; – podejmowanie działań związanych ze zmniejszeniem niskiej emisji; 	<ul style="list-style-type: none"> – występowanie niskiej emisji związanej m.in. przede wszystkim z ogrzewaniem budynków mieszkalnych (w sezonie grzewczym); – wciąż niezadawalająca ilość budynków wykorzystujących odnawialne źródła energii;

– wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii	– niedostateczna jakość części dróg i infrastruktury towarzyszącej
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – realizacja przez Gminę Jedwabne oraz gminy ościennie inwestycji związanych z poprawą stanu powietrza; – zmniejszenie kosztów montażu odnawialnych źródeł energii; – rozwój energooszczędnych technologii i propagowanie zeroemisyjności; – zmniejszenie ilości pojazdów na benzynę i ropę w stosunku do pojazdów hybrydowych i elektrycznych 	<ul style="list-style-type: none"> – zmniejszenie zainteresowania turystów odwiedzeniem gminy w związku z pogorszeniem jakości powietrza; – pogorszenie stanu zdrowia mieszkańców wynikających ze zmniejszenia jakości powietrza; – skomplikowane procedury ubiegania się o dofinansowanie; – wzrost kosztów realizacji inwestycji w odnawialne źródła energii i rozwiązania bardziej przyjazne dla środowiska niż „tradycyjne”; – zmniejszenie opłacalności realizacji inwestycji w odnawialne źródła energii (zmniejszenie korzyści ekonomicznych); – wzrost udziału transportu indywidualnego w emisji zanieczyszczeń

Źródło: Opracowanie własne

Wnioski

Stan powietrza atmosferycznego na terenie Gminy Jedwabne można ogólnie określić jako dobry. Konieczne jest jednak podejmowanie inicjatyw mających na celu zachowanie a nawet poprawę tego stanu.

W celu ograniczenia emisji zanieczyszczeń emitowanych do powietrza w wyniku prowadzenia komunalnej gospodarki ciepłej wyróżnić można dwa kierunki działań, a mianowicie:

- modernizacja bądź też przebudowa systemów ogrzewania – szczególnie dotyczy to małych kotłowni i indywidualnych palenisk domowych;
- wzrost energooszczędności poprzez chociażby stosowanie zabiegów termoizolacyjnych, czyli na przykład modernizację budynków mieszkalnych oraz publicznych.

Trzecim ważnym kierunkiem działań (nie tylko związanym z gospodarką ciepłą) wyrastającym ze wspomnianych dwóch jest promowanie wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w różnych dziedzinach życia.

Alternatywą dla „tradycyjnych” paliw jest wykorzystanie innych źródeł energii: biomasy, energii wód płynących, energii wiatru czy energii słonecznej.

Kierunki działań związane z ograniczeniem powietrza ze źródeł komunikacyjnych wiążą się w sposób bezpośredni z eliminacją lub zmniejszeniem uciążliwości transportu drogowego dla otoczenia i koncentrować się powinny przede wszystkim na poprawie warunków ruchu drogowego poprzez podwyższenie standardów technicznych infrastruktury drogowej, zwłaszcza w obszarze o największym nasileniu ruchu. Wpływ ma również promowanie

transportu publicznego i zadbanie o jego jak najefektywniejsze działanie i jak największą jego dostępność w przystępnej cenie (w wypadku wymiany taboru promowanie rozwiązań przyjaźniejszych dla środowiska niż „tradycyjne” paliwa).

Na jakość powietrza na danym terenie ma też wpływ występowanie miejsc zielonych, w tym lasów. Lasy bywają zwane „płucami” ziemi ze względu na ich pozytywny wpływ na stan powietrza. Ważne są działania w celu zachowania ich powierzchni oraz w miarę możliwości - dokonywanie nowych nasadzeń. Warto również w razie przeprowadzania różnych prac wybierać opcje, które będą powodować tworzenie zielonej infrastruktury (takiej jak: zielone ściany, przystanki, słupy).

5.3. ZAGROŻENIA HAŁASEM

5.3.1. STAN AKTUALNY

Hałas w środowisku to wszelkiego rodzaju niepożądane, nieprzyjemne i uciążliwe dźwięki w danym miejscu i czasie. Jest zanieczyszczeniem środowiska przyrodniczego charakteryzującym się różnorodnością źródeł i powszechnością występowania. Skutki oddziaływania hałasu i wibracji na człowieka oraz środowisko naturalne są bardzo dotkliwe. Hałas pochodzenia antropogenicznego, dzieli się w zależności od sposobu powstawania, na hałas komunikacyjny i przemysłowy:

- hałas przemysłowy - jest to hałas stworzony przez źródła zlokalizowane wewnątrz i na zewnątrz obiektów budowlanych różnego typu. Bywa on najczęstszą przyczyną skarg ludności. Wynika to między innymi z faktu, że hałasy tego typu mają najczęściej charakter ciągły, często o bardzo dokuczliwym brzmieniu. Największymi źródłami są zakłady przemysłowe, wytwórcze i rzemieślnicze;
- hałas komunikacyjny pochodzi od środków transportu lotniczego, kolejowego i drogowego. Szczególnie narażone są tereny znajdujące się w pobliżu większych tras komunikacyjnych. Wynika to z dużej dynamiki wzrostu ilości środków transportu, zwłaszcza pojazdów samochodowych notowanego w ostatnich latach oraz wzmożonego ruchu tranzytowego (towarowego i osobowego) w komunikacji międzynarodowej.

Ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska, w szczególności poprzez:

- utrzymanie poziomu hałasu poniżej dopuszczalnego lub co najmniej na tym poziomie;
- zmniejszanie poziomu hałasu, co najmniej do dopuszczalnego, gdy nie jest on dotrzymany.

Hałas przemysłowy

Źródłem hałasu przemysłowego na terenie Gminy Jedwabne są przede wszystkim małe przedsiębiorstwa nieposiadające żadnych zabezpieczeń akustycznych. Skala zagrożeń hałasem przemysłowym nie jest zbyt duża, a zasięg jego oddziaływania ma zwykle charakter lokalny.

Jak na to wskazuje „Ocena stanu akustycznego środowiska na terenie województwa podlaskiego w roku 2021” podmioty z ponadnormatywnymi wartościami wiążą swoją działalność z formowaniem i wykańczaniem kamienia, produkcją budowlaną z betonu, sprzedażą hurtową złomu czy działalnością tartaczną. Poza przemysłem ciężkim, najwyższe ponadnormatywne wartości zarejestrowano w pobliżu osiedli domów jednorodzinnych, gdzie źródłem hałasu była wentylacja w sklepach wielobranżowych.

W „Ocenie stanu akustycznego środowiska na terenie województwa podlaskiego w roku 2022” powtórzono, że na obszarze województwa podlaskiego hałas ten ma charakter lokalny, a na ponadnormatywny jego wpływ narażona jest ludność mieszkająca w bezpośrednim sąsiedztwie zakładów. Co zostało również potwierdzone w „Ocenie stanu akustycznego środowiska na terenie województwa podlaskiego w roku 2023”. W ocenie tej wskazano ponadto, że podmioty, które nie dostosowały się do norm hałasowych stanowiły 6% spośród zbadanych w 2023 roku. Przekroczenia dla wskaźnika L_{AeqN} rzędu 4dB stwierdzono w dwóch podmiotach, które nie znajdowały się na terenie Gminy Jedwabne. Stwierdzono także przekroczenia w porze dnia rzędu 22 dB – hałas pochodzący z dzwonnicy poza terenem Gminy Jedwabne. Odnosząc rezultaty pomiarów do poprzedniego okresu badawczego, można stwierdzić, że % podmiotów z przekroczeniami ma tendencje minimalnie wzrostową.

Zgodnie z przedstawionymi powyżej danymi hałas przemysłowy nie stanowi znaczącego problemu na terenie Gminy Jedwabne. Do tego systemy lokalizacji nowych inwestycji i sporządzania ocen ich oddziaływania na środowisko, kontroli oraz egzekucji nałożonych kar pozwalają na znaczne ograniczenia zasięgu rozprzestrzeniania tego rodzaju hałasu. Ważne jest również to, że dla niewielkich źródeł hałasu przemysłowego, istnieje wiele różnych prostych możliwości ograniczenia emisji do środowiska przez zastosowanie skutecznych rozwiązań technicznych takich jak: tłumiki, obudowy dźwiękochłonne, zwiększenie izolacyjności akustycznej ścian czy stolarki okiennej pomieszczeń, w których pracują hałasujące maszyny.

Hałas komunikacyjny

Hałas komunikacyjny pochodzi z przebiegających przez gminę szlaków komunikacyjnych. Przez teren gminy przebiegają drogi gminne, powiatowe oraz droga wojewódzka.

Według stanu na dzień 31.12.2024 r. łączna długość dróg gminnych wynosiła 82,136 km, w tym o nawierzchni twardej 23,352 km. Drogi powiatowe miały długości 85,671 km, a droga wojewódzka miała długości ok. 10,7 km.

Jak to wskazano w „Ocenie stanu akustycznego środowiska na terenie województwa podlaskiego w roku 2022” w roku 2022 przeprowadzono badanie na terenie powiatu łomżyńskiego w Gminie Piątnica, w miejscowości Piątnica (pomiar krótkookresowy). Pomiar pokazał problemy z nadmiernym hałasem w tej miejscowości, gdzie w każdym z punktów odnotowano przekroczenia dopuszczalnych norm, zarówno dla pory dnia jak i nocy. Pod adresem ul. Stawiskowska 53, dla wskaźnika L_{AeqN} zmierzono przekroczenia rzędu nawet 11,1 dB. Ilość samochodów w miejscowości Piątnica w tym ciężarowych była bardzo wysoka co przełożyło się na wynik w postaci ponadnormatywnego hałasu. Nie przeprowadzono badań na terenie Gminy Jedwabne można jednak przypuszczać, że na jej terenie sytuacja była porównywalna do tej w Gminie Piątnica.

Zgodnie z „Oceną stanu akustycznego środowiska na terenie województwa podlaskiego w roku 2023” na terenie Gminy Jedwabne ani powiatu łomżyńskiego nie przeprowadzono badań hałasu komunikacyjnego.

Niezmiennie od lat, najbardziej uciążliwym źródłem hałasu na obszarze województwa podlaskiego jest hałas komunikacyjny, choć z roku na rok widoczna jest poprawa środowiska akustycznego wzdłuż badanych odcinków dróg, co jest związane głównie z przeniesieniem transportu ciężkiego poza obszary zabudowane poprzez rozbudowę obwodnic oraz tworzenie nowych tras szybkiego ruchu o znaczeniu transgranicznym. Przy czym jak to wskazano w „Ocenie stanu akustycznego środowiska na terenie województwa podlaskiego w roku 2023” warto zwrócić uwagę, że na trasie DK8 Białystok – Suwałki na wysokości Osowy Grąd nr 11 występują znaczne przekroczenia dopuszczalnych norm hałasu dla wskaźnika L_{AeqD} rzędu 9 dB oraz dla wskaźnika L_{AeqN} 14,9 dB. Co powoduje, że temat hałasu komunikacyjnego wymaga dodatkowych obserwacji i być może podjęcia nowych, dodatkowych działań, które będą powodować nie tylko przeniesienie hałasu, ale także jego redukcję w ogóle.

Zgodnie z „Stanem środowiska w Polsce. Raport 2022” w większości województw zmniejszył się procent punktów pomiarowych, w których zanotowano przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu. Wzrósł procent punktów pomiarowych z przekroczeniami wskaźnika L_{DWN} , a zmalał procent punktów pomiarowych z przekroczeniami wskaźnika L_N .

Biorąc pod uwagę powyższe informacje, dotychczasowe pomiary oraz opierając się na obserwacjach terenowych należy stwierdzić, że hałas komunikacyjny nadal stanowi pewien problem na terenie Gminy Jedwabne. Wciąż warto przeprowadzać prace by obecna sytuacja nie uległa pogorszeniu wraz np. ze wzrostem liczby mieszkańców i pojazdów samochodowych.

5.3.2. PRESJE

Głównym źródłem hałasu na terenie Gminy Jedwabne jest ruch drogowy, który wciąż stanowi pewien problem a działalność przemysłowa powoduje uciążliwość o charakterze lokalnym, o niewielkim zasięgu.

W przypadku hałasu komunikacyjnego warto zauważyć różnice w poziomie hałasu emitowanym przez pojazdy o napędzane spalinowym a poziomem hałasu emitowanym przez pojazdy o napędzie elektrycznym. W przypadku tych drugich jest on dużo niższy. Również samochody hybrydowe emitują mniejszy poziom hałasu niż „tradycyjne” pojazdy spalinowe.

Zgodnie ze „Stanem środowiska w Polsce. Raport 2022” w przyjętym przez Komisję Europejską w 2021 r. planie działania UE na rzecz eliminacji zanieczyszczeń wody, powietrza i gleby wśród wymienionych celów wskazano zmniejszenie liczby osób długotrwale narażonych na hałas komunikacyjny o 30% do 2030 r. Ważne staje się więc obserwowanie np. poziomu emitowanego hałasu z transportu i opon czy hałasu emitowanego przez urządzenia używane na zewnątrz pomieszczeń.

5.3.3. ANALIZA SWOT

Tabela 28. Analiza SWOT – zagrożenia hałasem

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – niewielki odsetek podmiotów będących źródłem hałasu przemysłowego 	<ul style="list-style-type: none"> – niedostateczna ilość dostępnych ścieżek/tras rowerowych oraz chodników dla pieszych; – niewystarczająca świadomość ekologiczna mieszkańców gminy w zakresie ochrony zdrowia i życia mieszkańców przed hałasem
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – realizacja przez zarządców dróg przebiegających przez gminę inwestycji związanych z poprawą stanu technicznego tras i tworzeniem zielonych ekranów akustycznych; 	<ul style="list-style-type: none"> – pojawienie się dużych farm wiatrowych będących źródłem hałasu; – pojawienie się tak zwanych korków komunikacyjnych spowodowanych złym stanem technicznych nienaprawionych dróg

<ul style="list-style-type: none"> – zmniejszenie poziomu hałasu emitowanego przez pojazdy spalinowe; – zmniejszenie ilości samochodów o napędzie spalinowym na rzecz pojazdów hybrydowych i/lub elektrycznych; – wprowadzanie nowych technologii do rolnictwa (w tym maszyn emitujących mniejszy poziom hałasu); – tworzenie naturalnych barier zmniejszających poziom hałasu – np. poprzez bariery roślinne 	<ul style="list-style-type: none"> – korzystaniem z jezdni przez pieszych i rowerzystów; – zwiększenie ilości pojazdów spalinowych; <ul style="list-style-type: none"> – zwiększenie kosztów prac modernizacyjnych dróg i budowy zielonych ekranów akustycznych; – zwiększenie cen samochodów hybrydowych i/lub elektrycznych; – zwiększenie poziomu hałasu emitowanego przez samochody hybrydowe i elektryczne
---	---

Źródło: Opracowanie własne

Wnioski

W zakresie obniżenia poziomu hałasu na terenie Gminy Jedwabne kluczowe znaczenie będzie miało przede wszystkim utrzymanie, konserwacja oraz bieżące naprawy infrastruktury drogowej oraz infrastruktury powiązanej. Eliminacja kolein, ubytków oraz generalne remonty nawierzchni powinny być głównymi działaniami w dziedzinie ochrony przed hałasem drogowym. Szacowany, średni zysk akustyczny może wynieść w przypadku remontu jezdni 2-3 dB, w zależności od stanu nawierzchni.

Warto promować w komunikacji publicznej, w razie wymiany taboru, zakup cichszych pojazdów.

W budynkach znajdujących się przy trasach ruchu, w wypadku wymiany okien, zastosowanie okien o wysokich współczynnikach ochrony akustycznej (rozpoczynając od obiektów użyteczności publicznej tworząc dobry przykład).

Poprawę jakości klimatu akustycznego można wesprzeć dzięki prowadzeniu edukacji ekologicznej mieszkańców na temat szkodliwości hałasu oraz sposobów jego ograniczania. Zgodnie ze „Stanem środowiska w Polsce. Raport 2022” ważne jest prowadzenie działań z zakresu edukacji ekologicznej mających na celu podnoszenie świadomości nie tylko społeczeństwa, ale także decydentów, planistów, przedsiębiorców w zakresie ochrony akustycznej. Podkreślono także ważność promowania komunikacji zbiorowej oraz ruchu pieszego i rowerowego, które przyczyniają się do zmniejszenia hałasu (jak również do poprawy jakości powietrza).

Na jakość klimatu akustycznego ma też wpływ jakość i ilość występowania roślinności w tym drzew i krzewów – tak zwane „zielone ekrany akustyczne”. Warto w ramach możliwości tworzyć nowe jak i zadbać o stan już istniejących naturalnych ekranów.

Władze gminy mogą zaś przyczynić się do redukcji hałasu poprzez działania planistyczne, na co pozwala im art. 72 ustawy Prawo ochrony środowiska, który wskazuje, że w dokumentach

związanych z zagospodarowaniem przestrzennym gmin można uwzględnić warunki utrzymania równowagi przyrodniczej i racjonalną gospodarkę zasobami środowiska, w szczególności przez uwzględnianie potrzeb w zakresie m.in. ochrony przed hałasem.

5.4. PROMIENIOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE

5.4.1. STAN AKTUALNY

W zakresie promieniowania elektromagnetycznego w aktualnym stanie prawnym można wyróżnić promieniowanie:

- jonizujące, występujące w wyniku użytkowania substancji promieniotwórczych w energetyce jądrowej, ochronie zdrowia, przemyśle, badaniach naukowych – ochrona przed tym promieniowaniem unormowana jest w ustawie z 29 listopada 2000 r. – Prawo atomowe,
- niejonizujące, związane ze zmianami pola elektromagnetycznego wytwarzanego przez źródła energetyczne i radiokomunikacyjne, ochronę przed którym reguluje ustawa Prawo ochrony środowiska, w dziale VI pod nazwą „Ochrona przed polami elektromagnetycznymi”.

Niejonizujące promieniowanie elektromagnetyczne w postaci pól elektromagnetycznych (PEM) zawsze występowało w środowisku naturalnym. Pochodzi ono od naturalnych źródeł, jakimi są np.: Słońce, Ziemia, zjawiska atmosferyczne. Natomiast sztuczne pola elektromagnetyczne zaczęły pojawiać się w środowisku ponad sto lat temu i były związane z techniczną działalnością człowieka. Promieniowanie elektromagnetyczne występuje wszędzie. Do najważniejszych źródeł promieniowania należą:

- stacje i linie energetyczne,
- nadajniki radiowe i telewizyjne oraz CB-radio i radiostacje amatorskie,
- stacje bazowe telefonii komórkowej,
- wojskowe i cywilne urządzenia radionawigacji i radiolokacji,
- urządzenia powszechnego użytku: kuchenki mikrofalowe, monitory, aparaty komórkowe itp.

Zgodnie z art. 3 pkt 18 ustawy Prawo ochrony środowiska przez pola elektromagnetyczne rozumie się pole elektryczne, magnetyczne oraz elektromagnetyczne o częstotliwościach od 0 Hz do 300 GHz. Zgodnie z Ustawą, celem regulacji dotyczących pól elektromagnetycznych jest:

- utrzymanie poziomów pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych lub co najmniej na tych poziomach;
- zmniejszanie poziomów pól elektromagnetycznych co najmniej do dopuszczalnych, gdy nie są one dotrzymane.

Wartości dopuszczalne natężenia pól elektromagnetycznych określa Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 17 grudnia 2019 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz.U. 2019, poz. 2448).

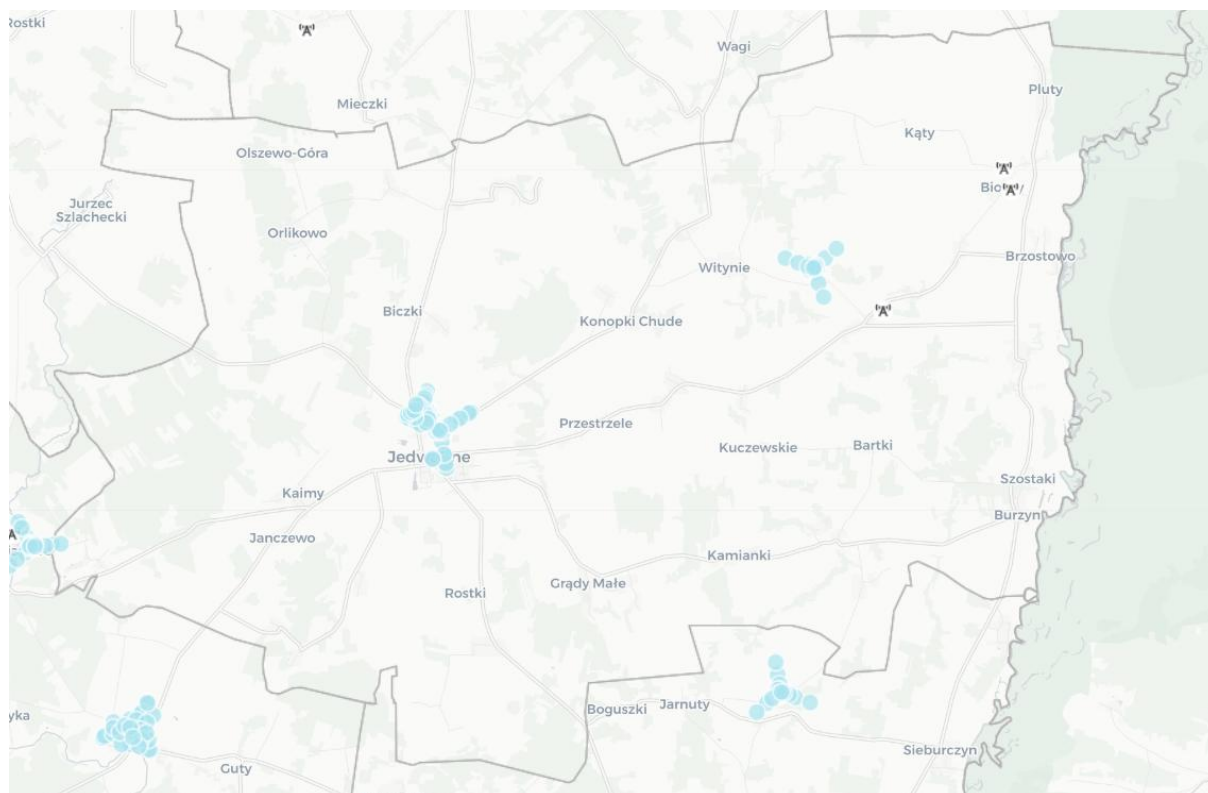
Promieniowanie niejonizujące uważa się obecnie za jedno z poważniejszych zanieczyszczeń środowiska. Pole elektromagnetyczne wytwarzane przez silne źródło niekorzystnie zmienia warunki bytowania człowieka, wpływa na przebieg procesów życiowych.

Źródłem promieniowania elektromagnetycznego są linie energetyczne, które przebiegają przez teren Gminy Jedwabne.

Kolejnym źródłem promieniowania mogą być anteny nadawcze operatorów telekomunikacyjnych, na terenie Gminy Jedwabne znajdują się następujące obiekty (dane ze strony beta.btsearch.pl):

- adres: Jedwabne, wieża ul. Polna - wieża T-Mobile, sieć: Orange, T-Mobile,
- adres: Siestrzanki, własna wieża, sieć: Orange, T-Mobile,
- adres: Jedwabne - ul. Przytułska 64 - wieża Cellnex / On Tower, sieć: Plus, Play,
- adres: Biodry, wieża Cellnex / On Tower, sieć: Play.

Rysunek 12. Mapa rozkładu promieniowania elektromagnetycznego oraz położenia stacji bazowych operatorów telekomunikacyjnych, Gmina Jedwabne

Wyniki pomiarów PEM

- ☒ Zaznacz wszystko
- ☒ < 7 V/m
- ☒ 7-14 V/m
- ☒ 14-21 V/m
- ☒ 21-28 V/m
- ☒ ≥ 28 V/m
- ☒ pomiary selektywne
- Instalacje** ⓘ
 - ☒ 'A' Stacja bazowa
 - ☒ Nadajnik DVB-T

Źródło: <https://si2pem.gov.pl>

Zgodnie z „Oceną poziomu pól elektromagnetycznych w środowisku w roku 2022 w woj. podlaskim” z przeprowadzonych w tym roku badań wynika, że zarówno pomiary wykonane w ramach stałej sieci monitoringowej, jak i te zrealizowane w ramach monitoringu badawczego, nie wykazały przekroczeń norm dopuszczalnych. W żadnym punkcie pomiarowym wskaźnik WME nie przekroczył wartości 1. W każdym z punktów zlokalizowanych na terenie gminy wiejskiej uzyskano wartości poniżej dolnej granicy oznaczalności sondy pomiarowej. Dolny próg oznaczalności sondy pomiarowej wynosi 0,8 V/m. Na terenie Gminy Jedwabne nie zlokalizowano punktu badawczego.

Tabela 29. Zestawienie średniego natężenia pola elektromagnetycznego w powiecie łomżyńskim

Powiat	Liczba punktów (łącznie w latach 2021-2022)		Średnia arytmetyczna natężenia pola elektromagnetycznego z pomiarów wykonanych w latach 2021-2022 [V/m]
	Stała sieć monitoringu	Monitoring badawczy	
łomżyński	5	3	0,56
Województwo podlaskie	57	39	0,46

Źródło: Ocena poziomu pól elektromagnetycznych w środowisku w roku 2022 w woj. podlaskim

Wciąż jednak średnia arytmetyczna natężenia pola elektromagnetycznego z pomiarów wykonanych w latach 2021 – 2022 na terenie powiatu łomżyńskiego była wyższa niż średnia dla województwa.

Jak to wskazano w „Ocena poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku w roku 2023 w województwie podlaskim” pomiary pól elektromagnetycznych w środowisku zrealizowane, w ramach państwowego monitoringu środowiska nie wykazały ponadnormatywnych wartości. Średnia arytmetyczna wartość pola elektromagnetycznego na obszarze województwa podlaskiego w 2023 roku wyniosła 0,57 V/m. Odnosząc tą wartość do średnich z lat poprzednich, można zaobserwować niewielką tendencję wzrostową PEM w środowisku, niemniej jednak, poziom zagrożenia polem elektromagnetycznym w województwie podlaskim jest nadal znikomy. Nie przeprowadzono badań na terenie Gminy Jedwabne. Przeprowadzono je na terenie powiatu łomżyńskiego w Gminie Zbójna (wynik 0,5 godz. pomiaru <0,8 V/m) i w Gminie Piątnica (wynik 0,5 godz. pomiaru <0,8 V/m). Wynik 0,8 V/m oznacza, że średni zmierzony poziom natężenia składowej elektrycznej był niższy od progu czułości sondy, którą wykonano pomiar.

Powyżej przedstawione dane choć nie powstały w wyniku badań przeprowadzonych na terenie Gminy Jedwabne mogą zostać uznane za prezentujące sytuację na omawianej jednostki samorządu terytorialnego. Ukazują sytuację w całym województwie podlaskim, powiecie łomżyńskim oraz w gminach znajdujących się na terenie tego samego powiatu co Gmina Jedwabne.

Zgodnie z powyższym uznać można, że działalność pól elektromagnetycznych nie stanowi obecnie problemu na terenie omawianej jednostki samorządu terytorialnego. Warto prowadzić prace monitorujące zmiany w tym zakresie.

5.4.2. PRESJE

Głównym źródłem promieniowania elektromagnetycznego na terenie Gminy Jedwabne są linie przesyłowe oraz stacje transformatorowe. Ponadto na obszarze gminy źródłem elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego są urządzenia tj.: anteny nadawcze stacji bazowych telefonii komórkowej.

Promieniowanie elektromagnetyczne nie jest obecnie istotnym problemem w zakresie ochrony środowiska. Ważne jest jednak dalsze obserwowanie jego występowania i podejmowanie działań zgodnie z wynikami tych obserwacji.

5.4.3. ANALIZA SWOT

Tabela 30. Analiza SWOT – promieniowanie elektromagnetyczne

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none">– niewielka ilość źródeł promieniowania elektromagnetycznego	<ul style="list-style-type: none">– niska świadomość mieszkańców dotycząca zagrożeń związanych z promieniowaniem elektromagnetycznym
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none">– ograniczanie przez gminy ościenne inwestycji związanych z tworzeniem znacznych źródeł promieniowania elektromagnetycznego;– wzrost świadomości mieszkańców dotyczących pola elektromagnetycznego oraz jego wpływu na środowisko i zdrowie	<ul style="list-style-type: none">– powstawanie kolejnych źródeł promieniowania elektromagnetycznego na terenie gminy oraz terenach ościennych

Źródło: Opracowanie własne

Wnioski

Pole elektromagnetyczne nie stanowi obecnie większego zagrożenia. Normy na terenie gminy nie są przekroczone. Nie oznacza to jednak, że problem ten można zostawić bez nadzoru i monitorowania wielkości zjawiska, ponieważ obecna dość dobra sytuacja może szybko się pogorszyć. Należy więc weryfikować zakres występujących pól i podejmować działania w zależności od zaistniałych sytuacji, mając na uwadze aktualny stan oraz dobro środowiska naturalnego.

5.5. POWAŻNE AWARIE I ZAGROŻENIA NATURALNE

5.5.1. STAN AKTUALNY

5.5.1.1. POWAŻNE AWARIE

Zgodnie z art. 3 pkt 23 ustawy Prawo ochrony środowiska pod pojęciem poważnej awarii rozumie się zdarzenie, w szczególności emisję, pożar lub eksplozję, powstałe w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji, prowadzące do natychmiastowego powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi lub środowiska lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem. Z kolei przez poważną awarię przemysłową rozumie się poważną awarię w zakładzie (art. 3 pkt 24 ustawy Prawo ochrony środowiska).

Awarie przemysłowe

Zarówno w „Wykazie zakładów stwarzających zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej wg stanu na 31.12.2022” jak i „Wykazie zakładów stwarzających zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej wg stanu na 31.12.2023” ponownie nie uwzględniono żadnego zakładu położonego na terenie Gminy Jedwabne (ani wśród zakładów o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej ani wśród zakładów o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii).

Transport materiałów niebezpiecznych

Poważnym źródłem zagrożenia na terenie gminy mogą być wypadki drogowe środków transportu, głównie tych przewożących materiały niebezpieczne. Szczególnie groźne są awarie w rejonach przepraw mostowych bądź pobliżach rzek lub innych wód, ponieważ grożą one bezpośrednim skażeniem wód płynących. Zgodnie z informacjami WIOŚ w Białymstoku w ostatnich latach nie odnotowano poważnych awarii związanych z transportem materiałów niebezpiecznych na terenie gminy.

5.5.1.2. ZAGROŻENIA NATURALNE

Susze

Zgodnie z zapisami „Planu przeciwdziałania skutkom suszy”, susza rozumiana jest jako: „zjawisko naturalne, wywołane przez długotrwały brak opadów atmosferycznych, przejawiający się okresowym obniżeniem poziomu wód powierzchniowych lub podziemnych,

mogące skutkować ograniczeniami w możliwości korzystania z wód, dostępu do usług wodnych lub możliwości prowadzenia produkcji rolnej lub leśnej. W zależności od jej typów, tj. od tego, czy mamy do czynienia z suszą atmosferyczną, rolniczą, hydrologiczną czy hydrogeologiczną, prowadzi ona do powstawania różnorodnych skutków w zakresie korzystania z zasobów wodnych. Wspólnym mianownikiem skutków suszy jest wielkość dostępnych zasobów wodnych przeznaczonych do użytkowania i zabezpieczających funkcjonowanie ekosystemów”.

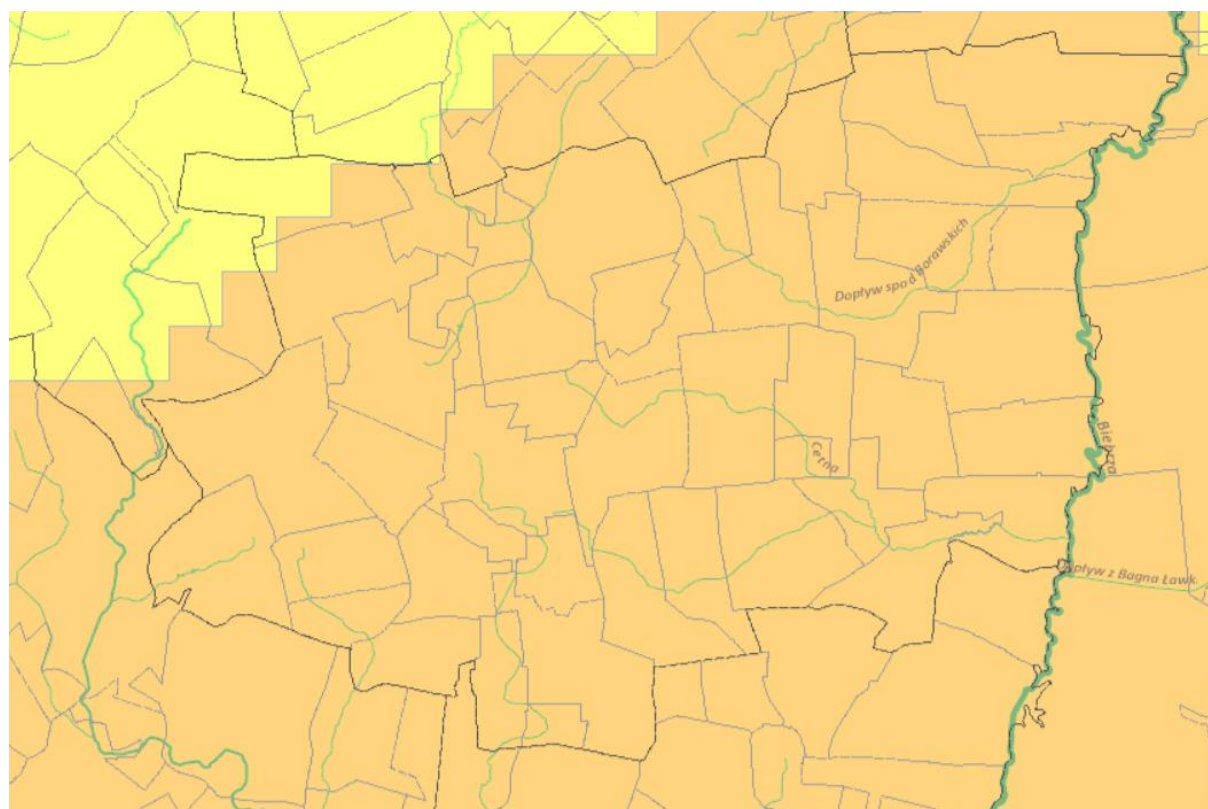
Wyróżnia się cztery typy suszy:

- atmosferyczna;
- rolnicza;
- hydrologiczna;
- hydrogeologiczna.

W „Planie przeciwdziałania skutkom suszy” określono klasy zagrożenia suszą dla poszczególnych terenów Polski. Zgodnie z danymi zaprezentowanymi na rysunkach 13 – 16, obszar Gminy Jedwabne zaliczono do terenów:

- silnie i umiarkowanie zagrożonych suszą atmosferyczną (z przewagą silnego zagrożenia);
- od umiarkowanego po ekstremalnie zagrożonych suszą rolniczą (z przewagą ekstremalnego zagrożenia);
- umiarkowanie zagrożonych suszą hydrologiczną;
- słabo i umiarkowanie zagrożonych suszą hydrogeologiczną.

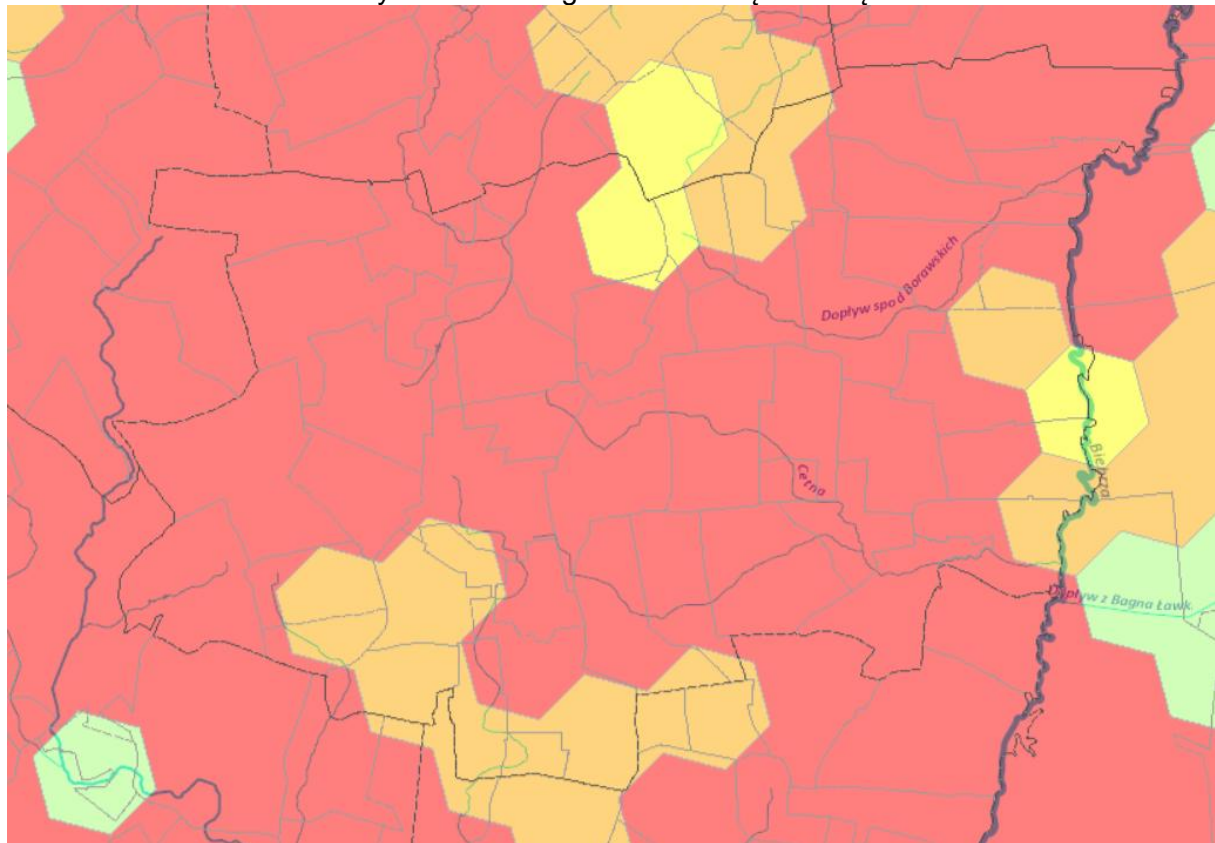
Rysunek 13. Zagrożenie suszą atmosferyczną

- klasa I - słabo zagrożone
- klasa II - umiarkowanie zagrożone
- klasa III - silnie zagrożone
- klasa IV - ekstremalnie zagrożone

Źródło: wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/?gmap=gpMZP

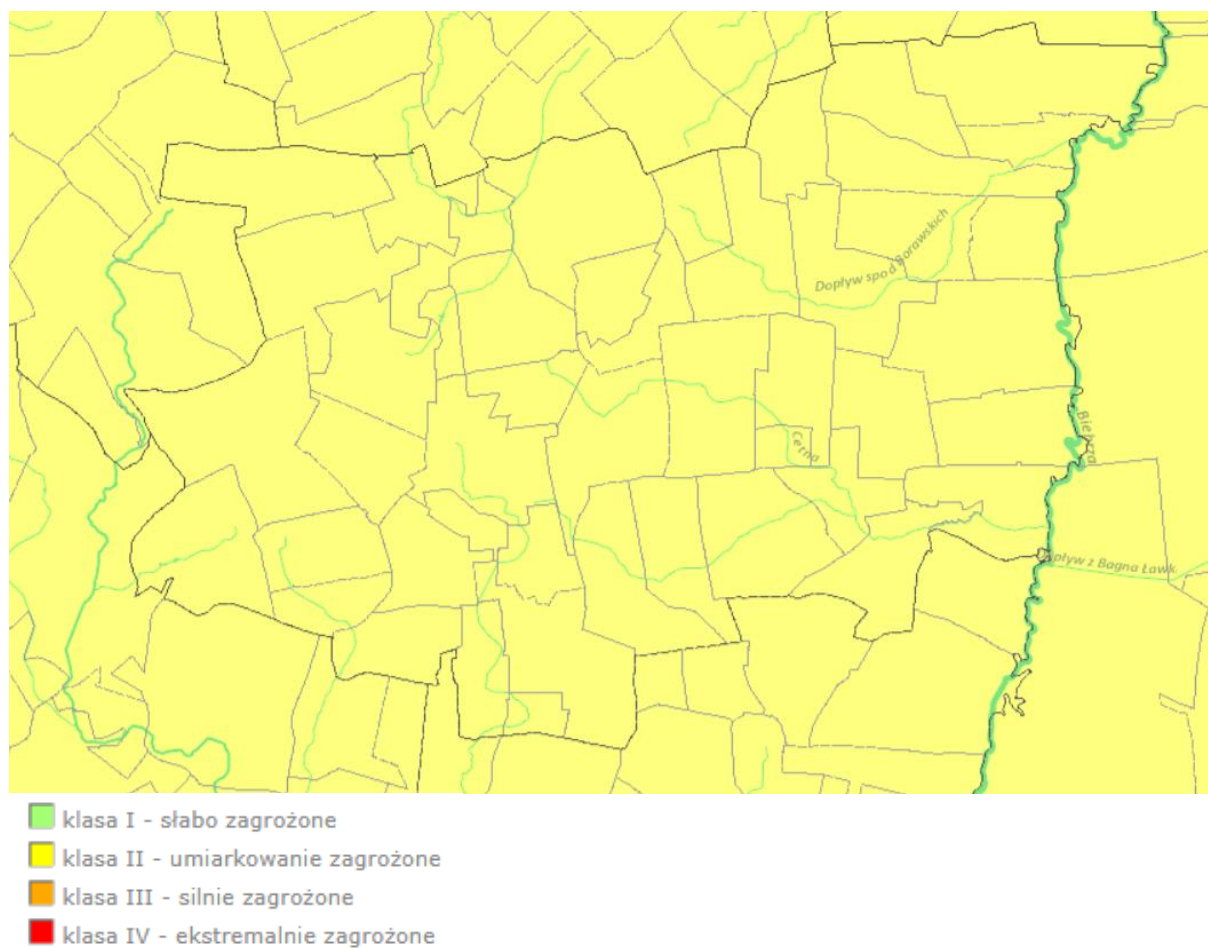
Rysunek 14. Zagrożenie suszą rolniczą

- klasa I - słabo zagrożone
- klasa II - umiarkowanie zagrożone
- klasa III - silnie zagrożone
- klasa IV - ekstremalnie zagrożone

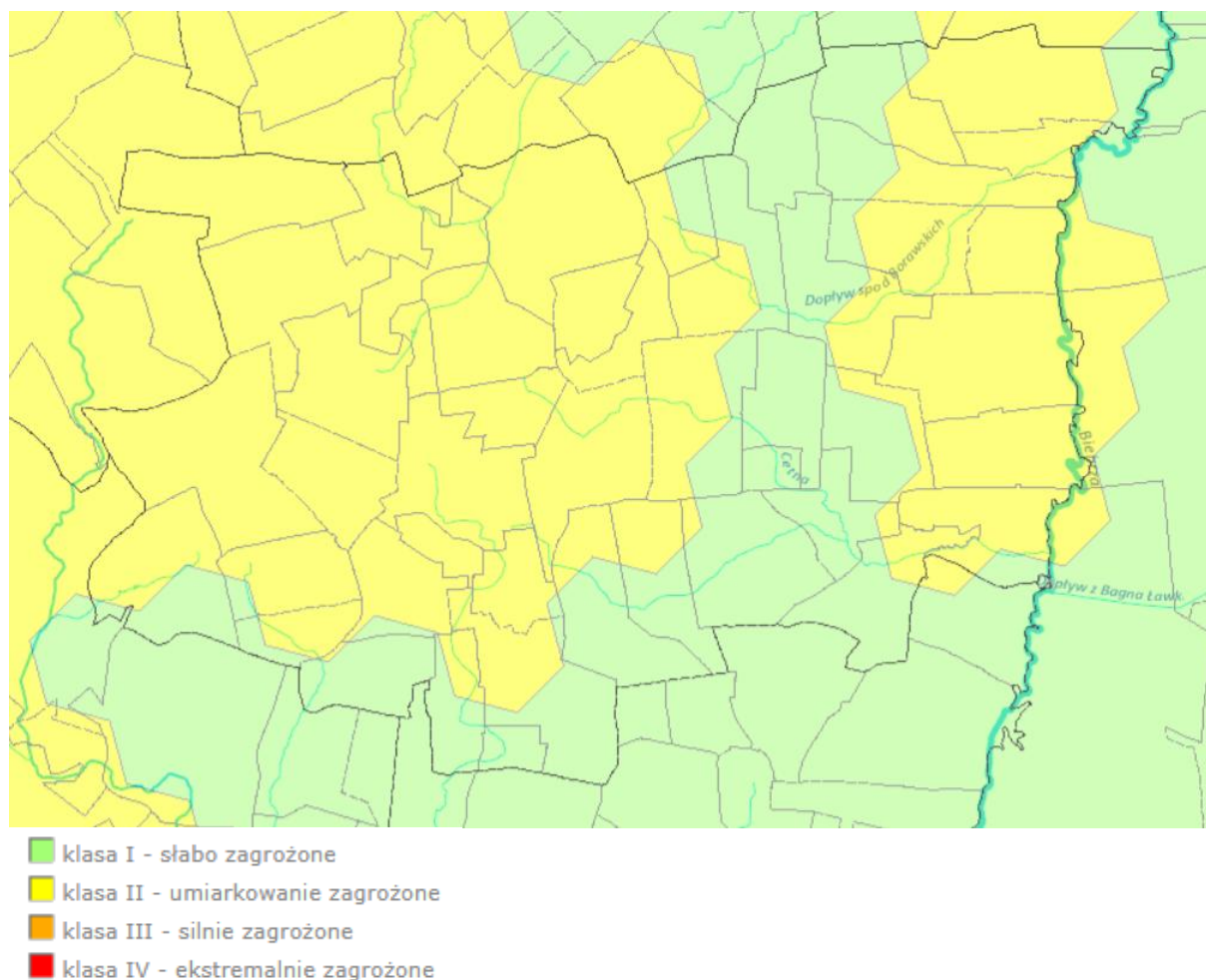
Źródło: wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/?gmap=gpMZP

Rysunek 15. Zagrożenie suszą hydrologiczną

Źródło: wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/?gmap=gpMZP

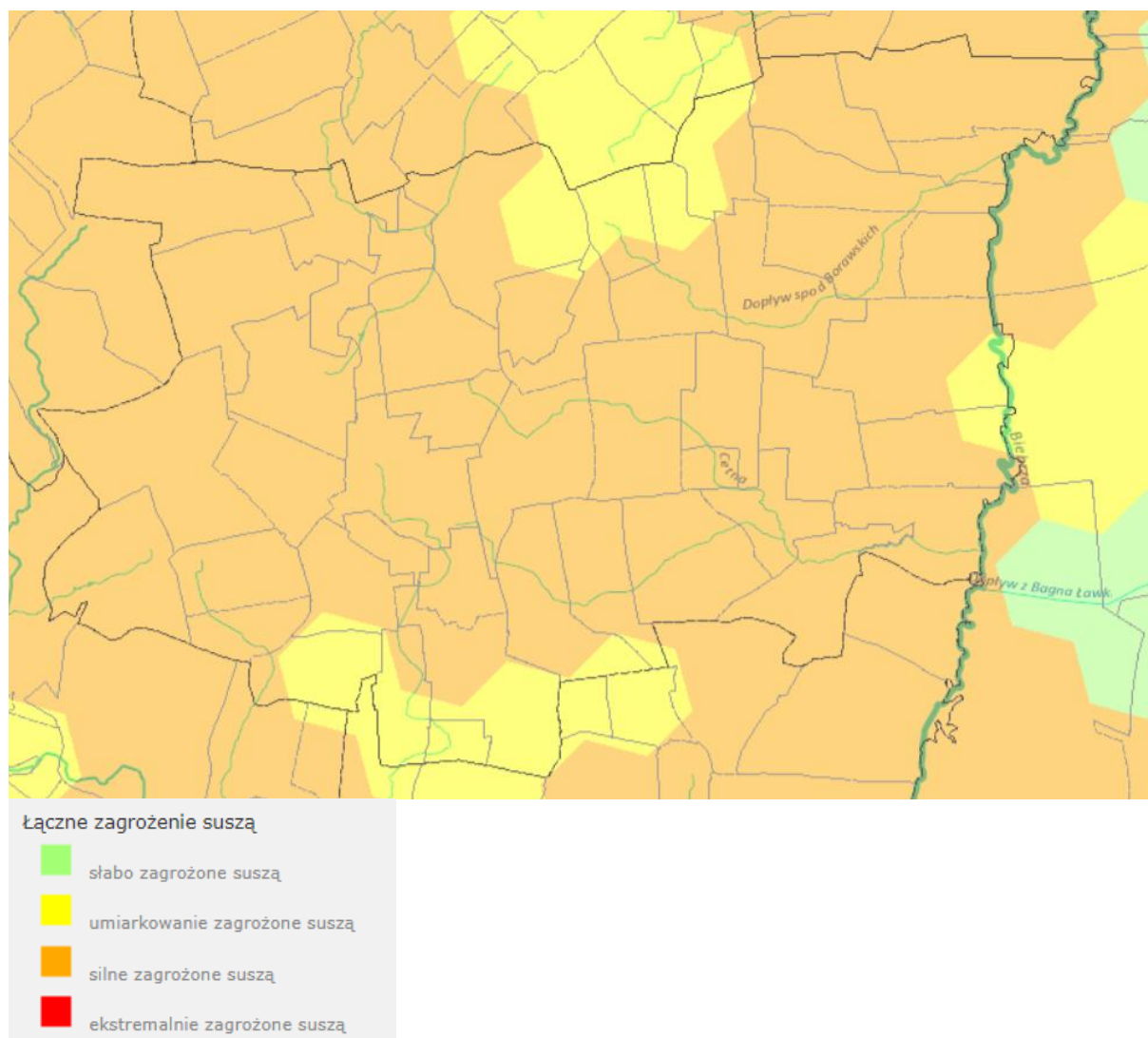
Rysunek 16. Zagrożenie suszą hydrogeologiczną

Źródło: wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/?gmap=gpMZP

Na Rysunku 17 przedstawiono łączne zagrożenie suszą terenu Gminy Jedwabne. Zagrożenie to oscyluje od umiarkowanego po silne. W związku z występowaniem terenów silnie zagrożonych suszą konieczna jest realizacja działań mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku, do których można zaliczyć m.in. zwiększenie ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych.

Rysunek 17. Łączne zagrożenie suszą terenu Gminy Jedwabne

Źródło: wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/?gpmmap=gpSIGW

Ogólnie teren gminy jest więc w większości silnie zagrożony suszą łącznie (jak to wskazano w „Planie przeciwdziałania skutkom suszy” ocenę łącznego zagrożenia wszystkimi wymienionymi powyżej typami suszy uzyskano przez zsumowanie wyników zagrożenia uzyskanych kolejno dla suszy rolniczej, hydrologicznej i hydrogeologicznej). Warto prowadzić prace służące zmniejszeniu możliwości wystąpienia tego zjawiska (szczególnie suszy rolniczej).

Konieczna jest realizacja działań mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku, do których można zaliczyć m.in. zwiększenie ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych.

Pożary

Zagrożeniem dla środowiska mogą być skutki pożarów powstałych na terenie obszarów leśnych, w tym pożarów spowodowanych wypalaniem traw. Do najbardziej zagrożonych

pożarami zaliczają się tereny leśne położone wzdłuż szlaków drogowych i dróg kołowych oraz lite młodniki sosnowe, przylegające do łąk i pastwisk.

Na terenie gminy działają Ochotnicze Straże Pożarne, są nimi:

- 1) Ochotnicza Straż Pożarna w Burzynie,
- 2) Ochotnicza Straż Pożarna w Grądach Wielkich,
- 3) Ochotnicza Straż Pożarna w Jedwabnem,
- 4) Ochotnicza Straż Pożarna w Kamiankach.

O ochronę przeciwpożarową dba również Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Łomży.

W poniższej tabeli przedstawiono zdarzenia związane z działalnością jednostek ochrony przeciwpożarowej na terenie Gminy Jedwabne, zgodnie z danymi GUS.

Największa liczba zdarzeń ogółem w latach 2018 – 2023 wystąpiła w 2018 r. na jej wielkość miały zarazem pożary jak i miejscowe zagrożenia. Największa liczba pożarów na terenie gminy wystąpiła w 2018 r. Najwięcej zdarzeń wymagających udziału jednostek ochrony przeciwpożarowej na 1000 ludności również wystąpiło w 2018 r.

Tabela 31. Działalność jednostek ochrony przeciwpożarowej

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Zdarzenia wg rodzajów i wielkości							
zdarzenia ogółem	84	53	36	67	63	46	b.d.
pożary razem	41	26	22	16	20	14	b.d.
pożary - małe	38	25	19	16	18	13	b.d.
pożary - średnie	3	1	3	0	2	0	b.d.
pożary - duże	0	0	0	0	0	1	b.d.
miejscowe zagrożenia razem	41	26	13	48	37	29	b.d.
miejscowe zagrożenia - małe	5	4	0	6	2	5	b.d.
miejscowe zagrożenia - lokalne	35	22	13	40	35	24	b.d.
miejscowe zagrożenia - średnie	1	0	0	2	0	0	b.d.
alarmy fałszywe razem	2	1	1	3	6	3	b.d.
alarmy fałszywe - złośliwe	0	1	0	0	0	0	b.d.
alarmy fałszywe - w dobrej wierze	2	0	1	3	6	2	b.d.

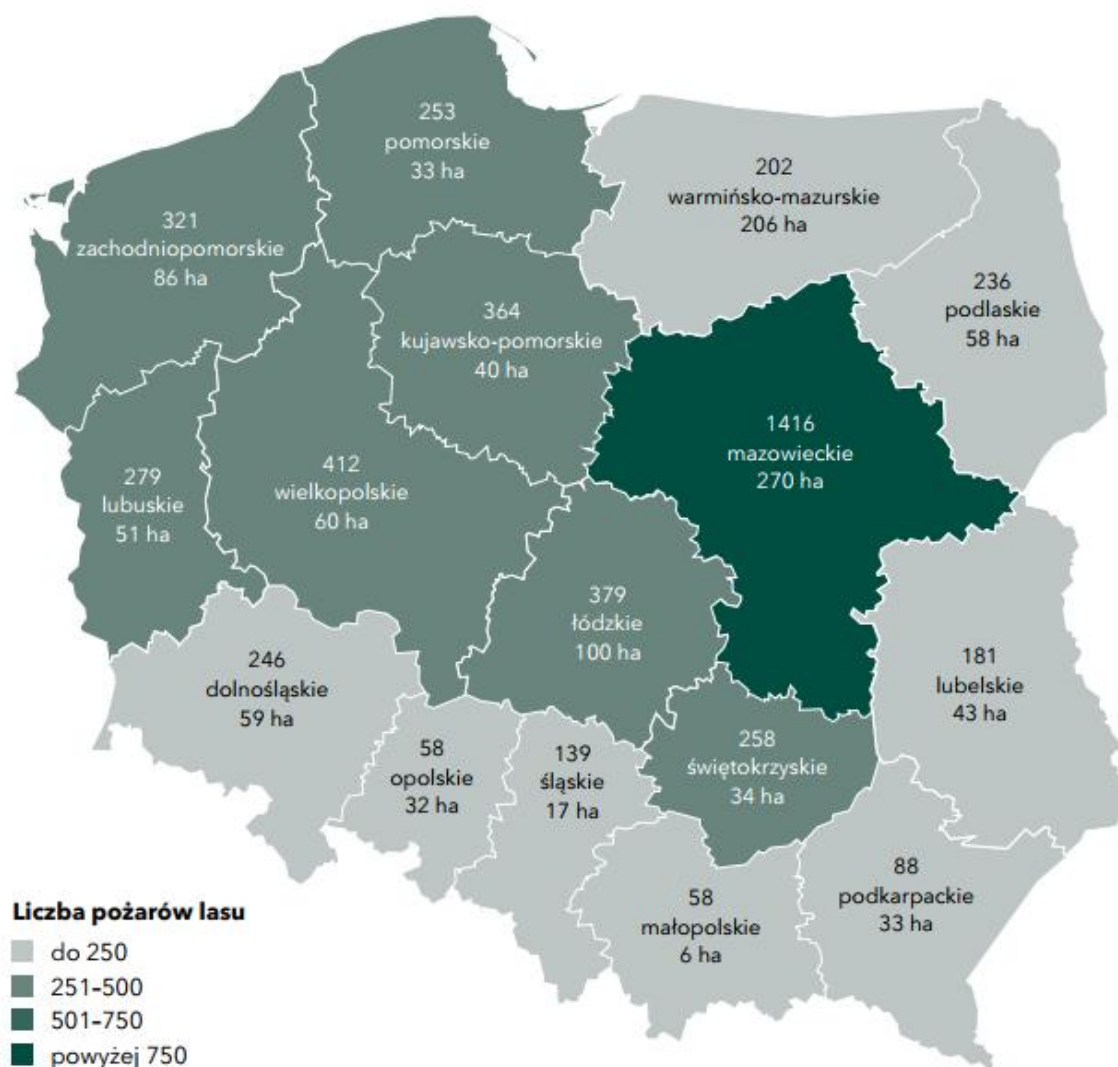
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
alarmy fałszywe - z instalacji wykrywania	0	0	0	0	0	1	b.d.
Zdarzenia wg rodzaju - wskaźniki							
zdarzenia wymagające udziału jednostek ochrony przeciwpożarowej na 1000 ludności	16	10	7	13	13	9	b.d.
pożary przypadające na 1000 ludności	8	5	4	3	4	3	b.d.
miejscowe zagrożenia na 1000 ludności	8	5	3	10	7	6	b.d.

Źródło: dane GUS, dane zgodne z aktualizacją z 17.03.2025 r.

W czasie tworzenia Programu „Raport o stanie lasów za 2024 r.” był jeszcze niedostępny. Porównując dane z „Raportu o stanie lasów w Polsce 2022” i „Raportu o stanie lasów w Polsce 2023” liczba pożarów na terenie województwa podlaskiego wzrosła z 161 do 236, jednak ich powierzchnia była mniejsza (spadła z 59 ha do 58 ha). W porównaniu do innych województw na terenie Polski liczba i powierzchnia pożarów lasów na terenie województwa podlaskiego znajduje się na średnim poziomie. Uznać więc można, że na terenie Gminy Jedwabne (stanowiącej część województwa podlaskiego) sytuacja wygląda podobnie. Tym samym istnieje potrzeba przeprowadzenia prac służących ograniczeniu występowania tego zjawiska, które wraz z następującymi zmianami klimatycznymi może jeszcze nabrać na sile. By zapobiegać, przeciwdziałać oraz ograniczać skutków zagrożeń związanych z pożarami lasów warto podejmować następujące działania:

- rozwijać i modernizować systemy wczesnego ostrzegania i prognozowania zagrożeń, poprzez np.: zakup nowoczesnego sprzętu umożliwiającego lokalizację i wykrywanie pożarów, wyposażenie punktów alarmowo-dyspozycyjnych,
- wsparcie techniczne systemu ratowniczo-gaśniczego na wypadek wystąpienia pożarów lasów, w tym poprzez np.: zakup samochodów patrolowo-gaśniczych.

Rysunek 18. Liczba pożarów lasu i powierzchnia spalona w układzie województw w 2023 r.

Źródło: Raport o stanie lasów w Polsce 2023

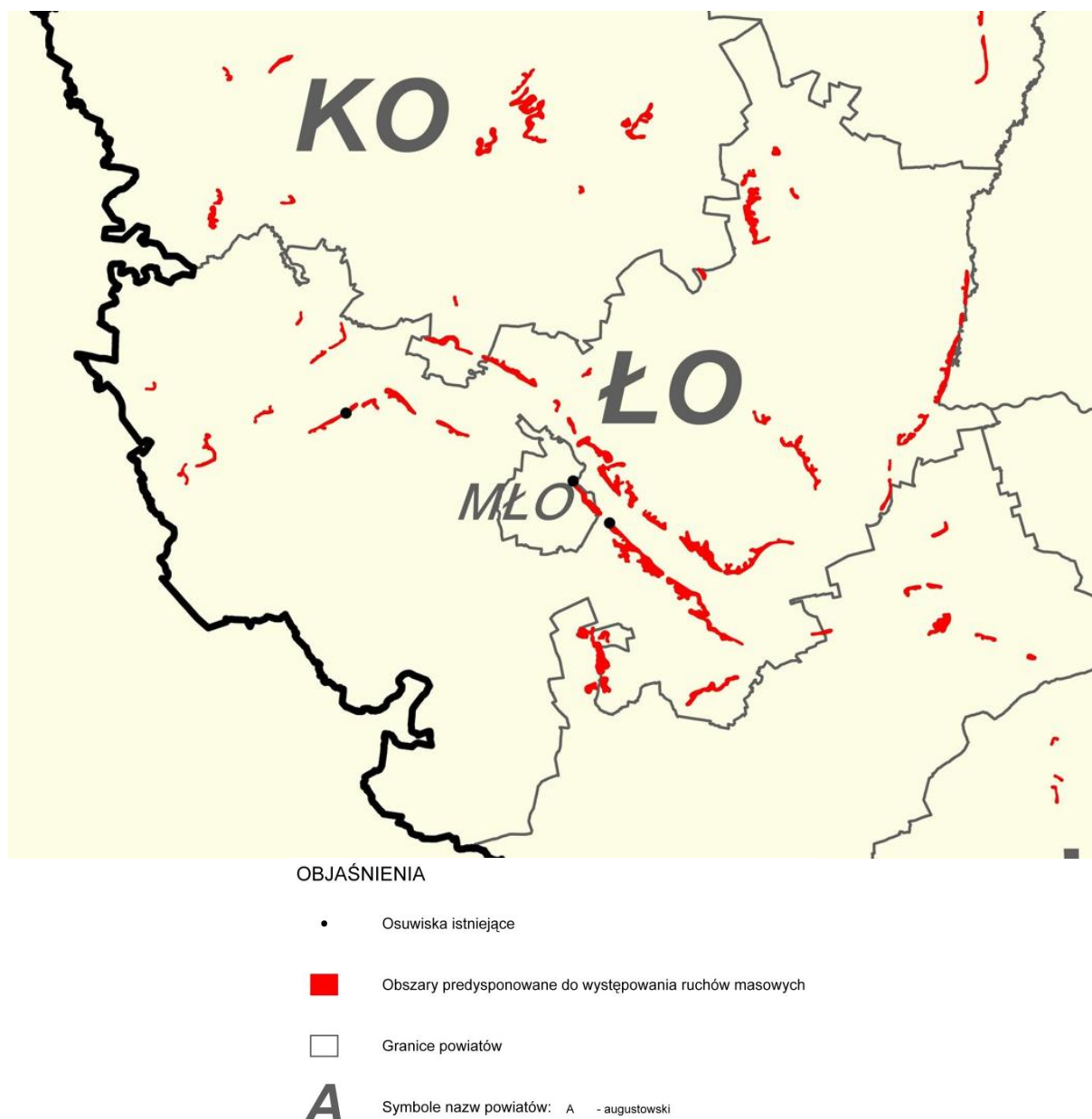
Osuwiska

Państwowy Instytut Geologiczny przygotował wstępne informacje dotyczące problematyki ruchów masowych na obszarze Polski. Na mapach poszczególnych województw zostały przedstawione zasięgi obszarów predysponowanych do występowania ruchów masowych oraz dotychczas udokumentowane osuwiska.

Zgodnie z danymi zaprezentowanymi na rysunku 19, na terenie Gminy Jedwabne występują obszary zagrożone występowaniem ruchów masowych w przyszłości. Ważne jest podejmowanie inicjatyw mających na celu zabezpieczanie terenów przed tym zagrożeniem oraz podjęcie działań przygotowawczych do ewentualnych działań związanych z usuwaniem

skutków ruchów masowych wynikających ze zmieniających się warunków klimatycznych, które mogą zwiększyć niebezpieczeństwo wystąpienia osuwisk.

Rysunek 19. Przeglądowa mapa osuwisk i obszarów predysponowanych do występowania ruchów masowych w powiecie łomżyńskim (ŁO)

Źródło: <http://geoportal.pgi.gov.pl>

Huragany, gradobicia, oblodzenia

Biorąc pod uwagę dane historyczne można stwierdzić, że prawdopodobieństwo powstania na terenie Gminy Jedwabne huraganów czy przejścia trąb powietrznych jest niewielkie. Nie można ich jednak wykluczyć. Zmiany klimatyczne powodują występowanie różnych zjawisk

nie występujących na danym terenie w latach poprzednich. Do tego takie zjawiska trudne są do przewidzenia.

Bardziej prawdopodobne są wichury, w których prędkość wiatru dochodzi do 100 km/h. Trudno jest określić obszary zagrożeń związanych z silnymi wiatrami, dlatego ważne jest podjęcie jak najwcześniej działań profilaktycznych oraz poinformowanie społeczeństwa o istniejącym zagrożeniu.

Z kolei intensywne, trwające do kilku dni, opady deszczu wiążą się z zagrożeniem powodziowym oraz katastrofalnymi podtopieniami.

Deszcze przechodzące w deszcz ze śniegiem powodują niebezpieczną gołoledź, a osiadając na drzewach, jak również na infrastrukturze technicznej, nadmiernie je obciążają, skutkując nawet niejednokrotnie ich zniszczeniem. Takie zdarzenia mogą powodować m.in. utrudnienia w komunikacji oraz awarie linii energetycznych, co paraliżuje pracę zakładów przemysłowych oraz znacznie utrudnia codzienne życie mieszkańców.

Gradobicia, czyli intensywne opady gradu, które występują bardzo często z burzami, są zjawiskiem coraz częstszym w okresie letnim. Często powodują one liczne straty, można do nich zaliczyć chociażby zniszczenia plonów, ale również i mienia.

Tabela 32. Miejscowe zagrożenia według rodzaju zagrożenia

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Miejscowe zagrożenia według rodzaju zagrożenia							
ogółem	40	23	11	43	47	18	b.d.
silne wiatry	18	10	4	14	25	11	b.d.
opady śniegu	0	1	0	0	0	1	b.d.
opady deszczu	1	3	1	5	1	0	b.d.
w komunikacji	9	6	1	9	4	4	b.d.
medyczne	4	2	4	8	2	2	b.d.

Źródło: dane GUS, dane zgodne z aktualizacją z 17.03.2025 r.

Zgodnie z danymi GUS największa liczba miejscowych zagrożeń (wymagających podjęcia działań przez jednostki ochrony przeciwpożarowej) wystąpiła w 2022 r. Patrząc na rodzaj tych zagrożeń w większości analizowanych lat najczęściej występowały silne wiatry, ich liczba była największa również w 2022 r. Najmniejsza liczba miejscowych zagrożeń płynęła w analizowanych latach z opadów śniegu.

5.5.2. PRESJE

Na terenie Gminy Jedwabne brak zakładów uznanych za stwarzające zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej.

Źródłem zanieczyszczenia środowiska mogą być wypadki drogowe środków transportu, szczególnie uciążliwe mogą być te wypadki związane z pojazdami przewożącymi materiały niebezpieczne.

W zakresie zagrożeń naturalnych gmina narażona jest głównie na występowanie suszy i pożarów. Do innych zagrożeń tego typu zaliczyć można silne wiatry i ruchy masowe.

Gmina Jedwabne charakteryzuje się więc umiarkowanym narażeniem na występowanie awarii przemysłowych czy zagrożeń naturalnych. Konieczne jest jednak podejmowanie inicjatyw przyczyniających się do maksymalnej redukcji zagrożenia ich wystąpienia. Nie można bowiem zapomnieć, że stan ekosystemów naturalnych jest ściśle związany z występującymi warunkami i to zarazem hydrometeorologicznymi, jak i warunkami obiegu wody oraz stanem środowiska na danym terenie. Każde zachwianie równowagi w tych systemach prowadzi między innymi do przekształcenia warunków siedliskowych. Wpływa również zarówno na odporność, jak i jakość ekosystemów. Zauważalne jest to w sytuacji częstego pojawiania się takich zjawisk jak susze. Mogą one przyczyniać się do migracji gatunków, w tym także tych inwazyjnych, co nie jest dobre nie tylko dla terenu gminy, ale także i terenów ościennych.

Jednocześnie częste występowanie zjawiska suszy może prowadzić do wycofywania się tych gatunków, które nie są przystosowane do wysokich temperatur i suszy, a dość dobrze znoszą ostre mrozy. W efekcie tego może dojść do zubożenia bioróżnorodności oraz bezpośredniego zniszczenia rodzimych siedlisk naturalnych. Może to skutkować wyginięciem pewnych gatunków, które przynieść może ze sobą kolejne straty (łańcuch pokarmowy).

Zanik małych zbiorników wodnych spowodowany występowaniem susz (bagien, stawów, oczek wodnych, małych płytkich jezior, a także potoków i małych rzek) stanowi zagrożenie dla licznych gatunków, które bytują na tych obiektach, bądź też z nich korzystają. Obniżanie się poziomu wód gruntowych negatywnie wpływa na różnorodność biologiczną i obszary chronione, a w szczególności na zbiorniki wodne i tereny podmokłe.

W kolejnych latach na terenie Gminy Jedwabne będzie miało miejsce nasilenie występowania katastrof i zdarzeń wynikających ze zmian klimatycznych. Obserwując zachodzące trendy, można się spodziewać zwiększenia liczby nagłych pożarów, powodzi czy innych zdarzeń nadzwyczajnych. Zgodnie bowiem z zapisami „Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030” w regionie północno – wschodnim do 2030 r.:

- zwiększy się średnia roczna temperatura oraz liczba dni z temperaturą $>25^{\circ}\text{C}$;
- nastąpi zmniejszenie liczby dni z pokrywą śnieżną;
- zwiększy się długość okresów suchych;

- przewidywane sumy roczne opadów nie wykazują żadnego wyraźnego trendu zmian do 2030 r. Dokument wskazuje jednak, że należy się liczyć ze wzrastającą częstością występowania opadów ulewnych, szczególnie w dwóch najbliższych dekadach. Tak duża niestabilność intensywnych opadów może przyczyniać się do wywołania podtopień, jak i lokalnych gwałtownych powodzi.

Tabela 33. Zmiany warunków klimatycznych w regionie północno – wschodnim do 2030 r.

Wskaźniki klimatyczne	2000-2010	2010-2020	2020-2030
Temperatura średnia roczna	7,0	7,6	7,6
Liczba dni z temperaturą <0°C	121	115	115
Liczba dni z temperaturą >25°C	24	30	31
Liczba stopniodni <17°C	3748	3581	3582
Długość okresu wegetacyjnego >5°C (w dniach)	216	220	221
Max opad dobowy (w mm)	25	24	26
Długość okresów suchych <1 mm (w dniach)	20	23	23
Długość okresów mokrych >1 mm (w dniach)	8,0	8,0	8,1
Liczba dni z pokrywą śnieżną	104	93	93

Źródło: Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030

Wskazane zjawiska będą miały bezpośredni wpływ na stan środowiska także na terenie Gminy Jedwabne, a zwłaszcza na występowanie zagrożeń naturalnych, w związku z czym konieczne jest podejmowanie działań mających na celu przeciwdziałanie ich skutkom.

5.5.3. ANALIZA SWOT

Tabela 34. Analiza SWOT – zagrożenia naturalne i poważne awarie

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – niskie narażenie na wystąpienie awarii przemysłowych; – niewielkie narażenie na wystąpienie wypadków pojazdów przewożących materiały niebezpieczne 	<ul style="list-style-type: none"> – możliwość wystąpienia powodzi; – narażenie na wystąpienie pożarów; – narażenie na występowanie susz; – występowanie narażenia na wystąpienie ruchów masowych; – wciąż niedostateczne wyposażenie jednostek OSP oraz służb zabezpieczających lasy
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – podejmowanie na terenie gminy i terenach ościennych działań mających na celu zmniejszenie zjawiska suszy, przeciwdziałania występowania pożarów i powodzi 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizacja na terenie gminy zakładów narażonych na wystąpienie awarii przemysłowych; – następujące zmiany klimatyczne skutkujące nasileniem negatywnych zjawisk atmosferycznych takich jak ulewę czy silne wiatry

Źródło: Opracowanie własne

Wnioski

Teren Gminy Jedwabne jest w umiarkowanym stopniu zagrożony występowaniem różnych awarii, przy czym bardziej jest narażony na skutki zdarzeń naturalnych niż przemysłowych. Przygotowanie procedur działania w razie wystąpienia awarii w celu ich jak najmniejszego oddziaływania na środowisko może być jednym ze sposobów, aby awarie, które już wystąpią, nie wpłynęły decydująco na sytuację środowiska na terenie całej gminy.

Zmieniający się klimat może skutkować nieoczekiwanymi zjawiskami, na które jednak należy się przygotować, stosując monitoring ich występowania oraz ustalając zasady działania w razie ich wystąpienia.

By ograniczyć możliwość wystąpienia ruchów masowych warto rozważyć dokładną analizę terenów nimi zagrożonych przed zmianą użytkowania tych terenów (w tym szczególnie, gdy rozważa się wycinanie drzew na stokach) oraz wzięcie pod uwagę przeprowadzenia działań, które zmniejszą ryzyko ich wystąpienia (co może mieć szczególne znaczenia, gdy zmiany klimatyczne mogą skutkować nieoczekiwanymi zdarzeniami).

Nie występuje potrzeba szybkich działań inwestycyjnych by ograniczyć zagrożenia naturalne i wystąpienie poważnych awarii. Warto jednak ich możliwość wystąpienia brać pod uwagę podczas przeprowadzania innych przedsięwzięć oraz wesprzeć istniejące służby by były gotowe na działanie w razie ich wystąpienia.

5.6. ZASOBY PRZYRODNICZE

5.6.1. STAN AKTUALNY

5.6.1.1. LASY

Lasy spełniają w sposób naturalny lub w wyniku działań człowieka różnorodne funkcje, z których najważniejsze to:

- funkcje przyrodnicze (ochronne), wyrażające się m.in. korzystnym wpływem lasów na kształtowanie klimatu globalnego i lokalnego, regulację obiegu wody w przyrodzie, przeciwdziałanie powodziom, lawinom i osuwiskom, ochronę gleb przed erozją i krajobrazu przed stepowaniem;
- funkcje społeczne, które m.in. kształtują korzystne warunki zdrowotne i rekreacyjne dla społeczeństwa, wzbogacają rynek pracy i zapewniają rozwój edukacji ekologicznej społeczeństwa;

- funkcje produkcyjne (gospodarcze), polegające głównie na zdolności do odnawialnej produkcji biomasy, w tym przede wszystkim drewna i użytków ubocznych, a także realizacji racjonalnej gospodarki łowieckiej.

Zgodnie z danymi GUS w 2023 r. lesistość na terenie gminy wynosiła 18,3% (i była największa w latach 2018 – 2023). Powierzchnia gruntów leśnych wyniosła 2 910,10 ha. W porównaniu do średniej dla województwa podlaskiego (31,3%) gmina wciąż charakteryzuje się dużo mniejszym poziomem lesistości.

Tabela 35. Powierzchnia gruntów leśnych

	Jedn. miary	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Powierzchnia gruntów leśnych								
ogółem	ha	2 847,35	2 824,67	2 826,10	2 824,84	2 824,57	2 910,10	b.d.
lesistość w %	%	17,9	17,7	17,7	17,7	17,7	18,3	b.d.
grunty leśne publiczne ogółem	ha	153,35	153,35	153,35	153,35	153,35	161,45	b.d.
grunty leśne publiczne Skarbu Państwa	ha	153,35	153,35	153,35	153,35	153,35	161,45	b.d.
grunty leśne publiczne Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych	ha	153,35	153,35	153,35	153,35	153,35	154,69	b.d.
grunty leśne prywatne	ha	2 694,00	2 671,32	2 672,75	2 671,49	2 671,22	2 748,65	b.d.
Zalesienia								
ogółem	ha	0,0	0,00	2,43	0,00	0,00	0,00	b.d.
las prywatne	ha	0,0	0,00	2,43	0,00	0,00	0,00	b.d.
Pozyskanie drewna (grubizny)								
ogółem	m ³	126	343	468	1 567	480	650	b.d.
las prywatne	m ³	126	343	468	1 567	480	650	b.d.

Źródło: dane GUS, dane zgodne z aktualizacją z 12.08.2024 r.

5.6.1.3. OBIEKTY I OBSZARY CHRONIONE

Na terenie Gminy Jedwabne położone są następujące obszary chronione:

- Park narodowy - Biebrzański Park Narodowy,
- obszary NATURA 2000:
 - Mokradła Kolneńskie i Kurpiowskie,
 - Dolina Biebrzy,

- Ostoja Biebrzańska.
- korytarze ekologiczne:
 - Puszcza Piska–Dolina Biebrzy (południowy) GKPN-1C;
 - Dolina Biebrzy GKPN-1.

- Biebrzański Park Narodowy

Utworzony na mocy Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 września 1993 r. w sprawie utworzenia Biebrzańskiego Parku Narodowego (Dz.U. z 1993 r. Nr 86, poz. 399). Data utworzenia: 02.10.1993 r.

Inne akty prawne związane z tym obszarem chronionym:

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 28 marca 2003 r. w sprawie ustanowienia strefy ochronnej zwierząt łownych w otulinie Biebrzańskiego Parku Narodowego (Dz.U. z 2003 r. Nr 67, poz. 630),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 18 lutego 2013 r. w sprawie nadania statutu Biebrzańskiemu Parkowi Narodowemu z siedzibą w Osowcu-Twierdzy (Dz.U. z 2013 r. poz. 303),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 marca 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie nadania statutu Biebrzańskiemu Parkowi Narodowemu z siedzibą w Osowcu-Twierdzy (Dz.U. z 2014 r. poz. 347),
- Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 20 lipca 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie nadania statutu Biebrzańskiemu Parkowi Narodowemu z siedzibą w Osowcu-Twierdzy (Dz. U. z 2022 r., poz. 1647)

W 2022 r. opublikowano Obwieszczenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 10 października 2022 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie nadania statutu Biebrzańskiemu Parkowi Narodowemu z siedzibą w Osowcu-Twierdzy (Dz.U. z 2022 r., poz. 2259).

Obszar podlega ochronie ze względu na występowanie unikalnych w skali Europy zespołów roślinności bagiennej, rozlewisk oraz starorzeczy, które stanowią naturalne siedliska dla ptaków jak i zwierząt. Teren Parku to miejsce lęgowe wielu gatunków ptaków, w tym między innymi: batalionów, żurawi, błotniaków, bocianów, czapli oraz kaczek itd. Doliczono się tu 263 gatunków ptaków, w tym 21 gatunków z nich pochodzą z tzw. „Czerwonej Księgi” zwierząt ginących.

Na obszarze Parku zabrania się:

- 1) polowania, rybołówstwa, chwytania, płoszenia i zabijania dziko żyjących zwierząt, zbierania poroży zwierzyny płowej, niszczenia nor i legowisk zwierzęcych, gniazd ptasich, wybierania jaj,
- 2) wędkowania na:
 - a) rzece Biebrzy od mostu kolejowego w Osowcu do ujścia rzeki Wisły i wszystkich starorzeczach,
 - b) rzece Jędrzni od mostu w miejscowości Ciszewo w dół biegu rzeki,
 - c) rzece Elk od połączenia z rzeką Jędrznią do połączenia z rzeką Biebrzą,
- 3) pozyskiwania, niszczenia lub uszkodzania drzew i innych roślin,
- 4) wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów lub innych nieczystości, innego zanieczyszczania wód, gleby oraz powietrza,
- 5) zmiany stosunków wodnych, regulacji rzek i potoków,
- 6) wydobywania skał, minerałów i torfu,
- 7) niszczenia gleby,
- 8) biwakowania, poza miejscami do tego wyznaczonymi,
- 9) wypalania roślinności oraz palenia ognisk poza miejscami do tego wyznaczonymi,
- 10) stosowania środków chemicznych w gospodarce rolnej, leśnej, zadrzewieniowej i łowieckiej,
- 11) prowadzenia działalności przemysłowej, usługowej lub handlowej poza miejscami do tego wyznaczonymi,
- 12) zbioru dziko rosnących roślin, w szczególności owoców i grzybów poza miejscami do tego wyznaczonymi,
- 13) ruchu pojazdów poza drogami do tego wyznaczonymi,
- 14) umieszczania bez zgody dyrektora Parku tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków, z wyjątkiem znaków drogowych i innych znaków związanych z ochroną porządku publicznego i bezpieczeństwa,
- 15) zakłócania ciszy,
- 16) używania łodzi motorowych,
- 17) używania motolotni i lotni,
- 18) wykonywania lotów cywilnymi statkami powietrznymi poniżej 2000 metrów wysokości względnej nad obszarem chronionym, z wyjątkiem lotów patrolowych i interwencyjnych statków powietrznych Lasów Państwowych oraz lotów szybowcowych.

Zakazy, o których mowa powyżej, nie dotyczą:

- 1) zabiegów ochronnych, hodowlanych i pielęgnacyjnych, w tym renaturalizacji stosunków wodnych,

- 2) prowadzenia badań naukowych za zgodą dyrektora Parku, a na obszarach objętych ochroną konserwatorską również za zgodą wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- 3) prowadzenia prac archeologicznych, wykopaliskowych i konserwatorskich na terenach objętych ochroną konserwatorską za zezwoleniem wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- 4) prowadzenia gospodarki rolnej i leśnej na gruntach nie objętych ochroną ścisłą i częściową,
- 5) prowadzenia akcji ratowniczej,
- 6) wykonywania zadań z zakresu obronności, bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Zakaz, o którym mowa w pkt 16, nie dotyczy statków i łodzi pływających po rzece Biebrzy i Kanale Augustowskim, należących do:

- 1) administratora rzeki, policji, inspektoratów żeglugi śródlądowej i Parku,
- 2) podmiotów gospodarczych wykonujących prace techniczne na rzekach i kanałach,
- 3) ośrodków badawczo-inspekcyjnych z zakresu ochrony środowiska.

W 2024 r. opublikowano Zarządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 11 kwietnia 2024 r. w sprawie zadań ochronnych dla Biebrzańskiego Parku Narodowego na lata 2024-2026 (Dz. Urz. Min. Klim. i Środ. z 2024 r., poz. 25).

Zadania ochronne przedstawione w dokumencie obejmują:

- 1) identyfikację i ocenę istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz sposoby eliminacji lub ograniczania tych zagrożeń i ich skutków;
- 2) opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów, z podaniem rodzaju, rozmiaru i lokalizacji poszczególnych zadań;
- 3) opis sposobów czynnej ochrony gatunków roślin i zwierząt;
- 4) wskazanie obszarów objętych ochroną ścisłą, czynną oraz krajobrazową;
- 5) ustalenie miejsc udostępnianych w celach naukowych, edukacyjnych, turystycznych i rekreacyjnych oraz maksymalnej liczby osób mogących przebywać jednocześnie w tych miejscach;
- 6) wyznaczenie miejsc połowu ryb.

Tabela 36. Zadania ochronne ustanowione dla Biebrzańskiego Parku Narodowego

Nazwa gatunkowa	Rodzaj zadań ochronnych
Zadania wspólne dla wszystkich rodzajów ochrony	
Orlik grubodzioby (Clanga clanga)	Zwiększenie sukcesu lęgowego orlika grubodziobego przez wybieranie z gniazd jaj lub młodszych piskląt (grupa Abel) narażonych na zabicie przez silniejsze z nich (grupa Kain) oraz

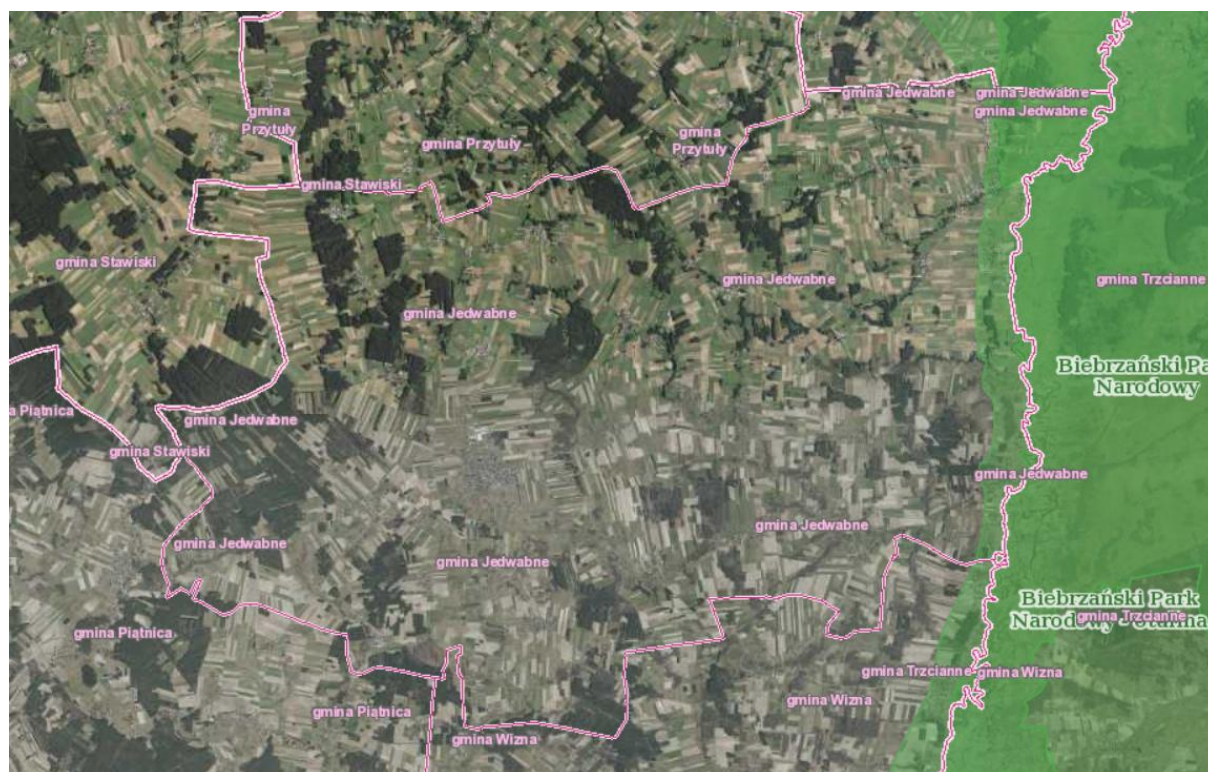
Nazwa gatunkowa	Rodzaj zadań ochronnych
	odchowianie ich w sztucznych warunkach wolierowych
1. Bocian czarny (<i>Ciconia nigra</i>).	Budowa sztucznych platform gniazdowych
2. Orlik grubodzioby (<i>Clanga clanga</i>).	
3. Orlik krzykliwy (<i>Clanga pomarina</i>).	Zabezpieczanie gniazd przed presją drapieżników
4. Puchacz (<i>Bubo bubo</i>).	Ochrona przed płoszeniem
5. Bielik (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	
Sposoby czynnej ochrony gatunków roślin i zwierząt na obszarach ochrony czynnej	
Czynna ochrona gatunków roślin	
Leniec bezpodkwiatkowy (<i>Thesium ebracteatum</i>)	Usuwanie podrostu drzew i krzewów oraz ich odrośli
	Koszenie runi
	Wypas ekstensywny
Sasanka otwarta (<i>Pulsatilla patens</i>)	Usuwanie ekspansywnych gatunków zielnych, jeżyn (<i>Rubus spp.</i>) i malin (<i>Rubus idaeus</i>)
	Usuwanie podrostu drzew i krzewów oraz ich odrośli
	Wypas ekstensywny
	Usuwanie ekspansywnych gatunków zielnych, jeżyn (<i>Rubus spp.</i>) i malin (<i>Rubus idaeus</i>)
	Przygotowanie miejsc dogodnych do kiełkowania i rozwoju siewek sasanki otwartej
	Realizacja eksperymentalnych metod imitujących skutki wypalania
Obuwik pospolity (<i>Cypripedium calceolus</i>)	Prowadzenie działań zapobiegawczych kradzieży okazów sasanki otwartej
	Wycinanie drzew
	Usuwanie podrostu drzew i krzewów oraz ich odrośli
1. Skalnica torfowiskowa (<i>Saxifraga hirculus</i>).	Koszenie runi
	Prowadzenie działań zapobiegawczych kradzieży okazów gatunku lub niszczeniu stanowisk gatunku
	2. Lipiennik Loesela (<i>Liparis loeselii</i>)
Szachownica kostkowata (<i>Fritillaria meleagris</i>)	Usuwanie drzew, podrostu drzew i krzewów i ich odrośli
	Koszenie ręczne
Wierzba lapońska (<i>Salix lapponum</i>)	Usuwanie drzew, podrostu drzew i krzewów oraz ich odrośli
	Oznakowanie miejsc występowania gatunku
Podejźrzon rutolistny (<i>Botrychium multifidum</i>)	Usuwanie czeremchy amerykańskiej (<i>Padus serotina</i>)
Niebielistka trwała (<i>Swertia perennis</i>)	Usuwanie podrostu drzew, krzewów oraz ich odrośli
	Koszenie
Gatunki roślin objęte ochroną gatunkową występujące na wyniesieniach mineralnych, w szczególności:	Usuwanie podrostu drzew, krzewów oraz ich odrośli
1) arnika górską (<i>Arnica montana</i>);	Usuwanie ekspansywnych gatunków roślin zielnych
2) kosaciec bezlistny (<i>Iris aphylla</i>);	
3) pełnik europejski (<i>Trollius europaeus</i>)	
Czynna ochrona gatunków zwierząt	
1. Wodniczka (<i>Acrocephalus paludicola</i>).	Koszenie runi

Nazwa gatunkowa	Rodzaj zadań ochronnych
3. Orlik grubodzioby (<i>Clanga clanga</i>). 4. Błotniak łąkowy (<i>Circus pygargus</i>). 5. Derkacz (<i>Crex crex</i>). 6. Rycyk (<i>Limosa limosa</i>). 7. Kulik wielki (<i>Numenius arquata</i>). 8. Krwawodziób (<i>Tringa totanus</i>). 9. Uszatka błotna (<i>Asio flammeus</i>). 10. Cietrzew (<i>Lyrurus tetrix</i>). 11. Czajka (<i>Vanellus vanellus</i>). 12. Kszyk (<i>Gallinago gallinago</i>)	Wycinanie drzew i krzewów
Gatunki płazów (Amphibia)	Ograniczanie śmiertelności płazów (Amphibia) podczas sezonowych wędrówek

Źródło: Zarządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 11 kwietnia 2024 r. w sprawie zadań ochronnych dla Biebrzańskiego Parku Narodowego na lata 2024-2026) (Dz. Urz. Min. Klim. i Środ z 2024 r., poz. 25).

Na terenie obowiązuje ochrona na podstawie prawa międzynarodowego - Obszar wodno-błotny wyznaczony na mocy Konwencji Ramsarskiej. Rok objęcia ochroną: 1995 r.

Rysunek 20. Położenie Biebrzańskiego Parku Narodowego na terenie gminy

Źródło: geoserwis.gdos.gov.pl

Obszary NATURA 2000:

- Mokradła Kolneńskie i Kurpiowskie (PLH200020, rodzaj: dyrektywa siedliskowa).

Data wyznaczenia: 01.03.2011 r. Utworzony na podstawie: Decyzja Komisji z dnia 10 stycznia 2011 r. w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG czwartego zaktualizowanego

wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2010) 9669)(2011/64/UE) (Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 33 str. 146).

Inny akt związany z obszarem: Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 14 stycznia 2022 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Mokradła Kolneńskie i Kurpiowskie (PLH200020) (Dz.U. 2022 poz. 357).

Powierzchnia: 1 446,5700 ha. "Mokradła Kolneńskie i Kurpiowskie" to obszar Natura 2000 o charakterze dyspersyjnym, obejmujący 15 rozrzuconych po Wysoczyźnie Kolneńskiej i Równinie Kurpiowskiej obiektów o charakterze mokradlowym, wśród których znajdują się: fragment doliny rzeki Rybnicy, 3 niewielkie jeziora dystroficzne oraz kilkanaście zagłębień wypełnionych torfami przejściowymi i wysokimi.

Na wysokie walory przyrodnicze obszaru wpływa znaczne, wewnętrzne zróżnicowanie siedliskowe na stosunkowo niewielkiej powierzchni, jak i rzadkość tego typu elementów w krajobrazie Wysoczyzny Kolneńskiej i Równiny Kurpiowskiej. Stwierdzono tu 10 typów (wraz ze zróżnicowaniem na podtypy) siedlisk przyrodniczych. Niektóre z nich należą do siedlisk rzadkich na terenie obu mezoregionów (zwłaszcza bory bagienne 91D0-2, sosnowo-brzozowy las bagienny 91D0-6), a niektóre są rzadko spotykane w całej północno-wschodniej Polski (jak doskonale tu zachowane torfowiska przepływowe 7230-3). Znajduje się tu także, największy w Puszczy Kurpiowskiej kompleks torfowisk wysokich. Obiekty z otwartymi wodami, w tym głównie dolina Rybnicy, są biotopami występowania bobra europejskiego *Castor fiber* (1337), wydry *Lutra lutra* (1355). Wśród licznych gatunków płazów występuje kumak nizinny *Bombina bombina* (1188) - gatunek wymieniony w Załączniku II Dyrektywy Rady 92/43/EWG. W trakcie prac terenowych zaobserwowano ponadto występowanie kilku gatunków ptaków wymienionych w I Załączniku Dyrektywy Rady 79/409/EWG, m.in. żurawia *Grus grus* (A127), bociana czarnego *Ciconia nigra* (A030), łabędzia niemego *Cygnus olor* (A036), czapli siwej *Ardea cinerea* (A028) oraz dzięcioła czarnego *Dryocopus martius* (A236). Ponadto, w granicach obszaru, oprócz chronionych roślin występujących na torfowiskach, w otaczających je borach sosnowych znajdują się stanowiska innych rzadkich przedstawicieli rodzimej flory, m.in. goździka piaskowego *Dianthus arenarius*. Rosną tu również 22 gatunki objęte ochroną ścisłą w Polsce i rzadkie w północno-wschodnim regionie.

Gatunki zwierząt innych niż ptaki, będące przedmiotem ochrony na specjalnym obszarze ochrony siedlisk mokradła kolneńskie i kurpiowskie (PLH200020): bóbr europejski *Castor fiber*, koza *Cobitis taenia*, kumak nizinny *Bombina bombina*, wydra *Lutra lutra*.

Na obszarze został ustanowiony plan zadań ochronnych: Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 27 maja 2020 r. w sprawie ustanowienia

planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Mokradła Kolneńskie i Kurpiowskie PLH200020 (Dz. Urz. Woj. Podlaskiego z 2020 r. poz. 2559).

Tabela 37. Zadania ochronne (przedmiot ochrony – cel działań ochronnych)

Przedmiot ochrony	Cele działań ochronnych
3150 Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z Nympheion, Potamion	Utrzymanie stanu ochrony siedliska w obszarze na poziomie co najmniej U1.
3160 Naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne	Utrzymanie stanu ochrony siedliska w obszarze na poziomie co najmniej U1.
6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe	Utrzymanie obecnej powierzchni siedliska. Poprawa stanu ochrony na co najmniej 25% powierzchni siedliska z U2 na U1.
6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie	Utrzymanie właściwego stanu ochrony siedliska.
7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)	Utrzymanie właściwego stanu ochrony siedliska.
7120 Torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji	Utrzymanie obecnej powierzchni siedliska. Poprawa stanu ochrony na co najmniej 25% powierzchni siedliska z U1 na FV.
7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z Scheuchzerio-Caricetea)	Utrzymanie właściwego stanu ochrony siedliska w obszarze.
7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	Utrzymanie właściwego stanu ochrony siedliska w obszarze.
91D0 Bory i lasy bagienne	Utrzymanie obecnej powierzchni siedliska.
1149 Koza <i>Cobitis taenia</i>	W trakcie prac nad PZO nie potwierdzono występowania gatunku w obszarze ani z oceną populacji kwalifikującą go jako przedmiot ochrony, ani z oceną populacji D. Nie potwierdzono także występowania korzystnych refugium dla jego bytowania. Istnieje konieczność weryfikacji SDF poprzez usunięcie zapisu o gatunku.
1188 Kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>	Utrzymanie istniejących siedlisk gatunku.
1337 Bóbr europejski <i>Castor fiber</i>	Utrzymanie istniejących siedlisk gatunku.
1355 Wydra europejska <i>Lutra lutra</i>	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony.

Źródło: Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 27 maja 2020 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Mokradła Kolneńskie i Kurpiowskie PLH200020

- Dolina Biebrzy PLH200008

Obszar utworzony na podstawie: Decyzji Komisji z dnia 13 listopada 2007 r. przyjmującej, na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG, pierwszy zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty, składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument C(2007)5043)(2008/25/WE) (Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 12 str. 383).

Inne akty prawne związane z obszarem: Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 14 stycznia 2022 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Dolina Biebrzy (PLH200008) (Dz.U. z 2022 r., poz. 362).

Na terenie tego obszaru NATURA 2000 wyróżniono na przykład następujące siedliska: wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi, starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne, murawy kserotermiczne, murawy bliźniczkowe, zmiennowilgotne łąki trzęślicowe, ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne, łąki selernicowe, torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą, torfowiska przejściowe i trzęsawiska, torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk (torfowiska alkaliczne), bory oraz lasy bagienne, ciepłolubne dąbrowy. Występują tu także następujące gatunki chronione: obuwik pospolity *Cypripedium calceolus*, leniec bezpodkwiatkowy *Thesium ebracteatum*, sasanka otwarta *Pulsatilla patens*, lipiennik Loesela *Liparis loeselii*, skalnica torfowiskowa *Saxifraga hirculus*, haczykowiec (sierpowiec) błyszczący *Drepanocladus vernicosus*, skójką gruboskorupowa *Unio crassus*, poczwarówka zwężona *Vertigo angustior*, poczwarówka jajowata *Vertigo moulinsiana*, poczwarówka Geyera *Vertigo geyeri*, zalotka większa *Leucorhina pectoralis*, trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia*, czerwonończyk fioletek *Lycaena helle*, czerwonończyk nieparek *Lycaena dispar*, przeplatka maturna *Euphydryas (Hypodryas) maturna*, strzępotek edypus *Coenonympha oedippus*, boleń *Aspius aspius*, koza *Cobitis taenia*, piskorz *Misgurnus fossilis*, różanka *Rhodeus sericeus*, minóg ukraiński *Eudontomyzon mariae*, traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*, kumak nizinny *Bombina bombina*, bóbr europejski *Castor fiber*, wydra *Lutra lutra*, mopek *Barbastella barbastellus*, nocek łydkowłosy *Myotis dasycneme*, wilk *Canis lupus*.

Tabela 38. Tymczasowe cele ochrony dla obszaru NATURA 2000 Dolina Biebrzy
PLH200008, cz. 1 – ogólne cele ochrony

Siedlisko przyrodnicze/gatunek	Ogólny cel ochrony	Uwaga
2330 Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi	Zachowanie w stanie niezadowolającym (U1) 70% powierzchni siedliska oraz osiągnięcie stanu niezadowolającego (U1) w obrębie 30% powierzchni siedliska w obszarze	Celem ochrony jest referencyjny stan siedliska rozumiany poprzez utrzymanie lub poprawę aktualnego stanu poszczególnych wskaźników oraz zasięgu siedliska. Niemożliwe jest osiągnięcie właściwego stanu (FV) ze względu na brak procesów eolicznych kształtujących ten typ siedliska. Jedynie w dwóch płatach siedliska występują czynne procesy eoliczne w pozostałych stwierdzono ślady dawnych procesów eolicznych lub ich brak. Większość płatów zlokalizowana jest w obrębie wydym już utrwalonych
3150 Starorzecza i naturalne	Zachowanie w stanie co najmniej niezadowolającym (U1) 70% stanowisk siedliska	Obecna ocena siedliska to U1/U2 na co decydujący wpływ miały obniżone oceny

Siedlisko przyrodnicze/gatunek	Ogólny cel ochrony	Uwaga
eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z Nympheion, Potamion	w obszarze.	Wskaźnika przezroczystości. Celem ochrony jest referencyjny stan siedliska rozumiany poprzez utrzymanie lub podniesienie aktualnego stanu wskaźników. Niemożliwe jest osiągnięcie właściwego stanu (FV) ze względu na obniżone oceny wskaźnika przezroczystości. Parametr dotyczy 141 płatów (w tym 116 w granicach BbPN), które stanowią 70% stanowisk w obszarze
3270 Zalewane muliste brzegi rzek	-	Przedmiot ochrony wymaga uzupełnienia stanu wiedzy niezbędnej do przeprowadzenia oceny stanu ochrony siedliska i zaplanowania działań ochronnych
6120* Ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe (Koelerion glaucae)	Zachowanie w stanie niezadowolającym (U1) 70% stanowisk siedliska oraz osiągnięcie stanu niezadowolającego (U1) w obrębie 30% stanowisk siedliska w obszarze	Siedlisko reprezentowane w obszarze przez zbiorowiska muraw ze związku Koelerion glaucae. Obecna ocena U1/U2 uwarunkowana jest znacznym rozproszeniem oraz izolacją niewielkich płatów. Celem ochrony jest referencyjny stan siedliska rozumiany poprzez utrzymanie lub podniesienie aktualnego stanu wskaźników. Niemożliwe jest osiągnięcie stanu FV.
6210* Murawy kserotermiczne (Festuco-Brometea)	Zachowanie w stanie niezadowolającym (U1) 64% oraz osiągnięcie stanu niezadowolającego (U1) 36% powierzchni siedliska w obszarze	Siedlisko reprezentowane w obszarze przez kadłubowe zbiorowiska nawapiennych muraw z klasy Festuco-Brometea. Obecna ocena U1 uwarunkowana jest zubożeniem florystycznym (wynikającej także z niewielkiej powierzchni płatów siedliska oraz izolacji regionalnej). Celem ochrony jest referencyjny stan siedliska rozumiany poprzez utrzymanie aktualnego stanu wskaźników. Niemożliwe jest osiągnięcie stanu FV ze względu na zubożenie florystyczne, niewielką powierzchnię płatów oraz izolację regionalną.
6230* Bogate florystycznie górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (Nardetalia – płaty bogate florystycznie)	Zachowanie w stanie co najmniej niezadowolającym (U1) 70% powierzchni siedliska oraz osiągnięcie stanu	Celem ochrony jest referencyjny stan siedliska rozumiany poprzez utrzymanie lub podniesienie aktualnego stanu wskaźników.

Siedlisko przyrodnicze/gatunek	Ogólny cel ochrony	Uwaga
	niezadowalającego (U1) w obrębie 30% powierzchni siedliska w obszarze	
6410 Zmienne wilgotne łąki trzęślicowe (Molinion)	Zachowanie w stanie co najmniej niezadowalającym (U1) 65% powierzchni siedliska oraz osiągnięcie stanu niezadowalającego (U1) w obrębie 35% powierzchni siedliska w obszarze.	Celem ochrony jest referencyjny stan siedliska rozumiany poprzez utrzymanie lub podniesienie aktualnego stanu wskaźników. Niemożliwe jest osiągnięcie właściwego stanu (FV) ze względu na zubożenie florystyczne części płatów, wykształconych na glebach potorfowych.
6430 Ziołorośla górskie (Adenostylion alliariae) i ziołorośla nadrzeczne (Convolvuletalia sepium)	-	Siedlisko nie inwentaryzowane w ramach przygotowywania PZO dla obszaru Natura 2000 Dolina Biebrzy. Wymaga weryfikacji występowania w obszarze i uzupełnienia stanu wiedzy o przedmiocie ochrony, w celu przeprowadzenia oceny stanu ochrony i zaplanowania działań ochronnych
6440 Łąki selernicowe	Zachowanie w stanie niezadowalającym (U1) 80% powierzchni siedliska oraz osiągnięcie stanu niezadowalającego (U1) w obrębie 20% powierzchni siedliska w obszarze	Celem ochrony jest referencyjny stan siedliska rozumiany poprzez utrzymanie lub podniesienie aktualnego stanu wskaźników. Niemożliwe jest osiągnięcie właściwego stanu (FV) ze względu na obniżoną wartość wskaźników gatunki dominujące i gatunki ekspansywne
6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (Arrhenatherion elatioris)	Zachowanie w stanie niezadowalającym (U1) 70% powierzchni siedliska oraz osiągnięcie stanu niezadowalającego (U1) w obrębie 30% powierzchni siedliska w obszarze.	Celem ochrony jest referencyjny stan siedliska rozumiany poprzez utrzymanie lub podniesienie aktualnego stanu wskaźników. Niemożliwe jest osiągnięcie właściwego stanu (FV) ze względu na obniżoną wartość wskaźnika gatunki charakterystyczne
7110* Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą	Zachowanie w stanie niezadowalającym (U1) 90% powierzchni siedliska w obszarze.	Celem ochrony jest referencyjny stan siedliska rozumiany poprzez utrzymanie lub podniesienie aktualnego stanu wskaźników. Niemożliwe jest osiągnięcie stanu właściwego (FV) ze względu na przesuszenie będące konsekwencją zmian klimatycznych (suszy)

Siedlisko przyrodnicze/gatunek	Ogólny cel ochrony	Uwaga
		oraz zubożenie florystyczne
7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z Scheuchzerio-Caricetea)	Zachowanie w stanie niezadawalającym (U1) 85% powierzchni siedliska oraz osiągnięcie stanu niezadawalającego (U1) w obrębie 15% siedliska w obszarze	Celem ochrony jest referencyjny stan siedliska rozumiany poprzez utrzymanie lub podniesienie aktualnego stanu wskaźników. Niemożliwe jest osiągnięcie stanu właściwego (FV) ze względu na przesuszenie będące konsekwencją zmian klimatycznych (suszy)
7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	Zachowanie w stanie niezadawalającym (U1) 80% powierzchni siedliska oraz osiągnięcie stanu niezadawalającego (U1) w obrębie 20% powierzchni siedliska w obszarze	Celem ochrony jest referencyjny stan siedliska rozumiany poprzez utrzymanie lub podniesienie aktualnego stanu wskaźników. Niemożliwe jest osiągnięcie stanu właściwego (FV) ze względu na przesuszenie będące konsekwencją zmian klimatycznych (suszy)
9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum)	Zachowanie w stanie niezadawalającym (U1) 85% powierzchni siedliska oraz osiągnięcie stanu niezadawalającego (U1) w obrębie 15% powierzchni siedliska w obszarze	Celem ochrony jest referencyjny stan siedliska rozumiany poprzez poprawę lub utrzymanie stanu poszczególnych wskaźników. Osiągnięcie właściwego stanu (FV) jest możliwe, ale dopiero w dłuższej perspektywie czasowej (>50 lat). Z uwagi na stosunkowo krótki, jak na rozwój ekosystemu leśnego, okres obowiązywania ochrony ścisłej w granicach BbPN, struktura i funkcja ekosystemu nie powróciły jeszcze do stanu naturalnego
91D0* Bory i lasy bagienne (Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis, Vaccinio uliginosi- Pinetum, Pino mugo- Sphagnetum, Sphagno girgensohnii-Piceetum) i brzoźowo sosnowe bagienne lasy borealne	Zachowanie w stanie niezadawalającym (U1) 80% powierzchni siedliska oraz osiągnięcie stanu niezadawalającego (U1) w obrębie 20% powierzchni siedliska w obszarze	Celem ochrony jest referencyjny stan siedliska rozumiany poprzez poprawę lub utrzymanie stanu poszczególnych wskaźników, jeśli pozwolą na to naturalne procesy. Niemożliwe jest osiągnięcie właściwego stanu (FV) siedliska ze względu na przesuszenie wywołane zmianami klimatycznymi (susze)
91E0 *Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe	Zachowanie w stanie niezadawalającym (U1) 78% powierzchni siedliska oraz osiągnięcie stanu niezadawalającego (U1) w obrębie 22% powierzchni siedliska w obszarze	Celem ochrony jest referencyjny stan siedliska rozumiany poprzez poprawę lub utrzymanie stanu poszczególnych wskaźników, jeśli pozwolą na to naturalne procesy. Osiągnięcie

Siedlisko przyrodnicze/gatunek	Ogólny cel ochrony	Uwaga
		właściwego stanu (FV) jest możliwe, ale dopiero w dłuższej perspektywie czasowej (>40 lat). Z uwagi na stosunkowo krótki, jak na rozwój ekosystemu leśnego, okres obowiązywania ochrony ścisłej w granicach BbPN, struktura i funkcja ekosystemu nie powróciły jeszcze do stanu naturalnego
9110* Ciepłolubna dąbrowa	Zachowanie w stanie właściwym (FV) 90% stanowisk siedliska w obszarze	Celem ochrony jest referencyjny stan siedliska rozumiany poprzez poprawę lub utrzymanie stanu poszczególnych wskaźników
91T0 Sosnowy bór chrobotkowy (Cladonio-Pinetum i chrobotkowa postać Peucedano-Pinetum)	Zachowanie w stanie niezadowalającym (U1) 60% powierzchni siedliska oraz osiągnięcie stanu niezadowalającego (U1) w obrębie 40% powierzchni siedliska w obszarze	Celem ochrony jest referencyjny stan siedliska rozumiany poprzez poprawę lub utrzymanie stanu poszczególnych wskaźników. Niemożliwe jest osiągnięcie właściwego stanu (FV) siedliska ze względu na naturalną eutrofizację siedliska skutkującą zwiększeniem udziału mszaków i roślin zielnych w runie i zanikaniem porostów
6216 haczykowiec (sierpowiec) błyszczący Hamatocaulis vernicosus	-	Przedmiot ochrony wymaga uzupełnienia stanu wiedzy niezbędnej do przeprowadzenia oceny stanu ochrony gatunku i zaplanowania działań ochronnych. W obszarze Natura 2000 Dolina Biebrzy haczykowiec błyszczący spotykany był stosunkowo często w płatach siedliska 7230 w Dolnym i Górnym Basenie doliny Biebrzy. Informacje o występowaniu gatunku w poszczególnych płatach znajdują się w kartach obserwacji siedliska 7230, lipiennika Loesela i skalnicy torfowiskowej oraz w zdjęciach fitosocjologicznych dokumentujących skład gatunkowy siedliska 7230 oraz siedlisk ww. gatunków

Źródło: Obwieszczenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku oraz Dyrektora Biebrzańskiego Parku Narodowego z dnia 26 kwietnia 2022 r., znak: WPN.6323.36.1.2022.MC w sprawie przyjęcia tymczasowych celów ochrony dla siedlisk przyrodniczych oraz gatunków i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony w obszarze Natura 2000 Dolina Biebrzy PLH200008 oraz dla ptaków i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony w obszarze Natura 2000 Ostoja Biebrzańska PLB200006

Tabela 39. Tymczasowe cele ochrony dla obszaru NATURA 2000 Dolina Biebrzy
PLH200008, cz. 2

Siedlisko przyrodnicze/gatunek	Cel ochrony
1437 leniec bezpodkwiatkowy <i>Thesium ebracteatum</i>	Populacja - Utrzymanie populacji gatunku w obszarze na 12 stanowiskach, w ilości co najmniej 150 000 osobników. Siedlisko - Utrzymanie siedliska gatunku w obszarze na poziomie oceny FV na 4 stanowiskach, osiągnięcie oceny FV na 5 stanowiskach i osiągnięcie co najmniej oceny U1 na 1 stanowisku
1477 sasanka otwarta <i>Pulsatilla patens</i>	Populacja - Utrzymanie populacji gatunku w obszarze na 17 stanowiskach, w ilości co najmniej 2500 osobników (rozet) Siedlisko - Utrzymanie siedliska gatunku w obszarze na poziomie oceny FV na 7 stanowiskach, osiągnięcie oceny FV na 2 stanowiskach i utrzymanie oceny U1 na 8 stanowiskach
1528 skalnica torfowiskowa <i>Saxifraga hirculus</i>	Populacja - Utrzymanie populacji gatunku w obszarze na 5 stanowiskach, w ilości co najmniej 20 000 osobników Siedlisko - Poprawa siedliska gatunku w obszarze do poziomu oceny U1 na 5 stanowiskach
1902 obuwik pospolity <i>Cypripedium calceolus</i>	Populacja - Utrzymanie populacji gatunku w obszarze na co najmniej 23 stanowiskach, w ilości co najmniej 1500 osobników Siedlisko - Utrzymanie siedliska gatunku w obszarze na poziomie oceny U1 na 14 stanowiskach, poprawa siedliska gatunku do poziomu oceny U1 na 9 stanowiskach
1903 lipiennik Loesela <i>Liparis loeselii</i>	Populacja - Utrzymanie populacji gatunku w obszarze na 9 stanowiskach, w ilości co najmniej 25 000 osobników Siedlisko - Utrzymanie siedliska gatunku w obszarze na poziomie oceny U1 na 6 stanowiskach, osiągnięcie oceny U1 na 3 stanowiskach
1032 skójka gruboskorupowa <i>Unio crassus</i>	Stan populacji - Utrzymanie niezadowolającej struktury wiekowej (brak młodych osobników, ale obecnych 3 lub więcej osobników w wieku rozrodczym) oraz struktury wielkości ciała (brak osobników z jednej lub dwu klas wielkości) na co najmniej 7 stanowiskach Siedlisko – Utrzymanie niezadowolającego stanu siedlisk na wszystkich stanowiskach gatunku w obszarze. Koryto o szerokości 5-150 m; brzegi słabo ocienione <40% lub całkiem ocienione >80%, o głębokości <0,3 do 2 m, o urozmaiconym profilu
1013 poczwarówka Geyera <i>Vertigo geyeri</i>	Stan populacji - Utrzymanie obecności gatunku w obszarze. Stan siedliska - Zachowanie bagiennego charakteru znanych stanowisk.
1014 poczwarówka zwężona <i>Vertigo angustior</i>	Stan populacji - Utrzymanie obecności gatunku w obszarze. Stan siedliska - Zachowanie bagiennego charakteru znanych stanowisk.

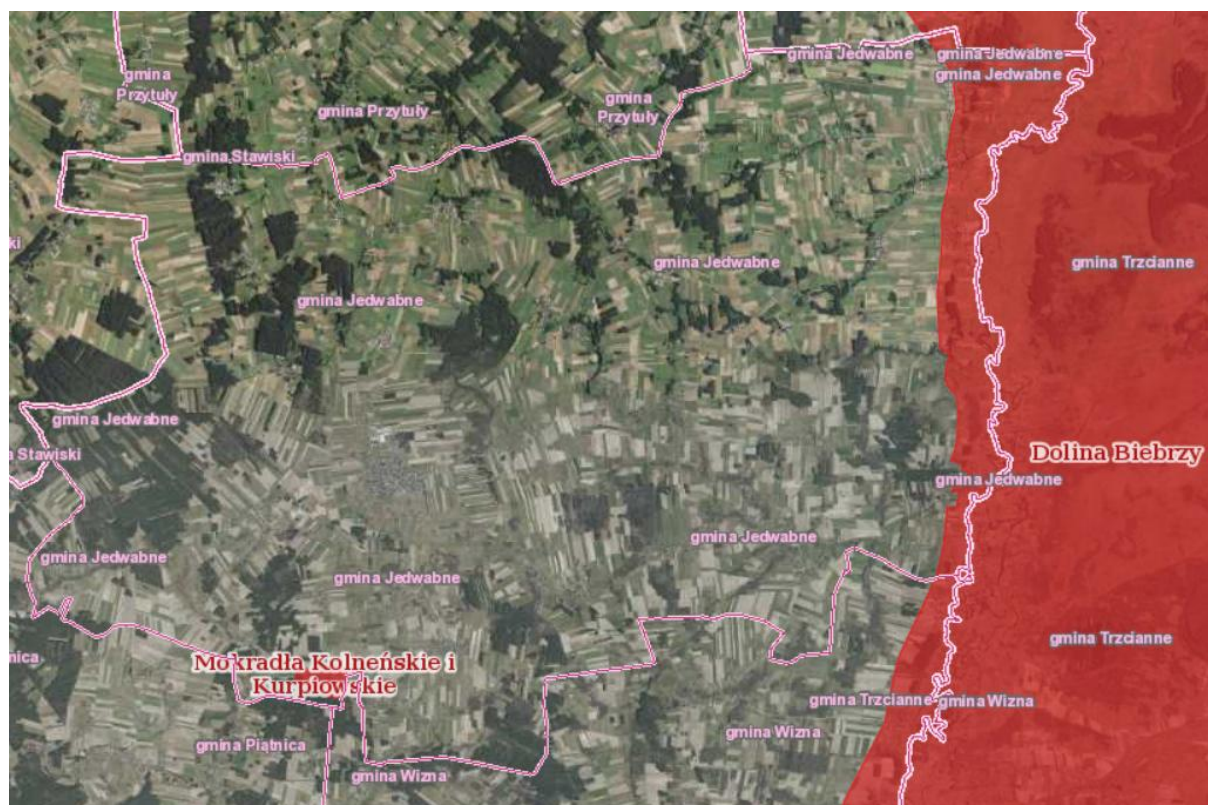
Siedlisko przyrodnicze/gatunek	Cel ochrony
1016 poczwarówka jajowata Vertigo moulinsiana	Stan populacji - Utrzymanie obecności gatunku w obszarze. Stan siedliska - Zachowanie bagiennego charakteru znanych stanowisk.
1042 zalotka większa Leucorrhinia pectoralis	Populacja - Utrzymanie co najmniej 10 stanowisk gatunku w obszarze. Siedlisko - Utrzymanie stanu ochrony siedlisk na poziomie oceny FV na co najmniej 10 stanowiskach w obszarze.
1037 trzepla zielona Ophiogomphus cecilia	Populacja - Utrzymanie gatunku na 6 stanowiskach w obszarze. Siedlisko - Utrzymanie stanu ochrony siedliska w obszarze na poziomie oceny FV na 6 stanowiskach.
4038 czerwonończyk fioletek Lycaena helle	Populacja - Utrzymanie gatunku na co najmniej 9 stanowiskach w obszarze. Siedlisko - Utrzymanie stanu ochrony siedliska w obszarze co najmniej na poziomie oceny U1 na 9 stanowiskach.
1060 czerwonończyk nieparek Lycaena dispar	Populacja - Utrzymanie stanu populacji na poziomie FV w obszarze. Siedlisko - Utrzymanie stanu ochrony siedliska na poziomie oceny FV w obszarze.
6169 przeplatka maturna Euphydryas (Hypodryas) maturna	Populacja - Utrzymanie gatunku na 9 stanowiskach w obszarze. Siedlisko - Utrzymanie stanu ochrony siedliska w obszarze na poziomie oceny FV na co najmniej 9 stanowiskach.
1071 strzępotek edypus Coenonympha oedippus	Populacja - Utrzymanie gatunku na 2 stanowiskach w obszarze. Siedlisko - Utrzymanie stanu ochrony siedliska w obszarze na poziomie co najmniej oceny U1 na 2 stanowiskach.
1130 boleń Aspius aspius	Populacja - Utrzymanie obecności gatunku w obszarze. Stan siedliska - Utrzymanie właściwego FV stanu ochrony siedliska gatunku w obszarze.
1149 koza Cobitis taenia	Populacja - Utrzymanie co najmniej 10 stanowisk gatunku w obszarze. Stan siedliska - Utrzymanie właściwego FV stanu ochrony siedliska gatunku w obszarze.
1145 piskorz Misgurnus fossilis	Populacja - Utrzymanie co najmniej 10 stanowisk gatunku w obszarze. Stan siedliska - Utrzymanie właściwego FV stanu ochrony siedliska gatunku w obszarze.
5339 różanka Rhodeus amarus	Populacja - Utrzymanie co najmniej 20 stanowisk gatunku w obszarze. Stan siedliska - Utrzymanie właściwego FV stanu ochrony siedliska gatunku w obszarze.
2484 minóg ukraiński Eudontomyzon mariae	Populacja - Utrzymanie obecności gatunku w obszarze. Stan siedliska - Nie określa się.
1166 traszka grzebieniasta Triturus cristatus	Populacja - Utrzymanie co najmniej 20 stanowisk w obszarze. Stan siedliska - Utrzymanie właściwego FV stanu ochrony siedliska gatunku w obszarze.
1188 kumak nizinny Bombina Bombina	Populacja - Utrzymanie co najmniej 50 stanowisk w obszarze.

Siedlisko przyrodnicze/gatunek	Cel ochrony
	Stan siedliska - Utrzymanie właściwego FV stanu ochrony siedliska gatunku w obszarze.
1308 mopek Barbastella barbastellus - populacja rozrodcza	Populacja - Utrzymanie populacji gatunku w stanie ochrony U1 na co najmniej 5 stanowiskach w obszarze. Stan siedliska - Utrzymanie co najmniej oceny niezadowalającej U1 stanu ochrony siedliska w obszarze.
1308 mopek Barbastella barbastellus – populacja zimująca	Populacja - Utrzymanie populacji gatunku w stanie ochrony U1 na 13 stanowiskach (schronieniach zimowych). Stan siedliska - Utrzymanie co najmniej oceny niezadowalającej U1 stanu ochrony siedliska w obszarze.
1318 nocek łydkowski Myotis dasycneme - populacja osiadła i zimująca	Populacja - Utrzymanie obecności gatunku w obszarze. Stan siedliska - Utrzymanie co najmniej oceny niezadowalającej U1 stanu ochrony siedliska w obszarze.
1337 bóbr europejski Castor fiber	Populacja - Utrzymanie populacji gatunku w obszarze w ilości 300 rodzin bobrowych. Stan siedliska - Utrzymanie oceny właściwej FV stanu ochrony siedliska w obszarze.
1355 wydra Lutra lutra	Populacja - Utrzymanie populacji gatunku w obszarze na poziomie oceny właściwej FV (zagęszczenie populacji na poziomie ≥ 2 os/10 km). Stan siedliska - Utrzymanie oceny właściwej FV stanu ochrony siedliska w obszarze.
*1352 wilk Canis lupus	Populacja - Utrzymanie populacji gatunku w obszarze na poziomie oceny właściwej FV (Zagęszczenie populacji $[N/100\text{km}^2]$ na poziomie $>2,5/100 \text{ km}^2$, liczba watah $[N/100\text{km}^2]$ na poziomie oceny $>0,5/\text{km}^2$). Stan siedliska - Utrzymanie oceny właściwej FV stanu ochrony siedliska w obszarze.
1361 ryś euroazjatycki Lynx lynx	Populacja – Utrzymanie obecności gatunku w obszarze. Stan siedliska – Brak oceny dla parametru.

Źródło: Obwieszczenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku oraz Dyrektora Biebrzańskiego Parku Narodowego z dnia 26 kwietnia 2022 r., znak: WPN.6323.36.1.2022.MC w sprawie przyjęcia tymczasowych celów ochrony dla siedlisk przyrodniczych oraz gatunków i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony w obszarze Natura 2000 Dolina Biebrzy PLH200008 oraz dla ptaków i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony w obszarze Natura 2000 Ostoja Biebrzańska PLB200006

W czasie tworzenia Programu trwały prace nad projektem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Biebrzy PLH200008 z wyłączeniem powierzchni Biebrzańskiego Parku Narodowego.

Rysunek 21. Obszary NATURA 2000, obszary siedliskowe na terenie gminy

Źródło: geoserwis.gdos.gov.pl

- Ostoja Biebrzańska PLB200006 (obszar specjalnej ochrony ptaków)

Utworzony na podstawie Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 21.07.2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. z 2004 r., Nr 229 poz. 2313 z późn. zm.).

Inny akt związany z funkcjonowaniem terenu: Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. 2011, Nr. 25 poz. 133).

W ostoi stwierdzono występowanie co najmniej 43 gatunków ptaków wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Liczebności 19 gatunków mieszczą się w kryteriach wyznaczania ostoi ptaków wprowadzonych przez BirdLife International. Ponadto 25 gatunków zostało zamieszczonych w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt. Ostoja Biebrzańska jest jedną z najważniejszych i to zarówno w Polsce jak i Unii Europejskiej ostoją wodniczki i orlika grubodziobego. Największą liczebność w Polsce oraz jedną z największych w Unii Europejskiej, osiągają ponadto: błotniak stawowy, cietrzew, derkacz, dubelt, uszatka błotna, kropiatka oraz rybitwa czarna i rybitwa białoskrzydła (w lata o wysokim poziomie wody). Jest to też bardzo ważna ostoja ptaków drapieżnych (kania ruda, kania czarna, bielik, błotniak zbożowy, gadożer oraz orzeł przedni i orzełek).

Sporządzono tymczasowe cele ochrony przyjęte Obwieszczeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku oraz Dyrektora Biebrzańskiego Parku Narodowego z dnia 26 kwietnia 2022 r., znak: WPN.6323.36.1.2022.MC w sprawie przyjęcia tymczasowych celów ochrony dla siedlisk przyrodniczych oraz gatunków i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony w obszarze Natura 2000 Dolina Biebrzy PLH200008 oraz dla ptaków i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony w obszarze Natura 2000 Ostoja Biebrzańska PLB200006.

Tabela 40. Tymczasowe cele ochrony dla obszaru NATURA 2000 Ostoja Biebrzańska PLB200006

Gatunek	Cel ochrony
A021 bąk <i>Botaurus stellaris</i>	Zachowanie populacji na poziomie 50 samców. Utrzymanie siedliska w stanie ochrony FV na powierzchni co najmniej 2 500 ha.
A022 bączek <i>Ixobrychus minutus</i>	Zachowanie populacji na poziomie 10 samców. Utrzymanie siedliska w stanie ochrony U1 bądź lepszym na powierzchni co najmniej 1000 ha.
A027 czapla biała <i>Ardea alba</i>	Zachowanie populacji na poziomie 30 par. Utrzymanie siedliska w stanie ochrony FV na powierzchni co najmniej 10 ha.
A030 bocian czarny <i>Ciconia nigra</i>	Zachowanie populacji na poziomie 10 par. Utrzymanie siedliska w stanie ochrony FV na łącznej powierzchni co najmniej 10 000 ha obszarów leśnych (biotop lęgowy) i 15 000 ha pozostałych (biotop żerowiskowy).
A031 bocian biały <i>Ciconia ciconia</i>	Zachowanie populacji na poziomie 350 par. Utrzymanie siedliska w stanie ochrony FV na powierzchni co najmniej 40 000 ha.
A037 łabędź czarnodzioby <i>Cygnus bewickii</i> (<i>Cygnus columbianus</i>) – populacja wędrowna	Zachowanie populacji na poziomie 60 osobników. Utrzymanie siedliska w stanie ochrony FV na łącznej powierzchni co najmniej 10 000 ha.
A041 gęś białoczelna <i>Anser albifrons</i> – populacja wędrowna	Zachowanie populacji na poziomie 50 000 osobników. Utrzymanie siedliska w stanie ochrony FV na łącznej powierzchni co najmniej 10 000 ha.
A050 świstun <i>Anas penelope</i> – populacja wędrowna	Zachowanie populacji na poziomie 8 000 osobników. Utrzymanie siedliska w stanie ochrony FV na powierzchni co najmniej 8 000 ha.
A054 rożeniec <i>Anas acuta</i> – populacja wędrowna	Zachowanie populacji na poziomie 500 - 5 000 osobników. Utrzymanie siedliska w stanie ochrony FV na łącznej powierzchni co najmniej 8 000 ha.
A072 trzmielojad <i>Pernis apivorus</i>	Zachowanie populacji na poziomie 30 par. Utrzymanie siedliska w stanie ochrony FV na powierzchni co najmniej 15 000 ha obszarów leśnych (biotop lęgowy).
A075 bielik <i>Haliaeetus albicilla</i>	Zachowanie populacji na poziomie 12 par. Utrzymanie siedliska w stanie ochrony FV na powierzchni co najmniej 8 500 ha obszarów leśnych (biotop lęgowy).
A081 błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i>	Zachowanie populacji na poziomie 60 par. Utrzymanie siedliska w stanie ochrony FV na powierzchni co najmniej 10 000 ha.

Gatunek	Cel ochrony
A084 błotniak łąkowy <i>Circus pygargus</i>	Zachowanie populacji na poziomie 30 par. Utrzymanie siedliska w stanie ochrony FV na powierzchni co najmniej 10 000 ha.
A089 orlik krzykliwy <i>Clanga pomarina</i>	Zachowanie populacji na poziomie 20 par. Utrzymanie siedliska w stanie ochrony U1 lub poprawa stanu ochrony na powierzchni co najmniej 5 000 ha obszarów leśnych (biotop lęgowy) i 7 000 ha pozostałych (biotop żerowiskowy).
A090 orlik grubodzioby <i>Clanga clanga</i>	Zachowanie populacji na poziomie 8 par. Utrzymanie siedliska w stanie ochrony U1 lub poprawa stanu ochrony na powierzchni co najmniej 10 000 ha obszarów leśnych (biotop lęgowy) i 15 000 ha pozostałych (biotop żerowiskowy).
A119 kropiatka <i>Porzana porzana</i>	Zachowanie populacji na poziomie 300 samców. Utrzymanie siedliska w stanie ochrony FV na powierzchni co najmniej 10 000 ha.
A120 zielonka <i>Porzana parva</i>	Zachowanie populacji na poziomie 20 samców. Utrzymanie siedliska w stanie ochrony U1 lub poprawa stanu ochrony siedliska na powierzchni co najmniej 1 000 ha.
A122 derkacz <i>Crex crex</i>	Zachowanie populacji na poziomie 400 samców. Utrzymanie siedliska w stanie ochrony U1 lub poprawa stanu ochrony siedliska na powierzchni co najmniej 20 000 ha.
A127 żuraw <i>Grus grus</i> - populacja wędrowna	Zachowanie populacji na poziomie 5 000 os. Utrzymanie dwóch wskaźników stanu siedliska (pola uprawne, łąki i pastwiska powyżej 500 ha w odległości do 5 km od terenów podmokłych i rozlewisk lub płytkie wody stojące bez drzew) w stanie ochrony FV na łącznej powierzchni co najmniej 2 500 ha.
A127 żuraw <i>Grus grus</i> – populacja lęgowa	Zachowanie populacji na poziomie 300 par. Utrzymanie siedliska w stanie ochrony FV na powierzchni co najmniej 15 000 ha.
A151 batalion <i>Philomachus pugnax</i> – populacja wędrowna	Zachowanie populacji na poziomie 10 000 os. Utrzymanie siedliska w stanie ochrony FV na powierzchni co najmniej 10 000 ha.
A153 kszysk <i>Gallinago gallinago</i>	Zachowanie populacji na poziomie 5 000 par. Utrzymanie siedliska w stanie ochrony FV na powierzchni co najmniej 10 000 ha.
A154 dubelt <i>Gallinago media</i>	Zachowanie populacji na poziomie 100 samców. Utrzymanie siedliska w stanie ochrony U1 lub poprawa stanu ochrony siedliska na powierzchni co najmniej 10 000 ha.
A156 rycyk <i>Limosa limosa</i>	Zachowanie populacji na poziomie 100 par. Utrzymanie siedliska w stanie ochrony U1 lub poprawa stanu ochrony siedliska na powierzchni co najmniej 2 000 ha.
A160 kulik wielki <i>Numenius arquata</i>	Zachowanie populacji na poziomie 25 par. Utrzymanie siedliska w stanie ochrony U1 lub poprawa stanu ochrony siedliska na powierzchni co najmniej 10 000 ha.
A162 krwawodziób <i>Tringa totanus</i>	Zachowanie populacji na poziomie 200 par. Utrzymanie siedliska w stanie ochrony U1 lub poprawa stanu ochrony siedliska na powierzchni co najmniej 2 000 ha.
A193 rybitwa rzeczna	Zachowanie populacji na poziomie 1 - 5 par.

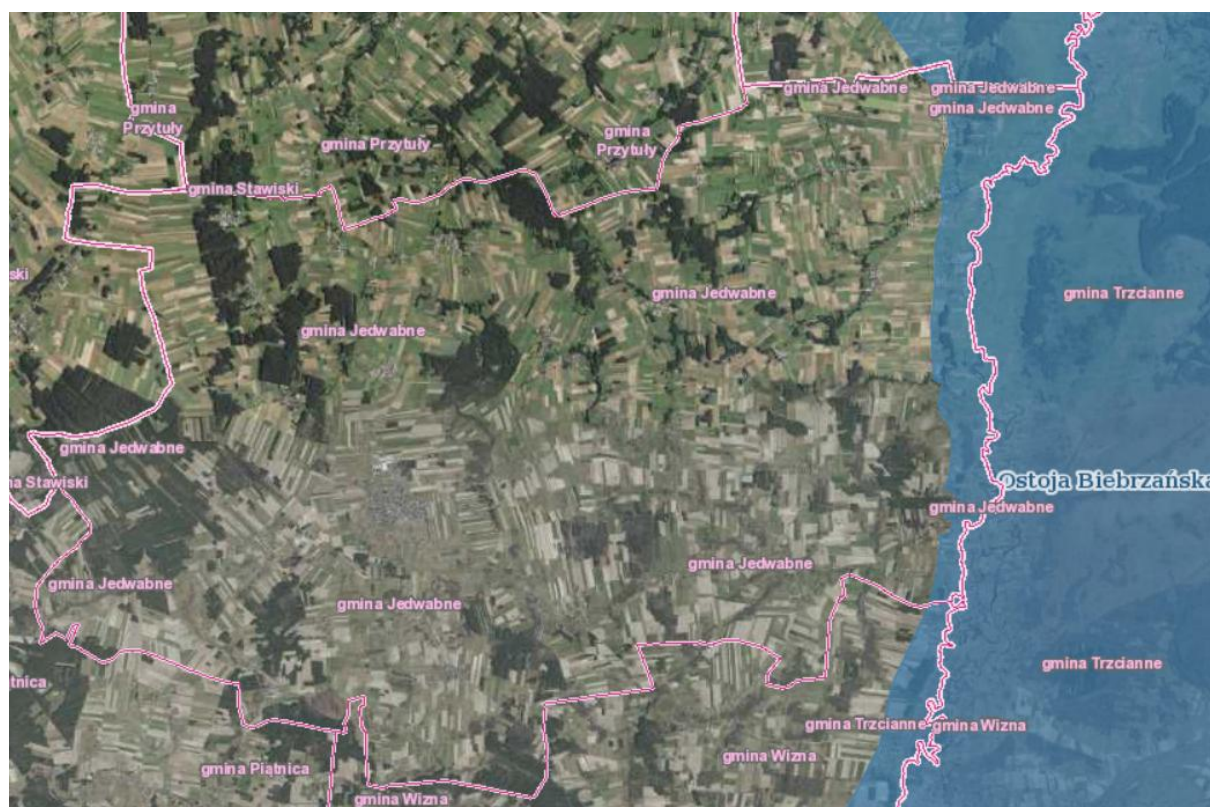
Gatunek	Cel ochrony
<i>Sterna hirundo</i>	Utrzymanie trzech wskaźników stanu siedliska (STH_s3, STH_s4, STH_s5) co najmniej w stanie U1, gdzie STH_s3 to obszar pod umiarkowaną presją antropogeniczną: pojedyncze przypadki wędkowania (do 10 wędkujących/godz); STH_s4 to obszar pod umiarkowaną presją antropogeniczną: kąpieliska do 5 osób; STH_s5 to obszar pod umiarkowaną presją antropogeniczną: sporty i rekreacja wodna (do 10 osób/godz.).
A196 rybitwa białowąsa <i>Chlidonias hybrida</i>	Zachowanie populacji na poziomie 100 par. Utrzymanie siedliska w stanie ochrony U1 lub poprawa stanu ochrony siedliska na powierzchni co najmniej 2 000 ha.
A197 rybitwa czarna <i>Chlidonias niger</i>	Zachowanie populacji na poziomie 120 par. Utrzymanie siedliska w stanie ochrony U1 lub poprawa stanu ochrony siedliska na powierzchni co najmniej 2 000 ha.
A198 rybitwa białoskrzydła <i>Chlidonias leucopterus</i>	Zachowanie populacji na poziomie 0-500 par. Utrzymanie siedliska w stanie ochrony U1 lub poprawa stanu ochrony siedliska na powierzchni co najmniej 5 000 ha.
A215 puchacz <i>Bubo bubo</i>	Zachowanie populacji na poziomie 5 par. Utrzymanie siedliska w stanie ochrony U1 lub poprawa stanu ochrony na powierzchni co najmniej 12 000 ha.
A222 uszatka błotna <i>Asio flammeus</i>	Zachowanie populacji na poziomie 0-5 par. Utrzymanie siedliska w stanie ochrony U1 lub poprawa stanu ochrony siedliska na powierzchni co najmniej 10 000 ha.
A224 lelek <i>Caprimulgus europaeus</i>	Zachowanie populacji na poziomie 100 par. Utrzymanie siedliska w stanie ochrony U1 lub poprawa stanu ochrony na powierzchni co najmniej 5 000 ha.
A234 dzięcioł zielonosiwy <i>Picus canus</i>	Zachowanie populacji na poziomie 30 par. Utrzymanie siedliska w stanie ochrony U1 lub poprawa stanu ochrony siedliska na powierzchni co najmniej 6 000 ha.
A238 dzięcioł średni <i>Dendrocopos medius</i>	Zachowanie populacji na poziomie 200 par. Utrzymanie siedliska w stanie ochrony FV na powierzchni co najmniej 5 000 ha.
A239 dzięcioł białogrzbiety <i>Dendrocopos leucotos</i>	Zachowanie populacji na poziomie 80 par. Utrzymanie siedliska w stanie ochrony U1 lub poprawa stanu ochrony siedliska na powierzchni co najmniej 8 000 ha.
A272 podróżniczek <i>Luscinia svecica</i>	Zachowanie populacji na poziomie 300 par. Utrzymanie siedliska w stanie ochrony FV na powierzchni co najmniej 4 000 ha.
A294 wodniczka <i>Acrocephalus paludicola</i>	Zachowanie populacji na poziomie 2 500 samców. Utrzymanie siedliska w stanie ochrony FV na powierzchni co najmniej 5 000 ha.
A320 muchołówka mała <i>Ficedula parva</i>	Zachowanie populacji na poziomie 50 samców. Utrzymanie siedliska w stanie ochrony U1 lub poprawa stanu ochrony siedliska na powierzchni co najmniej 1 000 ha.
A409 cietrzew <i>Tetrao tetrix</i>	Zachowanie populacji na poziomie co najmniej 10 samców.

Gatunek	Cel ochrony
	Utrzymanie siedliska w stanie ochrony U1 lub poprawa stanu ochrony siedliska na powierzchni co najmniej 10 000 ha.

Źródło: Obwieszczenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku oraz Dyrektora Biebrzańskiego Parku Narodowego z dnia 26 kwietnia 2022 r., znak: WPN.6323.36.1.2022.MC w sprawie przyjęcia tymczasowych celów ochrony dla siedlisk przyrodniczych oraz gatunków i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony w obszarze Natura 2000 Dolina Biebrzy PLH200008 oraz dla ptaków i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony w obszarze Natura 2000 Ostoja Biebrzańska PLB200006

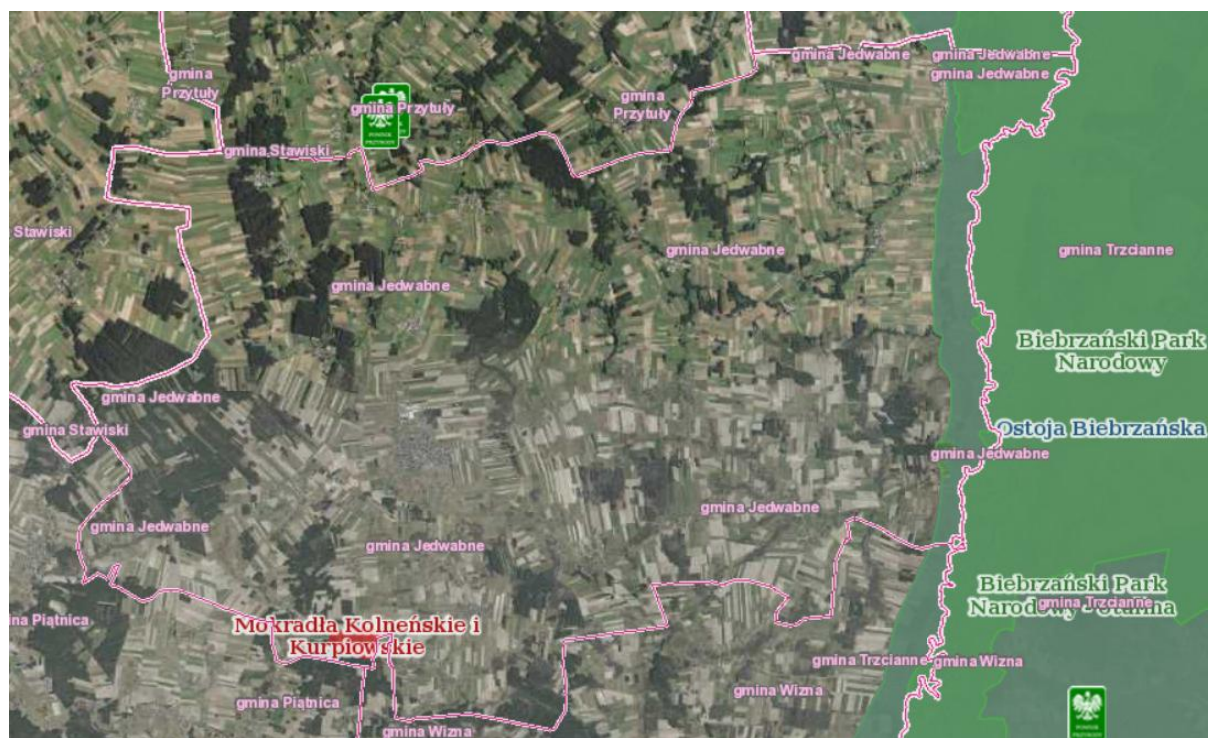
W czasie tworzenia Programu trwały prace nad projektem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Biebrzańska PLB200006 z wyłączeniem powierzchni Biebrzańskiego Parku Narodowego.

Rysunek 22. Obszary NATURA 2000, obszary ptasie na terenie gminy

Źródło: geoserwis.gdos.gov.pl

Rysunek 23. Obszary chronione na terenie Gminy Jedwabne

Zródło: geoserwis.gdos.gov.pl

5.6.2. PRESJE

Zagrożenia środowiska leśnego ze względu na źródło pochodzenia można podzielić na: abiotyczne, biotyczne oraz antropogeniczne.

Do czynników abiotycznych zalicza się:

- czynniki atmosferyczne:
 - zakłócenia pogodowe:
 - ciepłe zimy;
 - niskie temperatury;
 - późne przymrozki;
 - upalne lata;
 - obfity śnieg i szadź;
 - termiczno-wilgotnościowe:
 - niedobór wilgoci;
 - powódzie;
 - wiatr:
 - huragany;
- właściwości gleby:

- wilgotnościowe:
 - niski poziom wód gruntowych;
- żyznościowe:
 - gleby piaszczyste;
 - grunty porolne;
- warunki fizjograficzne:
 - warunki górskie.

Wśród czynników biotycznych wyróżnia się:

- strukturę drzewostanów:
 - niezgodność z siedliskiem:
 - drzewostany iglaste na siedliskach lasowych;
- szkodniki owadzie:
 - pierwotne;
 - wtórne;
- grzybowe choroby infekcyjne:
 - liści i pędów;
 - pni;
 - korzeni;
- nadmierne występowanie roślinożernych ssaków:
 - zwierząt łownych;
 - gryzoni.

Z kolei do czynników antropogenicznych zalicza się:

- zanieczyszczenia powietrza:
 - energetyka;
 - gospodarka komunalna;
 - transport;
- zanieczyszczenia wód i gleb:
 - przemysł;
 - gospodarka komunalna;
 - rolnictwo;
- przekształcenia powierzchni ziemi:
 - górnictwo;
- pożary lasu;
- szkodnictwo leśne:

- bezprawne korzystanie z lasu;
- kłusownictwo;
- kradzież lub niszczenie mienia;
- kradzież drewna.

Rysunek 24. Mapa RDLP w Białymstoku

Źródło: www.bialystok.lasy.gov.pl, data dostępu: 05.05.2025 r.

Zgodnie z danymi zaprezentowanymi w „Raporcie o stanie lasów w Polsce 2023” w 2023 r. stan zdrowotny lasów w Polsce, oceniany na podstawie defoliacji koron drzew, nieznacznie pogorszył się. Udział drzew zdrowych (defoliacja poniżej 10%) zmniejszył się z 14,4% w 2022 r. do 10,7%. Wzrósł udział drzew uszkodzonych (defoliacja powyżej 25%) z 15,5% w 2022 r. do 16,5%. Średnia defoliacja określona dla wszystkich gatunków wyniosła 21,9% i była o 0,7 punktu procentowego wyższa niż w 2022 r. Najlepszą kondycją zdrowotną wśród gatunków iglastych charakteryzowała się jodła, a wśród gatunków liściastych – buk.

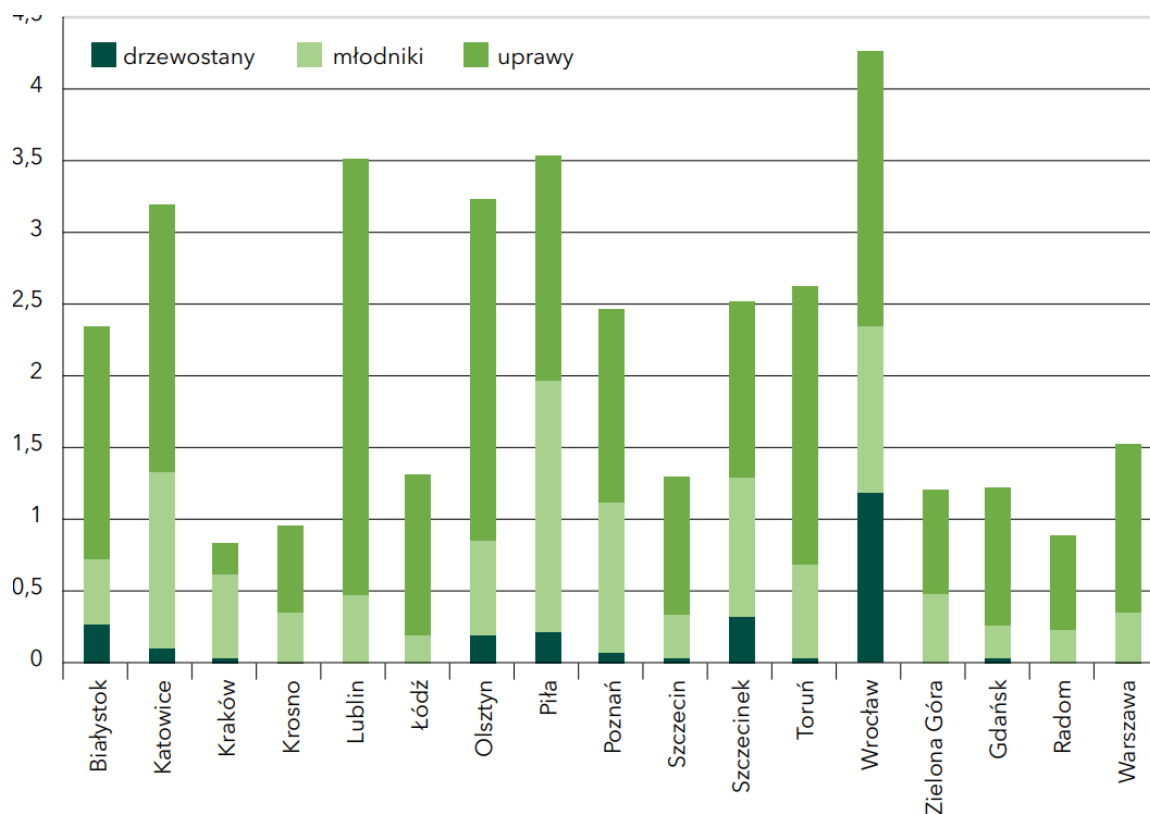
Najslabszą kondycją wśród gatunków iglastych charakteryzował się świerk, natomiast wśród gatunków liściastych – dąb.

Największą powierzchnię występowania szkód spowodowanych przez czynniki abiotyczne w drzewostanach w wieku powyżej 20 lat w 2023 r. w RDLP Białystok spowodował wiatr (1 752 ha), na drugim miejscu była susza (zakłócenie stosunków wodnych, 154 ha). Miąższość drewna pozyskanego w ramach cięć przygodnych (złomy i wywroty) w 2023 r. w RDLP w Białymstoku w porównaniu do innych RDLP znajdujących się na terenie Polski znajduje się na średnim poziomie podobnie jak powierzchnia zwalczania ważniejszych szkodników pierwotnych. Głównymi szkodnikami (owady) nękającymi lasy na terenach wszystkich RDLP były foliofagi drzewostanów sosnowych. Drugą co do ważności grupą owadów były imagines chrabąszczy *Melolontha* spp.

W 2023 r. pozyskanie drewna w ramach cięć sanitarnych w RDLP w Białymstoku w porównaniu do innych RDLP znajdujących się na terenie Polski znajduje się na średnim poziomie. Powierzchnia występowania uszkodzeń spowodowanych w drzewostanach przez choroby infekcyjne była stosunkowo niewielka.

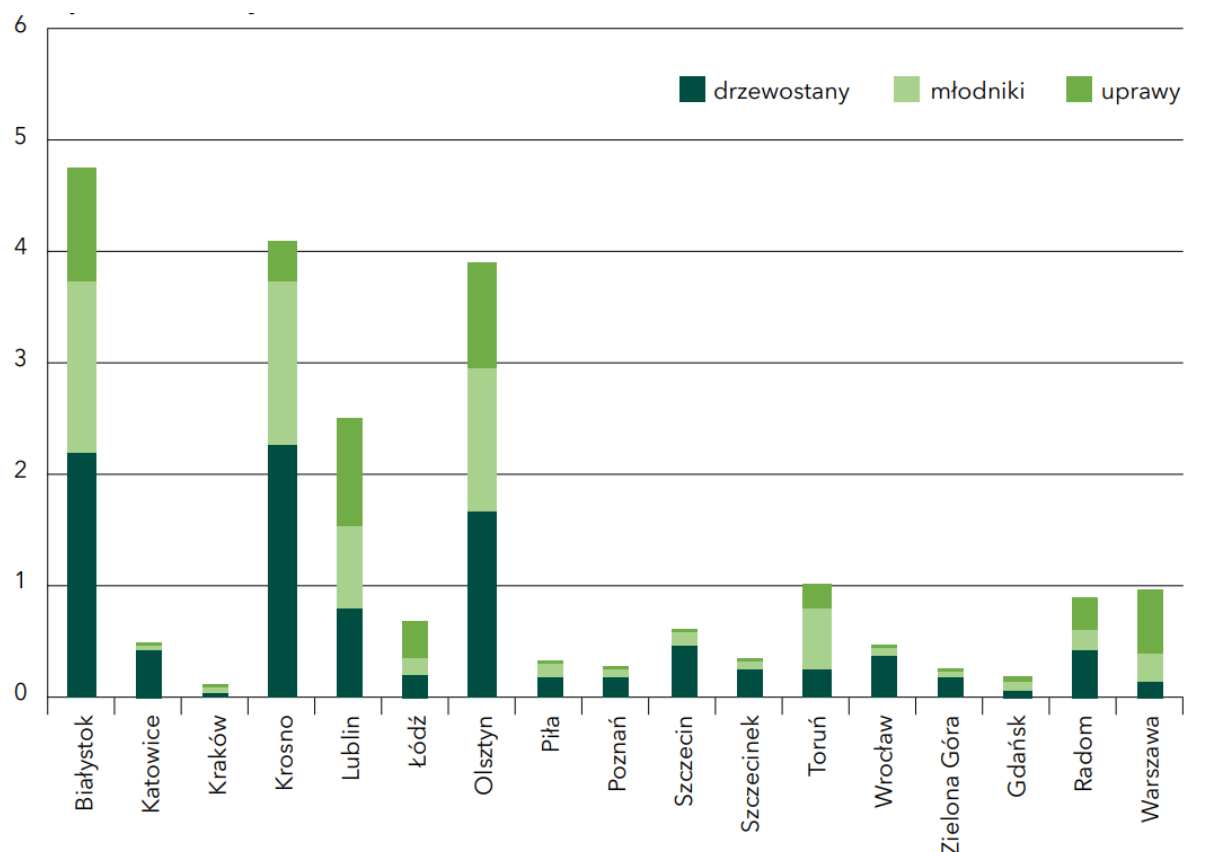
W tymże roku jemiola w drzewostanach iglastych właściwie nie występowała. Na tym terenie widać pewne zagrożenie dla lasu od zwierząt łownych a także od gatunków objętych różnymi formami ochrony.

Wykres 8. Powierzchnia uszkodzeń lasu spowodowanych przez zwierzynę łowną wg RDLP i faz rozwojowych drzewostanów w 2023 r.

Źródło: Raport o stanie lasów w Polsce 2023

Wykres 9. Powierzchnia uszkodzeń lasu spowodowanych przez gatunki objęte różnymi formami ochrony wg RDLP i faz rozwojowych drzewostanów w 2023 r.

Źródło: Raport o stanie lasów w Polsce 2023

Jak to wskazano w „Raporcie o stanie lasów w Polsce 2023” łoś (największy gatunek jeleniowatych w naszych lasach, objęty całorocznym zakazem polowań) największe szkody wyrządził na terenach RDLP w Białymstoku (2,5 tys. ha – 0,4% lasów w zarządzie RDLP). Uszkadzał przede wszystkim uprawy i młodniki. Głównym rodzajem uszkodzeń powodowanym przez łośie w 2023 r. były złamania, ogławianie oraz zgryzanie pędów głównych, a także spalowanie.

Do największych zagrożeń stanu lasów zaliczyć więc należy silny wiatr oraz zwierzyna (szczególnie łośie).

Zgodnie ze „Stanem zdrowotnym lasów w Polsce w 2023 roku na podstawie badań monitoringowych” analizując dyrekcje LP według poziomu zdrowotności lasów to patrząc od najbardziej do najmniej zdrowych, ich kolejność była następująca: Krosno < Gdańsk << Radom, Szczecinek << Białystok, Łódź < Olsztyn, Toruń, Zielona Góra, Piła << Kraków, Poznań, Warszawa < Lublin, Szczecin, Wrocław << Katowice. Tym samym stan lasów na terenie RDLP Białystok (na którego terenie leży Gmina Jedwabne) był na średnim poziomie. Ogółem w ciągu dziesięciolecia 2014-2023 poziom zdrowotności drzew w lasach nie

wykazywał dużych różnic w skali kraju. Lepszą kondycję drzew ‘gatunków razem’ obserwowano w latach 2014-2015 i 2022-2023, słabszą – w latach 2016-2021. W latach 2014-2023 najbardziej stabilną kondycją zdrowotną charakteryzowała się sosna, największą zmiennością kondycji charakteryzował się dąb. Najbardziej stabilną kondycją zdrowotną charakteryzowały się drzewa w lasach RDLP w Białymstoku, Gdańsku i Toruniu. Tym samym uznając dane dotyczące RDLP w Białymstoku za adekwatne do sytuacji na terenie omawianej jednostki samorządu terytorialnego uznać można, że stan zdrowotny lasów na jej terenie jest zadowalający lecz wciąż mógłby ulec poprawie.

5.6.3. ANALIZA SWOT

Tabela 41. Analiza SWOT – zasoby przyrodnicze

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – stosunkowo niewielkie zanieczyszczenie lasów; – brak znacznego zagrożenia związanego z występowaniem jemioli, pierwotnych szkodników owadzych i szkodników wtórnych 	<ul style="list-style-type: none"> – zagrożenie pożarowe lasów; – zagrożenie lasów przez silny wiatr; – niska świadomość mieszkańców na temat zakazów i ograniczeń obowiązujących w lasach oraz na obszarach chronionych; – pogorszenie zdrowotności części drzewostanów
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – wzrost terenów zalesionych; – nowe zasadzenia, powiększenie terenów leśnych 	<ul style="list-style-type: none"> – pogorszenie stanu lasów na skutek braku dbałości o stan środowiska przez Gminę Jedwabne i gminy ościennie; – zwiększenie zagrożenia drzewostanów ze strony czynników abiotycznych; – wzrastające zagrożenie pożarowe lasów na skutek następujących zmian klimatu; <ul style="list-style-type: none"> – wzrastająca ilość nagłych zjawisk pogodowych czyniących szkody na terenach leśnych; – zwiększenie wycinki drzew na terenie gminy i w gminach ościennych

Źródło: Opracowanie własne

Wnioski

Teren gminy charakteryzuje się bogatą florą i fauną. Na obszarze gminy znajdują się różne obszary chronione w tym obszary Natura 2000.

Ochrona zasobów przyrody, w tym lasów, ma prowadzić do zachowania ich istniejącego stanu (w tym różnorodności gatunkowej) oraz stwarzania warunków do jak najlepszego rozwoju. Nadrzędnym zadaniem w zakresie ochrony przyrody jest powstrzymanie obserwowanych od lat tendencji do zmniejszania się różnorodności biologicznej oraz dążenie do odbudowy

zniszczonych ekosystemów. Zgodnie z „Zadaniami z zakresu ochrony lasu i ich realizacja” najczęściej stosowane metody ochrony lasu można podzielić na 4 podstawowe grupy:

- chemiczne,
- biologiczne,
- mechaniczne,
- integrowane.

W przypadku ochrony ekosystemów leśnych przed szkodliwymi owadami za skuteczne uznaje się zastosowanie środków chemicznych (insektycydy). Ich nadmierne wykorzystanie w zabiegach ochronnych może jednak prowadzić do niepożądanego „chemizacji” środowiska leśnego, a przy tym nie gwarantuje trwałego rozwiązania problemu masowego występowania szkodliwych owadów. Metoda biologiczna ochrony lasu polega zaś na wykorzystaniu żywych organizmów do ograniczania liczebności szkodnika. Metoda ta wykorzystuje antagonistyczne związki pomiędzy różnymi organizmami (gatunkami) w układach: żywiciel-pasożyt, żywiciel-parazytoid, drapieżca-ofiara lub patogen-organizm. Metoda mechaniczna polega zaś na stosowaniu prostych zabiegów mechanicznych, np.: zbioru, otrząsania, wygniatania, odławiania do pułapek, stosowania różnego rodzaju przeszkód, zapór, przynęt oraz zabiegów agrotechnicznych (np. orka). W okresie ostatnich kilkunastu lat coraz intensywniej rozwijana i coraz szerzej stosowana jest metoda integrowana polegająca na połączeniu wszystkich metod i sposobów ochrony lasy w celu zminimalizowania ryzyka strat, zarówno ekologicznych jak i ekonomicznych.

Brak potrzeby planowania działań przez jednostkę samorządu terytorialnego przeciwdziałających zniszczeniu lasu przez zwierzynę, w tym zwierzynę płową (temat wymaga monitorowania szczególnie w przypadku gatunki objęte różnymi formami ochrony). Obserwacji wymaga również zagrożone drzewostanów ze strony czynników abiotycznych.

5.7. GLEBY

5.7.1. STAN AKTUALNY

Jakość gleb na terenie gminy w istotny sposób wpływa na jej potencjał. Gleby dobrej jakości oznaczają nie tylko zdrowe i wysokie plony, ale także warunkują prawidłowy rozwój człowieka, gdyż wraz z pożywieniem roślinnym i zwierzęcym dostarczają odpowiedniej ilości wysokokalorycznych składników odżywczych, witamin, substancji mineralnych, niezbędnych do budowy i właściwego funkcjonowania organizmu. Razem z pożywieniem człowiek pobiera składniki korzystne, jak i niekorzystne dla swego rozwoju. Jakość gleb ma wpływ na

rozmieszenie upraw rolniczych, ale zależy ona również od odpowiedniej wilgotności, nawożenia mineralno – organicznego, warunków termicznych oraz opadów atmosferycznych.

Gleby na terenie gminy są zróżnicowane od klasy I a do VI. Jednocześnie występuje duży udział kompleksów pszennych i żytnich.

Gleby wykształciły się z utworów czwartorzędowych, plejstocenijskich piasków, glin i pyłów polodowcowych, oraz holocenijskich utworów rzecznych i bagiennych. Zróżnicowanie pokrywy glebowej jest znaczne i wiąże się z różnym składem mechanicznym gleb i stosunkami wodnymi.

Najwyższe walory w skali gminy posiadają gleby brunatne i bielcowe pszenne dobre lub pszenno-żytnie o składzie mechanicznym glin całkowitych lub piasków gliniastych na glinach. Gleby te należą do IIIa – IIIb klasy bonitacyjnej. Charakteryzują się one znaczną zasobnością w składniki pokarmowe, dobrymi warunkami wodno-powietrznymi, dobrą strukturą i są łatwe do uprawy. Przy prawidłowym gospodarowaniu pozwalają uzyskiwać wysokie plony wszystkich gatunków uprawnych.

Tabela 42. Bonitacyjna waloryzacja gruntów ornych

L.p.	Klasa gleb	Występowanie na terenie gminy	Uwagi
1.	Gleby klas III a – III b	Występują w okolicach wsi Chrostowo, Makowskie, Przestrzele, Grądy, Witynie oraz na wschód i południe od Jedwabnego.	Gleby brunatne i ulicowe, pszenne dobre lub pszenno - żytnie
2.	Gleby klas IVa – IV b	Występują we wsiach: Chrostowo, Przestrzele, Kucze	Czarne ziemie należące do kompleksu zbożowo-pastewnego mocnego. Ich bonitacja jest niższa ze względu na wadliwe stosunki wodne (okresowe nadmiary lub niedobory wilgoci)
3.	Gleby klas IV a – IV b	Występują w okolicach wsi: Kamianki, Konopki Tłuste, Kubrzany, Karwowo Wszebory, Olszewo Góra, Kąty	Gleby brunatne i bielcowate, kompleks żytnio-ziemniaczny dobry oraz w mniejszym stopniu kompleks obszarów – pastewny.
4.	Gleby klas V	Występują w okolicach wsi: Grabnik i Kotowo	Gleby brunatne lub bielcowate, kompleksu żytnio-ziemniaczanego słabego
5.	Gleby klas VI	Występują we wsiach: Szostaki, Rostki, Korytki, Pieńki Borowe i Orlikowo	Gleby brunatne ługowane, żytnio - łubinowe

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków rozwoju przestrzennego

W klasie IVa – IVb pozostają czarne ziemie należące do kompleksu zbożowo-pastewnego mocnego. Dorównują wyżej wymienionym glebom zawartością składników pokarmowych, ale z uwagi na wadliwe stosunki wodne (okresowe nadmiary lub niedobory wilgotności) ich bonitacja jest niższa. Gleby zbożowo-pastewne mocne wymagają specjalnego doboru gatunków oraz odmian o znacznej tolerancji stosunków wodnych i przy sprzyjającej pogodzie dają bardzo wysokie plony. Po uregulowaniu stosunków wodnych mogą awansować do wyższego kompleksu.

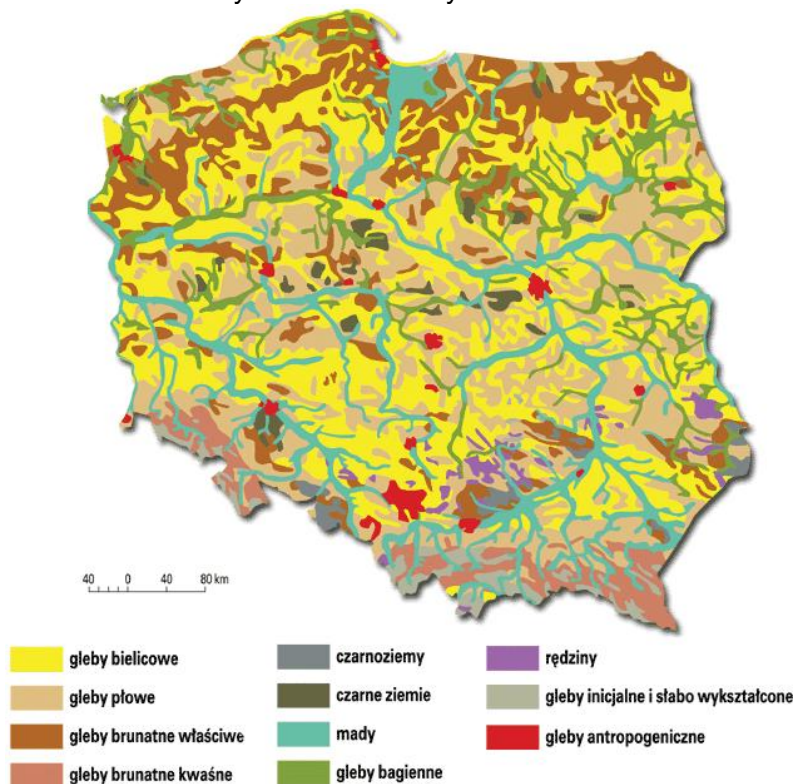
Średnio korzystne warunki do uprawy stwarzają gleby brunatne i bielcowe wykształcone z piasków gliniastych całkowitych lub na glinach w kompleksie żytnio-ziemniaczanym dobrym oraz w mniejszym stopniu w kompleksie zbożowo-pastewnym słabym w IVa – IVb klasie bonitacyjnej. Gleby te są mniej zasobne w składniki pokarmowe i bardziej wrażliwe na przesuszanie. Najbardziej nadają się pod uprawy owsa, jęczmienia, koniczyny, saradeli, niektórych warzyw, zwłaszcza marchwi.

Tabela 43. Użytki zielone - waloryzacja

L.p.	Klasa gleb	Występowanie na terenie gminy	Uwagi
1	Gleby klas IV	Występują w rejonie wsi: Bronki, Pietrasze, Janczewo, Przestrzele, Grądy Wielkie, Makowskie, Kubrzany, Olszewo, Jedwabne	Gleby murszowe, torfowe, czarne ziemie
2	Gleby klas V - VI	Obręb doliny Biebrzy	Lekkie gleby murszowe i torfowe

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków rozwoju przestrzennego

Rysunek 25. Gleby w Polsce

Źródło: <http://www.geomatura.pl/>

Jakość gleb

Obowiązek prowadzenia monitoringu, obserwacji zmian i oceny jakości gleby i ziemi w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska wynika z zapisów art. 26 ustawy – Prawo ochrony środowiska.

Badania gleb pod kątem: odczynu pH, potrzeb wapnowania oraz zawartości w makroelementy: fosfor, potas i magnez na terenie powiatu łomżyńskiego przeprowadziła w ostatnich latach Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Białymstoku. W latach 2011-2014 przebadano 557 próbek glebowych pobranych z użytków rolnych na terenie powiatu łomżyńskiego. Jednym z podstawowych wskaźników oceny jest odczyn gleb. Zależy on od wielu czynników m.in. rodzaju skały macierzystej, składu granulometrycznego gleby, warunków przyrodniczych oraz zabiegów agrotechnicznych. Na terenie powiatu występuje 36% gleb kwaśnych, 22% - lekko kwaśnych i 29% - bardzo kwaśnych. Odczyn środowiska glebowego wpływa w znacznym stopniu na życie roślin, mikroorganizmów ale również na egzystencje fauny glebowej. Decyduje tym samym o aktywności biologicznej gleby. Częściej spotykane kwaśne odczyny gleb, powodują obniżanie plonowania roślin. Ułatwiają one również przyswajanie przez rośliny metali ciężkich. Z odczynem gleb ściśle związana jest także potrzeba ich wapnowania. Wapnowanie poprawiające właściwości fizyczne, chemiczne i biologiczne gleb, jest zabiegiem agrotechnicznym, który powinien być stosowany na tych terenach, w których procentowy udział gleb wymagających wapnowania w przedziale koniecznym i potrzebnym przekroczył 50%. Na terenie powiatu łomżyńskiego dla 23% przebadanych gleb nie dostrzeżono potrzeby wapnowania.

Zawartość w glebie przyswajalnych form fosforu, potasu i magnezu jest ważnym wskaźnikiem pozwalającym ustalić poziom racjonalnego nawożenia.

Fosfor jest składnikiem niezbędnym dla rozwoju roślin, pełniąc ważne funkcje w procesach życiowych roślin: reguluje podziały komórek, rozwój korzeni, ma wpływ na procesy kwitnienia, zawiązywanie nasion oraz procesy dojrzewania. Potas jest jednym z trzech, obok wspomnianych wcześniej azotu i fosforu, makroskładników o zasadniczym znaczeniu w żywieniu roślin. Pierwiastek ten odgrywa istotną rolę w gospodarce wodnej rośliny, aktywuje enzymy, bierze udział w procesie fotosyntezy i transportu asymilatów oraz warunkuje wrażliwość na stres wodny związany z suszą. Z kolei magnez jest składnikiem o dużym znaczeniu fizjologicznym dla roślin. Podstawowa rola magnezu w roślinie jest związana z jego obecnością w cząsteczce chlorofilu, a zatem wpływem na procesy fotosyntezy. Ponadto magnez aktywuje enzymy i reguluje gospodarkę azotem w roślinie. Pierwiastek ma istotne znaczenie w kształtowaniu jakości produktów roślinnych, z punktu widzenia ich wartości żywieniowej dla zwierząt i człowieka.

Procentowy udział gleb o bardzo niskiej i niskiej zawartości fosforu (P_2O_6) na terenie powiatu wynosi 42%. Udział gleb o zawartości potasu (K_2O) bardzo niskiej i niskiej wynosi 63%, a magnezu - 26%. Określenie zasobności gleb w makroelementy jest podstawą do ustalenia optymalnych dawek nawozów sztucznych.

Szósta tura monitoringu chemizmu gleb ornych Polski monitoringu przypadła na lata 2020 – 2022 i była realizowana przez Eurofins OBiKŚ Polska Sp. z o.o., na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska. Na terenie województwa podlaskiego przeprowadzono badanie w 6 punktach, żaden z nich nie był zlokalizowany w granicach Gminy Jedwabne oraz powiatu łomżyńskiego. Punkt pomiarowy mieścił się na obszarze powiatu zambrowskiego:

- Miejscowość: Mężenin (Gmina Rutki),
- Kompleks: 4 (żytni bardzo dobry (pszenno-żytni)); Typ: AP (gleby płowe); Klasa bonitacyjna: IIIb,
- Gatunek gleby wg: BN-78/9180-11: pglp (piasek gliniasty lekki pylasty), PTG 2008: gp (głina piaszczysta),
- Wyniki pomiarów za 2020 r.:
 - Próchnica – 2,03%,
 - Węgiel organiczny - 1,18%,
 - Azot ogólny – 0,09%,
 - Radioaktywność – 588 Bq*kg⁻¹,
 - Zasolenie - 19 mg KCl*100g⁻¹,
 - Sód - 0,005%.

Próchnica glebowa jest mieszaniną substancji o skomplikowanej budowie i zróżnicowanych właściwościach, zależnych od stopnia humifikacji. Powstaje w wyniku biochemicznych przemian produktów biologicznego rozkładu związków organicznych, wchodzących w skład roślin i organizmów glebowych. Ubytek próchnicy jest ważnym wskaźnikiem pogorszenia warunków siedliskowych oraz żyzności gleb.

W warunkach Polski do oceny zasobności gleb w próchnicę najczęściej stosowane są następujące przedziały zawartości:

- <1% - niska;
- 1-2% - średnia;
- 2-3,5% - wysoka;
- >3,5% - bardzo wysoka.

Co prawda punkt ten nie obejmuje bezpośrednio obszaru Gminy Jedwabne, jednak należy stwierdzić, że jakość gleb na analizowanym terenie jest zbliżona do tej występującej w punkcie pomiarowym.

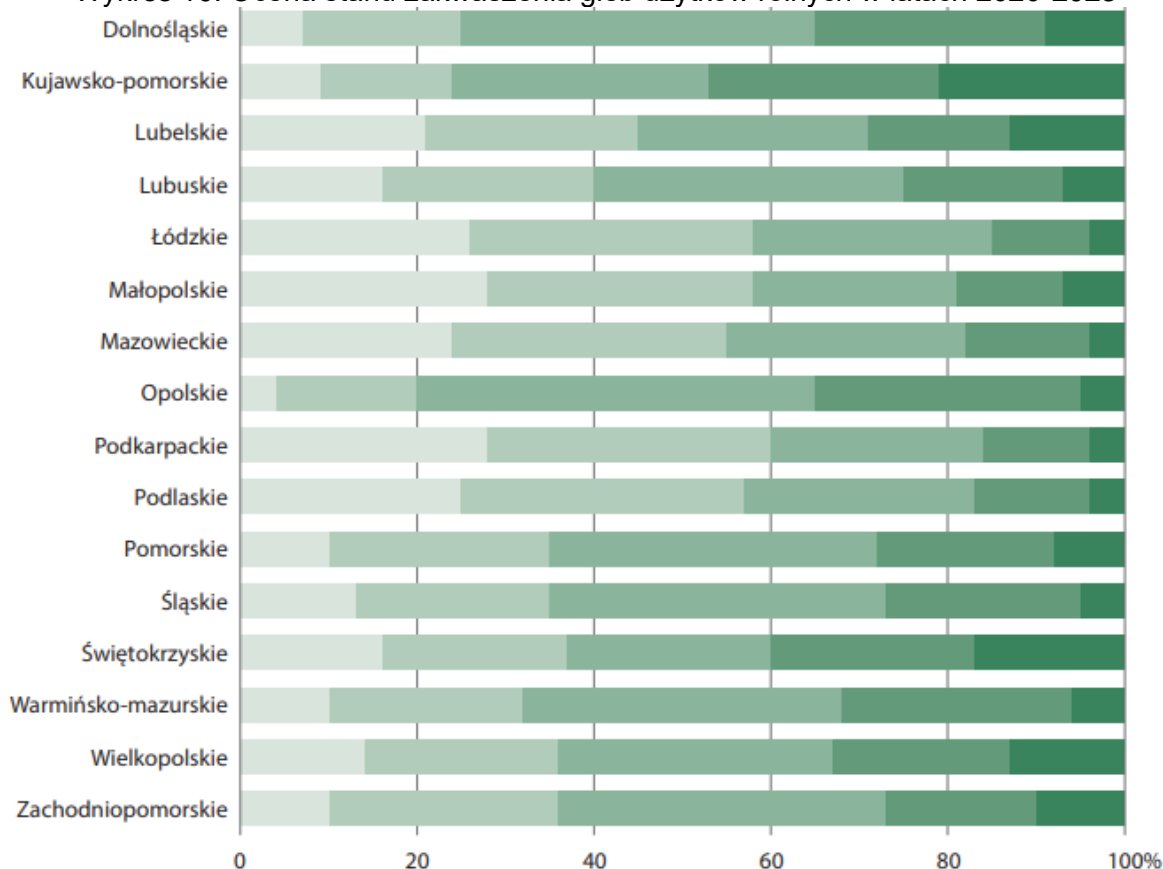
Jako przedział optymalny dla procesów biologicznych, związanych z metabolizmem większości gatunków roślin i mikroorganizmów glebowych przyjmuje się wartości pH od 5,5 do 7,2 mierzone w 1M KCl. Zgodnie z informacjami z szóstej tury monitoringu w omawianym punkcie:

- odczyn „pH” w zawiesinie H₂O wynosił 7,20,
- odczyn „pH” w zawiesinie KCl wynosił 6,7 (był najwyższy od 1995 r.), mieści się w przedziale optymalnym.

Zgodnie ze „Stanem Środowiska w Polsce. Raport 2022” w latach 2010 – 2021 odnotowano spadek łącznej powierzchni zajętej przez grunty orne, sady, łąki i pastwiska trwał o 1,8%, na rzecz m.in. powierzchni zajętej przez grunty zabudowane i zurbanizowane (0,72%), jak również przez lasy (0,53%). Poziom zanieczyszczenia gleb użytkowanych rolniczo metalami ciężkimi i związkami z grupy WWA jest niski. Zakwaszenie stanowi główny problem dla żyzności gleb ornych. W Polsce obserwuje się wysoki udział gleb o odczynie kwaśnym. Z kolei średni poziom zawartości próchnicy w glebach ornych utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Wspomniana w dokumencie Strategia „od pola do stołu” na rzecz sprawiedliwego, zdrowego i przyjaznego dla środowiska systemu żywnościowego (COM(2020) 381) w zakresie gleb wyznacza dla UE na 2030 r. konkretne cele zmniejszenia o połowę wykorzystania pestycydów i nawozów, a także zwiększenia ilości gruntów pod rolnictwo ekologiczne.

Zgodnie z dokumentem „Ochrona środowiska 2024” odczyn gleby w województwie podlaskim w latach 2020 – 2023 w 25% był bardzo kwaśny, 32% kwaśny, 26% lekko kwaśny, 13% obojętny i 4% zasadowy.

Wykres 10. Ocena stanu zakwaszenia gleb użytków rolnych w latach 2020-2023

Źródło: Ochrona środowiska 2024

Uznać można, że stan gleb na terenie gminy jest stosunkowo na zadawalającym poziomie. Jednak ze względu na zmieniające się trendy w uprawie roślin potrzeba jest przeprowadzenia dodatkowych obserwacji, aby podjąć właściwe działania służące zapewnieniu jak najlepszego stanu gleb, ponieważ od tego zależy jakość żywności, która ma wpływ na stan zdrowia osób ją spożywających (oraz różnych ekosystemów).

5.7.2. PRESJE

Do naturalnych zagrożeń gleb oraz zasobów geologicznych (typu piaski oraz żwiry) na terenie Gminy Jedwabne zalicza się procesy erozji wietrznej (deflacja) i wodnej (wymywanie, splukiwanie), które wskutek nieprzemyślanej działalności człowieka mogą ulec nasileniu powodując znaczne straty przyrodnicze i gospodarcze. Jedną z głównych konsekwencji procesów erozji jest obniżenie zawartości i jakości próchnicy w glebie, co zmniejsza jej zdolność do sklejania cząstek mineralnych oraz tworzenia trwałej i stabilnej struktury gleby. Powoduje to wzrost gęstości objętościowej warstwy ornej gleby, zmniejszenie jej porowatości, przewodnictwa wodnego i retencji wodnej. Wraz z nasileniem procesów erozji następuje

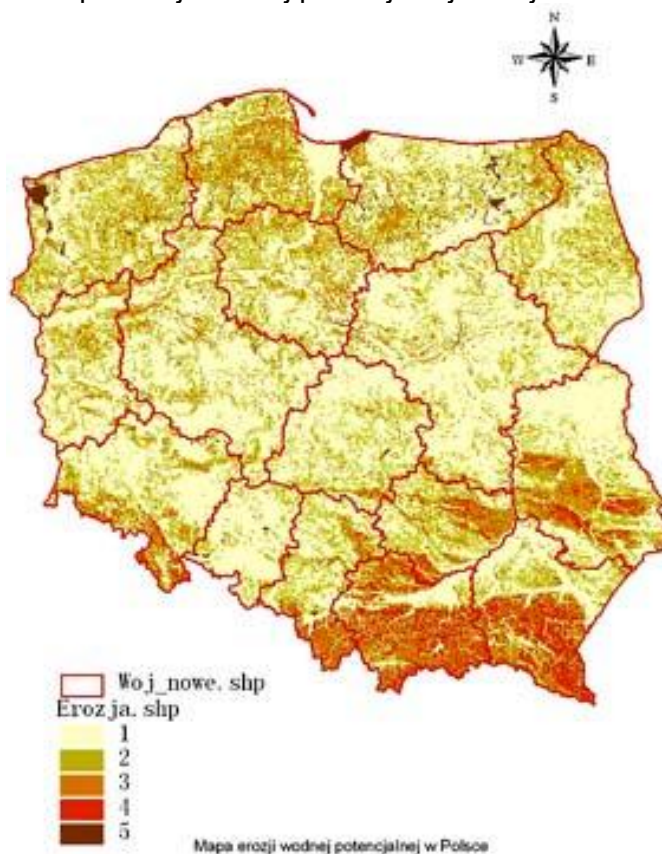
wzrost podatności gleby na zagęszczenie i natężenie spływów powierzchniowych oraz wzrost zaskorupiania gleby.

Należy podkreślić, że zagrożenia środowiskowe związane z erozją gleb nie ograniczają się jedynie do miejsca jej występowania, ponieważ wyerodowany materiał glebowy jest przemieszczany poza pole uprawne do wód powierzchniowych, powodując ich eutrofizację i zanieczyszczenie związkami azotu i fosforu oraz pozostałościami środków ochrony roślin.

Erozja gleby jest jednym z czynników degradujących środowisko przyrodnicze, a zwłaszcza rolniczą przestrzeń produkcyjną. Jej skutki przejawiają się w niekorzystnych, przeważnie trwałych, zmianach warunków przyrodniczych (rzeźby, gleb, stosunków wodnych, naturalnej roślinności) i warunków gospodarczo-organizacyjnych (deformowanie granic pól, rozczłonkowanie gruntów, pogłębianie dróg, niszczenie urządzeń technicznych). Zmiany takie prowadzą do obniżenia potencjału produkcyjnego ziemi i walorów ekologicznych krajobrazu.

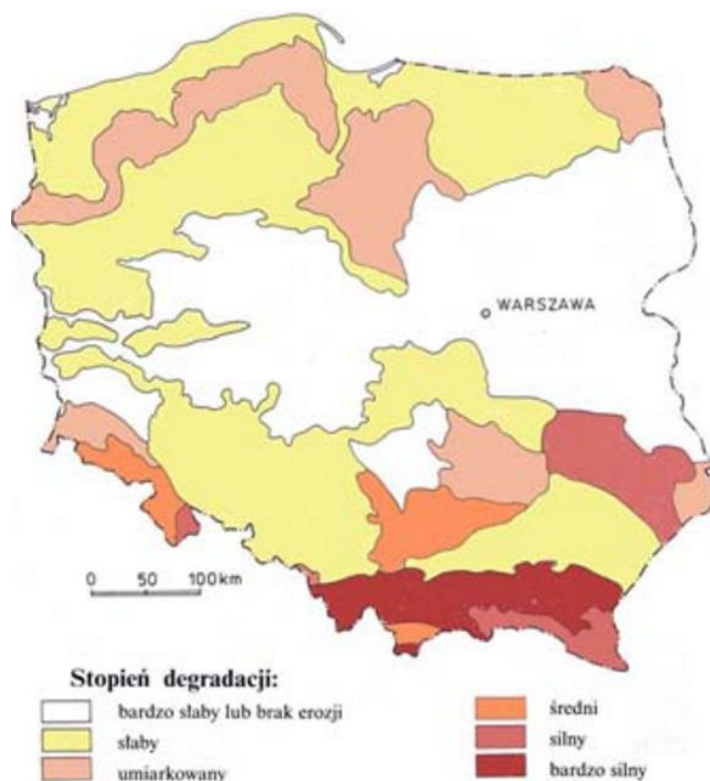
Zagrożenie erozją wodną zależy w największym stopniu od nachylenia terenu, natężenia i czasu trwania opadów atmosferycznych, rodzaju podłoża i obecności szaty roślinnej. Zgodnie z danymi IUNG w Puławach na terenie Gminy Jedwabne występuje pewne zagrożenie słabą erozją wodną oraz obszary o słabym stopniu degradacji (rysunki 26 i 27).

Rysunek 26. Mapa erozji wodnej potencjalnej w województwie podlaskim

Źródło: <http://www.erozja.iung.pulawy.pl>

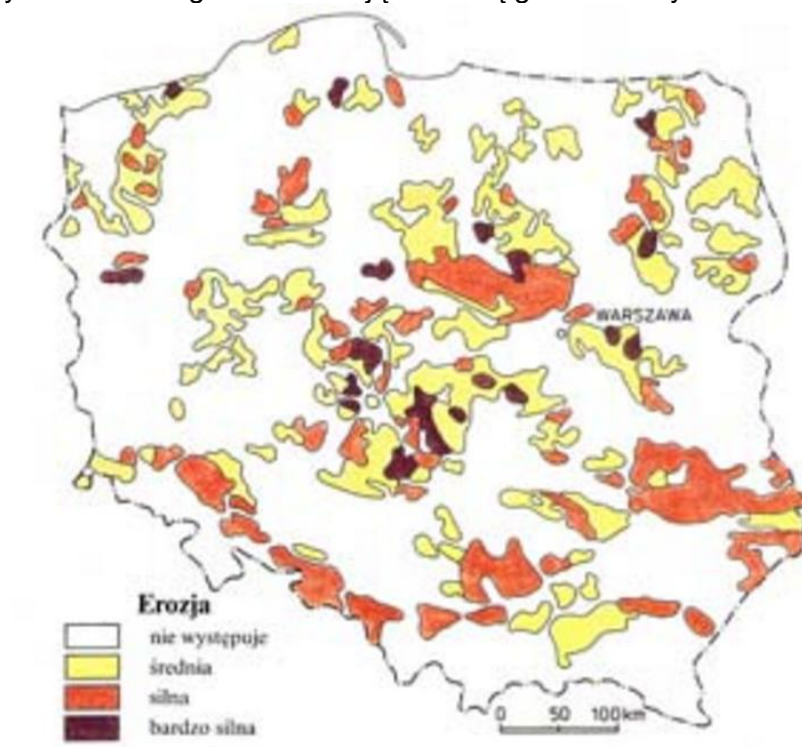
Rysunek 27. Rejony o różnym stopniu degradowania erozją wodną (aktualną)

Źródło: <http://www.erozja.iung.pulawy.pl>

Istotniejszy problemem stanowi erozja wietrzna, której większe nasilenie następuje późną jesienią i na przedwiośniu oraz w bezśnieżne okresy zimy. Skutki działania erozji wietrznej obserwuje się na glebach położonych na szczytach i stokach pagórków i wzniesień. Następuje tam wywiewanie masy gleby i odsłanianie węzłów krzewienia zbóż, co powoduje zmniejszenie odporności zbóż na wymarzenie.

Rysunek 28. Zagrożenie erozją wietrzną gruntów ornych w Polsce

Źródło: <http://www.erozja.iung.pulawy.pl>

Podsumowując, zgodnie z danymi IUNG w Puławach na terenie Gminy Jedwabne występują jedynie niewielkie obszary zagrożone erozją wietrzną, a zagrożenie erozją wodną jest nieduże.

5.7.3. ANALIZA SWOT

Tabela 44. Analiza SWOT – gleby

Mocne strony	Słabe strony
– występowanie gruntów ornych klasy IIIa- IIb	– występowanie gleb o kwaśnym i bardzo kwaśnym pH,
Szanse	Zagrożenia
– transfer nowych technologii do rolnictwa zmierzających do zmniejszenia nasilenia procesów erozji	– natężenie procesów erozji na skutek niewłaściwego użytkowania gruntów; – natężenie procesów erozji na skutek następujących zmian klimatycznych

Źródło: Opracowanie własne

Wnioski

Jednym ze sprawdzonych sposobów przeciwdziałania erozji gleb jest utrzymywanie i wprowadzanie nowych zadrzewień śródpolnych. Do podstawowych funkcji zadrzewień zalicza się:

- funkcje wodochronne - zadrzewienia pozytywnie wpływają na retencję wodną i czystość wód, stanowią naturalne bariery geochemiczne ograniczające rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń obszarowych;
- funkcje antyerozyjne związane z zapobieganiem lub ograniczaniem zjawisk erozji wodnej i wietrznej w efekcie wyhamowywania przez zadrzewienia prędkości wiatru oraz ograniczania powierzchniowych spływów wód roztopowych i opadowych;
- funkcje refugium i korytarzy ekologicznych związane z ochroną zasobów przyrody żywej i zachowaniem bioróżnorodności na obszarach wiejskich;
- funkcje ochronne względem upraw rolnych związane z pozytywnym oddziaływaniem zadrzewień na mikroklimat pól uprawnych;
- funkcje izolacyjne obiektów uciążliwych (np. zadrzewienia przy trasach komunikacyjnych czy w otoczeniu składowisk odpadów);
- funkcje rekreacyjno-zdrowotne, dydaktyczne, naukowo-poznawcze i estetyczno-inspiracyjne;
- funkcje produkcyjne drewna oraz surowców i użytków nieдрzewnych.

W celu zapobiegania występowania procesów erozyjnych na terenie Gminy Jedwabne konieczne jest podejmowanie działań mających na celu promocję rolnictwa ekologicznego (zmniejszenia wykorzystania środków ochrony roślin) oraz zadrzewień śródpolnych. Warto również zwrócić uwagę na pozytywne efekty stosowania międzyplonów oraz prowadzić akcje edukacyjne dotyczące negatywnych skutków zaorywania pól.

5.8. ZASOBY GEOLOGICZNE

5.8.1. STAN AKTUALNY

Złoża zasobów geologicznych

Zgodnie z danymi wynikającymi z „Bilansu zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31.12.2023 r.” na terenie Gminy Jedwabne występują złoża piasku i żwiru. Teren gminy jest nie więc jest zasobny w różnorodne surowce mineralne. Konieczne jest podejmowanie działań mających na celu efektywne ich wykorzystanie w razie takiej potrzeby oraz przede wszystkim ochronę dostępnych zasobów dla przyszłych pokoleń.

Tabela 45. Złóża zasobów geologicznych, 2023 r.

Lp.	Nazwa złoża	Stan zagospodarowania złoża	Zasoby geologiczne bilansowe	Zasoby przemysłowe	Wydobycie
Złóża piasku i żwiru – tys. t					
1	Jedwabne*	Z	403	-	-
2	Jedwabne 5	E	98	-	33
3	Jedwabne II*	R	6.395	-	-
4	Kaimy 3*	T	173	-	-
5	Kaimy IV*	E	2 335	2 355	52
6	Kaimy V	R	643	-	-
7	Kaimy VI*	R	85	-	-
8	Kucze Małe	Z	51	-	-
9	Orlikowo	R	493	-	-

Objaśnienia do tabeli:

*złoża zawierające piasek ze żwirem

Z - złożo, z którego wydobyte zostało zaniechane

R – złożo o zasobach rozpoznanych szczegółowo

E - złożo eksploatowane

T – złożo zagospodarowane, eksploatowane okresowo

Źródło: Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31.12.2023 r.

5.8.2. PRESJE

Do naturalnych zagrożeń zasobów geologicznych w postaci piasków i żwirów, podobnie jak w przypadku gleb, zalicza się procesy erozji wietrznej (deflacja) i wodnej (wymywanie, splukiwanie).

5.8.3. ANALIZA SWOT

Tabela 46. Analiza SWOT – zasoby geologiczne

Mocne strony	Słabe strony
– występowanie złóż zasobów geologicznych (piasek i żwir)	– mała różnorodność złóż zasobów geologicznych, – stosunkowo nieduża liczba złóż geologicznych
Szanse	Zagrożenia
– podejmowanie przez Gminę Jedwabne i gminy sąsiednie działań zmierzających do zmniejszenia procesów erozyjnych	– natężenie procesów erozji na skutek niewłaściwego użytkowania zasobów; – natężenie procesów erozji na skutek następujących zmian klimatycznych

Źródło: Opracowanie własne

Wnioski

Zgodnie z obowiązującymi przepisami ochrona złóż kopalin polega na tym, że podejmujący eksploatację złóż kopalin bądź prowadzący tę eksploatację jest obowiązany przedsięwziąć środki niezbędne do ochrony zasobów złoża. Ma również obowiązek ochrony powierzchni ziemi oraz wód powierzchniowych i podziemnych, sukcesywnie prowadzić rekultywację terenów poeksploatacyjnych oraz przywracać do właściwego stanu inne elementy przyrodnicze.

Na terenie Gminy Jedwabne znajdują się złoża kopalin, z tego powodu konieczne jest podejmowanie przez władze gminy działań mających na celu zapobieganie ich nielegalnej eksploatacji (szczególnie, że ich zasób nie jest szczególnie duży), która mogłaby doprowadzić między innymi do pogorszenia stanu środowiska na tych obszarach. Obecna ilość złóż przede wszystkim wymaga szczególnej ochrony przed nieprzemyślanym ich wykorzystaniem.

5.9. GOSPODARKA WODNO – ŚCIEKOWA

5.9.1. STAN AKTUALNY

5.9.1.1. ZAOPATRZENIE W WODĘ

Ujęcia wody

Na terenie gminy znajdują się następujące stacje uzdatniania wody:

1. Stacja uzdatniania wody w Orlikowie.
2. Stacja wodociągowa ul. Przytulska w Jedwabnem.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Łomży po dokonaniu analizy sprawozdań z badań laboratoryjnych próbki wody pobranej ramach kontroli wewnętrznej:

- w dniu 06.02.2025 r. z wodociągu Orlikowo w SUW Orlikowo (woda podawana z sieci) i z wodociągu Jedwabne w budynku Przestrzele 9 (woda z sieci) stwierdził przydatność wody do spożycia w zakresie badanych parametrów;
- w dniu 20.03.2025 r. z wodociągu Orlikowo – Pawelki 6 (woda z sieci) stwierdził przydatność wody do spożycia w zakresie badanych parametrów;
- w dniu 02.04.2025 r. z wodociągu Jedwabne – Ośrodek Zdrowia w Jedwabnem, ul. Łomżyńska 23, 18-420 Jedwabne (woda z sieci) stwierdził przydatność wody do spożycia w zakresie badanych parametrów;

Wodociąg

Na terenie Gminy Jedwabne w 2023 r. – według danych GUS – 57,3% ludności korzystało z wodociągów. W tymże roku zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca wynosiło 21,4 m³. Długość eksploatowanej sieci wodociągowej wynosiła 112,3 km. 61,0% budynków było podłączonych do sieci wodociągowej.

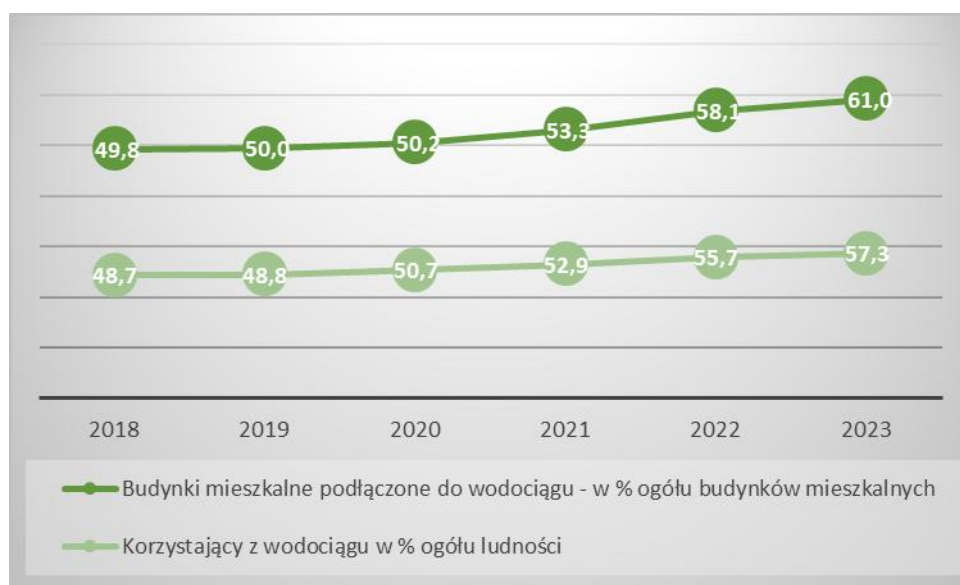
Tabela 47. Stan zaopatrzenia w wodę – wodociąg

	Jedn. miary	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Wodociągi								
długość eksploatowanej sieci wodociągowej (rozdzielczej i przesyłowej)	km	-	-	80,2	91,9	104,5	112,3	b.d.
długość czynnej sieci rozdzielczej	km	80,2	80,2	80,2	91,9	-	-	b.d.
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	770	775	788	840	918	969	b.d.
awarie sieci wodociągowej	szt.	8	6	5	10	5	7	b.d.
woda dostarczona	dam ³	-	-	114,9	111,0	116,6	125,3	b.d.
woda dostarczona gospodarstwom domowym	dam ³	90,4	85,9	93,0	94,3	96,0	104,8	b.d.
zdroje uliczne	szt.	-	-	1	1	1	0	b.d.
zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca	m ³	17,0	16,2	18,3	18,9	19,4	21,4	b.d.
zużycie wody w gospodarstwach domowych w miastach na 1 mieszkańca	m ³	15,2	14,6	40,6	38,7	19,3	23,8	b.d.
zużycie wody w gospodarstwach domowych na wsi na 1 mieszkańca	m ³	17,8	16,9	7,0	8,7	19,5	20,1	b.d.

	Jedn. miary	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
ludność korzystająca z sieci wodociągowej w miastach	osoba	1 311	1 298	1 374	1 369	1 368	1 355	b.d.
ludność korzystająca z sieci wodociągowej	osoba	2 597	2 585	2 553	2 630	2 740	2 793	b.d.
ludność korzystająca z sieci wodociągowej na wsi	osoba	-	-	1 179	1 261	1 372	1 438	b.d.
Budynki mieszkalne podłączone do infrastruktury technicznej - w % ogółu budynków mieszkalnych								
wodociąg	%	49,8	50,0	50,2	53,3	58,1	61,0	b.d.
Woda dostarczona do wodociągu na terenie gminy w czasie doby w badanym roku								
woda dostarczana do wodociągu	dam ³	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	b.d.
Korzystający z instalacji w % ogółu ludności								
wodociąg	%	48,7	48,8	50,7	52,9	55,7	57,3	b.d.
Budynki mieszkalne podłączone do infrastruktury technicznej - w % ogółu budynków mieszkalnych								
wodociąg	%	49,8	50,0	50,2	53,3	58,1	61,0	b.d.

Źródło: Dane GUS, dane zgodne z aktualizacją z 27.03.2025 r.

Wykres 11. Budynki mieszkalne podłączone do sieci wodociągowej - w % ogółu budynków mieszkalnych i korzystający z wodociągu w % ogółu ludności

Źródło: Dane GUS, dane zgodne z aktualizacją z 27.03.2025 r.

Niedobory w sieci wodociągowej występują w miejscowościach: Kajetanowo, Kamianki i Pieńki Borowe.

5.9.1.2. ODPROWADZANIE ŚCIEKÓW, KANALIZACJA

Teren Gminy Jedwabne jest częściowo skanalizowany. Pozostałe ścieki komunalne z terenu gminy oczyszczane są w instalacjach przydomowych lub przechowywane w zbiornikach bezodpływowych.

W 2023 r. (zgodnie z danymi GUS, dane za 2024 r. w tym zakresie w czasie tworzenia dokumentu były jeszcze niedostępne) długość czynnej sieci kanalizacyjnej wynosiła 8,2 km. Istniało 345 przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. 24,5% mieszkańców korzystało z tej sieci. 21,8% budynków było podłączonych do niej.

Tabela 48. Kanalizacja

	Jedn. miary	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kanalizacja								
długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	8,1	8,1	8,1	8,2	8,2	8,2	b.d.
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	332	333	338	338	343	345	b.d.
awarie sieci kanalizacyjnej	szt.	1	7	9	2	3	8	b.d.
ścieki bytowe odprowadzone siecią kanalizacyjną	dam ³	33,1	41,2	54,6	47,0	47,0	60,6	b.d.
ścieki oczyszczane odprowadzone	dam ³	29,0	4,0	52,0	43,0	44,0	56,0	b.d.
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w miastach	osoba	1 153	1 142	1 211	1 205	1 206	1 196	b.d.
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	osoba	1 153	1 142	1 211	1 205	1 206	1 196	b.d.
Korzystający z instalacji w % ogółu ludności								
kanalizacja	%	21,6	21,6	24,1	24,2	24,5	24,5	b.d.
Budynki mieszkalne podłączone do infrastruktury technicznej - w % ogółu budynków mieszkalnych								
kanalizacja	%	21,4	21,5	21,5	21,4	21,6	21,8	b.d.

Źródło: Dane GUS, dane zgodne z aktualizacją z 27.03.2025 r.

Wykres 12. Budynki mieszkalne podłączone do kanalizacji - w % ogółu budynków mieszkalnych oraz korzystający z kanalizacji w % ogółu ludności

Źródło: Dane GUS, dane zgodne z aktualizacją z 27.03.2025 r.

W 2023 roku, według danych GUS, na terenie gminy istniało 607 zbiorników bezodpływowych, 75 oczyszczalni przydomowych i 1 stacja zlewna. Liczba stacji zlewnych nie zmieniała się w analizowanych latach. W przypadku zbiorników bezodpływowych ich liczba wzrosła w 2019 r. i w 2023 r. Podobnie sytuacja wyglądała w przypadku liczby oczyszczalni przydomowych.

Tabela 49. Ścieki i nieczystości ciekłe

	Jedn. miary	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Nieczystości ciekłe								
zbiorniki bezodpływowe - stan w dniu 31 grudnia	szt.	546	547	547	547	547	607	b.d.
oczyszczalnie przydomowe - stan w dniu 31 grudnia	szt.	50	60	60	60	60	75	b.d.
stacje zlewnie - stan w dniu 31 grudnia	szt.	1	1	1	1	1	1	b.d.
nieczystości ciekłe (ścieki bytowe) odebrane w ciągu roku	m ³	3 570,0	3 945,0	4 299,0	3 654,0	2 434,2	3 752,3	b.d.
ścieki bytowe w tym przekazane do stacji zlewnej	m ³	3 570,0	3 945,0	4 299,0	3 654,0	2 434,2	3 752,3	b.d.

	Jedn. miary	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
ilość nieczystości ciekłych przekazanych do oczyszczalni ścieków lub stacji zlewnych	m ³	-	-	-	-	2 434,2	3 752,3	b.d.
Ludność korzystająca z oczyszczalni								
ogółem	osoba	1 613	1 613	1 704	1 684	1 650	1 554	b.d.
Oczyszczalnie komunalne								
biologiczne	szt.	1	1	1	1	1	1	b.d.
Ładunki zanieczyszczeń w ściekach po oczyszczeniu								
BZT5	kg/rok	613	429	1 986	940	521	1 220	b.d.
ChZT	kg/rok	2 301	1 673	5 958	4 230	3 174	4 819	b.d.
zawiesina ogólna	kg/rok	397	326	2 440	1 410	995	1 403	b.d.
Osady wytworzone w ciągu roku								
ogółem	t	4	4	3	3	3	4	b.d.
magazynowane czasowo	t	4	4	3	3	3	4	b.d.
Ścieki oczyszczane w ciągu roku								
odprowadzone ogółem	dm ³	29,0	4,0	52,0	43,0	44,0	56,0	b.d.
odprowadzane w czasie doby do kanalizacji	dm ³	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,2	b.d.
oczyszczane łącznie z wodami infiltracyjnymi i ściekami dowożonymi	dm ³	33	43	57	47	47	61	b.d.
oczyszczane razem	dm ³	29	4	52	43	44	56	b.d.
oczyszczane biologicznie i z podwyższonym usuwaniem biogenów w % ścieków ogółem	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	b.d.

Źródło: Dane GUS, dane zgodne z aktualizacją z 23.01.2025 r.

W 2023 r. na terenie Gminy Jedwabne działała 1 oczyszczalnia komunalna. Z oczyszczalni korzystało 1554 mieszkańców (byli to mieszkańcy miasta). Odprowadzono ogółem 56,0 dm³ ścieków.

5.9.1.3. ODPROWADZANIE WÓD OPADOWYCH

Gmina Jedwabne nie posiada w pełni rozbudowanego systemu kanalizacji deszczowej. Ze względu na charakter tego terenu nie jest ona potrzebna na jej całym obszarze.

Na terenie omawianej jednostki samorządu terytorialnego najpoważniejszy problem stanowi odwodnienie dróg, przede wszystkim powiatowych i gminnych, z których wody deszczowe odprowadzane są głównie do przydrożnych rowów, stanowiąc istotne zagrożenie (szczególnie substancjami ropopochodnymi) dla czystości wód podziemnych, ale również i powierzchniowych. Należy podkreślić fakt, iż wraz z rozbudową i modernizacją lokalnych szlaków komunikacyjnych prowadzone są jednocześnie prace nad odwodnieniami tych dróg.

5.9.2. PRESJE

Zanieczyszczenia pochodzenia antropogenicznego stanowią podstawowe źródło zanieczyszczenia wód powierzchniowych oraz podziemnych. Na obszarze Gminy Jedwabne do zanieczyszczeń tych można zaliczyć:

- ścieki deszczowe spływające z dróg, placów i stacji paliw, powodujące zanieczyszczenie wód powierzchniowych głównie substancjami ropopochodnymi,
- ścieki z nieodpowiednio zabezpieczonych przydomowych zbiorników nieczystości ciekłych,
- nielegalne zrzuty ścieków bytowych na terenach wiejskich,
- spływające z pól pozostałości nawozów i oprysków oraz inne okołorolnicze odpady ciekłe.

Dla prawidłowego działania gospodarki wodno – ściekowej oprócz skupiania się na tych drugich ważnym elementem jest także sposób i ilość wykorzystywanej wody (która jest źródłem, który może się skończyć). Problemy w tym zakresie:

- zbytne wykorzystywanie wody do podlewania np. trawników, szczególnie w miesiącach letnich,
- używanie urządzeń o dużym wykorzystywaniu wody.

Zagadnieniem, który może w kolejnych latach stać się problemem z wykorzystaniem wody jest używanie wody do podlewania upraw (studnie głębinowe). Temat ten wymaga więc obserwacji, szczególnie w przypadku, gdy zmiany klimatyczne spowodują jeszcze zwiększenie zagrożenia suszą.

5.9.3. ANALIZA SWOT

Tabela 50. Analiza SWOT – gospodarka wodno - ściekowa

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – istnienie na części obszaru gminy sieci kanalizacyjnej; – wzrost ilości przydomowych oczyszczalni 	<ul style="list-style-type: none"> – niewystarczająca świadomość ekologiczna mieszkańców gminy; – niedostateczny stan systemu odprowadzania wody deszczowej; – wciąż niezadawalający poziom rozwoju sieci wodociągowej
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – rozwój sieci wodociągowej; – poprawa stanu sanitarnego wód na skutek podejmowania inwestycji przez gminy sąsiadujące; – rozbudowa sieci kanalizacyjnej (w miejscach, gdzie będzie to uzasadnione ekonomicznie) lub wzrost liczby przydomowych oczyszczalni ścieków; – modernizacja wymagających tego zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni; – zwiększenie świadomości mieszkańców na temat wpływu nieczystości ciekłych na środowisko 	<ul style="list-style-type: none"> – potrzeba zmiany źródeł wody w wyniku pogorszenia jakości wód podziemnych; – zakaz korzystania z wód powierzchniowych w wyniku pogorszenia ich jakości; – zmniejszenie zainteresowania turystów gminą w wyniku pogorszenia jakości wód; – zmniejszenie zasobów wody pitnej

Źródło: Opracowanie własne

Wnioski

Ochrona wód ma istotne znaczenie dla Gminy Jedwabne zarówno ze względu na zdrowie oraz życie mieszkańców, jak i dbałość o różnorodność gatunkową tego terenu. Z tego powodu ważne jest podejmowanie inicjatyw mających na celu utrzymanie dobrej jakości wód. Szczególne znaczenie w tym zakresie odgrywa rozwój kanalizacji sanitarnej (jeśli będzie to uzasadnione ekonomicznie) lub budowa nowoczesnych przydomowych oczyszczalni ścieków i zapewnienie ich właściwego działania (w tym ich modernizacja), które zminimalizują negatywny wpływ na środowisko związany z bytowaniem człowieka.

Ważną rolę odegra także edukacja ekologiczna mieszkańców uświadamiająca im znaczenie racjonalnego korzystania z wód (promowanie tego typu zachowań, szczególnie w kontekście nie tylko jakości, ale też ilości wód jako zasobu, który może zostać wykorzystany) oraz konieczność stosowania efektywnych rozwiązań w zakresie odprowadzania ścieków.

Negatywne skutki dla środowiska mogą mieć nie tylko nieszczelne przydomowe oczyszczalnie ścieków czy zbiorniki bezodpływowe, ale także ich opróżnianie niezgodnie z obowiązującymi przepisami prawa o czym warto przypominać mieszkańcom oraz umożliwiać im „przyjazne dla ich portfeli” rozwiązania, które są bardziej przyjazne dla środowiska.

Na terenie gminy istnieje potrzeba zwiększenia poziomu zwodociągowania, który obecnie nie znajduje się na zadowalającym poziomie.

5.10. GOSPODARKA ODPADAMI I ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW

5.10.1. STAN AKTUALNY

Na terenie Gminy Jedwabne źródłami wytwarzanych odpadów są:

- podmioty prowadzące działalność gospodarczą,
- gospodarstwa domowe, w których powstają także odpady wielkogabarytowe czy niebezpieczne,
- obiekty infrastruktury społecznej i komunalnej,
- obszary ogrodów, parków, cmentarzy czy targowisk itp.,
- ulice i place.

Ilość wytwarzanych odpadów komunalnych, wskaźnik ich nagromadzenia, jak również ich struktura oraz skład są uzależnione od różnych uwarunkowań lokalnych. Należą do nich: poziom rozwoju gospodarczego obszaru, zamożność społeczeństwa, rodzaj zabudowy mieszkalnej, sposób gospodarowania zasobami, przyzwyczajenia w konsumpcji dóbr materialnych, a także cechy charakterologiczne mieszkańców i ich podatność na edukację ekologiczną.

Zgodnie z danymi GUS – w 2023 roku na terenie Gminy Jedwabne wytworzono 1 221,44 t odpadów, z czego 320,02 t odpadów stanowiły te zebrane selektywnie. Odpadów zmieszanych zebrano 901,42 t. Na jednego mieszkańca przypadało więc 184,0 kg odpadów zmieszanych. W 2023 r. zlikwidowano 1 dzikie wysypisko (odpady komunalne zebrane podczas likwidacji: 1,8 t). Zgodnie z danymi gminy w 2024 r. na terenie omawianej jednostki samorządu terytorialnego brak było zlokalizowanego dzikiego wysypiska.

Odpady zebrane selektywnie w latach 2018 – 2023 stanowiły poniżej 30% ogółu odpadów co powoduje, że w tym zakresie istnieje potrzeba zadbania by wskaźnik ten był wyższy.

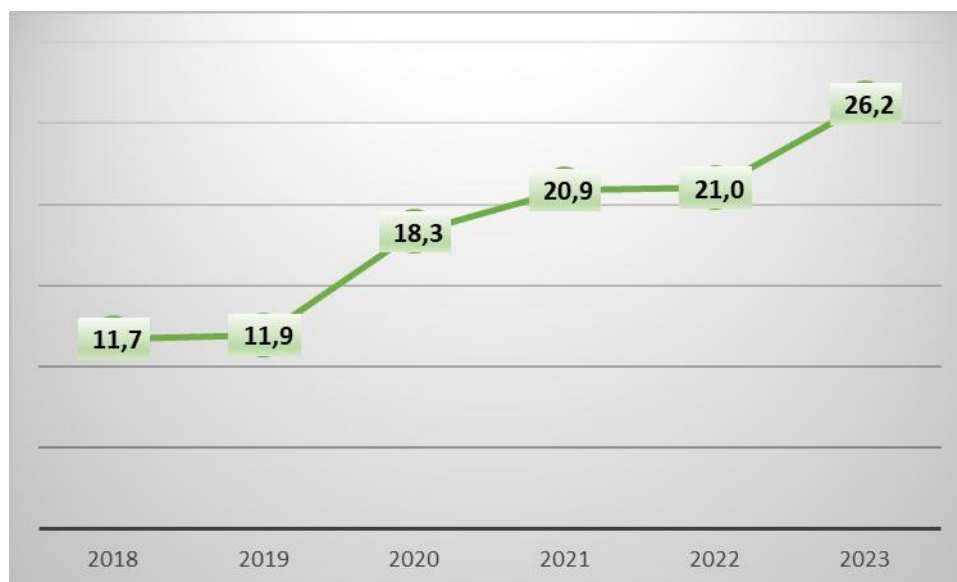
Tabela 51. Odpady komunalne

	Jedn. miary	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Odpady komunalne wytworzone w ciągu roku								
ogółem	t	1 215,37	1 271,53	1 219,37	1 179,51	1 041,14	1 221,44	b.d.
ogółem w tys. ton	tys. t	1,22	1,27	1,22	1,18	1,04	1,22	b.d.
z gospodarstw domowych	t	1 115,37	1 119,58	1 027,19	985,19	891,76	983,07	b.d.

	Jedn. miary	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji)	t	100,00	151,95	192,18	194,32	149,38	238,37	b.d.
Odpady zebrane selektywnie w ciągu roku								
ogółem	t	142,65	151,13	223,47	245,95	218,38	320,02	b.d.
z gospodarstw domowych	t	136,87	145,36	220,09	245,25	216,48	313,71	b.d.
z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji)	t	5,78	5,77	3,38	0,70	1,90	6,31	b.d.
Zmieszane odpady zebrane w ciągu roku								
ogółem	t	1 072,72	1 120,40	995,90	933,56	822,76	901,42	b.d.
ogółem na 1 mieszkańca	kg	202,1	211,4	196,0	187,0	166,3	184,0	b.d.
z gospodarstw domowych	t	978,50	974,22	807,10	739,94	675,28	669,36	b.d.
odpady z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca	kg	184,3	183,8	158,9	148,2	136,5	136,6	b.d.
jednostki odbierające odpady w badanym roku wg obszaru działalności	szt.	3	3	3	2	3	3	b.d.
z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji)	t	94,22	146,18	188,80	193,62	147,48	232,06	b.d.
Czystość								
punkty selektywnego zbierania odpadów komunalnych - stan w dniu 31 grudnia	szt.	1	1	1	1	1	1	b.d.

Źródło: Dane GUS, dane zgodne z aktualizacją z 23.01.2025 r.

Wykres 13. Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów

Źródło: Dane GUS, dane zgodne z aktualizacją z 23.01.2025 r.

Zgodnie z „Analizą stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie Gminy Jedwabne za 2024 rok” w 2024 roku w celu wykonania obowiązku związanego z odbiorem, transportem i zagospodarowaniem odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkałych gmina podpisała umowę in house na Odbiór i transport odpadów komunalnych pochodzących z nieruchomości położonych na terenie Gminy Jedwabne oraz gromadzonych w Punkcie Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych w Jedwabnem z Przedsiębiorstwem Gospodarki Komunalnej w Jedwabnem od dnia 01.01.2024 r. do dnia 31.12.2024 r. Natomiast usługę zagospodarowania odpadów komunalnych pochodzących z zabudowy zamieszkałej Gminy Jedwabne świadczyło konsorcjum firm: MPK Sp. z o. o. — lider konsorcjum, ul. Kołobrzeska 5, 07-401 Ostrołęka i MPK PURE HOME Sp. z o. o. członek konsorcjum, ul. Aleja Niepodległości 124 lokal 18, 02-577 Warszawa. Zakres zadania dotyczył wszystkich nieruchomości zamieszkałych, które znajdują się na terenie Gminy Jedwabne.

Na terenie gminy funkcjonuje Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) mieszczący się przy ul. Mickiewicza 4, 18-420 Jedwabne. Punkt został wyposażony w pojemniki do gromadzenia odpadów. Punkt czynny jest od poniedziałku do piątku w godzinach od 8:00 do 15:00 oraz w sobotę w godz. od 9:00 do 13:00. Warunkiem bezpłatnego przyjęcia odpadów jest okazanie dokumentu potwierdzającego miejsce zamieszkania/zameldowania na terenie Gminy Jedwabne. Dodatkowo prowadzący PSZOK może zażądać dokumentu potwierdzającego uiszczenie na rzecz Urzędu Miejskiego w Jedwabnem, opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi. Do Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych można również własnym transportem i na własny koszt, bezpłatnie przekazywać zebrane w sposób selektywny odpady komunalne ze szkła, papieru,

metal, tworzywa sztuczne i opakowania materiałowe, przeterminowane leki, chemikalia, odpady niekwalifikujące się do odpadów medycznych powstałych w gospodarstwie domowym w wyniku przyjmowania produktów leczniczych w formie iniekcji i prowadzenia monitoringu poziomu substancji we krwi, w szczególności igieł i strzykawek, zużyte baterie i akumulatory, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, meble i inne odpady wielkogabarytowe, zużyte opony, odpady budowlane i rozbiórkowe, odpady tekstyliów i odzieży a także odpady ulegające biodegradacji ze szczególnym uwzględnieniem bioodpadów w tym odpadów opakowaniowych ulegających biodegradacji i odpadów zielonych w przypadku, gdy pozbycie się tych odpadów jest konieczne poza harmonogramem odbioru odpadów.

Do selektywnego gromadzenia odpadów w zabudowie zagrodowej i jednorodzinnej służą pojemniki oraz worki o ujednoliconych kolorach, natomiast w zabudowie wielorodzinnej pojemniki (kontenery) do selektywnej zbiórki odpadów.

W gminie obowiązuje Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Jedwabne, który został przyjęty uchwałą nr L/371/23 z dnia 28 listopada 2023 (Dz. Urz. Woj. Podlaskiego z 2023 r., poz. 6181).

5.10.2. PRESJE

Wytwarzanie odpadów komunalnych i przemysłowych może wpływać na stan środowiska naturalnego. Na terenie Gminy Jedwabne wytwarzane są przede wszystkim odpady komunalne. W celu sprawnego zagospodarowania powstających odpadów konieczne jest kontynuowanie działań związanych z organizacją efektywnego systemu ich wywożenia i zagospodarowania.

Ostatnia inwentaryzacja azbestu i wyrobów azbestowych na terenie gminy została dokonana w 2015 r. W latach 2020-2024 zebrano 1015,545 Mg wyrobów zawierających azbest. Odebrane w latach 2020-2024 wyroby zawierające azbest zostały zebrane, załadowane i przetransportowane w przeznaczone do tego celu miejsc unieszkodliwienia, które jest zarządzane przez instytucję działającą w sposób legalny i uprawnioną do przyjmowania i unieszkodliwiania tego typu odpadów (składowisko odpadów) przez uprawnione do tego firmy wyłonione w przeprowadzonych postępowaniach zgodnie z ustawą prawo zamówień publicznych.

Na terenie gminy obowiązuje „Plan ochrony przed szkodliwością azbestu i program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Miasta i Gminy Jedwabne na lata 2006-2032”.

Zgodnie z danymi zaprezentowanymi w Bazie Azbestowej sytuacja dotycząca azbestu i wyrobów azbestowych na terenie gminy wygląda następująco (dane z bazy pozyskane: 07.05.2025 r.):

Zinwentaryzowane:

- razem: 9 003 024 kg,
- osoby fizyczne: 8 933 663 kg,
- osoby prawne: 69 360 kg,

Unieszkodliwione:

- razem: 1 981 023 kg,
- osoby fizyczne: 1 953 812 kg,
- osoby prawne: 27 210 kg.

Pozostałe do unieszkodliwienia:

- razem: 7 022 001 kg,
- osoby fizyczne: 6 979 851 kg,
- osoby prawne: 42 150 kg.

Zgodnie z „Raportem o stanie Gminy Jedwabne za 2023” w tymże roku w celu polepszenia warunków środowiskowych, w których żyją mieszkańcy gmina podjęła następujące działania:

- zachęcano mieszkańców gminy do gromadzenia odpadów komunalnych w sposób selektywny,
- zrealizowano działanie polegające na „Usuwanie odpadów z folii rolniczych, siatki i sznurka do owijania balotów, opakowań po nawozach i typu Big Bag” w ramach dotacji z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. W wyniku realizacji przedsięwzięcia odebrano odpad z 279 gospodarstw i osiągnięto efekt ekologiczny w postaci poddania odzyskowi 273,869 Mg ww. odpadów.

5.10.3. ANALIZA SWOT

Tabela 52. Analiza SWOT – gospodarka odpadami

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – funkcjonujący Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych; – objęcie mieszkańców gminy systemem odbioru odpadów; – obowiązywanie programu usuwania azbestu 	<ul style="list-style-type: none"> – niedostateczny poziom wiedzy mieszkańców w zakresie wpływu różnych odpadów na środowisko; – pojawianie się w niektórych latach dzikich wysypisk
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – wzrost świadomości mieszkańców i wybór produktów bardziej przyjaznych środowisku (np. z recyklingu, w opakowaniach z materiałów wielokrotnego użytku) 	<ul style="list-style-type: none"> – zmiany prawne powodujące konieczność dokonania zmian w obowiązującym systemie zbierania i unieszkodliwiania odpadów;

	<ul style="list-style-type: none"> – podniesienie opłat za gospodarowanie odpadami i/lub wprowadzenie dodatkowych opłat za odbiór jakiegoś rodzaju odpadów do tej pory wliczonego do ogólnej comiesięcznej opłaty; – ograniczenie zewnętrznego finansowania usuwania azbestu
--	--

Źródło: Opracowanie własne

Wnioski

Największym możliwym zagrożeniem w tym zakresie są zmiany prawa wymagające przekształcenia dotychczasowego sposobu zbierania i unieszkodliwiania odpadów, jak również ograniczenie dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania usuwania azbestu i wyrobów azbestowych. Negatywne skutki na różnych poziomach może także przynieść zwiększenie opłat za gospodarowanie odpadami czy to w sposób bezpośredni jako ogólne zwiększenie comiesięcznych opłat czy to poprzez wprowadzenie dodatkowych opłat za usługi związane z gospodarką odpadami, które do tej pory znajdowały się w opłacie ogólnej – wiązać się to może ze zwiększeniem zagrożenia występowania tak zwanych „dzikich wysypisk”.

By zmniejszyć potencjalne zagrożenia i wpłynąć na dotychczasowe słabe strony warto prowadzić kampanie informacyjne np. w szkołach dotyczących właściwego segregowania odpadów i ich wpływu na środowisko naturalne oraz mających wpływ na wzrost świadomości podczas zakupów (podnoszących świadomość mieszkańców gminy jako konsumentów).

6. CELE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA

6.1. CEL NADRZĘDNY PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY JEDWABNE

**ROZPOWSZECZENIE ZASAD GOSPODARKI O OBIEGU ZAMKNIĘTYM
I ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU
DLA ZAPEWNIENIA JAK NAJLEPSZEGO STANU ŚRODOWISKA I WYSOKIEGO
POZIOMU ŻYCIA MIESZKAŃCÓW GMINY ORAZ WPROWADZENIA MODELU
REGENERACYJNEGO WZROSTU I NEUTRALNOŚCI KLIMATYCZNEJ**

6.2. PRIORYTETY EKOLOGICZNE

Priorytety ekologiczne dla Gminy Jedwabne sprecyzowano na podstawie diagnozy stanu oraz zagrożeń środowiska, a także założeń polityki ekologicznej Polski, województwa podlaskiego oraz powiatu łomżyńskiego.

PRIORYTETY EKOLOGICZNE DLA GMINY JEDWABNE:

- Optymalizacja gospodarki wodno-ściekowej;
- Ochrona powietrza atmosferycznego;
- Ochrona wód (powierzchniowych i podziemnych);
- Ochrona powierzchni ziemi;
- Ochrona przed hałasem;
- Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym;
- Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu;
- Przeciwdziałanie awariom;
- Stopniowe ograniczenie emisji gazów cieplarnianych oraz wzmocnienie ich pochłaniania przez naturalne pochłaniacze;
- Efektywna gospodarka odpadami;
- Promowanie regeneracyjnego systemu gospodarczego;
- Rozwój zielonej i niebieskiej infrastruktury;
- Edukacja ekologiczna.

Oprócz konieczności zapewnienia spójności z dokumentami strategicznymi, wyznaczając priorytety ekologiczne, a następnie cele i zadania w zakresie polityki ekologicznej gminy, kierowano się także następującymi zasadami:

- „eliminacji największych problemów”;
- zapobiegania potencjalnym problemom;
- przygotowania na potencjalne zagrożenia;
- oszczędnego i rozsądnego korzystania z zasobów naturalnych;
- „zanieczyszczający płaci”;
- odpowiedzialności za prowadzone działania;
- skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej.

6.3. CELE PROGRAMU, ZADANIA I ICH FINANSOWANIE

W niniejszym rozdziale zaprezentowano cele i kierunki interwencji Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Jedwabne w poszczególnych obszarach. Zgodnie z obecnie skonkretyzowanymi planami gminy, do poszczególnych kierunków interwencji sformułowano zadania oraz określono terminy ich realizacji.

Tabela 53. Planowane inwestycje

Nazwa planowanego działania – zadanie	Termin realizacji	Źródła finansowania (środki własne/ dofinansowanie)
Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w Jedwabnem	2025-2030	Budżet gminy/ środki UE
Termomodernizacja Szkoły Podstawowej w Jedwabnem	2025-2030	Budżet gminy/ środki UE
Remont i termomodernizacja mieszkań komunalnych w Jedwabnem	2025-2030	Budżet gminy/ środki UE
Remont, przebudowa, termomodernizacja i wyposażenie remiz strażackich na terenie gminy	2025-2030	Budżet gminy/ środki UE
Remont, przebudowa, termomodernizacja i wyposażenie świetlic wiejskich w miejscowościach na terenie gminy	2025-2030	Budżet gminy/ środki UE
Wymiana źródeł ogrzewania u mieszkańców gminy	2025-2030	Budżet gminy/ środki UE /wkład własny mieszkańców
Montaż kolektorów słonecznych wśród mieszkańców gminy	2025-2030	Budżet gminy/ środki UE /wkład własny mieszkańców
Montaż ogniw fotowoltaicznych wśród mieszkańców gminy	2025-2030	Budżet gminy/ środki UE /wkład własny mieszkańców
Rozbudowa i modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie gminy	2025-2030	Budżet gminy/ środki UE
Przebudowa dróg gminnych	2025-2030	Budżet gminy/ środki programu rządowego/środki UE
Budowa, modernizacja i przebudowa miejsc parkingowych szczególnie przy obiektach użyteczności publicznej, turystycznej	2025-2030	Budżet gminy/ środki programu rządowego
Zakup nowych ekologicznych autobusów szkolnych	2025-2030	Budżet gminy/ środki UE
Budowie sieci wodociągowej na terenie Gminy Jedwabne (dokumentacja i wykonanie)	2025-2030	Budżet gminy/ środki UE/ środki programów rządowych
Budowie sieci kanalizacyjnej w Jedwabnem	2025-2030	Budżet gminy/ środki UE/programów rządowych
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy	2025-2030	Budżet gminy/ środki UE
Wytyczenie nowych szlaków turystycznych nad Biebrzą	2025-2030	Budżet gminy/ środki UE
Termomodernizacja i modernizacja budynku Urzędu Miejskiego w Jedwabnem	2025-2030	Budżet gminy/ środki UE

Źródło: dane Gminy Jedwabne

Przy realizacji zakładanych zadań mogą wystąpić następujące ryzyka:

- zwiększenia kosztów inwestycji,
- nieotrzymania dofinansowania/wsparcia bądź uzyskanie mniejszej kwoty niż zaplanowana,
- wydłużenie prac budowlanych/czasu realizacji,
- problem z wyłonieniem wykonawcy,
- zmiany prawa krajowego w trakcie realizacji Programu, skutkujące np. brakiem konieczności realizacji niektórych zadań lub zmianą kompetencji organów,
- nagłe zjawiska pogodowe utrudniające prace i powodujące potrzebę przeprowadzenia dodatkowych działań,
- występowanie sytuacji destabilizujących sytuację gminy i kraju.

Tabela 54. Cele, kierunki interwencji oraz zadania

Obszar interwencji	Cel	Kierunek Interwencji	Podmiot odpowiedzialny	Nazwa zadania	Termin realizacji
Gospodarka wodno-ściekowa	Ograniczenie zrzutu nieoczyszczonych ścieków komunalnych do gruntu, wód powierzchniowych i podziemnych	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	Gmina Jedwabne	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy	2025-2030
			mieszkańcy		
		Rozbudowa oraz modernizacja oczyszczalni ścieków	Gmina Jedwabne		
		Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej	Gmina Jedwabne	Budowie sieci kanalizacyjnej w Jedwabnem	2025-2030
		Budowa i modernizacja kanalizacji deszczowej	Gmina Jedwabne		
		Prowadzenie ewidencji przydomowych oczyszczalni ścieków w celu kontrolowania częstości i sposobów usuwania komunalnych osadów ściekowych	Gmina Jedwabne		
	Zwiększenie zasięgu oraz modernizacja infrastruktury wodociągowej	Rozbudowa oraz modernizacja sieci wodociągowej	Gmina Jedwabne	Budowie sieci wodociągowej na terenie Gminy Jedwabne (dokumentacja i wykonanie)	2025-2030
		Budowa i modernizacja gminnych urządzeń wodociągowych	Gmina Jedwabne		
	Poprawa racjonalności gospodarki wodnej	Realizacja działań edukacyjnych skierowanych do mieszkańców w zakresie racjonalnego gospodarowania zasobami wodnymi na poziomie gospodarstwa domowego	Gmina Jedwabne, szkoły		
Ochrona klimatu i jakości powietrza	Zmniejszenie skali niskiej emisji	Wykonanie termomodernizacji budynków na terenie gminy (zarówno budynków użyteczności publicznej, jak i obiektów prywatnych)	Gmina Jedwabne	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w Jedwabnem	2025-2030
			Gmina Jedwabne	Termomodernizacja Szkoły Podstawowej w Jedwabnem	2025-2030
			Gmina Jedwabne	Remont i termomodernizacja mieszkań komunalnych w Jedwabnem	2025-2030

Obszar interwencji	Cel	Kierunek Interwencji	Podmiot odpowiedzialny	Nazwa zadania	Termin realizacji
			Gmina Jedwabne	Remont, przebudowa, termomodernizacja i wyposażenie remiz strażackich na terenie gminy	2025-2030
			Gmina Jedwabne	Remont, przebudowa, termomodernizacja i wyposażenie świetlic wiejskich w miejscowościach na terenie gminy	2025-2030
			Gmina Jedwabne	Termomodernizacja i modernizacja budynku Urzędu Miejskiego w Jedwabnem	2025-2030
			Gmina Jedwabne, mieszkańcy, podmioty gospodarcze, parafie		
		Wykonanie modernizacji oświetlenia ulicznego	Gmina Jedwabne	Rozbudowa i modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie gminy	2025-2030
		Zmniejszenie zużycia energii elektrycznej	Gmina Jedwabne, mieszkańcy		
		Wymiana źródeł ogrzewania	Gmina Jedwabne, mieszkańcy	Wymiana źródeł ogrzewania u mieszkańców gminy	2025-2030
		Pozyskiwanie środków z zewnątrz na wymianę nieekologicznych pieców na nowe zapewniające poprawę jakości powietrza na terenie gminy	Gmina Jedwabne		
		Rozwój „zielono-niebieskiej” infrastruktury	Gmina Jedwabne, mieszkańcy		
	Wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii	Budowa, rozbudowa i zwiększenie mocy instalacji do wykorzystania odnawialnych źródeł energii wraz z budową magazynów energii	Gmina Jedwabne, mieszkańcy	Montaż kolektorów słonecznych wśród mieszkańców gminy	2025-2030
			Gmina Jedwabne, mieszkańcy	Montaż ogniw fotowoltaicznych wśród mieszkańców gminy	2025-2030
			Gmina Jedwabne, mieszkańcy,		

Obszar interwencji	Cel	Kierunek Interwencji	Podmiot odpowiedzialny	Nazwa zadania	Termin realizacji
			podmioty gospodarcze, parafie		
	Zwiększenie efektywności energetycznej przesyłania i przechowywania danych	Zwiększenie wykorzystania technologii bardziej efektywnych energetycznie	Gmina Jedwabne		
	Kształtowanie świadomości ekologicznej mieszkańców gminy	Prowadzenie edukacji ekologicznej w zakresie wpływu spalania paliw złej jakości oraz odpadów w paleniskach domowych na stan czystości powietrza, możliwości oszczędzania energii oraz promocji korzystania z transportu zbiorowego oraz transportu rowerowego	Gmina Jedwabne, szkoły		
	Zmniejszenie poziomu zanieczyszczeń powietrza poprzez nasadzenia lasów, promowanie hodowli zagrodowej	Nasadzenia lasów	Gmina Jedwabne, Nadleśnictwa		
		Promowanie hodowli zagrodowej	Gmina Jedwabne, szkoły		
	Poprawa jakości powietrza poprzez usprawnienie warunków ruchu drogowego na terenie gminy	Przebudowa dróg gminnych, powiatowych, wojewódzkich	Gmina Jedwabne	Przebudowa dróg gminnych	2025-2030
			Gmina Jedwabne, powiat łomżyński, województwo podlaskie		
		Wykonanie modernizacji oświetlenia ulicznego	Gmina Jedwabne	Rozbudowa i modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie gminy	2025-2030
		Budowa i organizacja tras rowerowych oraz chodników i parkingów	Gmina Jedwabne	Budowa, modernizacja i przebudowa miejsc parkingowych szczególnie przy obiektach użyteczności publicznej,	2025-2030

Obszar interwencji	Cel	Kierunek Interwencji	Podmiot odpowiedzialny	Nazwa zadania	Termin realizacji
				turystycznej	
	Poprawa jakości powietrza poprzez ograniczenie emisji z transportu	Zakup pojazdów o niskiej bądź zerowej emisji	Gmina Jedwabne	Zakup nowych ekologicznych autobusów szkolnych	2025-2030
			Gmina Jedwabne, mieszkańcy		
	Poprawa jakości powietrza poprzez ograniczenie emisji zorganizowanej	Wdrażanie systemów zarządzania środowiskowego	przedsiębiorcy		
Zagrożenia hałasem	Ograniczenie poziomu hałasem	Przebudowa dróg gminnych, powiatowych i wojewódzkich	Gmina Jedwabne	Przebudowa dróg gminnych	2025-2030
			Gmina Jedwabne, powiat łomżyński, województwo podlaskie		
		Budowa tras i chodników dla pieszych	Gmina Jedwabne, powiat łomżyński, województwo podlaskie		
		Budowa i organizacja tras rowerowych	Gmina Jedwabne, powiat łomżyński		
		Dostosowanie przedsiębiorstw do obowiązujących standardów emisji hałasem do środowiska	przedsiębiorcy		
		Zastosowanie zabezpieczeń przed nadmiernym hałasem komunikacyjnym poprzez tworzenie pasów zadrzewień oraz zmiany w inżynierii ruchu drogowego	Gmina Jedwabne, powiat łomżyński, województwo podlaskie		
	Kształtowanie przestrzeni w otoczeniu źródeł	Uwzględnianie zasad kształtowania przestrzeni w otoczeniu źródeł hałasem w ramach tworzonych dokumentów planistycznych	Gmina Jedwabne		

Obszar interwencji	Cel	Kierunek Interwencji	Podmiot odpowiedzialny	Nazwa zadania	Termin realizacji
	hałasu – planowanie przestrzenne				
	Edukacja ekologiczna mieszkańców	Edukacja ekologiczna w zakresie ochrony zdrowia i życia mieszkańców przed hałasem	Gmina Jedwabne, szkoły		
Promieniowanie elektromagnetyczne	Podniesienie komfortu życia mieszkańców gminy poprzez eliminację zagrożeń promieniowaniem elektromagnetycznym	Zapobieganie powstawaniu nowych źródeł promieniowania niejonizującego na terenach mieszkalnych	Gmina Jedwabne		
		Preferowanie mało konfliktowych lokalizacji źródeł promieniowania elektromagnetycznego	Gmina Jedwabne		
		Modernizacja sieci dystrybucyjnej i stacji transformatorowych	Firmy związane z wytwarzaniem, dystrybucją i sprzedażą energii elektrycznej		
		Uwzględnienie w dokumentach planistycznych zagadnień dotyczących pól elektromagnetycznych	Gmina Jedwabne		
Poważne awarie i zagrożenia naturalne	Zapobieganie poważnym awariom	Wspieranie służb ratowniczych w zakresie wyposażenia w specjalistyczny sprzęt	Gmina Jedwabne, jednostki OSP		
	Zmniejszanie oddziaływania susz na ekosystem	Kształtowanie struktury użytkowania terenu, w szczególności ochrona oraz zwiększanie powierzchni zalesionych	Gmina Jedwabne, mieszkańcy		
	Zwiększenie potencjału wyspecjalizowanych	Doposażenie służb ratowniczych	Gmina Jedwabne, jednostki OSP		

Obszar interwencji	Cel	Kierunek Interwencji	Podmiot odpowiedzialny	Nazwa zadania	Termin realizacji
	jednostek w zakresie usuwania skutków zdarzeń nadzwyczajnych (m.in. pożarów, osuwisk, podtopień)	Rozwijanie i modernizowanie systemy wczesnego ostrzegania i prognozowania zagrożeń	Gmina Jedwabne, jednostki OSP, Nadleśnictwa		
Zasoby przyrodnicze	Zachowanie bioróżnorodności, zwłaszcza na terenach chronionych	Opracowanie waloryzacji przyrodniczej oraz tworzenie na jej podstawie form ochrony przyrody	Gmina Jedwabne		
		Racjonalne gospodarowanie cennymi zasobami przyrodniczymi gminy	Gmina Jedwabne		
		Ochrona lasów na terenie gminy oraz tworzenie nowych obszarów leśnych poprzez zalesianie gruntów rolnych o niskiej bonitacji	Gmina Jedwabne, Nadleśnictwa		
		Promocja walorów przyrodniczych gminy	Gmina Jedwabne, Nadleśnictwa	Wytyczenie nowych szlaków turystycznych nad Biebrzą	2025-2030
		Zachowanie właściwej struktury i stanu ekosystemów i siedlisk	Gmina Jedwabne, Nadleśnictwa		
		Tworzenie sieci ścieżek przyrodniczo-dydaktycznych w obrębie obszarów przyrodniczo cennych, atrakcyjnych krajobrazowo oraz dziedzictwa kulturowego	Nadleśnictwa, podmioty zarządzające obszarami chronionymi		
		Rozwój zielonej i niebieskiej infrastruktury	Gmina Jedwabne, mieszkańcy		
	Zwiększanie świadomości ekologicznej w społeczeństwie	Prowadzenie działań edukacyjnych	Gmina Jedwabne, szkoły		
Gleby	Zwiększenie racjonalności	Wykorzystanie nieużytków na uprawy energetyczne	Właściciele gruntów rolnych		

Obszar interwencji	Cel	Kierunek Interwencji	Podmiot odpowiedzialny	Nazwa zadania	Termin realizacji
	zagospodarowania terenu	Zwiększenie skali rekultywacji gleb zdegradowanych i zdewastowanych, w celu przywrócenia im funkcji przyrodnicze, rekreacyjne lub rolnicze	Gmina Jedwabne, właściciele gruntów rolnych		
	Przywrócenie wartości biologicznych gleb	Podejmowanie działań edukacyjno – szkoleniowych służących promocji rolnictwa ekologicznego i zadrzewień śródpolnych	Gmina Jedwabne, szkoły, powiat łomżyński		
		Organizacja programów doradczych dla rolników i zainteresowanych produkcją rolniczą	Ośrodek Doradztwa Rolniczego		
		Realizacja działań w kierunku scalania i wymiany gruntów rolnych	Właściciele gruntów rolnych		
Zasoby geologiczne	Zapobieganie degradacji zasobów złóż naturalnych	Likwidowanie nielegalnej eksploatacji złóż	Gmina Jedwabne		
	Rekultywacja terenów wyeksploatowanych	Bieżąca rekultywacja wyrobisk poeksploatacyjnych prowadzona przez koncesjonariuszy	Przedsiębiorstwa posiadające koncesję na eksploatację kopalni		
		Rewitalizacja i zagospodarowanie terenów po byłych żwirowniach	Gmina Jedwabne		
Gospodarowanie wodami	Lepsze wykorzystanie zasobów wodnych, opracowanie i realizacja planów ochrony przeciwpowodziowej	Monitoring jakości wód wraz z działaniami naprawczymi	Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Gmina Jedwabne		
		Przeciwdziałanie podtopieniom i suszom	Gmina Jedwabne		
		Zwiększenie odzyskiwania i wykorzystywania deszczówki	Gmina Jedwabne, mieszkańcy		

Obszar interwencji	Cel	Kierunek Interwencji	Podmiot odpowiedzialny	Nazwa zadania	Termin realizacji
		Wdrażanie systemu powiadamiania o zagrożeniach	Gmina Jedwabne		
		Wykonanie i modernizacja zabudowy regulacyjnej potoków/rzek	Państwo Gospodarstwo Wodne Wody Polskie RZGW Białystok, Gmina Jedwabne		
		Zapewnienie ochrony naturalnych zbiorników retencyjnych, takich jak tereny podmokłe i nieuregulowane ciekły wodne poprzez wprowadzenie odpowiednich zapisów do dokumentów planistycznych	Gmina Jedwabne		
Gospodarka odpadami	Racjonalizacja gospodarki odpadami	Prowadzenie oraz wspieranie działań edukacyjno – informacyjnych promujących właściwe postępowanie z odpadami oraz zapobiegających powstawaniu odpadów	Gmina Jedwabne, szkoły		
		Kontynuacja działań w zakresie organizacji efektywnego systemu zbiórki i zagospodarowania odpadów	Gmina Jedwabne		
	Kontynuacja procesu usuwania azbestu	Kontynuacja działań związanych z usuwaniem azbestu i wyrobów zawierających azbest	Gmina Jedwabne, mieszkańcy		

Źródło: Opracowanie własne

7. SYSTEM REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA

7.1. STRUKTURA ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKIEM

Polityka ekologiczna realizowana jest na mocy wielu ustaw, wśród których najważniejsze to: Prawo ochrony środowiska, Prawo wodne, ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, ustawa o ochronie przyrody, ustawa o odpadach, Prawo geologiczne i górnicze, Prawo budowlane.

Efektywność działań w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego zależy, w znacznej mierze, od polityki i rozwiązań przyjętych na szczeblu lokalnym, od wielkości pozyskanych środków finansowych oraz od stopnia zainteresowania oraz zrozumienia ze strony społeczeństwa.

Program ochrony środowiska dla gminy jest dokumentem planowania strategicznego, formułującym cele oraz kierunki polityki ekologicznej samorządu gminnego i określającym wynikające z niej działania. Program powinien być wykorzystywany, jako instrument strategicznego zarządzania gminą w zakresie ochrony środowiska, jako podstawa tworzenia szczegółowych programów operacyjnych oraz zawierania umów oraz porozumień z innymi jednostkami administracyjnymi i podmiotami gospodarczymi.

Program ochrony środowiska powinien stanowić przesłankę konstruowania budżetu gminy i jest podstawą do ubiegania się o środki pomocowe ze źródeł krajowych i funduszy Unii Europejskiej. Program służyć będzie koordynacji szczegółowych działań związanych z ochroną środowiska w Gminie Jedwabne w latach 2025 – 2028 z perspektywą do roku 2030.

Instrumenty realizacji programu ochrony środowiska można podzielić na: prawne, finansowe, społeczne, polityczne i strukturalne.

– Instrumenty polityczne

Do najważniejszych instrumentów politycznych należy: Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności, Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego oraz Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego.

– Instrumenty prawne

Wśród instrumentów prawnych wyróżnić można:

1. Pozwolenia na wprowadzanie do środowiska substancji lub energii:
 - pozwolenia na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza,
 - pozwolenia wodno-prawne na wprowadzanie oczyszczonych ścieków do wód,
 - pozwolenia w zakresie gospodarowania odpadami,
 - decyzje określające dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku,
 - decyzje nakazujące ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko,
 - koncesje,
 - pozwolenia zintegrowane.
2. Działania kontrolne Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska i nakładanie kar za niezgodne z przepisami korzystanie ze środowiska.

Kompetencje do wydawania pozwoleń w zakresie ochrony przed zanieczyszczeniami i uciążliwościami na terenie gminy spoczywają w rękach marszałka województwa oraz starosty. Za podstawowe kryterium rozdziału kompetencji przyjmuje się skalę uciążliwości danego obiektu. Rola gminy polega na wydawaniu opinii i uzgodnień oraz wydawaniu decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach realizacji inwestycji mogących negatywnie oddziaływać na środowisko.

Szczególnym instrumentem prawnym jest pomiar stanu środowiska określany mianem monitoringu. Prowadzony on jest zarówno jako badania jakości środowiska, jak też w odniesieniu do ilości zasobów środowiskowych. Monitoring był zwykle zaliczany do instrumentów informacyjnych. Stanowił on i stanowi podstawę analiz, ocen oraz podejmowanych decyzji. Obecnie, wprowadzenie badań monitoringowych jako obowiązujących poprzez zapisy w aktach prawnych, prowadzi do zaklasyfikowania monitoringu jako instrumentu o znaczeniu prawnym. Wyniki monitoringu poszczególnych elementów środowiska na terenie Gminy Jedwabne zaprezentowano w rozdziale 5.

– Instrumenty finansowe

Do instrumentów finansowych należą przede wszystkim: opłata za gospodarcze korzystanie ze środowiska, administracyjna kara pieniężna oraz fundusze celowe i środki pochodzące z Unii Europejskiej.

– Instrumenty społeczne

Istotnym elementem skutecznego zarządzania środowiskiem jest świadomość ekologiczna społeczeństwa oraz przyjazne dla środowiska nawyki i codzienna postawa ludności,

mieszkańców danego terenu. Edukacja i informacja z komunikacją są ze sobą ściśle powiązane. Właściwa informacja przyspiesza proces edukacji. W przypadku osiągnięcia właściwego poziomu edukacji, komunikacja z grupami zadaniowymi jest łatwiejsza, a przekazywane informacje są właściwie odbierane oraz wykorzystywane.

Rzetelna informacja o stanie środowiska i działaniach na rzecz jego ochrony, a także umiejętność porozumiewania się ze społeczeństwem są niezbędne dla sukcesu realizowanej polityki ekologicznej. Gmina, przy wsparciu organizacji ekologicznych oraz placówek oświatowych i badawczych, powinna zapewnić odpowiednie wsparcie medialne, zadbać o sprzyjającą atmosferę oraz promować wyniki akcji na rzecz ochrony środowiska.

Tradycyjne instrumenty, takie jak pozwolenia oraz system opłat i kar nie spełnią całego zakresu celów oraz zadań wyznaczonych przez Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedwabne. Każda grupa zadaniowa (jednostka realizująca dane zadanie oraz wszyscy mieszkańcy) ponosi odpowiedzialność za zapewnienie czystego środowiska, zapobieganie problemom i ukierunkowanie przyszłego rozwoju. Mieszkańcy gminy powinni być informowani o zadaniach poprzez stronę internetową gminy, lokalne media, czy też poprzez środki pośrednie, takie jak pozarządowe organizacje ekologiczne.

Realizacja celów programu ochrony środowiska poprzez edukację ekologiczną jest zadaniem długotrwałym, które należy realizować w sposób ciągły w działaniach urzędu. Takie działanie w dłuższym horyzoncie czasu przynosi korzyści ekologiczne i umożliwia rozwiązanie lub złagodzenie ważnych problemów ekologicznych. Nawet wieloletnie nakłady na edukację ekologiczną i często z nią związaną profilaktykę zagrożeń są znacznie niższe, niż wynikające z ich zaniedbania, koszty likwidacji strat ekologicznych lub szybkiego wdrożenia wymagań prawnych. Jednym z najważniejszych instrumentów społecznych są kampanie informacyjno-edukacyjne.

Współpraca gminy z przedsiębiorstwami oraz włączenie się społecznych organizacji ekologicznych w proces informacyjno-edukacyjny powinny być ukierunkowane na:

- prowadzenie szkoleń dla nauczycieli, urzędników, ale również przedsiębiorców, działaczy samorządu terytorialnego oraz samych mieszkańców,
- przygotowywanie i kolportaż materiałów informacyjno-edukacyjnych dla mieszkańców,
- organizowanie różnych konkursów, wystaw i prelekcji,
- prowadzenie różnego rodzaju kampanii ekologicznych.

Działalność informacyjno-edukacyjna w szkołach - szkoły mają bardzo szerokie możliwości włączenia się w proces informacyjno-edukacyjny związany z problematyką ochrony środowiska. W tym zakresie możliwe są zarówno formy zajęć lekcyjnych, jak i pozalekcyjnych. Szkoły powinny w szczególności:

- inspirować do życia w zgodzie ze środowiskiem naturalnym,
- inicjować i korzystać z kontaktów z władzami samorządowymi oraz innymi reprezentantami społeczności lokalnej, szkołami wyższymi, jednostkami badawczymi, terenowymi ośrodkami edukacji ekologicznej oraz innymi instytucjami i organizacjami (w tym z pozarządowymi organizacjami ekologicznymi),
- uczestniczyć w krajowych i międzynarodowych programach edukacji ekologicznej,
- stale podejmować i rozszerzać zakres praktycznych działań na rzecz ochrony środowiska w szkole oraz jej otoczeniu,
- eksponować pozytywną rolę dzieci w edukacji ekologicznej dorosłych,
- prowadzić edukację ekologiczną w terenie.

Dla osiągnięcia tych celów szkoła powinna wprowadzić różne formy działań bezpośrednio skierowanych na pobudzenie świadomości także związanych z podnoszeniem poziomu wiedzy i wyrabianie umiejętności wśród dzieci i młodzieży, a pośrednio również u wszystkich mieszkańców. Spośród zalecanych form edukacyjno-oświatowych należy wymienić między innymi:

- ścieżki tematyczne w ramach przedmiotu o środowisku w nauczaniu początkowym oraz w klasach wyższych w ramach poszczególnych przedmiotów,
- badania ankietowe dzieci i młodzieży,
- rozmowy i spotkania z ciekawymi ludźmi (przedstawiciele wydziałów ochrony środowiska urzędów gmin i starostwa, przedstawiciele zakładów przemysłowych, organizacji ekologicznych, jednostek naukowo-badawczych),
- konkursy plastyczne, literackie, konkursy zbiórki surowców wtórnych i innych,
- przedstawienia teatralne o tematyce ekologicznej lub promujące właściwe podejście do środowiska naturalnego, happeningi ekologiczne,
- festyny, aukcje, pokazy,
- współpraca i wymiana doświadczeń z innymi szkołami, placówkami edukacyjnymi.

Kampania informacyjno-edukacyjna dla podmiotów gospodarczych - jest drugim ważnym kierunkiem podnoszenia świadomości ekologicznej społeczeństwa. Główny ciężar działań informacyjno-szkoleniowych dla podmiotów gospodarczych z terenu gminy powinny przejąć izby gospodarcze, izby rzemieślnicze, cechy, kongregacje kupieckie, itp. Zakres szkoleń powinien obejmować między innymi:

- zagadnienia prawne w ochronie środowiska,
- obowiązki podmiotów gospodarczych w zakresie ochrony środowiska,
- zagadnienia związane ze stosowaniem najlepszych dostępnych technik (BAT),
- zagadnienia związane z obniżaniem materiałochłonności, wodochłonności i energochłonności procesów technologicznych,
- zagadnienia związane z możliwością pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych,
- gospodarkę odpadami przemysłowymi wraz z recyklingiem odpadów.

Zdecydowana większość osób czynnych zawodowo ma bezpośredni wpływ na stan środowiska. Wynika to z mniej lub bardziej świadomych decyzji podejmowanych na każdym stanowisku pracy. Realizacja zadań związanych z ochroną środowiska w znacznej mierze zależna jest od konkretnych działań podejmowanych w zakładach pracy. Skuteczność tych działań wymaga spełnienia następujących warunków:

- wiedza o ochronie środowiska w miejscu pracy powinna być upowszechniana przez kierownictwo zakładu, specjalistyczne służby pracownicze i związki zawodowe, włączając w to program doskonalenia zawodowego kadry oraz elementy edukacji środowiskowej związanej ze specyfiką prowadzonej działalności,
- w programach szkoleniowych służb BHP w zakładach pracy, należy podjąć tematykę skutków oddziaływania zakładów na lokalne środowisko i zdrowie ludzi,
- we wszystkich działaniach promocyjnych należy zwrócić uwagę na technologie i rozwiązania przyjazne środowisku.

Kampania informacyjno-edukacyjna prowadzona przez organizacje społeczne - działania pozarządowych organizacji ekologicznych polegają głównie na:

- kształtowaniu świadomości ekologicznej osób zaangażowanych w działania społeczne,
- przybliżaniu społeczeństwu istoty i znaczenia problemów ekologicznych,
- wpływaniu na osoby i instytucje odpowiedzialne za podejmowanie decyzji dotyczących zarządzania środowiskiem,
- propagowaniu humanistycznego i kulturowego wzorca ekologii.

– **Instrumenty strukturalne**

Są to przede wszystkim strategie i programy wdrożeniowe oraz systemy zarządzania środowiskowego.

7.2. STRUKTURA ZARZĄDZANIA PROGRAMEM

Zarządzanie Programem ochrony środowiska powinno odbywać się w strukturze zadaniowo-instrumentalnej, obejmując wszystkie jednostki organizacyjne świadomie uczestniczące w jego realizacji.

Do podmiotów uczestniczących w organizacji i zarządzaniu Programem ochrony środowiska należy przede wszystkim Rada Miejska w Jedwabnem.

Do grupy podmiotów monitorujących przebieg realizacji i efekty programu należą:

- Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna, Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej, Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych,
- Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska,
- Podmioty gospodarcze (w określonym zakresie),
- Jednostki naukowo – badawcze (na zlecenia w określonym zakresie),
- Podmioty finansujące realizację zadań.

Do grupy podmiotów kształtujących społeczną obudowę Programu ochrony środowiska należą:

- lokalne media,
- szkoły (system edukacji ekologicznej),
- organizacje pozarządowe funkcjonujące na obszarze gminy.

Do grupy podmiotów bezpośrednio realizujących Program ochrony środowiska należą:

- podmioty gospodarcze realizujące zadania własne,
- samorząd gminny realizujący zadania publiczne w zakresie ochrony środowiska na swoim terenie.

Odbiorcami Programu ochrony środowiska jest społeczeństwo gminy, które dokonuje jego oceny: akceptacji lub krytyki zaplanowanych działań oraz uczestniczy w negocjacjach rozwiązujących konflikty na tle lokalizacji inwestycji lub przeznaczenia określonych terenów.

7.3. MONITORING ŚRODOWISKA

Realizatorem Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Jedwabne jest Burmistrz. Za wdrażanie programu odpowiedzialna będzie osoba wyznaczona przez Burmistrza

Jedwabnego. Osoba ta pełniłaby rolę koordynatora pomiędzy samorządem lokalnym, organizacjami pozarządowymi, przedsiębiorstwami i instytucjami monitorującymi stan środowiska. Byłaby także odpowiedzialna za monitorowanie efektów Programu Ochrony Środowiska i uruchamianie procedur korygujących.

Za realizację poszczególnych zadań odpowiadać będą osoby lub jednostki organizacyjne, które po zakończeniu prac nad zadaniami zobowiązane będą do sporządzenia sprawozdania z wykonania zadania.

Podstawą zarządzania Programem Ochrony Środowiska będzie stałe monitorowanie uzyskiwanych efektów stwierdzanych jako poprawa jakości środowiska, zmniejszenie emisji zanieczyszczeń oraz skutki podejmowanych działań. W celu monitorowania stanu środowiska proponuje się zastosowanie wskaźników stanu środowiska, oddziaływania na środowisko oraz wskaźników reakcji na złą jakość środowiska albo na nadmierne oddziaływania. Przydatne jest pokazywanie tendencji zmian poszczególnych wskaźników w latach.

Zgodnie z Prawem ochrony środowiska, co dwa lata będzie sporządzany przez gminę raport szczegółowy z wykonania Programu Ochrony Środowiska, a dotyczący szczególnie działań, które są związane z likwidacją przekroczenia przepisów prawa, wynikami monitorowania jakości środowiska, konieczności wprowadzenia korekt do Programu itp. Wskazane jest, by korekty Programu Ochrony Środowiska były wprowadzane w drodze uchwały Rady Miejskiej.

W tabeli 55 przedstawiono propozycje wskaźników monitorowania celów Programu Ochrony Środowiska.

Tabela 55. Propozycje wskaźników monitorowania celów

Obszar interwencji	Wskaźnik	Źródło informacji	Wartość wskaźnika dla roku bazowego (2023 r.)	Jednostka	Oczekiwany trend zmian
Ochrona klimatu i jakości powietrza	Liczba wskaźników z przekroczeniami w celu ochrony zdrowia	GIOŚ	1	szt.	↓
	Liczba wskaźników z przekroczeniami w celu ochrony roślin	GIOŚ	1	szt.	↓
	emisja substancji do powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych	GUS	0	Mg	=
	liczba przyłączy sieci gazowej	GUS	0	szt.	=
	odsetek ludności korzystającej z gazu	GUS	0	%	=
Zagrożenie hałasem	długość dróg o twardej nawierzchni	dane gminy	23,352 (2024 r.)	km	↑
	przypadki przekroczeń krótkookresowych wskaźników poziomu dźwięku L_{AeqD} i L_{eqN} (hałas drogowy)	GIOŚ	0	szt.	=
	przypadki przekroczeń długookresowych wskaźników poziomu dźwięku L_{DWN} i L_N (hałas drogowy)	GIOŚ	0	szt.	=
Pola elektromagnetyczne	Przypadki przekroczeń wartości dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych	GIOŚ	0	szt.	=
Gospodarka wodami	liczba (odsetek) JCWP rzecznych o stanie/potencjale ekologicznym co najmniej dobrym - badanych w danym roku	GIOŚ	0 (2016-2021)	szt.	↑
	liczba (odsetek) JCWP rzecznych o stanie chemicznym dobrym – badanych w danym roku	GIOŚ	2 (2016-2021)	szt.	↑

Obszar interwencji	Wskaźnik	Źródło informacji	Wartość wskaźnika dla roku bazowego (2023 r.)	Jednostka	Oczekiwany trend zmian
	liczba stanowisk monitoringu JCWPd, dla których stwierdzono co najmniej dobrą klasę jakości wód – badanych w danym roku	GIOŚ	0	szt.	↑
Gospodarka wodno-ściekowa	pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności	GUS	192,5	dam ³	↓
	zużycie wody w gospodarstwach domowych	GUS	104,8	dam ³	↓
	ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia odprowadzane do wód lub do ziemi - ogółem	GUS	56,0	dam ³	↓
	długość sieci rozdzielczej wodociągowej	GUS	112,3	km	↑
	długość sieci kanalizacyjnej	GUS	8,2	km	↑
	odsetek ludności korzystającej z wodociągu	GUS	61,0	%	↑
	odsetek ludności korzystającej z kanalizacji	GUS	24,5	%	↑
	ścieki bytowe i przemysłowe odprowadzone siecią kanalizacyjną	GUS	56,0	dam ³	↑
	liczba oczyszczalni ścieków ogółem/ z podwyższonym usuwaniem biogenów	GUS	1	szt.	=
Zasoby geologiczne	liczba złóż kopalin	PIG-PIB	9	szt.	↑
	roczne wydobycie surowców	PIG-PIB	85	t	↓
Gleby	udział gleb kwaśnych i bardzo kwaśnych	GUS	36**	%	↓
Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	masa odebranych niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych	GUS	901,42 (z gospodarstw domowych)	t	↓
	masa odpadów komunalnych zebranych selektywnie	GUS	320,02 (z gospodarstw domowych)	t	↑

Obszar interwencji	Wskaźnik	Źródło informacji	Wartość wskaźnika dla roku bazowego (2023 r.)	Jednostka	Oczekiwany trend zmian
	ilość dzikich wysypisk odpadów	GUS	1	szt.	=
	powierzchnia dzikich wysypisk odpadów	GUS	1,8	m ²	=
Zasoby przyrodnicze	lesistość	GUS	18,3	%	↑
	powierzchnia gruntów leśnych	GUS	2 910,10	km ²	↑
	powierzchnia obszarów prawnie chronionych	GUS	326,00	ha	↑
	liczba pomników przyrody	GUS	0	szt.	↑
Zagrożenie poważnymi awariami	liczba zakładów o dużym lub zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnych awarii	WIOŚ	0	szt.	=
	liczba poważnych awarii	WIOŚ	0	szt.	=

** - dane dotyczące powiatu

Źródło: Opracowanie własne

8. SPIS TABEL, WYKRESÓW I RYSUNKÓW

TABELA 1. ZESTAWIENIE GRUNTÓW W GMINIE	43
TABELA 2. LICZBA MIESZKAŃCÓW POSZCZEGÓLNYCH MIEJSCOWOŚCI WIEJSKICH.....	43
TABELA 3. LICZBA MIESZKAŃCÓW – JEDWABNE	44
TABELA 4. ZASOBY MIESZKANIOWE W LATACH 2018 – 2024	49
TABELA 5. WYPOSAŻENIE MIESZKAŃ W INSTALACJE TECHNICZNO – SANITARNE W LATACH 2018 – 2024	50
TABELA 6. WODOCIĄG NA TERENIE GMINY W LATACH 2018 – 2024	51
TABELA 7. KANALIZACJA W LATACH 2018 – 2024.....	51
TABELA 8. STAN LUDNOŚCI ZAMIESZKUJĄCEJ TEREN GMINY	53
TABELA 9. LUDNOŚĆ NA TERENIE GMINY W LATACH 2018 – 2024 WG RÓŻNYCH PODZIAŁÓW	53
TABELA 10. RUCH NATURALNY W LATACH 2018 – 2024	54
TABELA 11. MIGRACJE WEWNĘTRZNE I ZAGRANICZNE W LATACH 2018 – 2024	55
TABELA 12. TEMPERATURY POWIETRZA W STACJI METEOROLOGICZNEJ W BIAŁYMSTOKU.....	57
TABELA 13. OPADY ATMOSFERYCZNE, PRĘDKOŚĆ WIATRU, USŁONECZNIE NIE I ZACHMURZENIE W STACJI METEOROLOGICZNEJ W BIAŁYMSTOKU	59
TABELA 14. PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ WPISANE DO REJESTRU REGON WEDŁUG SEKTORÓW WŁASNOŚCIOWYCH W LATACH 2018 – 2024.....	64
TABELA 15. PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ WPISANE DO REJESTRU REGON WEDŁUG GRUP RODZAJÓW DZIAŁALNOŚCI PKD 2007	64
TABELA 16. GOSPODARSTWA ROLNE OGÓŁEM.....	66
TABELA 17. POWIERZCHNIA ZASIEWÓW WYBRANYCH UPRAW.....	66
TABELA 18. POGŁÓWIE ZWIERZĄT GOSPODARSKICH	67
TABELA 19. JEDNOLITE CZĘŚCI WÓD POWIERZCHNIOWYCH ZWIĄZANE Z TERENEM GMINY.....	68
TABELA 20. STAN RZEK (2016 – 2021), CZ. 1	71
TABELA 21. STAN RZEK (2016 – 2021), CZ. 2	72
TABELA 22. STAN RZEK, 2022 R.	73
TABELA 23. STAN RZEK, 2023 R.	74
TABELA 24. ANALIZA SWOT – GOSPODAROWANIE WODAMI	88
TABELA 25. PODSUMOWANIE WYNIKÓW OCENY ZE WZGLĘDU NA OCHRONĘ ZDROWIA, STREFA PODLASKA	92
TABELA 26. OCENA ZE WZGLĘDU NA OCHRONĘ ROŚLIN, STREFA PODLASKA.....	93
TABELA 27. ANALIZA SWOT – OCHRONA KLIMATU I JAKOŚCI POWIETRZA.....	95
TABELA 28. ANALIZA SWOT – ZAGROŻENIA HAŁASEM	100

TABELA 29. ZESTAWIENIE ŚREDNIEGO NATĘŻENIA POLA ELEKTROMAGNETYCZNEGO W POWIECIE ŁOMŻYŃSKIM.....	105
TABELA 30. ANALIZA SWOT – PROMIENIOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE	106
TABELA 31. DZIAŁALNOŚĆ JEDNOSTEK OCHRONY PRZECIWOŻAROWEJ	114
TABELA 32. MIEJSCOWE ZAGROŻENIA WEDŁUG RODZAJU ZAGROŻENIA.....	118
TABELA 33. ZMIANY WARUNKÓW KLIMATYCZNYCH W REGIONIE PÓŁNOCNO – WSCHODNIM DO 2030 R.	120
TABELA 34. ANALIZA SWOT – ZAGROŻENIA NATURALNE I POWAŻNE AWARIE	120
TABELA 35. POWIERZCHNIA GRUNTÓW LEŚNYCH	122
TABELA 36. ZADANIA OCHRONNE USTANOWIONE DLA BIEBRZAŃSKIEGO PARKU NARODOWEGO	125
TABELA 37. ZADANIA OCHRONNE (PRZEDMIOT OCHRONY – CEL DZIAŁAŃ OCHRONNYCH).....	130
TABELA 38. TYMCZASOWE CELE OCHRONY DLA OBSZARU NATURA 2000 DOLINA BIEBRZY PLH200008, CZ. 1 – OGÓLNE CEL OCHRONY	131
TABELA 39. TYMCZASOWE CELE OCHRONY DLA OBSZARU NATURA 2000 DOLINA BIEBRZY PLH200008, CZ. 2	136
TABELA 40. TYMCZASOWE CELE OCHRONY DLA OBSZARU NATURA 2000 OSTOJA BIEBRZAŃSKA PLB200006	140
TABELA 41. ANALIZA SWOT – ZASOBY PRZYRODNICZE	150
TABELA 42. BONITACYJNA WALORYZACJA GRUNTÓW ORNYCH	152
TABELA 43. UŻYTKI ZIELONE - WALORYZACJA	153
TABELA 44. ANALIZA SWOT – GLEBY.....	160
TABELA 45. ZŁOŻA ZASOBÓW GEOLOGICZNYCH, 2023 R.....	162
TABELA 46. ANALIZA SWOT – ZASOBY GEOLOGICZNE.....	162
TABELA 47. STAN ZAOPATRZENIA W WODĘ – WODOCIĄG	164
TABELA 48. KANALIZACJA.....	166
TABELA 49. ŚCIEKI I NIECZYSTOŚCI CIEKŁE	167
TABELA 50. ANALIZA SWOT – GOSPODARKA WODNO - ŚCIEKOWA.....	170
TABELA 51. ODPADY KOMUNALNE	171
TABELA 52. ANALIZA SWOT – GOSPODARKA ODPADAMI.....	175
TABELA 53. PLANOWANE INWESTYCJE	178
TABELA 54. CELE, KIERUNKI INTERWENCJI ORAZ ZADANIA.....	180
TABELA 55. PROPOZYCJE WSKAŹNIKÓW MONITOROWANIA CELÓW	195
 RYSUNEK 1. POŁOŻENIE GMINY JEDWABNE NA TLE POWIATU ŁOMŻYŃSKIEGO.....	 42
RYSUNEK 2. TEMPERATURA ŚREDNIA	58
RYSUNEK 3. USŁONECZNIE NIE	59
RYSUNEK 4. SUMA OPADÓW.....	60

RYSUNEK 5. POŁOŻENIE GMINY JEDWABNE NA TLE REGIONÓW FIZYCZNOGEOGRAFICZNYCH, CZ. 1	61
RYSUNEK 6. POŁOŻENIE GMINY JEDWABNE NA TLE REGIONÓW FIZYCZNOGEOGRAFICZNYCH, CZ. 2	62
RYSUNEK 7. GW200051.....	76
RYSUNEK 8. GW200032.....	77
RYSUNEK 9. MAPA ZASOBÓW DYSPOZYCYJNYCH WÓD PODZIEMNYCH W OBSZARACH BILANSOWYCH (STAN NA 31.12.2024 R.).....	82
RYSUNEK 10. MAPA ZASIĘGU OBSZARÓW NARAŻONYCH NA NIEBEZPIECZEŃSTWO POWODZI	84
RYSUNEK 11. MAPA RYZYKA POWODZIOWEGO	85
RYSUNEK 12. MAPA ROZKŁADU PROMIENIOWANIA ELEKTROMAGNETYCZNEGO ORAZ POŁOŻENIA STACJI BAZOWYCH OPERATORÓW TELEKOMUNIKACYJNYCH, GMINA JEDWABNE.....	104
RYSUNEK 13. ZAGROŻENIE SUSZĄ ATMOSFERYCZNĄ.....	109
RYSUNEK 14. ZAGROŻENIE SUSZĄ ROLNICZĄ	110
RYSUNEK 15. ZAGROŻENIE SUSZĄ HYDROLOGICZNĄ	111
RYSUNEK 16. ZAGROŻENIE SUSZĄ HYDROGEOLOGICZNĄ.....	112
RYSUNEK 17. ŁĄCZNE ZAGROŻENIE SUSZĄ TERENU GMINY JEDWABNE.....	113
RYSUNEK 18. LICZBA POŻARÓW LASU I POWIERZCHNIA SPALONA W UKŁADZIE WOJEWÓDZTW W 2023 R.....	116
RYSUNEK 19. PRZEGLĄDOWA MAPA OSUWISK I OBSZARÓW PREDYSPONOWANYCH DO WYSTĘPOWANIA RUCHÓW MASOWYCH W POWIECIE ŁOMŻYŃSKIM (ŁO).....	117
RYSUNEK 20. POŁOŻENIE BIEBRZAŃSKIEGO PARKU NARODOWEGO NA TERENIE GMINY.....	128
RYSUNEK 21. OBSZARY NATURA 2000, OBSZARY SIEDLISKOWE NA TERENIE GMINY	139
RYSUNEK 22. OBSZARY NATURA 2000, OBSZARY PTASIE NA TERENIE GMINY	143
RYSUNEK 23. OBSZARY CHRONIONE NA TERENIE GMINY JEDWABNE	144
RYSUNEK 24. MAPA RDLP W BIAŁYMSTOKU	146
RYSUNEK 25. GLEBY W POLSCE.....	153
RYSUNEK 26. MAPA EROZJI WODNEJ POTENCJALNEJ W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM	158
RYSUNEK 27. REJONY O RÓŻNYM STOPNIU DEGRADOWANIA EROZJĄ WODNĄ (AKTUALNĄ)	159
RYSUNEK 28. ZAGROŻENIE EROZJĄ WIETRZNĄ GRUNTÓW ORNYCH W POLSCE	160
WYKRES 1. MIESZKANIA WYPOSAŻONE W INSTALACJE.....	50
WYKRES 2. ODSETEK OGÓŁU LUDNOŚCI GMINY KORZYSTAJĄCY Z INSTALACJI W LATACH 2018 – 2023 (%).....	52
WYKRES 3. LUDNOŚĆ ZAMIESZKUJĄCA TEREN GMINY WEDŁUG PŁCI.....	53
WYKRES 4. PRZYROST NATURALNY WEDŁUG PŁCI W LATACH 2018 – 2023	55
WYKRES 5. SALDO MIGRACJI OGÓŁEM WEDŁUG PŁCI, 2018 – 2023	56

WYKRES 6. TEMPERATURY POWIETRZA I OPADY ATMOSFERYCZNE W STACJI METEOROLOGICZNEJ W BIAŁYSTOKU W 2023 R.	57
WYKRES 7. PODMIOTY WEDŁUG GRUP RODZAJÓW DZIAŁALNOŚCI PKD 2007 W LATACH 2018 – 2024	65
WYKRES 8. POWIERZCHNIA USZKODZEŃ LASU SPOWODOWANYCH PRZEZ ZWIERZYNĘ ŁOWNĄ WG RDLP I FAZ ROZWOJOWYCH DRZEWOSTANÓW W 2023 R.	148
WYKRES 9. POWIERZCHNIA USZKODZEŃ LASU SPOWODOWANYCH PRZEZ GATUNKI OBJĘTE RÓŻNYMI FORMAMI OCHRONY WG RDLP I FAZ ROZWOJOWYCH DRZEWOSTANÓW W 2023 R.	149
WYKRES 10. OCENA STANU ZAKWASZENIA GLEB UŻYTKÓW ROLNYCH W LATACH 2020-2023	157
WYKRES 11. BUDYNKI MIESZKALNE PODŁĄCZONE DO SIECI WODOCIĄGOWEJ - W % OGÓŁU BUDYNKÓW MIESZKALNYCH I KORZYSTAJĄCY Z WODOCIĄGU W % OGÓŁU LUDNOŚCI	165
WYKRES 12. BUDYNKI MIESZKALNE PODŁĄCZONE DO KANALIZACJI - W % OGÓŁU BUDYNKÓW MIESZKALNYCH ORAZ KORZYSTAJĄCY Z KANALIZACJI W % OGÓŁU LUDNOŚCI	167
WYKRES 13. ODPADY ZEBRANE SELEKTYWNIE W RELACJI DO OGÓŁU ODPADÓW.....	173